

Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)

Αλεξίου Θωμαή (Επιμελήτρια) (2022)

Πράξη

«ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ (EAN)» Κωδικός ΟΠΣ (MIS) 5093563

Υποέργο 1

«ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ»

Θεσσαλονίκη, 2022

doi: [10.26262/heal.auth.ir.342790](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.342790)

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση»

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Επιστημονική Υπεύθυνη Έργου και Συντονίστρια Προγράμματος EAN

Θωμάη Αλεξίου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,
Τομέας Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας,
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Συγγραφείς επιμορφωτικού υλικού (Με αλφαβητική σειρά)

Αγαθοπούλου Ελένη

Καθηγήτρια,
Τομέας Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας,
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Αλεξίου Θωμαή

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,
Τομέας Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας,
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κακανά Δόμνα

Καθηγήτρια,
Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Καρράς Ιωάννης

Αναπληρωτής Καθηγητής
Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ματθαιουδάκη Μαρίνα

Καθηγήτρια,
Τομέας Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας,
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Πεντέρη Ευθυμία

Επίκουρη Καθηγήτρια,
Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία,
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Σουγάρη Αρετή-Μαρία

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,
Τομέας Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας,
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Υπόλοιπα μέλη της Ομάδας Ασύγχρονης Επιμόρφωσης

Διαμόρφωση και διαχείριση Ψηφιακού Περιβάλλοντος Μαθήματος

Φραγγίδης Λεωνίδα, Επίκουρος Καθηγητής,
Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας
Διεθνές Πανεπιστήμιο

Δημιουργία και επιμέλεια διαδραστικών βίντεο

Ψαθάς Γιώργος, Υποψήφιος Διδάκτορας
Τμήμα Πληροφορικής,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τεχνική υποστήριξη

Πασχάλης Αναστάσιος, ΕΤΕΠ, Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκιτσογράφος-Γραφίστας

Αλέξανδρος Ταγαρίδης

Φιλολογική Επιμέλεια

Ηλιοπούλου Κωνσταντίνα, ΕΔΙΠ,
Τομέας Παιδαγωγικής
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Έλεγχος τεχνολογικών στοιχείων περιεχομένου

Μιχαλοπούλου Θεολογία, Υποψήφια Διδάκτορας, Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σεραφείμ Μαριάνθη, Υποψήφια Διδάκτορας, Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Περιγραφή και Σκοποί του Ασύγχρονου Επιμορφωτικού Προγράμματος EAN ΑΠΘ

- Το συγκεκριμένο επιμορφωτικό πρόγραμμα αναπτύχθηκε από την ομάδα του ΑΠΘ στα πλαίσια του προγράμματος «**Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)**» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) **5093563**».
  - Πρόκειται για ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης 24 ωρών που απευθύνεται τόσο σε δημόσια όσο και σε ιδιωτικά σχολεία και ταυτόχρονα αφορά εκπαιδευτικούς ΠΕ06 και ΠΕ60.
  - Σκοπός του προγράμματος είναι η καλλιέργεια γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων αναφορικά με τις κατάλληλες προσεγγίσεις και τα αναγκαία μεθοδολογικά εργαλεία για τη νεοεισαχθείσα «διδασκαλία» της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΦΕΚ, Τεύχος Β'3311/26.07.2021, άρθρο 4, σ. 45058-9), προκειμένου αυτή να καταστεί με
- ποιοτικούς όρους εφικτή στην προσχολική εκπαιδευτική πρακτική.
- Σημείο εκκίνησης του σχεδιασμού του παρόντος επιμορφωτικού υλικού αποτέλεσαν η καλλιέργεια ενός συνεργατικού πλαισίου μεταξύ των εκπαιδευτικών ΠΕ06 και ΠΕ060, ένα καινοτόμο στοιχείο για την προσχολική – και όχι μόνο– εκπαίδευση, καθώς και η ανάπτυξη μιας κουλτούρας συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων στη μαθησιακή διαδικασία φορέων. Αυτό το στοιχείο αποτελεί επίσης τη βάση για την ανάπτυξη διαπολιτισμικής συνείδησης και την ενταξιακή εκπαίδευση.
  - Απώτερος στόχος είναι το EAN να αποτελέσει ένα νέο «παράδειγμα» σε σχέση με τη διδασκαλία και την εκμάθηση της ξένης γλώσσας σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Το επιμορφωτικό υλικό του τόμου

Το υλικό ασύγχρονης επιμόρφωσης δημιουργήθηκε από διεπιστημονική ομάδα ΕΑΝ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) και η επιμόρφωση πραγματοποιείται από την πλατφόρμα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). Το συγκεκριμένο επιμορφωτικό υλικό αυτού του τόμου σκοπεύει να υποστηρίξει νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς που δεν έχουν πρόσβαση ακόμη στην [πλατφόρμα επιμόρφωσης](#) του ΙΕΠ που περιέχει την ολοκληρωμένη επιμόρφωση που περιλαμβάνει τα διαδραστικά βίντεο, βίντεο από τάξεις, quiz, κτλ.

Σε κάθε περίπτωση, στόχος είναι το παρόν υλικό να σταθεί αρωγός ώστε οι εκπαιδευτικοί:

- να κατανοήσουν τις εκπαιδευτικές παραμέτρους και τη σημασία της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο
- να αντιληφθούν τα βασικά στοιχεία της φιλοσοφίας και της λειτουργίας του Νηπιαγωγείου
- να αναπτύξουν την κατάλληλη μεθοδολογία με βάση το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση.

Επιπλέον, ενσωματώνοντας τη μεθοδολογία της εκμάθησης των Αγγλικών για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, στο παρόν επιμορφωτικό υλικό, καλλιεργείται η συνεργατική κουλτούρα για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση θετικής στάσης απέναντι στην πολυγλωσσία και τη διαπολιτισμική επικοινωνία.

- Το επιμορφωτικό υλικό δημιουργήθηκε για τις ανάγκες του έργου κατά το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022 και το παρόν υλικό είναι το τελικό επιμορφωτικό υλικό όπως αναπτύχθηκε και εμπλουτίστηκε με βάση τις αξιολογήσεις εκπαιδευτικών κατά την πρώτη χρονιά γενίκευσης της νέας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης.
- Συνεπώς, στο επιμορφωτικό υλικό υπάρχουν ενδεχομένως κάποια παραδείγματα που αναφέρονται σε προηγούμενη έκδοση εκπαιδευτικών σεναρίων. Ως προς αυτό, προτρέπουμε τους εκπαιδευτικούς να επισκεφτούν τη νέα έκδοση των εκπαιδευτικών σεναρίων EAN, τα οποία έχουν αναθεωρηθεί και έχουν εμπλουτιστεί με βάση τις δικές τους αξιολογήσεις, προτάσεις και σχόλια.
- Έτσι, οι εκπαιδευτικοί έχουν τη συνολική εικόνα όλης της διαδικασίας που μεσολάβησε μέχρι να λάβουν το τελικό υλικό και μπορούν να χρησιμοποιούν τις προτάσεις που προέκυψαν τότε και ταυτόχρονα να ανατρέχουν στο αντίστοιχο σενάριο για τις νέες προτάσεις.
- Η επόμενη διαφάνεια περιλαμβάνει τους τίτλους των 8 ενοτήτων επιμόρφωσης όπως επίσης και μία σύντομη περιγραφή καθεμίας από αυτές.

Περιεχόμενο επιμορφωτικών ενοτήτων

Επιμορφωτικές ενότητες	Σύντομη Περιγραφή
1. «Φιλοσοφία και ταυτότητα του προγράμματος εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο (EAN)»	Παρουσιάζει τη φιλοσοφία και τις βασικές αρχές του προγράμματος της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο.
2. «Απόκτηση δεύτερης γλώσσας στην προσχολική ηλικία»	Εστιάζει εξειδικευμένα σε βασικά θέματα και έννοιες που αφορούν στην απόκτηση δεύτερης γλώσσας στην προσχολική ηλικία.
3. «Φιλοσοφία και το Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου»	Αναδεικνύει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις αρχές και την αποστολή του νηπιαγωγείου, ώστε να ενσωματώσετε επιτυχώς στο εκπαιδευτικό πρόγραμμά του τον λειτουργικό σχεδιασμό των δημιουργικών δραστηριοτήτων στα αγγλικά.
4. «Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας και η πρώτη επαφή με την αγγλική γλώσσα»	Διερευνά τα ιδιαίτερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των μικρών μαθητών/τριών ηλικίας 4 - 6 ετών κατά την πρώτη επαφή με την αγγλική γλώσσα.
5. «Μεθοδολογία και κατάλληλες τεχνικές στην προσχολική ηλικία»	Στόχο έχει να καταστήσει φανερή τη σχέση των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών των μικρών παιδιών με την επιλογή συγκεκριμένων μεθόδων διδασκαλίας.
6. «Σύγχρονες Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις: Ομαδοσυνεργατική μάθηση, Διερευνήσεις, Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική»	Προσβλέπει στον εμπλουτισμό των γνώσεων σχετικά με σύγχρονα παιδαγωγικά ζητήματα, ώστε να διευκολυνθεί η αναζήτηση εναλλακτικών μορφών διδακτικών προσεγγίσεων.
7. «Η Ανάπτυξη της Διαπολιτισμικής Ικανότητας μέσα από την Εκμάθηση της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο»	Επιδιώκεται να αποδοθεί το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο θεμελιώνεται η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας μέσα από την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση.
8. «Σχεδιασμός εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο»	Αξιοποιώντας το θεωρητικό πλαίσιο των προηγούμενων ενοτήτων, παρουσιάζονται τα κριτήρια, οι οδηγίες και ιδέες σχεδιασμού εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο.

Υπενθύμιση-Σύσταση

Σύμφωνα με τις οδηγίες του ΥΠΑΙΘ, η υλοποίηση των δημιουργικών δραστηριοτήτων στην αγγλική γλώσσα μπορεί να ξεκινήσει αφού οι εκπαιδευτικοί έχουν συμβουλευτεί το [ενδεικτικό εκπαιδευτικό υλικό](http://www.ean.auth.gr) διαθέσιμο στη σελίδα EAN (www.ean.auth.gr). Συνιστούμε να το διατρέξετε πριν μπειτε στην τάξη ώστε να εξοικειωθείτε με βασικά σημεία της επιμόρφωσης.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του επιμορφωτικού προγράμματος, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να:

- επιλέγουν, με κριτικό τρόπο, εργαλεία που προσφέρονται προς αξιοποίηση, με βάση τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και συγκεκριμένα παιδαγωγικά κριτήρια
- αξιοποιούν τα σενάρια με κατάλληλες προσαρμογές και με βάση το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της κάθε τάξης,
- αναγνωρίσουν τη σημασία του εκπαιδευτικού

σχεδιασμού για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική ηλικία.

Σας ευχόμαστε καλή μελέτη και επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος!

Εκ μέρους της επιστημονικής ομάδας

Θωμάη Αλεξίου

Επιστημονικά Υπεύθυνη του Προγράμματος EAN

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ

Προτεινόμενη αναφορά

Προτεινόμενη αναφορά

Αλεξίου, Θ. (Επιμ.). (2022).
*Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή
Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο
(EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο
Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια
της Πράξης «Επιμόρφωση
Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της
Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο
(EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS)
5093563, DOI:
[10.26262/heal.auth.ir.342790](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.342790)

Περιεχόμενα

1. «Φιλοσοφία και ταυτότητα του προγράμματος εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο (EAN)» **11**
2. «Απόκτηση δεύτερης γλώσσας στην προσχολική ηλικία» **109**
3. «Φιλοσοφία και το Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου» **176**
4. «Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας και η πρώτη επαφή με την αγγλική γλώσσα» **257**
5. «Μεθοδολογία και κατάλληλες τεχνικές στην προσχολική ηλικία» **356**
6. «Σύγχρονες Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις: Ομαδοσυνεργατική μάθηση, Διερευνήσεις, Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική» **446**
7. «Η Ανάπτυξη της Διαπολιτισμικής Ικανότητας μέσα από την Εκμάθηση της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο» **533**
8. «Σχεδιασμός εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο» **664**

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ « ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ » (ΕΑΝ)

Σύντομη περιγραφή Ενότητας

Η ενότητα αυτή αποσκοπεί στο να εισάγει τις/τους εκπαιδευτικούς στη φιλοσοφία και τις βασικές αρχές του προγράμματος της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο (ΕΑΝ). Η ενότητα αποτελείται από 4 υποενότητες οι οποίες αναφέρονται:

- σε μύθους και αλήθειες που αφορούν τα αγγλικά στο νηπιαγωγείο,
- στα οφέλη που καταγράφονται στη διεθνή βιβλιογραφία για την εκμάθηση των αγγλικών στις μικρές ηλικίες, και σε σημαντικές παραδοχές και κλειδιά επιτυχίας για τον σχεδιασμό δημιουργικών δραστηριοτήτων στα αγγλικά.
- στα προγράμματα πρώιμης εκμάθησης γλωσσών στην Ευρώπη (με ιδιαίτερη αναφορά στο ECML),
- στην εμπειρία από την πιλοτική εφαρμογή της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο και

Στόχοι Ενότητας

Οι εκπαιδευτικοί θα είναι σε θέση να:

- Κατανοούν τη σημασία της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο.
- Συνδέουν την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας με την ολόπλευρη ανάπτυξη των μικρών παιδιών.
- Προσδιορίζουν το μεθοδολογικό πλαίσιο της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο και τους ρόλους των εκπαιδευτικών (ΠΕ06 & ΠΕ60).
- Αξιοποιούν τη διεθνή εμπειρία στην τεκμηρίωση του σχεδιασμού των δημιουργικών δραστηριοτήτων στα αγγλικά.
- Συνεργάζονται στο πλαίσιο της εξειδίκευσης και του ρόλου τους για την εισαγωγή των αγγλικών στο νηπιαγωγείο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ « ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ» (EAN)

1.1 Μύθοι και αλήθειες για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο

Θωμά Αλεξίου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Αλεξίου, Θ. & Πεντέρη, Ε. (2022). Φιλοσοφία και ταυτότητα του προγράμματος “Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο” (EAN). Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Μύθοι και αλήθειες
2. Διεθνής έρευνα για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο

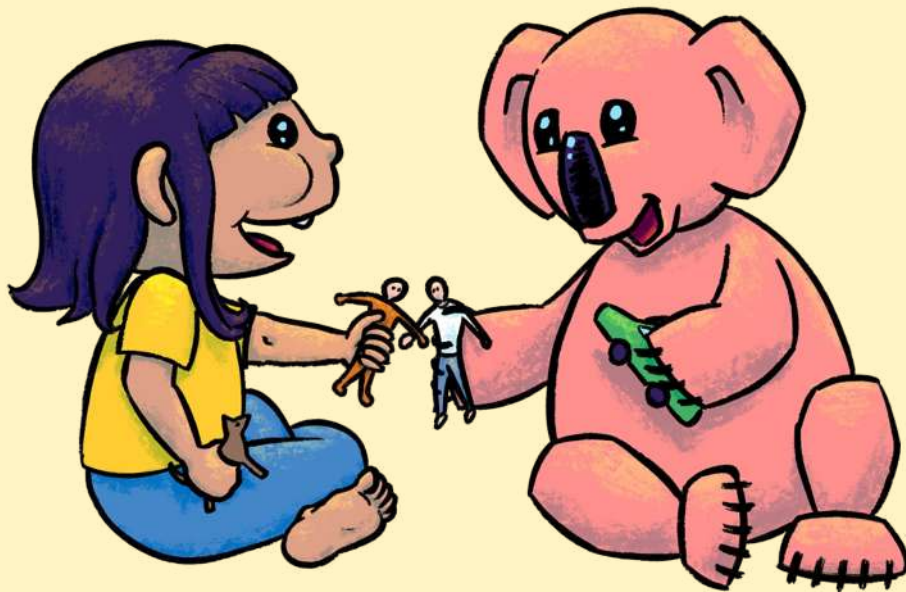
...ας ξεκαθαρίσουμε κάποια
πράγματα...

1. Τα παιδιά μαθαίνουν ξένες γλώσσες εύκολα και χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια.
2. Όσο πιο νωρίς τα παιδιά εκτίθενται σε μια ξένη γλώσσα στο σχολείο, τόσο καλύτερα και πιο γρήγορα τα ίδια θα μάθουν αυτήν τη γλώσσα.
3. Εάν μια ξένη γλώσσα εισαχθεί νωρίς, θα υπάρξει σύγχυση με την πρώτη γλώσσα.
4. Είναι εύκολο να «**διδάξει**»¹ κάποιος αγγλικά στο νηπιαγωγείο.

¹ Ο όρος «**διδασκαλία**» δεν αναφέρεται για το νηπιαγωγείο με τη στενή έννοια που χρησιμοποιείται στις άλλες βαθμίδες (Κιτσαράς, 2004).

Για κάθε μύθο παρουσιάζουμε τι ισχύει
με βάση τη σύγχρονη εργογραφία.

Μύθος 1. Τα παιδιά μαθαίνουν ξένες γλώσσες εύκολα και χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια

- Τα πλεονεκτήματα της ποιοτικής εκπαίδευσης των παιδιών στις μικρές ηλικίες συζητούνται εδώ και δεκαετίες. Υποστηρίζεται ότι υπάρχει πλαστικότητα στον εγκέφαλο των μικρών παιδιών, κάτι που οι ερευνητές αποκαλούν «παράθυρο ευκαιρίας» σε αυτές τις μικρές ηλικίες.
- Τα παιδιά είναι ικανά να κατακτήσουν λεξιλόγιο, εκφράσεις και κάποιες γλωσσικές δομές, **αλλά μόνο εφόσον** υπάρχει συστηματική και συχνή έκθεση στην ξένη γλώσσα. **Επομένως, το «παράθυρο ευκαιρίας» δεν υφίσταται άνευ προϋποθέσεων.**
- Είναι σημαντικό να αντιληφθούμε πως οι γλώσσες δεν αποκτώνται ούτε απορροφώνται απλά, **χωρίς προσπάθεια.**
- Μια τέτοια αντίληψη **υποβιβάζει, επίσης, τον κυρίαρχο και πολυσήμαντο ρόλο του/της εκπαιδευτικού.** Οι μικροί/ές μαθητές/τριες είναι από τη φύση τους ανήσυχοι/ες, ενώ εύκολα χάνουν το ενδιαφέρον τους. Επομένως, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι εξοικειωμένοι/ες με όλες τις παιδαγωγικές αρχές, προκειμένου να βρουν τους κατάλληλους τρόπους «να μιλήσουν στο μυαλό των παιδιών και να αγγίξουν την καρδιά τους» (Αλεξίου, 2015, σ. 188).

- Στη βιβλιογραφία συζητείται ενδελεχώς το ζήτημα της Υπόθεσης της Κρίσιμης Περιόδου (*Critical period hypothesis*) για την απόκτηση γλωσσών (Birdsong, 1999; Lenneberg, 1967; Newport et al, 2001; Singleton & Lengyel, 1995).
- Παρ' όλα αυτά, όταν η διδασκαλία γίνεται μόνο για λίγες ώρες μέσα στην εβδομάδα, τότε εκείνοι/ες που ξεκινούν να μαθαίνουν μια γλώσσα αργότερα, στην πορεία έχουν τα ίδια αποτελέσματα με αυτούς/ές που ξεκίνησαν νωρίτερα (Marinova-Todd et al., 2000; Muñoz, 2014).
- Η παροχή ευκαιριών για την εκμάθηση, η συστηματικότητα, η έκθεση στη νέα γλώσσα, το κίνητρο για μάθηση, οι ατομικές διαφορές, η προσωπικότητα του καθενός/της καθεμιάς αλλά και ο τρόπος μάθησης αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά τον ρυθμό της μάθησης και, επομένως, την τελική επιτυχία (Enever, 2015).
- Όμως, το κύριο μέλημα στις μικρές ηλικίες είναι τα πλεονεκτήματα που δεν σχετίζονται μόνο με τη γλώσσα και τη μελλοντική επιτυχία, αλλά και με άλλα παιδαγωγικά και γνωστικά οφέλη που συνοδεύουν την εκμάθηση μιας επιπρόσθετης γλώσσας (Αλεξίου, 2020).

Μύθος 3. Εάν μια ξένη γλώσσα εισαχθεί νωρίς, θα υπάρξει σύγχυση με την πρώτη γλώσσα

- Η ανησυχία αυτή δεν είναι στην πραγματικότητα δικαιολογημένη, ούτε στηρίζεται ή τεκμηριώνεται σε ερευνητικά πορίσματα.
- Τα παιδιά μπορούν ταυτόχρονα να εκτεθούν σε μεγάλο αριθμό γλωσσών χωρίς κανένα πρόβλημα (Kirsch, 2018).
- Ο στόχος εδώ είναι απλά η έκθεση του παιδιού στη γλώσσα και η παροχή γλωσσικών ερεθισμάτων και όχι η επίσημη και ρητή διδασκαλία της γλώσσας.
- Τα παιδιά συνήθως εκτίθενται στην πρόσθετη γλώσσα για πολύ περιορισμένο χρονικό διάστημα, οπότε δεν αναμένεται οποιαδήποτε σύγχυση με τη Γ1 (Lindahl & Sayer, 2018; Łockiewicz, Sarzała-Przybylska & Lipowska, 2018).
- Επίσης, η μεθοδολογία είναι πολύ διαφορετική όταν καλλιεργείται μόνο ο προφορικός λόγος.

Μύθος 4. Είναι εύκολο να 'διδάξει' κάποιος/α την αγγλική γλώσσα στο Νηπιαγωγείο

- Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι **δεν «διδάσκουμε» αγγλικά** στο νηπιαγωγείο.
- **Δεν αρκεί απλά να ξέρουμε «abc»** για να προσεγγίσουμε την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο.
- Η προσέγγιση της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο αφορά σε φυσική ομιλία η οποία δεν μπορεί να περιορίζεται σε συγκεκριμένες φράσεις και λέξεις.
- Ο/Η εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας έχει εκπαιδευτεί γι' αυτήν τη φυσική ομιλία. Οι νηπιαγωγοί γνωρίζουν πολύ καλά το πλαίσιο, τον χώρο και το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου.
- Οι εκπαιδευτικοί της αγγλικής γλώσσας είναι οι καθ' ύλην αρμόδιοι/ες όσον αφορά τη μεθοδολογία και γνωρίζουν σε βάθος τις τεχνικές εκμάθησης ξένης γλώσσας. Επιπρόσθετα, το βάρος δίνεται στην καλλιέργεια προφορικού λόγου και η γνώση αλλά και η προφορά της αγγλικής γλώσσας απαιτείται να είναι σε υψηλό επίπεδο.
- Χρειάζονται και οι δυο και γι' αυτό η αρμονική και ουσιαστική συνεργασία τους αποτελεί «συνταγή επιτυχίας», προς όφελος πρωτίστως των παιδιών αλλά και των εκπαιδευτικών.

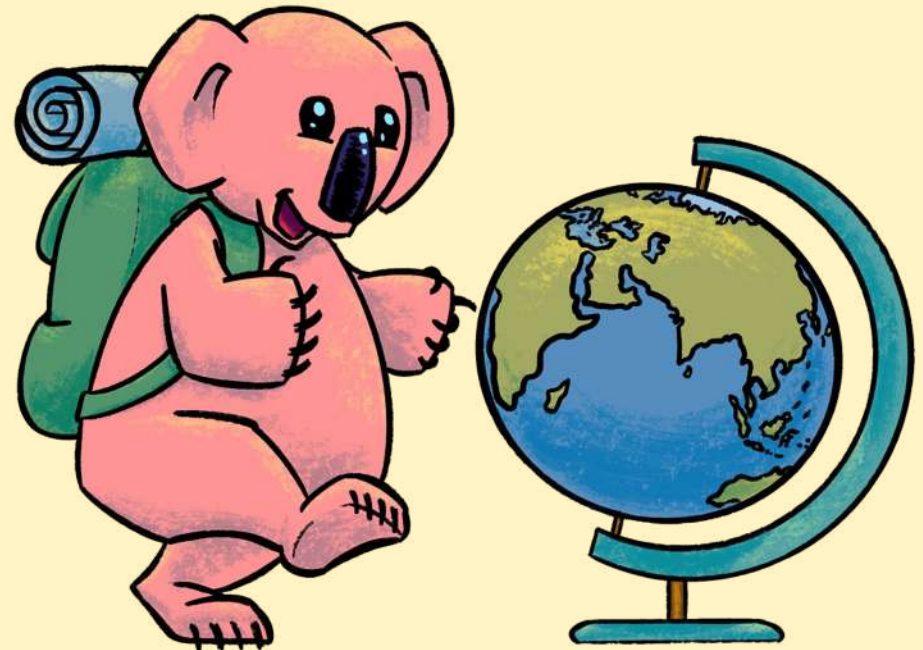
ΕΡΤ1 Απόσπασμα από την εκπομπή
'Συνδέσεις'

<https://youtu.be/VaH2FzErqiI>

- Στην Ευρώπη, η αγγλική ως ξένη γλώσσα έχουν εισαχθεί σε πολλά νηπιαγωγεία ακολουθώντας την τάση δημιουργίας μιας πολυγλωσσικής και πολυπολιτισμικής τάξης στον 21ο αιώνα (Baidak, et al., 2017; European Commission, 2014).
- Κάποιες χώρες (π.χ. Πολωνία, Ισπανία και Κύπρος) έχουν επίσημα εισάγει τη διδασκαλία ξένων/δεύτερων γλωσσών, συνήθως της αγγλικής, στην προσχολική ηλικία, ενώ σε κάποιες άλλες χώρες τα αγγλικά ξεκινούν όταν οι μαθητές/τριες είναι μόλις σε ηλικία τριών ετών (European Commission, 2014) και αυτή η πρακτική αυξάνεται διαρκώς (Mourão, 2015).
- Άλλες χώρες που έχουν σταδιακά ξεκινήσει να εισάγουν τα αγγλικά σε νηπιαγωγεία είναι η Αλβανία, το Μοντενέγκρο, η Σλοβενία, η Τσεχία, η Νορβηγία, κ.ά.

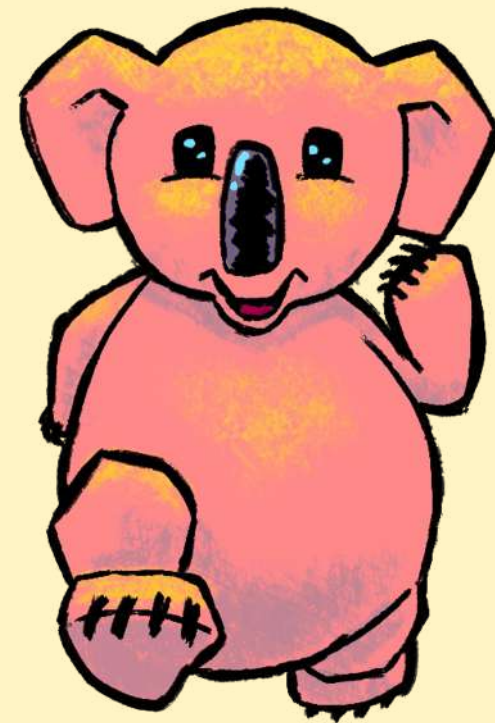
- Παρατηρείται μεγάλη ποικιλία/διαφοροποίηση στον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος για την εισαγωγή των αγγλικών σε μικρές και πολύ μικρές ηλικίας, τόσο στον δημόσιο εκπαιδευτικό τομέα όσο και στον ιδιωτικό.
- Τα γλωσσικά οφέλη σχετίζονται με το μοντέλο του εκπαιδευτικού προγράμματος που ακολουθείται.
- Επιτακτικός είναι ο καθορισμός ρεαλιστικών στόχων καθώς και η χρήση μεθοδολογικών εργαλείων, κατάλληλων για τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα, καθώς έτσι ενισχύονται τα πιθανά οφέλη της εκμάθησης ξένων γλωσσών σε νεαρή ηλικία (Bland, 2015; García Mayo, 2017).
- Σε κάθε περίπτωση ενισχύεται η άποψη για υιοθέτηση ευέλικτων και δυναμικών μοντέλων και πολύγλωσσων παιδαγωγικών πρακτικών (Li & Garcia, 2017).

Δείτε τον Πίνακα 2 (Alexίου, 2020) στην επόμενη διαφάνεια, όπου παρουσιάζονται μοντέλα υλοποίησης στην Ευρώπη.

Μπορείτε να βρείτε κοινά στοιχεία με την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο ελληνικό νηπιαγωγείο;

Χώρα	Ηλικία έναρξης	Έκθεση	Μεθοδολογία	Εκπαιδευτικός
Κύπρος Υποχρεωτική	3-4 (από το 2010)	30 λεπτά, 2x/εβδομάδα	Ακουστικό – προφορική μέθοδος, ελεύθερο παιχνίδι, ρουτίνες, τραγούδια, χαιρετισμοί & σύντομη/ μερική χρήση της μεθόδου «Ολοκληρωμένη Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (CLIL)»	Εκπαιδευτικός προσχολικής εκπαίδευσης με υψηλό επίπεδο γνώσης της αγγλικής γλώσσας
Ισπανία Υποχρεωτική	3 & 4 (από το 2007 ανάλογα με την περιοχή)	Ηλικία 3 30 λεπτά, 2x/βδομάδα Ηλικία 4 & 5 45 λεπτά, 2x/βδομάδα	Ρουτίνες, Δραστηριοκεντρική Μέθοδος, τραγούδια, χαιρετισμοί, μερική χρήση της μεθόδου «Ολοκληρωμένη Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (CLIL)»	Εκπαιδευτικός της αγγλικής γλώσσας
Πολωνία Υποχρεωτική	4 (στις περισσότερες περιπτώσεις)	30 λεπτά, 2x/βδομάδα	Παιχνίδια, αφήγηση, νηπιακές ρίμες, τραγούδια, κτλ.	Εκπαιδευτικός προσχολικής εκπαίδευσης με ειδίκευση στη διδασκαλία της αγγλικής ως ξένη γλώσσα

Χώρα	Ηλικία έναρξης	Έκθεση	Μεθοδολογία	Εκπαιδευτικός
Σλοβενία Μη υποχρεωτική (Network Innovative Project 1998-2008)	3	35-45 λεπτά, 2x ή 1x/βδομάδα (εξαρτάται από την περιοχή)	Σύντομη/ μερική χρήση της μεθόδου «Ολοκληρωμένη Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (CLIL)», Καθημερινές δραστηριότητες με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα	Εκπαιδευτικός της αγγλικής ως ξένη γλώσσα και σε μερικές περιπτώσεις εκπαιδευτικός προσχολικής εκπαίδευσης με υψηλό επίπεδο γνώσης της αγγλικής γλώσσας
Ισλανδία Μη υποχρεωτική	2-6	20 λεπτά, 4x/βδομάδα	Θέματα παράλληλα με το αναλυτικό πρόγραμμα Καθοδηγούμενο παιχνίδι, ΟΣΑ (Οι δραστηριότητες πραγματοποιούνται κυρίως εκτός τάξης)	Εκπαιδευτικός της αγγλικής γλώσσας με παρουσία του εκπαιδευτικού προσχολικής εκπαίδευσης

(α) Η αγγλική γλώσσα δεν αποτελεί ξεχωριστό μάθημα ή αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο, αλλά ενσωματώνεται στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου.

(β) Η έκθεση των παιδιών στην αγγλική γλώσσα είναι συνήθως δύο φορές την εβδομάδα για 30-45 λεπτά.

(γ) Η μεθοδολογία βασίζεται σε προσεγγίσεις που εστιάζουν στον προφορικό λόγο, σε δραστηριοκεντρικές μεθόδους και σε παιγνιώδεις δραστηριότητες.

(δ) Όποιος/α είναι υπεύθυνος/η για τα μαθήματα χρειάζεται να διαθέτει ισχυρό παιδαγωγικό υπόβαθρο αλλά και υψηλό επίπεδο γνώσης της αγγλικής γλώσσας.

Διαβάστε κάποια ενδεικτικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τους/τις εκπαιδευτικούς και συζητήστε αναστοχαστικά...

«Τα αγγλικά μείωσαν τις αποστάσεις, μπαίνει η γλώσσα με την κούκλα/μασκότ και όλοι στράφηκαν σε αυτό, ήταν ένας κρίκος» (ΠΕ06)

«Τα παιδιά νιώθουν περήφανα. Μου μιλάνε αγγλικά και μετά το μάθημά τους» (ΠΕ60)

«Κάποιος πρέπει να θέλει να πάει στο νηπιαγωγείο» (ΠΕ06)

«Η συνεργασία είναι θέμα προσωπικοτήτων και διάθεσης. Είναι ευκαιρία γενικότερα να αποκτήσουμε μια κουλτούρα συνεργασίας» (ΠΕ60)

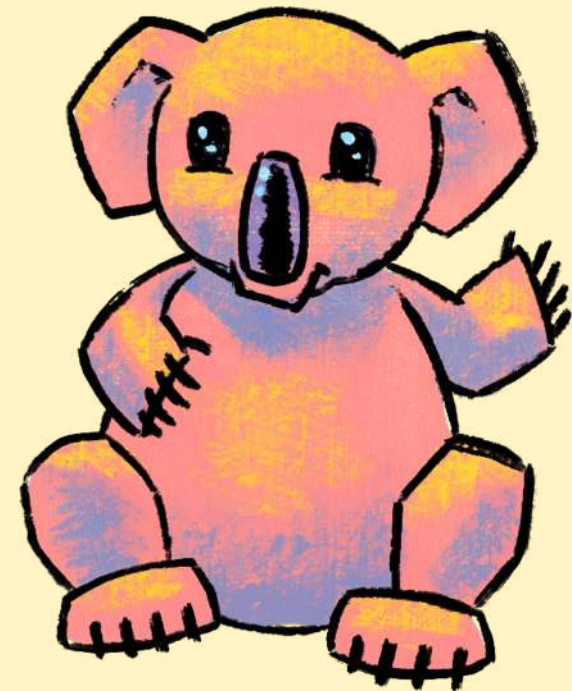

- Η **διαδικασία της γλωσσικής ανάπτυξης** τόσο στην κατάκτηση της μητρικής γλώσσας ή των μητρικών γλωσσών όσο και στην εκμάθηση της ξένης/δεύτερης γλώσσας δεν είναι ίδια για όλα τα παιδιά.
- **Οι εκπαιδευτικοί** πρέπει να εστιάζουν στο «πώς» θα μάθουν τα παιδιά και όχι στο «πόσο» θα μάθουν.
- **Το παιδί** πρέπει να βρίσκεται στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας.
- Η **εισαγωγή οποιασδήποτε επιπρόσθετης γλώσσας** στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία έχει πρωτίστως **παιδαγωγικό χαρακτήρα** (Alexiou, 2020).

Το παιδί δε θα θυμάται τι του διδάξαμε, αλλά θα θυμάται για πάντα πώς το κάναμε να νιώσει.

- Alexiou, T. (2020). 'Introducing EFL in Preschools: Facts and Fictions'. In Zoghbor, W. & Alexiou, T. (Eds.) *Advancing English Language Education* (pp.58-72). Dubai, UAE: Zayed Publication.
- Αλεξίου, Θ. (2020) Ξένη γλώσσα στο Νηπιαγωγείο; (Συνέντευξη που θα βρείτε στο συμπληρωματικό υλικό της ενότητας)
- European Commission (2014). *Key data on early childhood education and care in Europe – 2019 edition*. Eurydice report. Publications Office of the European Union.
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/ec0319375enn_0.pdf

Βιβλιογραφία

- Alexiou, T. (2015). Vocabulary uptake from Peppa Pig: A case study of preschool EFL learners in Greece. In C. Gitsaki, & T. Alexiou (Eds.), *Current issues in second/foreign language teaching and teacher education: Research and practice* (pp. 285–301). Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Baidak, N., Balcon, M. P., & Motiejunaite, A. (2017). Key data on teaching languages at school in Europe (2017 ed., p. 55). *Eurydice Report*. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, European Commission
- Bland, J. (Ed.) (2015). *Teaching English to young learners: Critical issues in language teaching with 3-12 year olds*. London: Bloomsbury Publishing plc.
- Birdsong, D. (Ed.) (1999). *Second language acquisition and the critical period hypothesis*. Mahwah, NJ & London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Enever, J. (2015). Advantages and disadvantages of English as a foreign language with young learners. In J. Bland (Ed.), *Teaching English to young learners: Critical issues in language teaching with 3-12 year olds* (pp. 13-30). London: Bloomsbury Publishing plc.
- European Commission. (2014). Key data on early childhood education and care in Europe – 2019 edition. *Euridice report*. Publications Office of the European Union. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/ec0319375enn_0.pdf
- García Mayo, P., & Basterrechea, M. (2017). CLIL and SLA. Insights from an interactionist perspective. In A. Llinares & T. Morton (Eds.), *Applied linguistics perspectives on CLIL* (pp. 33-50). Amsterdam: John Benjamins.
- Kirsch, C. (2018). Dynamic interplay of language policies, beliefs and pedagogy in a preschool in Luxembourg. *Language and Education*, 32(5), 444-461, DOI:10.1080 /09500782.2018.1487452
- Lenneberg, E. H. (1967). *Biological foundations of language*. New York: John Wiley and sons.

Βιβλιογραφία

- Li, W. & O. Garcia, O. (2017). From Researching Translanguaging to Translanguaging Research. In King, K., Yi-Ju, L. & May, S. (Eds.), *Research Methods in Language Education*. Encyclopedia of Language and Education, (pp.1–14). New York: Springer.
- Lindahl, K., & Sayer, P. (2018). Early EFL Instruction and L1 Literacy. *Colomb. Appl. Linguistic. J.*, 20(2), 184-194.
- Łockiewicz, M., Sarzała-Przybylska, Z., & Lipowska, M. (2018). Early predictors of learning a foreign language in pre-school – Polish as a first language, *English as a foreign language*, 9, 1813.
- Marinova-Todd, S., Marshall, D. B., & Snow, C. (2000). Three misconceptions about age and L2 learning. *TESOL Quarterly*, 34(1) 9-34.
- Mourão, S. (2019). Integrating and emulating: Early English initiatives in Portugal. In J. Rokita-Jaśkow & M. Ellis (Eds.), *Early instructed second language acquisition: Psycholinguistic and sociocultural aspects*. Bristol: Multilingual Matters.
- Muñoz, C. (2014). Contrasting effects of starting age and input on the oral performance of foreign language learners. *Applied Linguistics*, 35(4), 463-482. <https://doi.org/10.1093/applin/amu024>
- Newport, E. L., Bavelier, D., & Neville, H. J. (2001). Critical thinking about critical periods: Perspectives on a critical period for language acquisition. In E. Doupoux (Ed.), *Language, brain and cognitive development: Essays in honor of Jacques Mehler* (pp. 481–502). Cambridge, MA: MIT Press.
- Singleton, D., & Lengyel, Z. (1995). *The age factor in second language acquisition*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Κιτσαράς, Γ. (2004). *Προγράμματα Διδακτική Μεθοδολογία Προσχολικής Αγωγής Με Σχέδια Εργασίας*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ (EAN)

1.2 Βασικές αρχές και κλειδιά επιτυχίας του Προγράμματος EAN

Θωμάη Αλεξίου & Ευθυμία Πεντέρη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ
Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική
Ηλικία, ΔΠΘ

Αλεξίου, Θ. & Πεντέρη, Ε. (2022). Φιλοσοφία και ταυτότητα του προγράμματος “Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο” (EAN). Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Σκοπός Νηπιαγωγείου
2. Βασικές αρχές για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο
3. Κλειδιά εγχειρήματος

Ας ξεκινήσουμε με τα βασικά...

Σκοπός του Νηπιαγωγείου είναι να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά.

Τα προγράμματα του Νηπιαγωγείου διαμορφώνονται στη βάση:

- των γνώσεων για το πώς αναπτύσσονται και μαθαίνουν τα παιδιά,
- των θεωρητικών συζητήσεων και εμπειρικών ερευνών για την καταλληλότητα των προγραμμάτων για τα μικρά παιδιά,
- στόχων που αποσκοπούν σε βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα θετικά αποτελέσματα.

- Το Νηπιαγωγείο αποτελεί το πρώτο σκαλοπάτι των παιδιών και των οικογενειών τους στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.
- Έχει ξεχωριστά χαρακτηριστικά που το καθιστούν μοναδικό και ιδιαίτερα σημαντικό στην εκπαιδευτική πορεία του παιδιού [βλ. (νέο) Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου (Πεντέρη κ.ά., 2021)¹.
- Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας μπορεί να αποτελέσει ένα δυναμικό πλεονέκτημα για την ικανοποίηση του σκοπού και των στόχων του Νηπιαγωγείου².
- Βασική προϋπόθεση αποτελεί η καλή γνώση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών των παιδιών και η σύνδεση με τη μαθησιακή διαδικασία όπως λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο της φιλοσοφίας και της λειτουργίας του Νηπιαγωγείου.

¹ στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» " του ΙΕΠ με MIS 5035542

²(για μελέτες περίπτωσης βλ. π.χ. Καϊκτσή & Αλεξίου, 2017; Κακανά & Καρατζά, 2001)

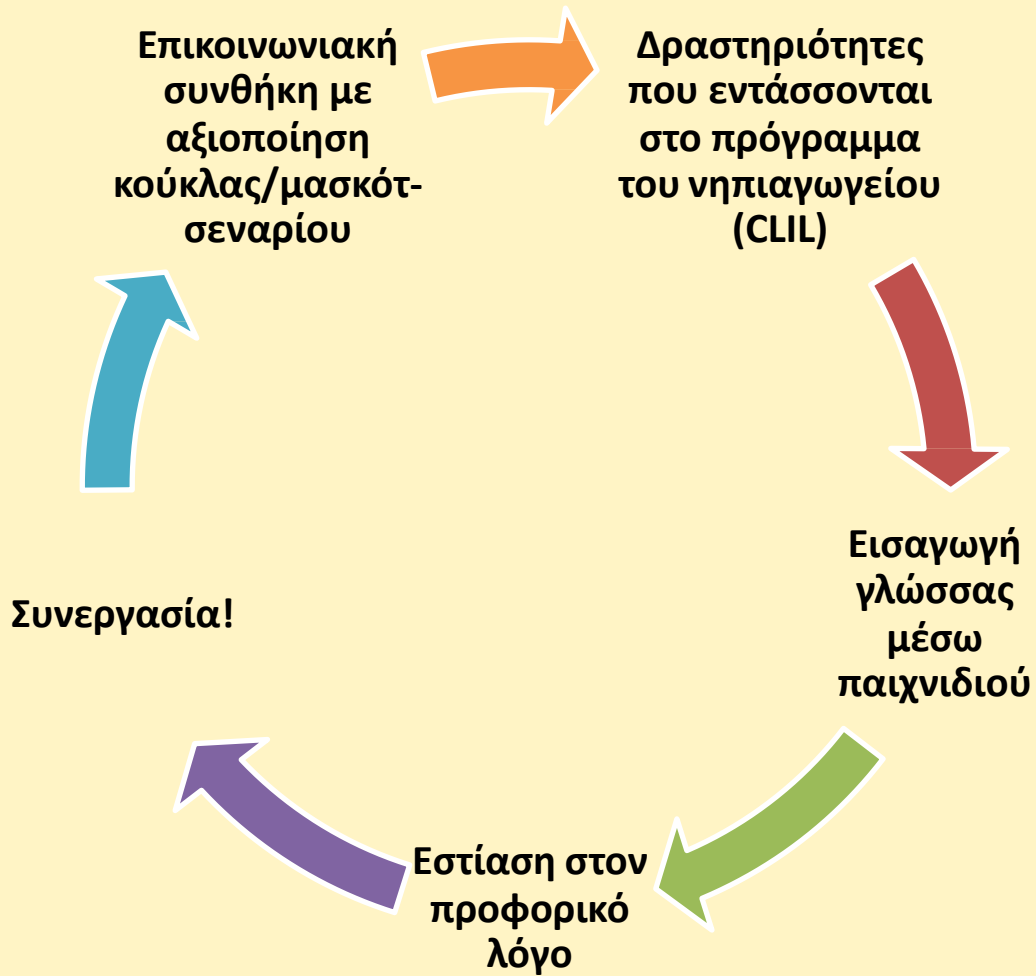

- Εμπλουτίζει τα υφιστάμενα προγράμματα και εντάσσεται λειτουργικά στη φιλοσοφία τους.
- Στηρίζεται στη γνώση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών των μικρών παιδιών.
- Ανταποκρίνεται στις παιδαγωγικές αρχές του Αναλυτικού προγράμματος του Νηπιαγωγείου.
- Εστιάζει στον επικοινωνιακό χαρακτήρα της γλώσσας και στην ανάγκη διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης-επικοινωνίας.
- Σέβεται την ολιστική προσέγγιση της μάθησης και πραγματοποιείται μέσω δημιουργικών δραστηριοτήτων με διαθεματικό χαρακτήρα.
- Στηρίζεται στην αμοιβαία και αρμονική αλληλεπίδραση και συνεργασία των νηπιαγωγών και των εκπαιδευτικών της αγγλικής γλώσσας.
- Υποστηρίζει την ανάγκη επικοινωνίας σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, στην οποία η αγγλική γλώσσα λειτουργούν ως μια «γλώσσα του κόσμου» (Alexiou, 2020) και μια γλώσσα «που διαμορφώνεται ακόμη και τη στιγμή που χρησιμοποιείται....» (Rajagoralan, 2009).
- Εντάσσεται στις προτεραιότητες της ανάπτυξης βασικών ικανοτήτων για την επιτυχημένη πορεία των πολιτών και την αντιμετώπιση των προκλήσεων της σύγχρονης πραγματικότητας από τις μικρές ηλικίες [Chu et al., 2016; (νέο) Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου (Πεντέρη κ.ά., 2021)].

- Η διαδικασία εκμάθησης οποιασδήποτε γλώσσας επιτελείται με **φυσικό και παιγνιώδη τρόπο**.
- Δεν μιλούμε για ρητή διδασκαλία, αλλά για απόκτηση γλώσσας έμμεσα και υπόρρητα, ως αβίαστο αποτέλεσμα της μαθησιακής διαδικασίας.
- Η αγγλική ή οποιαδήποτε πρόσθετη γλώσσα δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ή να νοείται ως ξεχωριστό/αυτόνομο μάθημα αλλά να εντάσσεται, μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες, στο ήδη υπάρχον πρόγραμμα της τάξης.
- Έμφαση δίνεται στην προφορική γλώσσα: στόχος είναι η καλλιέργεια του προφορικού λόγου και όχι ο γραμματισμός.
- Δημιουργία **επικοινωνιακής συνθήκης** ώστε να υπάρχει λόγος τα παιδιά να επικοινωνήσουν σε άλλη γλώσσα.
- Για τα παιδιά ο **προφορικός λόγος** είναι η κύρια πηγή εκμάθησης νέων λέξεων (Harris, Golinkoff & Hirsh-Pasek, 2011) αλλά και προτάσεων.
- Εστίαση στο **νόημα και όχι στη δομή της γλώσσας**.
- Προώθηση της χρήσης της γλώσσας (επικοινωνία) και όχι της ανάλυσής της.
- Έμφαση στη διαδικασία της μάθησης (και όχι στο αποτέλεσμα).
- Κάθε παιδί έχει τον δικό του ρυθμό και τις δικές του στρατηγικές εκμάθησης (Baca & Escamilla, 2002).
- Ισορροπία και ολιστική προσέγγιση που αντανακλά τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών.

Σχεδιάζουμε παιγνιώδεις, δημιουργικές δραστηριότητες με τη μορφή (βλ. Ενότητα 8):

- απλών ελεύθερων συζητήσεων κατά τη διάρκεια της ημέρας,
- αφήγησης ιστοριών,
- θεατρικού παιχνιδιού – κουκλοθέατρου/κίνησης & χορού,
- παιδικού τραγουδιού & ποιημάτων,
- παιχνιδιών σε κύκλο,
- ζωγραφικής & χειροτεχνιών,
- παιχνιδιών ρόλων (παιχνίδι μίμησης, απλό παιχνίδι ρόλων, ομαδικό παιχνίδι ρόλων, παιχνίδι ρόλων ομαδικού χαρακτήρα).

- Ρεαλιστικοί στόχοι
- Πλαίσιο εισαγωγής
- Μεθοδολογία
- Διαθέσιμοι πόροι και εκπαιδευτικό υλικό
- Ρόλος των γονέων
- Κίνητρο και στάση των νηπίων
- Συνεργασία των εκπαιδευτικών

Ρεαλιστικοί στόχοι

- Είναι σημαντικό και οι δυο εκπαιδευτικοί να θέτουν ρεαλιστικούς στόχους.
- Τα παιδιά δεν θα μάθουν «αγγλικά» με την κλασική έννοια.
- Στοχεύουμε στον **προφορικό λόγο μόνο**.

Πλαίσιο εισαγωγής

- Το πλαίσιο εισαγωγής αφορά το περιβάλλον, τις συνθήκες, τη συχνότητα και τα πρόσωπα που εφαρμόζουν την εισαγωγή.
- Χρειάζεται εμπλουτισμός περιβάλλοντος, θετικό ψυχολογικό κλίμα, συχνή έκθεση στην αγγλική γλώσσα και **αγαστή συνεργασία εκπαιδευτικών**.
- Δεν χρειάζεται να γίνει ξεχωριστή «γωνιά αγγλικών», αλλά το υλικό να διατρέχει σε όλες τις περιοχές παιχνιδιού και τα κέντρα μάθησης, στο πλαίσιο που συμπληρώνει και **εμπλουτίζει τις «γωνιές»**, κατά τη φυσική μαθησιακή διαδικασία.
- Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας μπορεί να γίνει μέσα από την **κούκλα/μασκότ**.

Μεθοδολογία

- Η μεθοδολογία στηρίζεται στις βασικές αρχές που διέπουν το Νηπιαγωγείο και όχι απλά και μόνο στις θεωρίες εκμάθησης ξένης γλώσσας.
- Η εισαγωγή αγγλικών έχει την έννοια **της ενσωμάτωσης** και όχι της αποκοπής ή αποξένωσης (Αλεξίου, 2020).
- Δεν παρεμβαίνουμε στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου αλλά το εμπλουτίζουμε δημιουργικά.
- Πρέπει να υπάρχει συνέχεια – μετάβαση, **να χτίζουμε πάνω σε αυτά που το παιδί γνωρίζει και «ξαναεπισκέπτεται»** γιατί δεν τα έχει πλήρως κατακτήσει (Αλεξίου, 2020).

Διαθέσιμοι πόροι και εκπαιδευτικό υλικό

Οι δημιουργικές δραστηριότητες στην αγγλική γλώσσα:

- εμπλέκουν ενεργά και αβίαστα τα παιδιά,
- προσφέρουν στα παιδιά αυθεντικές μαθησιακές εμπειρίες,
- λαμβάνουν υπόψη το Πρόγραμμα Σπουδών του νηπιαγωγείου και τις τοπικές συνθήκες και καταστάσεις,
- στηρίζονται στον προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου, τον επεκτείνουν και τον εμπλουτίζουν,
- ανταποκρίνονται στις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαιτερότητες των παιδιών,
- ικανοποιούν την ανάγκη των παιδιών να επικοινωνήσουν και προάγουν τη θετική στάση απέναντι στην εκμάθηση και χρήση άλλων γλωσσών.

Ρόλος των γονέων

- Κινητοποιούν τα παιδιά εκφράζοντας τη θετική στάση τους για την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας.
- Ενισχύουν την αυτοπεποίθηση των παιδιών προσφέροντας θετική ανατροφοδότηση για την προσπάθεια και τα επιτεύγματά τους.
- Παρέχουν «συνέχεια» στις εμπειρίες των παιδιών στο σπίτι π.χ. ζητώντας από τα παιδιά να τους μάθουν Αγγλικά!
- Συνεργάζονται με τις/τους εκπαιδευτικούς και προσφέρουν βοήθεια, π.χ.:
  - πληροφορίες για τις ικανότητες και την πρόοδο των παιδιών,
  - συμμετοχή στην τάξη π.χ. επικοινωνώντας στοιχεία του πολιτισμού τους, συμμετέχοντας σε δραστηριότητες της αγγλικής γλώσσας,
  - ανταπόκριση σε υλικό και δραστηριότητες που στέλνουν οι εκπαιδευτικοί στο σπίτι.

(βλ. Παπαναστασάτου & Πεντέρη, 2020· Petrogiannis & Penderi, 2014)

Κίνητρο και στάση των νηπίων

- Τα παιδιά είναι από τη φύση τους περίεργα και έτοιμα για νέες εμπειρίες.
- Το σημαντικό είναι να διατηρήσουμε το κίνητρο των παιδιών, αλλά και να εμπνεύσουμε θετική στάση και αγάπη για τις γλώσσες. Και για τα δυο χρειάζεται **ομοφωνία και συνεργασία των εκπαιδευτικών.**

Συνεργασία των εκπαιδευτικών

- **Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι υψίστης σημασίας.**
- Επομένως, η συνεργασία της/του Εκπαιδευτικού της αγγλικής γλώσσας και της/του Νηπιαγωγού είναι σημαντική και πρέπει να καλλιεργηθεί.
- Η συνεργασία αυτή μπορεί τελικά να οδηγήσει σε «πολυδύναμους» εκπαιδευτικούς.
- Για να υποστηρίξουμε αυτήν την αλλαγή και να δημιουργήσουμε μια **«κουλτούρα συνεργασίας»** (Αλεξίου, 2020), απαιτείται αφοσίωση και αγαστή συνεργασία (δείτε περισσότερα στη συνέντευξη που υπάρχει στο συμπληρωματικό υλικό 1.1).

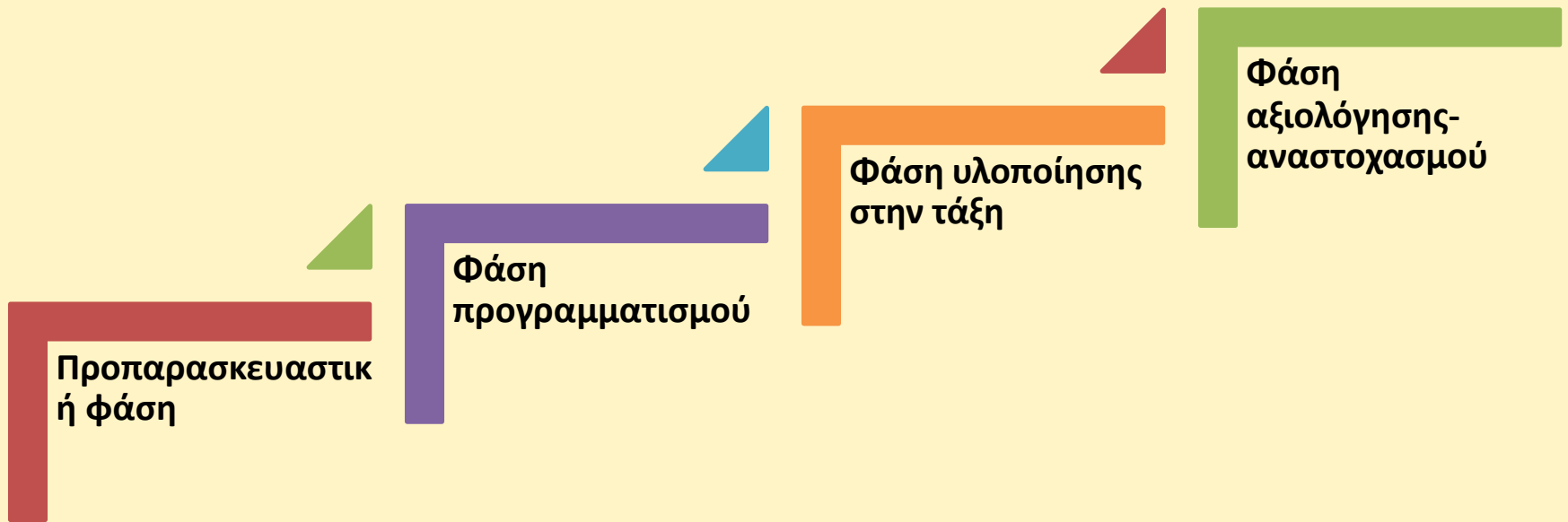
«The best teachers teach children not subjects»

J. Pestalozzi

Πώς επιτυγχάνεται η συνεργασία; (Αλεξίου & Πεντέρη, 2020)

ean.auth.gr

Προπαρασκευαστική φάση (Φάση προσαρμογής)

- Ο/Η εκπαιδευτικός ΠΕ06 επισκέπτεται το νηπιαγωγείο και ενημερώνεται από την/τον εκπαιδευτικό ΠΕ60 για τα παιδιά, την οργάνωση της τάξης και του σχολείου, την υλικοτεχνική υποδομή κτλ.
- Ο/Η εκπαιδευτικός ΠΕ06 μελετά τον Προγραμματισμό Εκπαιδευτικού Έργου (τριμηνιαίο ή ετήσιο) και συζητά με τον/την εκπαιδευτικό ΠΕ60 για τα πεδία αξιοποίησης στην αγγλική γλώσσα.
- Ο/Η εκπαιδευτικός ΠΕ60 σε συνεργασία με τη διεύθυνση του σχολείου παρέχει στον/στην εκπαιδευτικό ΠΕ06 τις πληροφορίες και το υλικό που θα χρειαστεί για να προετοιμαστεί (π.χ. καταστάσεις με ονόματα και στοιχεία παιδιών, προγραμματισμός, υλικά κτλ).
- Συζητά με τον/την εκπαιδευτικό ΠΕ60 για την επικοινωνιακή συνθήκη στη βάση της οποίας θα προκύψει η ανάγκη επικοινωνίας στην αγγλική γλώσσα.
- Ο/Η εκπαιδευτικός ΠΕ60 εισάγει την επικοινωνιακή συνθήκη και προετοιμάζει τα παιδιά για την παρουσία του/της εκπαιδευτικού ΠΕ06.
- Ο/Η εκπαιδευτικός ΠΕ06 παρευρίσκεται στη συνάντηση με τους γονείς και ενημερώνει για το πλαίσιο και τους στόχους των δημιουργικών δραστηριοτήτων στην αγγλική γλώσσα.

¹Η αναφορά σε ΠΕ06 και ΠΕ60 αντί για εκπαιδευτικό αγγλικής και νηπιαγωγό, αντίστοιχα, γίνεται για οικονομία και αποφυγή επαναλήψεων

Φάση προγραμματισμού

- Κάθε εβδομάδα οι δύο εκπαιδευτικοί συζητούν με βάση τον εβδομαδιαίο προγραμματισμό της τάξης, τις ιδέες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών, για το πλαίσιο ανάπτυξης των δραστηριοτήτων στην αγγλική γλώσσα.
- **Υπεύθυνος/η για τον σχεδιασμό** των εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων στην αγγλική γλώσσα είναι **ο/η εκπαιδευτικός ΠΕ06**.
- Ο/Η εκπαιδευτικός ΠΕ60 ενημερώνει την/τον εκπαιδευτικό ΠΕ06 για την ενασχόληση των παιδιών με το υλικό της αγγλικής γλώσσας στην τάξη και την εξάσκηση/εφαρμογή των σχετικών γνώσεων και δεξιοτήτων των παιδιών (έχοντας συγκεντρώσει σχετικά «τεκμήρια») καθώς και για τις τυχόν προτάσεις τους.
- Οι δύο εκπαιδευτικοί συζητούν και οργανώνουν τις τυχόν εκπαιδευτικές δράσεις/επισκέψεις στις οποίες εμπεριέχονται τα αγγλικά (π.χ. περίπατος για να δείξουμε στην κούκλα τη γειτονιά του σχολείου μας).
- Οι δύο εκπαιδευτικοί αξιολογούν την πορεία των παιδιών με βάση τα portfolios και τις καταγραφές-ημερολόγιά τους και, στη συνέχεια, προτείνουν αλλαγές στον σχεδιασμό.

Φάση υλοποίησης στην τάξη

-Ο/Η εκπαιδευτικός ΠΕ06 έχει τον βασικό ρόλο στην τάξη για την υλοποίηση των εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων.

-Ο/Η εκπαιδευτικός ΠΕ60 έχει σημαντικό υποστηρικτικό ρόλο:

- Λειτουργεί ως «μοντέλο μάθησης» για τα παιδιά, καθώς εμπλέκεται ενεργά στη διαδικασία εκμάθησης των αγγλικών.
- Βοηθά τον/την εκπαιδευτικό ΠΕ06 κατά τη διαδικασία υλοποίησης των δραστηριοτήτων (π.χ. με τα υλικά, τις ομάδες των παιδιών, τη διαχείριση της τάξης κτλ.).
- Βοηθά στην αξιολόγηση της πορείας των παιδιών με τη συγκέντρωση «τεκμηρίων».

- Ο/Η εκπαιδευτικός ΠΕ06 συμμετέχει στη διαδικασία της περιγραφικής αξιολόγησης των παιδιών και συγκεντρώνει «τεκμήρια» για τη μαθησιακή τους πορεία.

Φάση αξιολόγησης-αναστοχασμού

Οι δύο εκπαιδευτικοί, ΠΕ06 και ΠΕ60, αξιοποιώντας τα «τεκμήρια» της δουλειάς των παιδιών και τις δικές τους καταγραφές,

1. Συζητούν και αξιολογούν:

- τη λειτουργική ένταξη των εκπαιδευτικών σεναρίων και των δημιουργικών δραστηριοτήτων στην αγγλική γλώσσα στο πλαίσιο του προγράμματος του νηπιαγωγείου καθώς και των υπόλοιπων δραστηριοτήτων στην τάξη,
- τη μεταξύ τους συνεργασία,
- την ανταπόκριση των παιδιών,
- την ικανοποίηση των στόχων,
- την απήχηση του προγράμματος.

2. Διατυπώνουν προτάσεις για βελτίωση.

3. Ενσωματώνουν τις προτάσεις στον σχεδιασμό του προγράμματος.

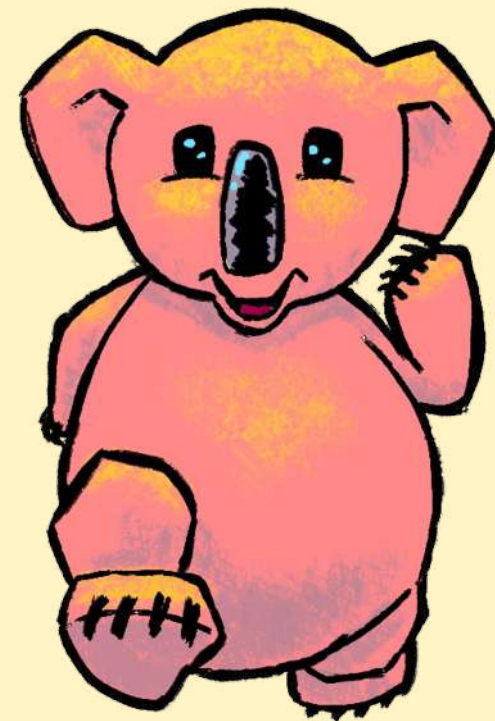

Σχεδιασμός και ανάπτυξη δημιουργικών δραστηριοτήτων στην αγγλική γλώσσα	ΠΕ06	ΠΕ60
Εισαγωγή επικοινωνιακής συνθήκης		✓
Οργάνωση χώρου	✓	✓
Γενική ιδέα-σχεδιασμός-ενσωμάτωση σεναρίων και δημιουργικών δραστηριοτήτων στα αγγλικά στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου-διερευνήσεις-μαθησιακά πλαίσια	✓	✓
Δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων-μεθοδολογία στα αγγλικά	✓	
Υλοποίηση εκπαιδευτικού σεναρίου/δραστηριότητας	✓	
Σύνδεση με τις δραστηριότητες του νηπιαγωγείου		✓
Συμβολή στην υλοποίηση εκπαιδευτικού σεναρίου και δραστηριοτήτων		✓
Αξιολόγηση	✓	✓
Συνεργασία με γονείς	✓	✓
Οργάνωση εκδηλώσεων	✓	✓

Σκεφτείτε ενδεχόμενες δυσκολίες
για τη συνεργασία των δύο
εκπαιδευτικών και τουλάχιστον
μια καλή πρακτική.

Βιβλιογραφία

Alexiou, T. (2020). Introducing EFL in Preschools: Facts and Fictions. In Zoghbor, W. & Alexiou, T. (Eds.), *Advancing English Language Education* (pp. 61-74). Dubai, UAE: Zayed Publication.

Baca, L., & Escamilla, K. (2002). Educating teachers about language. In C. Temple-Adger, K. Snow & C. Christian (Eds.) *What teachers need to know about language* (pp. 71-84). CAL-ERIC & Delta Systems.

Chu, S., Reynolds, R., Notari, M., Taveres, N., & Lee, C. (2016). *21st century skills development through inquiry based learning from theory to practice*. Singapore: Springer Science.

Harris, J., Golinkoff, R. M., & Hirsh-Pasek, K. (2011). Lessons from the crib for the classroom: How children really learn vocabulary. In S. B. Neuman & D. K. Dickinson (Eds.), *Handbook of early literacy research (Vol. 3)* (pp. 49–65). New York: The Guilford Press.

Kaiktsi, K., & Alexiou, T. (2017, May 6-7). *The teaching of English in kindergarten: An experimental approach*. [Conference presentation]. 2nd Panhellenic Conference of Model Experimental Schools in Primary and Secondary Education organised by the 3rd Model Experimental primary school of Evosmos, Thessaloniki, Greece.

Petrogiannis, K., & Penderi, E. (2014). The quality of Parent-Teacher Relationship Scale in the kindergarten: A Greek study. *International Research in Education*, 2(1), 1-21.

Rajagopalan, K. (2009). Exposing young children to English as a foreign language: The emerging role of world English. *Trabalhos em Linguística Aplicada*, 48(2), 185-196.

Βιβλιογραφία

Αλεξίου, Θ. (2020) Ξένη γλώσσα στο Νηπιαγωγείο; (Συνέντευξη που θα βρείτε στο συμπληρωματικό υλικό της ενότητας)

Αλεξίου, Θ., & Πεντέρη, Ε. (2020). *Εισαγωγική Επιμόρφωση για την πιλοτική εφαρμογή της Εισαγωγής της Αγγλικής Γλώσσας στο νηπιαγωγείο*. ΙΕΠ

Κακανά, Δ.-Μ., & Καρατζά, Δ. (2001, Νοέμβριος). *Πρόγραμμα- Πρόταση για την ευαισθητοποίηση και διδασκαλία των αγγλικών στα ελληνόπουλα της προσχολικής ηλικίας: Εφαρμογή και αξιολόγηση*. Προφορική Ανακοίνωση στο 1^ο Συνέδριο της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος. Ναύπλιο, 11ος/2001.

Παπαναστασάτου, Ε. & Πεντέρη, Ε. (2020). Ο ρόλος της συνεργασίας οικογένειας και σχολείου για την κατάκτηση του γραμματισμού: Προτάσεις για το σχεδιασμό σχετικών παρεμβάσεων στο νηπιαγωγείο. *Θεωρία και Έρευνα στις Επιστήμες της Αγωγής*, 53, 31-50.

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδου, Α., & Μαρινάτου, Δ. (2021). *(νέο) Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» " του ΙΕΠ με MIS 5035542.

ΥΠΕΠΘ - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών*. Αθήνα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ» (EAN)

1.3 Από την Ευρώπη στα προγράμματα πρώιμης εκμάθησης γλωσσών ΠΕΑΠ και EAN

Θωμά Αλεξίου & Ευθυμία Πεντέρη

Αλεξίου, Θ. & Πεντέρη, Ε. (2022). Φιλοσοφία και ταυτότητα του προγράμματος “Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο” (EAN). Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στις μικρές ηλικίες: Ευρώπη, ΠΕΑΠ, ΕΑΝ
2. Παρουσίαση Υποέργων-δράσεων ΕΑΝ
3. Το Υποέργο1 ΕΑΝ (του ΑΠΘ)
4. Καινοτόμα Χαρακτηριστικά του Υποέργου1 ΕΑΝ (του ΑΠΘ)

Projects and resources

 VIEW ALL ECML RESOURCES	THEMATIC AREAS OVERVIEW	 Teacher and learner competences	 Sign languages	 Plurilingual and intercultural education	 New media in language education	 Migrant education and employment	 Curricula and evaluation	 Early language learning	 Content and language integrated learning	 Languages of schooling
-----------------------------	-------------------------	-------------------------------------	--------------------	--	-------------------------------------	--------------------------------------	------------------------------	-----------------------------	--	----------------------------

European Centre for Modern Languages of the Council of Europe

The ECML is a unique institution whose mission is to encourage excellence and innovation in language teaching and to help Europeans learn languages more efficiently. Our vision: A Europe committed to linguistic and cultural diversity... [Find out more about the ECML](#)

Promoting excellence in language education

European Centre for Modern Languages of the Council of Europe

[HOME](#) > [THEMES](#) > [EARLY LANGUAGE LEARNING](#)

Early language learning

There is a growing trend across Europe to begin language learning in early primary or even in kindergarten. Teaching languages to young children requires combining the general skills needed for this age group and specific language teaching approaches. The language aspects must be associated with children's cognitive and emotional development as well as their early experiences of learning together in social groups.

[INTRODUCTION](#)

[COUNCIL OF EUROPE
RESOURCES](#)

[OTHER RESOURCES](#)

Early language learning

Teacher and learner competencies

Content and language integrated learning (CLIL)

Plurilingual and intercultural education

Evaluation and assessment

Pro-CLIL

Piccolingo-Συνεργασία με Bilingualism Matters

Early Language and Intercultural Acquisition Studies (ELIAS)

Inspiring language learning and teaching in the early years (ILLEY)

Parents and teachers: working together for plurilingual and intercultural education

Kiitos@21st Century Preschools

- Το πρόγραμμα υλοποιείται με τη σύμπραξη τεσσάρων χωρών (Λουξεμβούργο, Τσεχία, Αγγλία και Αυστρία).
- Στοχεύει στην προώθηση της εκμάθησης γλωσσών στην πρώιμη παιδική ηλικία μέσω μιας ποικιλίας μεθόδων και τεχνικών, προκειμένου να αναγνωρίσουμε, να κατανοήσουμε και να καταγράψουμε την απόκτηση γλωσσών από παιδιά ηλικίας 3 έως και 12.
- Μια ιστοσελίδα με βασικές αρχές, εμπνευσμένες πρακτικές και εργαλεία από διάφορα εκπαιδευτικά πλαίσια καθώς και στρατηγικές για τους/τις μαθητές/τριες με σκοπό την καταγραφή, παρακολούθηση και αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

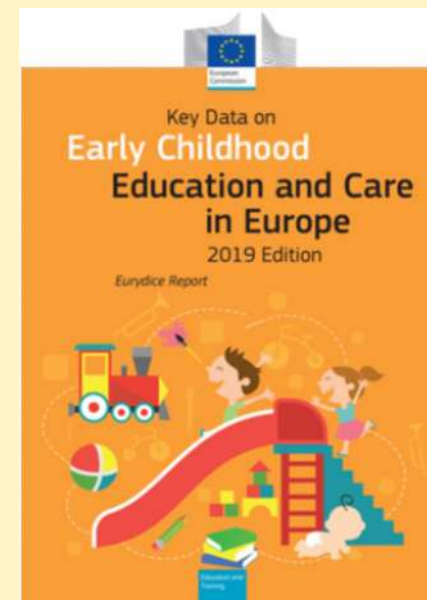

Σε σύμπραξη με τη Eurostat, η συγκεκριμένη αναφορά παρέχει 61 δείκτες καθώς και συγκριτική ανάλυση του προγράμματος Early Childhood Education and Care (ECEC), σε 32 Ευρωπαϊκές χώρες και 37 εκπαιδευτικά συστήματα.

Πορίσματα:

- Στην προσχολική εκπαίδευση, και αναφορικά με την εκμάθηση ξένων γλωσσών, δίνεται έμφαση στην απόκτηση δεξιοτήτων, θέτοντας ρεαλιστικούς στόχους, κατανοητούς στα παιδιά, και δημιουργώντας δραστηριότητες με νόημα για αυτά.
- Τα παιδιά ωθούνται στο να αναστοχαστούν τη μαθησιακή διαδικασία.

(Motiejunaite-Schulmeister, Balcon & de Coster, 2019, σελ. 9-22)

European Commission Directorate General Central for Education and Culture

- Το εγχειρίδιο βασίζεται σε ομάδα από ειδήμονες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Συζητά θέματα ενημέρωσης και απόκτησης γλωσσών στην προσχολική ηλικία.
- Περιέχει οδηγίες και συστάσεις καθώς και παραδείγματα καλών πρακτικών για την προώθηση, αποτελεσματικότητα και βιωσιμότητα της εκμάθησης γλωσσών στην προσχολική ηλικία.

1. Inspiring language learning and teaching in the early years (ILLEY)

Μια ιστοσελίδα με πολλούς πόρους, υλικό και στρατηγικές για την απόκτηση γλωσσών με στόχο την ανάπτυξη διαπολιτισμικής συνείδησης και την αναγνώριση του γλωσσικού ρεπερτορίου των παιδιών κατά την εισαγωγή ξένων γλωσσών στην προσχολική ηλικία.

<https://www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2016-2019/Inspiringlanguagelearningintheearlyyears/Inspiringpractice/tabid/3062/language/en-GB/Default.aspx>

2. Kittos

Ένα εγχειρίδιο με ιδέες και πηγές για την ενσωμάτωση αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο. Δίνεται μεγάλη έμφαση στη μουσική.

<https://kiitosxxips.wixsite.com/kiitos21/o1>

3. CARAP/FREPA Database

Μια σημαντική βάση δεδομένων υλικού διδασκαλίας για διάφορα γλωσσικά επίπεδα.

<https://carap.ecml.at/Database/tabid/2313/language/en-GB/Default.aspx>

4. Pepelino

Ένα εργαλείο αναστοχασμού των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ικανότητές τους αναφορικά με την πολυγλωσσική και διαπολιτισμική διάσταση στην προσχολική εκπαίδευση. Στηρίζεται στο τρίπτυχο «Γνώσεις-δεξιότητες-στάσεις».

<https://www.ecml.at/Resources/ECMLresources/tabid/277/ID/11/language/en-GB/Default.aspx>

Σημαντικές χρονολογίες-σταθμοί:

- 1987: εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στις τρεις τελευταίες τάξεις του δημοτικού σχολείου
- 1993: υποχρεωτική διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας σε όλα τα δημοτικά σχολεία
- 2003: εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στην Γ' δημοτικού
- 2010: εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στις δύο πρώτες τάξεις του δημοτικού πιλοτικά και γενίκευση 2012-2013–Πρόγραμμα ΠΕΑΠ
<http://rcel.enl.uoa.gr/peap>
- 2020-2021: Πιλοτική εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στα Νηπιαγωγεία [58 νηπιαγωγεία: περίπου 3.000 παιδιά, εκπαιδευτικοί: 185 ΠΕ60 και 69 ΠΕ06, ΣΕΕ: 52 ΠΕ60 και 20 ΠΕ06)
- **2021: Πρόγραμμα Γενίκευση- Η Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο, EAN,**
www.ean.auth.gr

Το Πρόγραμμα Σπουδών στο ΠΕΑΠ είναι δομημένο σε τρεις βασικές αρχές οι οποίες καθορίζουν τη φύση των μαθημάτων:

- Απευθύνεται σε παιδιά με αναδυόμενο σχολικό γραμματισμό στη μητρική γλώσσα και στοχεύει σε κοινωνικούς γραμματισμούς στην ξένη γλώσσα, τους οποίους τα παιδιά έχουν ήδη αναπτύξει στη μητρική.
- Επικεντρώνεται στην εξατομικευμένη μάθηση μέσα από κατάλληλες για την ηλικία δραστηριότητες.
- Στο ΠΕΑΠ η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας δεν έχει ως τελικό σκοπό την ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας που έχει ο ιδανικός φυσικός ομιλητής της αγγλικής, ή γενικότερα το αγγλόφωνο πολιτισμικό υποκείμενο, αλλά την καλλιέργεια ενός διαπολιτισμικού ήθους επικοινωνίας.

<http://rcel.enl.uoa.gr/peap/articles/programma-0>

- Το υλικό συνάδει με τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών σε κάθε ηλικιακή περίοδο/βαθμίδα.
- Οι πρακτικές που εφαρμόζονται είναι μεθοδολογικά κατάλληλες για την παιδική ηλικία.
- Το υλικό εντάσσεται/εξακτινώνεται σε θεματικές που συμφωνούν με τα ενδιαφέροντα των παιδιών.
- Έμφαση στην πολυγλωσσία, στην παιγνιώδη μάθηση και στον προφορικό λόγο.

Διακριτά σημεία λόγω διαφορών στα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών πλαισίων

ean.auth.gr

ΕΑΝ	ΠΕΑΠ (Α' + Β' Δημοτικού)
Η αγγλική γλώσσα ενσωματώνεται στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου	Τα αγγλικά είναι ξεχωριστό μάθημα/γνωστικό αντικείμενο
Η εισαγωγή της ξένης γλώσσας γίνεται μέσα από εκπαιδευτικά σενάρια CLIL που στοχεύουν στην εναρμόνιση του περιεχομένου με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών της Προσχολικής Εκπαίδευσης (ΦΕΚ: 160476 /Δ1, Αρ. Φύλλου 5961/17.12.2021)	Οι δραστηριότητες είναι θεματικές αλλά δεν συμβαδίζουν απαραίτητα με το πρόγραμμα του σχολείου
Η εισαγωγή αγγλικής γλώσσας γίνεται από τον/την ΠΕ06 με ενεργό συμμετοχή-συνεργασία της/του ΠΕ60-δεν υφίσταται μάθημα αγγλικών	Ο/Η εκπ.αγγλικής διδάσκει το μάθημα αγγλικών
Εστίαση στον επικοινωνιακό χαρακτήρα της γλώσσας και έμφαση ΜΟΝΟ στις προφορικές δεξιότητες	Δραστηριότητες εγγραμματοσμού
Ανάδειξη των πολιτισμικών χαρακτηριστικών της γλώσσας, έμφαση στη διαπολιτισμική επικοινωνία και στην αξιοποίηση της μητρική γλώσσας των παιδιών ή των γλωσσών, έμφαση στο πλαίσιο της επικοινωνίας	Αξιοποίηση στοιχείων της αγγλικής κουλτούρας

Η κατανόηση των κοινών και διαφορετικών στοιχείων της προσέγγισης για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στις μικρές ηλικίες αποτελεί βασική προϋπόθεση για την οργάνωση των διαδικασιών μετάβασης των νηπίων στο δημοτικό σχολείο.

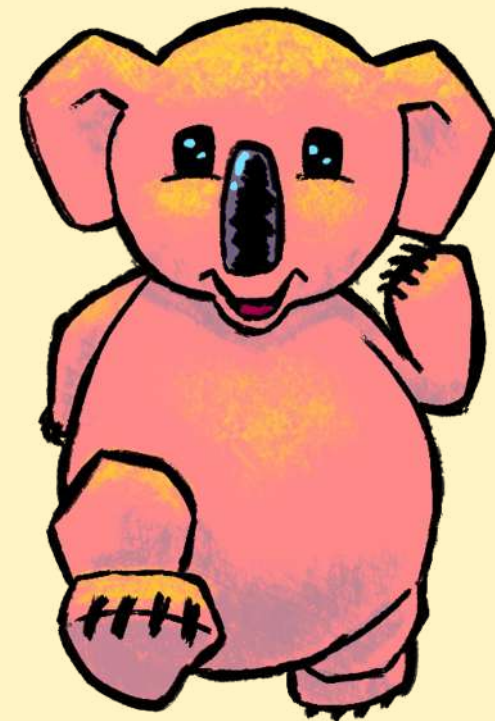
Ενδεικτικά:

- ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και της αίσθησης, αυτοαποτελεσματικότητας των παιδιών σε σχέση με την αγγλική γλώσσα,
- δημιουργία συνδέσεων με το πρόγραμμα του δημοτικού,
- ενίσχυση αλληλεπιδράσεων μεταξύ των δύο πλαισίων σε σχέση με δράσεις που αφορούν την αγγλική γλώσσα,
- ενίσχυση του γονικού ρόλου.

Η διευκόλυνση των παιδιών και των οικογενειών να διαχειριστούν τη σημαντική μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο αποτελεί σημαντική παράμετρο για την προσαρμογή των παιδιών στο νέο σχολικό περιβάλλον και την επακόλουθη μαθησιακή τους εξέλιξη (από νέο ΠΣ Προσχολικής Εκπαίδευσης: Πεντέρη κ.ά., 2021).

- Το πρόγραμμα «ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ (ΕΑΝ)»
- Επισπεύδον Ίδρυμα το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)
- Συμπράττοντες φορείς το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθήνας (ΕΚΠΑ) και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ)

Επιστημονικά Υπεύθυνη του Προγράμματος: Θωμάη Αλεξίου

Υποέργο 1-ΑΠΘ (Επισπεύδον Ίδρυμα)	Υποέργο 2-ΕΚΠΑ	Υποέργο 3-ΙΕΠ
<p>Σχεδιασμός - Εποπτεία εφαρμογής του προγράμματος & Δημιουργία επιμορφωτικού και εκπαιδευτικού υλικού</p> <p>Υπεύθυνη Υποέργου 1: Θωμάη Αλεξίου</p>	<p>Σύγχρονη και ασύγχρονη επιμόρφωση ΣΕΕ ΠΕ06 & ΠΕ60</p> <p>Υπεύθυνη Υποέργου 2: Κία Καραβά</p>	<p>Σχεδιασμός πλατφόρμας και υλοποίηση της ασύγχρονη επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και ΣΕΕ μέσω MOOC με επιμορφωτικό υλικό του ΑΠΘ</p> <p>Υπεύθυνη Υποέργου 3: Μαρία Νίκα</p>

- Το πρόγραμμα EAN στοχεύει στην υποστήριξη της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας μέσω **επιμόρφωσης** και δημιουργίας ειδικά σχεδιασμένων **CLIL εκπαιδευτικών σεναρίων** και δημιουργικών δραστηριοτήτων για τους μαθητές και τις μαθήτριες του Νηπιαγωγείου.
- Συντονίζεται με τις επιταγές του νέου Προγράμματος Σπουδών της Προσχολικής Εκπαίδευσης (Πεντέρη κ.ά., 2021) στοχεύοντας στη διασφάλιση της αιεφορίας των προτεινόμενων μεθόδων και πρακτικών.
- Ανταποκρίνεται στον κοινωνικο-παιδαγωγικό χαρακτήρα και ρόλο της προσχολικής εκπαίδευσης και υιοθετεί έναν διεπιστημονικό χαρακτήρα ώστε να υποστηρίξει την ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων ενσωματώνοντας δυναμικά την αγγλική γλώσσα στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου.

The EAN Project
The project "Teacher training for the introduction of English in pre-primary education (EAN)" is co-financed by Greece and the European Union (European Social Fund - ESF) through the Operational Programme "Human Resources Development, Education and Lifelong Learning 2014-2020". The Aristotle University of Thessaloniki (A.U.Th) is the leading institution and the National and Kapodistrian University of Athens (N.C.U.A.) and the Institute of Educational Policy (IEP) are partners in the project. The Academic leader of the project is Theodoros Athanas, Associate Professor at the School of English at the Aristotle University of Thessaloniki.

Παράμετροι του προγράμματος
 α. επίσταση και παραμόρφωση με κεντρικούς θεματικούς διαμορφωτικούς αξιολογητές.
 β. διερεύνηση εδαφολογικών μεθοδολογικών (εναλλακτικών μεθόδων, παιχνιδιών, ιστορικών υλικών, θεματικών παιχνιδιών, κλπ.)
 γ. ενσωμάτωση με επιπρόσθετο υλικό και συνάει ενταγμένων υλικών εκπαιδευτικών υλικών.

Project's parameters
 a. systematic and methodological training of Consultants of Education and Teachers' health preparation and IEP teachers using multidisciplinary materials.
 b. exploration and innovation through formative assessment materials.
 c. development of alternative educational materials (activities, songs, resources, alternative materials, digital games, etc.)
 d. promotion of participatory materials and support through the educational portal.

Βασικοί πυλώνες του προγράμματος
 α. συνεργασία εκπαιδευτικών και δύο ενδοεθνικών.
 β. εμπειροπαιδαγωγική υλοποίηση με παραγωγή υλικών στο πλαίσιο "Πρόγραμμα με υλικό για το παιδί".
 γ. σύνδεση με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης.
 δ. μεθοδολογία soft CLIL με έμφαση την υλοποίηση υλικών των παιδιών.
 ε. προσαρμογή στα διαφορετικά υλοποιήματα από το πρώτο της ταξίδια του προγράμματος.
 στ. ολοκληρωμένο-παιδαγωγικά υλοποιήματα που βασίζονται σε καθημερινά υλοποιήματα και έχουν θεμελιώδη.

Key pillars of the programme
 a. cooperation between English language teachers and pre-primary teachers.
 b. integration of English in a playful and meaningful way in the pre-primary curriculum.
 c. connection with the new Pre-primary Education Curriculum.
 d. soft CLIL methodology aimed at children's holistic development.
 e. promotion of interrelated competences in the context of global citizenship.
 f. emphasis on cultivating children's values, attitudes, and soft skills.

- Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή επιμορφωτικού προγράμματος για τους/τις εκπαιδευτικούς ΠΕ06 και ΠΕ60 και των ΣΕΕ που εμπλέκονται στην υποστήριξη του παιδαγωγικού τους έργου.
- Η παρακολούθηση και εποπτεία της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στα νηπιαγωγεία και η συγκέντρωση τεκμηρίων από όλους/ες τους/τις εμπλεκόμενους/ες για την πορεία της εφαρμογής του προγράμματος.
- Η δημιουργία ενδεικτικού εκπαιδευτικού υλικού ώστε να επιτευχθεί η συνολική υποστήριξη των εκπαιδευτικών.

- Διερεύνηση αντιλήψεων και πρακτικών των εμπλεκόμενων φορέων στο πλαίσιο της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο (παιδιά, εκπαιδευτικοί, γονείς, κτλ.)
- Συστηματική εποπτεία σε έναν αριθμό σχολείων ανά την Ελλάδα
- Επιμόρφωση ΣΕΕ και εκπαιδευτικών ΠΕ06 και ΠΕ60
- Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για την ενίσχυση του έργου των εκπαιδευτικών
- Δημιουργία Εκπαιδευτικής Πύλης για τη διάχυση του παραγόμενου έργου, την προαγωγή της συνεργασίας και της αλληλεπίδρασης με το υλικό
- Διαμορφωτική αξιολόγηση και επανασχεδιασμός στο πλαίσιο της εφαρμογής και της ανατροφοδότησης από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες (bottom up approach).

Με μια ματιά...

Δημιουργούμε ένα νέο παιδαγωγικό μοντέλο για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας ως ξένη γλώσσα στο Νηπιαγωγείο, το οποίο:

- Ενσωματώνει την αγγλική γλώσσα, ως εργαλείο για την ανάπτυξη της ιδιότητας του παγκόσμιου πολίτη, στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου με **φυσικό και αβίαστο τρόπο**.
- Περιέχει αναπτυξιακά κατάλληλες και διαθεματικές δραστηριότητες στα αγγλικά που ενσωματώνονται στο υπόλοιπο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου **όχι σαν διακριτό αντικείμενο** αλλά ως λειτουργικό κομμάτι του προγράμματος.
- Προωθεί ένα **συνεργατικό πλαίσιο** που δημιουργείται μεταξύ των εκπαιδευτικών ΠΕ06 και ΠΕ60 ως **καινοτόμο στοιχείο** στην προσχολική εκπαίδευση αλλά και γενικότερα για τις άλλες βαθμίδες όχι μόνο στην ελληνική αλλά και τη διεθνή εκπαιδευτική πρακτική.

- Δίνεται ιδιαίτερη **έμφαση στα γνωστικά αποθέματα των παιδιών, στα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες τους**, με τρόπο που καθιστά την ενασχόληση με την ξένη γλώσσα μια μοναδική και ξεχωριστή εμπειρία για κάθε σχολείο, τμήμα, παιδιά και εκπαιδευτικούς που εμπλέκονται.
- Η **συνεργασία με την οικογένεια** αποκτά υπόσταση, καθώς αξιοποιείται το **οικογενειακό και πολιτισμικό κεφάλαιο** των παιδιών στην ανάπτυξη μαθησιακών εμπειριών που έχουν νόημα και «συνέχεια» για όλα τα παιδιά.
- Ο διδακτικός σχεδιασμός αναπτύσσεται μέσα από **σενάρια** που προσεγγίζουν ολιστικά και με ενιαίο τρόπο τη μάθηση συντονίζοντας τη **μεθοδολογία CLIL** που ακολουθείται στις διεθνείς πρακτικές ενσωμάτωσης αγγλικής γλώσσας τη διαθεματική και τη διεπιστημονική προσέγγιση που υιοθετείται στο Νηπιαγωγείο.
- Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην **καλλιέργεια στάσεων και αξιών**.

Βιβλιογραφία

Kersten, K. (Ed.). (2008). *ELIAS: Early Language and Intercultural Acquisition Studies*. Final report.

Motiejunaite-Schulmeister, A., Balcon, M. P., & de Coster, I. (2019). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe, 2019 Edition*. Eurydice Report. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, European Commission.

EACEA, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/key-data-early-childhoodeducation-and-care-europe-%E2%80%93-2019-edition_en

<https://www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2020-2023/Languagelearningpathwaysofyoungchildren/tabid/4304/language/en-GB/Default.aspx>

ECML, <https://www.ecml.at/Thematicareas/Earlylanguagelearning/tabid/1626/language/en-GB/Default.aspx>

ELIAS, <http://www.elias.bilikita.org/>

Kiitos, <https://kiitosxxips.wixsite.com/kiitos21/o1>

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ « ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ» (EAN)

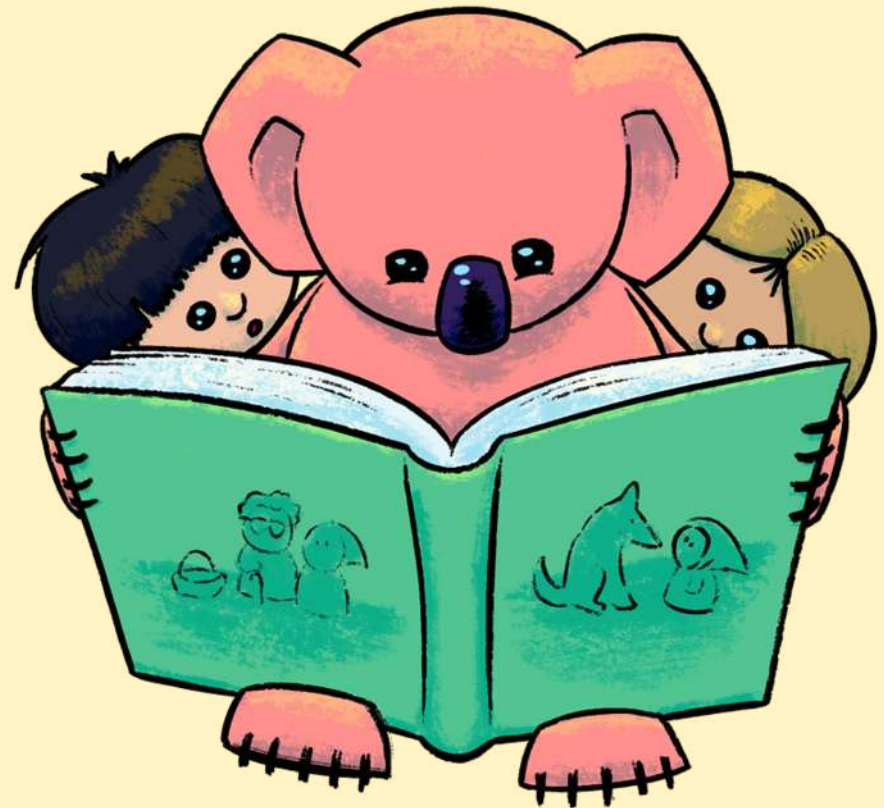
1.4 'Μαθήματα' από την αποτίμηση της πιλοτικής εφαρμογής της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο

Θωμά Αλεξίου & Ευθυμία Πεντέρη

Αλεξίου, Θ. & Πεντέρη, Ε. (2022). Φιλοσοφία και ταυτότητα του προγράμματος “Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο” (EAN). Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Μεθοδολογία αποτίμησης της πιλοτικής εφαρμογής
2. Αποτύπωση αντιλήψεων των συμμετεχόντων/ουσών
3. Συμπεράσματα

1. Πλεονεκτήματα της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο
2. Δυσκολίες που προκύπτουν από την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο
3. Σχέσεις εκπαιδευτικών και ΣΕΕ των δύο ειδικοτήτων
4. Εμπλοκή γονέων

ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΚΑΙ ΠΟΛΥΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΥΣΗ

- Εισαγωγική επιμόρφωση
- Ερωτηματολόγια αντιλήψεων
- Ομάδες Εστίασης (Focus Group Interviews)
- Συναντήσεις (εξ αποστάσεως) με εκπαιδευτικούς και συντονιστές
- Αποδελτίωση δραστηριοτήτων σχετικών με την επιμόρφωση που αναρτήθηκαν στην πλατφόρμα του ΙΕΠ
- Αποτίμηση δραστηριοτήτων και υλικού που χρησιμοποιήθηκαν στην τάξη
- Ανοικτή πρόσκληση για συμμετοχή στο διαγωνισμό GENE και για παρουσίαση εμπειριών σε Ημερίδα του ΙΕΠ (εκπαιδευτικοί ΠΕ06-60 και ΣΕΕ)
- Παρουσίαση σε Ημερίδα του ΙΕΠ

Ερωτηματολόγια Αντιλήψεων	Focus Group Interviews (Ομαδικές Συνεντεύξεις)
102 Εκπαιδευτικοί	21 Εκπαιδευτικοί
33 Εκπαιδευτικοί ΠΕ06 Αγγλικής Γλώσσας 69 Εκπαιδευτικοί ΠΕ60 Νηπιαγωγών	12 Εκπαιδευτικοί ΠΕ06 Αγγλικής Γλώσσας 9 Εκπαιδευτικοί ΠΕ60 Νηπιαγωγών
325 Γονείς	
23 Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου (ΣΕΕ)	18 Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου (ΣΕΕ)
13 ΣΕΕ ΠΕ06 Αγγλικής Γλώσσας 10 ΣΕΕ ΠΕ60 Νηπιαγωγών	8 ΣΕΕ ΠΕ06 Αγγλικής Γλώσσας 10 ΣΕΕ ΠΕ60 Νηπιαγωγών

1. Πλεονεκτήματα της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο

[με βάση τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών ΠΕ06 & ΠΕ60 στο ερωτηματολόγιο]
(Alexiou, Penderi & Serafeim, 2021)

Ερωτήσεις	Εκπ. Αγγλικής Συμφωνώ	Νηπιαγωγοί Συμφωνώ	ΣΕΕ Συμφωνώ
Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο θα εκθέσει τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στην πολιτισμική πολυμορφία .	97%	80%	96%
Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο θα ενισχύσει τη γνωστική ανάπτυξη των μαθητών προσχολικής ηλικίας.	91%	61%	87%
Η εκμάθηση μιας δεύτερης/ξένης γλώσσας στο νηπιαγωγείο αυξάνει την ικανότητα του παιδιού προσχολικής ηλικίας να αναπτύξει κοινωνικές σχέσεις με άλλους.	79%	62%	83%

[με βάση τις αναφορές των συμμετεχόντων στις Ομάδες Εστίασης: Focus Groups Interviews 5/2021]

Εκπαιδευτικοί Αγγλικής	Νηπιαγωγοί	ΣΕΕ Αγγλικής	ΣΕΕ Νηπιαγωγών
<p>Κοινωνικο-συναισθηματικά οφέλη, αύξηση της αυτοπεποίθησης, γνωστικά οφέλη, διαπολιτισμικά οφέλη.</p> <p>«Θετική στάση, αυτοπεποίθηση, αρκετά γλωσσικά οφέλη, τα παιδιά απαντούν στα αγγλικά».</p> <p>«Τα αγγλικά μείωσαν τις αποστάσεις, μπαίνει η γλώσσα με την κούκλα και όλοι στράφηκαν σε αυτό, ήταν ένας κρίκος».</p>	<p>Πολυπολιτισμικά οφέλη, χρήση της αγγλικής γλώσσας και εκτός της ώρας των αγγλικών, θετική στάση γονέων.</p> <p>«Αλλόγλωσοι μαθητές, πολυπολιτισμικές ομάδες, ιδιαίτερη αξία στο νηπιαγωγείο τα αγγλικά»</p> <p>«Υπέροχο πρόγραμμα, οι γονείς θετικοί».</p> <p>«Τα παιδιά νιώθουν περήφανα. Μου μιλάνε αγγλικά και μετά το μάθημα τους».</p>	<p>Κοινωνικο-συναισθηματικά οφέλη, δόμηση ήδη υπάρχουσας γνώσης, θετική στάση εκπαιδευτικών.</p> <p>«Επωφελούνται ... ιδίως για τα παιδιά που δεν μιλούν ελληνικά».</p> <p>«Παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες και αλλόγλωσσα “άνοιξαν” μέσω των αγγλικών».</p>	<p>Θετική στάση παιδιών, γνωστικά οφέλη.</p> <p>«Πολύ σημαντική η εισαγωγή των αγγλικών, δόθηκαν γλωσσικά και ακουστικά ερεθίσματα... και σε μαθητές από άλλα γλωσσικά περιβάλλοντα».</p> <p>«Έσπασε ο πάγος, τα taboo, για τα νέα πρόσωπα που μπαίνουν μέσα στην τάξη εκτός τους εγγύτερου χώρου».</p>

[με βάση τις απαντήσεις των Γονέων στο ερωτηματολόγιο (N=325)]
(Alexiou, Penderi & Serafeim, 2021)

Πλεονεκτήματα	Συμφωνώ
Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο θα μπορούσε μελλοντικά να επηρεάσει θετικά τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα των παιδιών προσχολικής ηλικίας.	75%
Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο θα εκθέσει τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στην πολιτισμική πολυμορφία .	72%
Η εκμάθηση μιας δεύτερης/ξένης γλώσσας στο νηπιαγωγείο αυξάνει την ικανότητα του παιδιού προσχολικής ηλικίας. Η εκμάθηση μιας δεύτερης/ξένης γλώσσας στο νηπιαγωγείο αυξάνει την ικανότητα του παιδιού προσχολικής ηλικίας να αναπτύξει κοινωνικές σχέσεις με άλλους .	80%
Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο αυξάνει τα κίνητρα των μαθητών προσχολικής ηλικίας σχετικά με την εκμάθηση ξένων γλωσσών στις επόμενες βαθμίδες της εκπαίδευσης.	73%

2. Δυσκολίες που προκύπτουν από την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο

[με βάση τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών ΠΕ06 & ΠΕ60 στο ερωτηματολόγιο]
(Alexiou, Penderi & Serafeim, 2021)

Ερωτήσεις	Εκπ. Αγγλικής Διαφωνώ	Νηπιαγωγοί Διαφωνώ	ΣΕΕ Διαφωνώ
Τα αγγλικά στο νηπιαγωγείο θα μπορούσαν να καθυστερήσουν την απόκτηση της ελληνικής γλώσσας.	88%	72%	91%
Τα αγγλικά στο νηπιαγωγείο θα μπορούσαν να προκαλέσουν σύγχυση στην εθνική ταυτότητα των μαθητών προσχολικής ηλικίας.	88%	84%	96%
Τα αγγλικά στο νηπιαγωγείο θα μπορούσαν να επιβαρύνουν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, λόγω των επιπλέον ερεθισμάτων.	85%	70%	96%
Τα αγγλικά στο νηπιαγωγείο θα μπορούσαν να δημιουργήσουν αρνητικά συναισθήματα στα παιδιά προσχολικής ηλικίας.	82%	80%	87%
Τα αγγλικά στο νηπιαγωγείο θα μπορούσαν να βλάψουν την αυτο-εικόνα και την αυτοπεποίθηση των μαθητών προσχολικής ηλικίας.	85%	84%	87%

[με βάση τις αναφορές των συμμετεχόντων στις Ομάδες Εστίασης: Focus Groups Interviews 5/2021]

Εκπαιδευτικοί Αγγλικής	Νηπιαγωγοί	ΣΕΕ Αγγλικής	ΣΕΕ Νηπιαγωγών
<p>Τηλεκπαίδευση, δημιουργία υλικού, συνεργασία εκπαιδευτικών, κοινές θεματικές.</p> <p>«Ο βιωματικός και παιγνιώδης χαρακτήρας χάθηκε όταν αναγκαστήκαμε να μεταφερθούμε στην οθόνη».</p> <p>«Αν γενικευτεί και δεν υπάρχει αποθετήριο, θα είναι πολύ δύσκολο. Η δημιουργία υλικού είναι πολύ χρονοβόρα».</p> <p>«Κάποιος πρέπει να θέλει να πάει στο νηπιαγωγείο».</p>	<p>Δυσκολία με το διδακτικό ωράριο (υπηρεσία και σε άλλα σχολεία), έλλειψη υλικοτεχνικού εξοπλισμού, δυσκολία στην ύπαρξη κοινών θεματικών.</p> <p>«Υλικοτεχνική υποδομή... Δεν ταυτίζονται τα διδακτικά ωράρια. Η συνεργασία υπήρχε μόνο εκτός του διδακτικού εργασιακού ωραρίου».</p> <p>«Η συνεργασία είναι ήδη μια δυσκολία με τα στελέχη του νηπιαγωγείου, να οριοθετηθεί ο ρόλος των εκπαιδευτικών»</p>	<p>Τηλεκπαίδευση, αρχικός δισταγμός για συνεργασία, έλλειψη χρόνου για συνεργασία, ανάγκη υλικού (αποθετήριο δραστηριοτήτων).</p> <p>«Το θέμα της υλικοτεχνικής υποδομής αίτημα γενικότερα των ΠΕ στα πιλοτικά».</p>	<p>Μονιμότητα εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας, εξοπλισμός.</p> <p>«Η ΠΕ06 πήγαινε σε 3-4 σχολεία. Δεν προλάβαινε να οργανώσει κάτι παραπάνω/διαφορετικό».</p>

[με βάση τις απαντήσεις των Γονέων στο ερωτηματολόγιο (N=325)]
(Alexiou, Penderi & Serafeim, 2021)

Δυσκολίες	Διαφωνώ
Όταν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας ξεκινούν αγγλικά από το νηπιαγωγείο, υπάρχει κίνδυνος να μπερδέψουν τη μητρική τους γλώσσα με τα αγγλικά, λόγω της ηλικίας τους.	77%
Υπάρχει κίνδυνος τα παιδιά προσχολικής ηλικίας να ξεχνούν λέξεις στα ελληνικά, λόγω της έκθεσής τους στα αγγλικά στο νηπιαγωγείο.	79%
Όταν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας ξεκινούν αγγλικά από το νηπιαγωγείο, υπάρχει κίνδυνος να προκληθεί σύγχυση στην εθνική τους ταυτότητα.	89%

3. Σχέσεις εκπαιδευτικών και ΣΕΕ των δύο ειδικοτήτων

[με βάση τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών και ΣΕΕ ΠΕ06 & ΠΕ60 στο ερωτηματολόγιο] (Alexiou, Penderi & Serafeim, 2021)

Ερωτήσεις Εκπαιδευτικών	Εκπαιδευτικοί Αγγλικής	Νηπιαγωγοί	Ερωτήσεις	Απαντήσεις ΣΕΕ
Πώς θα χαρακτηρίζατε τη σχέση σας με τον/την εκπαιδευτικό της άλλης ειδικότητας;	82% πολύ καλή σχέση	90% πολύ καλή σχέση	Πρέπει να υπάρχει συνεργασία μεταξύ του νηπιαγωγού και του/της εκπαιδευτικού αγγλικής την ώρα των δημιουργικών δραστηριοτήτων στα αγγλικά.	100% συμφωνεί (70% συμφωνεί απόλυτα)
Σε ποιο βαθμό συνεργάζεστε με τον/την εκπαιδευτικό της άλλης ειδικότητας;	91% σε μεγάλο βαθμό	71% σε μεγάλο βαθμό	Ο/Η εκπαιδευτικός αγγλικής και ο/η νηπιαγωγός πρέπει να συζητούν την συμπεριφορά και την πρόοδο των παιδιών μετά τις δημιουργικές δραστηριότητες στα αγγλικά.	100% συμφωνεί
Αν ο/η εκπαιδευτικός αγγλικών και ο/η νηπιαγωγός δεν συνεργαστούν καλά είναι πιθανό τα παιδιά προσχολικής ηλικίας να μην αγαπήσουν τα αγγλικά στο νηπιαγωγείο.	67% συμφωνεί	62% συμφωνεί	70% συμφωνεί απόλυτα	
Η καλή σχέση του/της εκπαιδευτικού αγγλικών και του/της νηπιαγωγού θα βοηθήσει τα παιδιά να συμμετέχουν περισσότερο στις δραστηριότητες στα αγγλικά στο νηπιαγωγείο.	97% συμφωνεί	87% συμφωνεί	100% συμφωνεί (74% συμφωνεί απόλυτα)	

3α. Σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών: εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας (ΠΕ06) και Νηπιαγωγός (ΠΕ60)

3β. Σχέσεις μεταξύ ΣΕΕ αγγλικής γλώσσας και ΣΕΕ Νηπιαγωγών

Εκπαιδευτικοί Αγγλικής	Νηπιαγωγοί	ΣΕΕ Αγγλικής	ΣΕΕ Νηπιαγωγών
Σε γενικές γραμμές καλές σχέσεις, σε κλίμα συνεργασίας, ωστόσο, θα ήταν επιθυμητή περισσότερη συμμετοχή από μεριάς των νηπιαγωγών στις δραστηριότητες .	Γενικά, υπάρχει καλή συνεργασία μεταξύ των νηπιαγωγών και των καθηγητών αγγλικής. Εντοπίζονται δυσκολίες σε ορισμένες περιπτώσεις, κυρίως λόγω επικοινωνίας και προσωπικότητας .	Πολύ καλή συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών. Στις περιπτώσεις, όπου οι καθηγητές αγγλικής ήθελαν πραγματικά να συμμετέχουν στο πρόγραμμα, η συνεργασία ήταν άψογη.	Χρειάζεται ουσιαστική επικοινωνία, δυσκολία λόγω έλλειψης χρόνου.

ΣΕΕ Αγγλικής	ΣΕΕ Νηπιαγωγών
Πολύ καλό κλίμα μεταξύ των ΣΕΕ και εξαιρετική συνεργασία, ιδίως από όσους/ες ΣΕΕ ήταν εξαρχής θετικοί/ές στο πρόγραμμα.	Χρειάζεται συνεργασία και επικοινωνία των ΣΕΕ για την επιτυχία του προγράμματος - καλές σχέσεις σε γενικές γραμμές.

- *«Πολύ καλές σχέσεις, εποικοδομητική συνεργασία, έδεσαν οι ΠΕ από την αρχή. Οι ΠΕ60 δεν παρέλειπαν να μου πουν τα καλύτερα και να εκθειάζουν τις ΠΕ06. Και οι ΠΕ06 ανταποκρίθηκαν. Είχαμε και εμείς καλή επικοινωνία, δεν ξέρω αν αυτό βοήθησε. Τα ίδια εξέλαβα και από τα 4 νηπιαγωγεία μου».*
- *«Η συνεργασία είναι θέμα προσωπικοτήτων και διάθεσης. Είναι ευκαιρία γενικότερα να αποκτήσουμε μια κουλτούρα συνεργασίας».*
- *«Καταπληκτική η ΠΕ06, την λατρεύουν τα παιδιά».*
- *«Τα παιδιά υποδέχτηκαν τις ΠΕ06 με χαρά, την περιμένουν με χαρά ακόμη και στην ΕξΕκπ».*

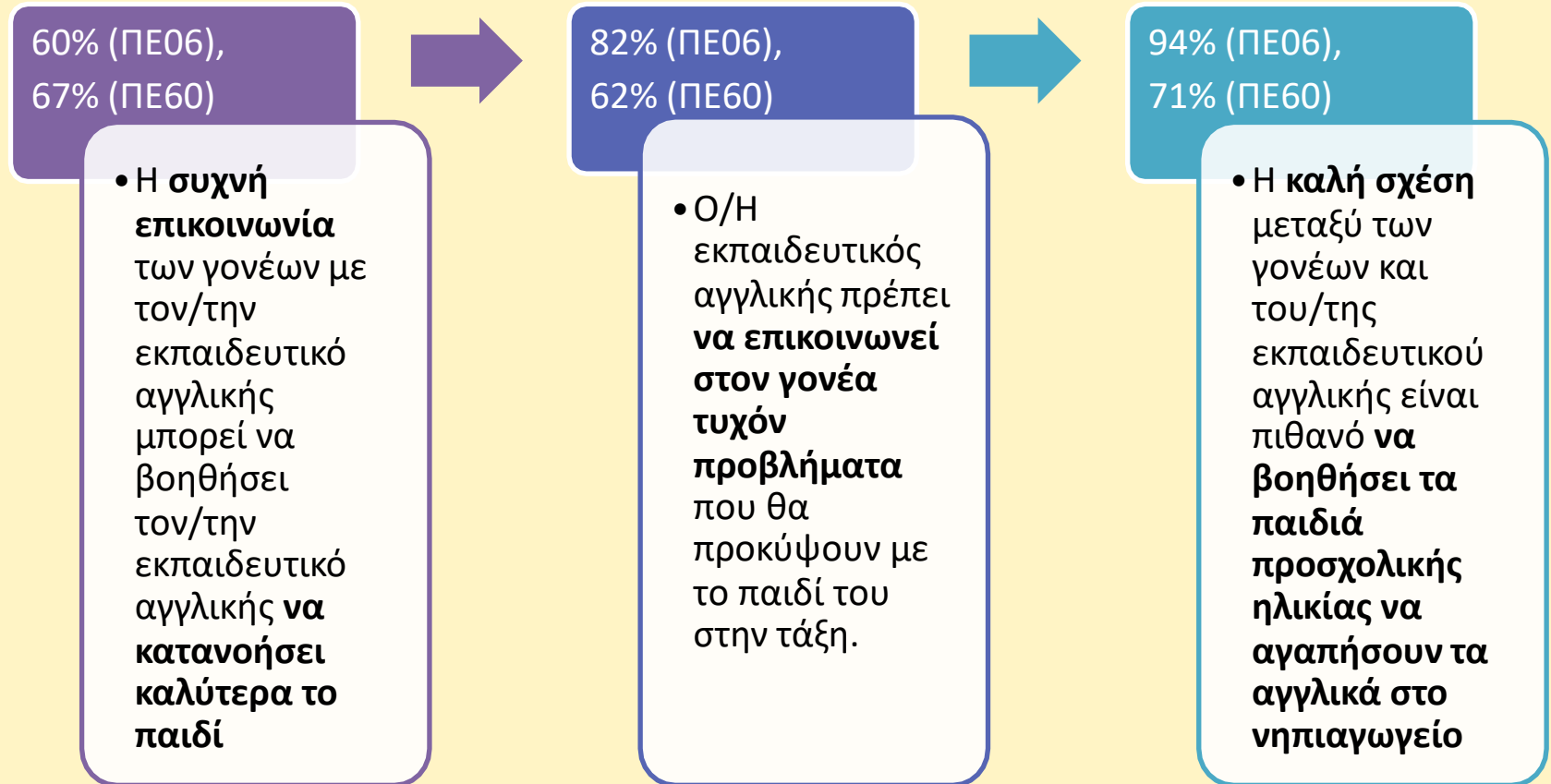

4. Εμπλοκή γονέων

[με βάση τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο]
(Alexiou, Penderi & Serafeim, 2021)

[με βάση τις αναφορές των συμμετεχόντων στις Ομάδες Εστίασης:
Focus Group Interviews]

Εκπαιδευτικοί Αγγλικής	Νηπιαγωγοί	ΣΕΕ Αγγλικής	ΣΕΕ Νηπιαγωγών
<p>Δεν υπήρξε προσωπική επαφή λόγω της πανδημίας, γενικά όμως τα σχόλια είναι θετικά.</p> <p><i>«Έστειλα email στους γονείς, τους έδινα ενθάρρυνση και έστειλα links. Το να είμαστε στη συνάντηση γονέων λειτουργεί βοηθητικά. Τους συμβούλεψα να μην δρουν πιεστικά. Είδα ότι υπήρχε ενδιαφέρον από τους γονείς. Μακάρι να κάνουμε γιορτή και να έρθουν και αυτοί».</i></p>	<p>Θετική στάση γονέων και ενθουσιασμός για το πρόγραμμα.</p> <p><i>«Ούτε ένα στοιχείο δεν υπήρξε για αρνητική στάση».</i></p>	<p>Θετική στάση γονέων, ιδίως καθώς βλέπουν τα παιδιά τους στο σπίτι να χρησιμοποιούν λέξεις στα αγγλικά ή να ζητούν να ακούσουν αγγλικά τραγουδάκια. Πολλοί γονείς ήταν χαρούμενοι που έτυχε τα παιδιά τους να πηγαίνουν σε νηπιαγωγείο όπου εφαρμόστηκε η πιλοτική εισαγωγή των αγγλικών.</p> <p><i>«Οι γονείς ανταποκρίθηκαν όμορφα απέναντι σε όλο αυτό το εγχείρημα. Στο σπίτι τα παιδιά θα πετούσαν μια λεξούλα στα αγγλικά. Αυτό το χάρηκαν. Δήλωσαν ότι αισθάνονται τυχεροί που το παιδί τους είναι σε πιλοτικό</i></p>	<p>Θετική η στάση των γονέων, είναι ικανοποιημένοι και ευχαριστημένοι που βλέπουν τα παιδιά τους χαρούμενα.</p> <p><i>«Έδειξαν ενθουσιασμό. Έβλεπαν τα παιδιά τους χαρούμενα και αυτό τους άρεσε».</i></p>

[με βάση τις αναφορές των συμμετεχόντων στις Ομάδες Εστίασης:
Focus Group Interviews]

Εκπαιδευτικοί Αγγλικής	Νηπιαγωγοί	ΣΕΕ Αγγλικής	ΣΕΕ Νηπιαγωγών
<p>Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά</p> <p>Μεθοδολογία διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο</p> <p>Ανάγκη δημιουργίας αποθετηρίου</p>	<p>Διαπολιτισμικότητα</p> <p>Ανάγκη εποπτικού υλικού</p>	<p>Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά</p> <p>Φιλοσοφία του νηπιαγωγείου</p> <p><i>«Θα βοηθούσε να υπάρχουν και ομάδες εργασίας...να μάθουμε να συνεργαζόμαστε».</i></p>	<p>Διαφοροποιημένη διδασκαλία</p> <p>Φιλοσοφία του νηπιαγωγείου</p> <p><i>«Όταν κάτι το πιστεύεις, πάει καλά. Να καμφθούν οι αντιστάσεις... τα αγγλικά στο νηπιαγωγείο είναι παιχνίδι και όχι διδασκαλία. Οι συνάδελφοι που το κατανόησαν, το πέτυχαν».</i></p>

- Εξαιρετικά θετική στάση όλων των εμπλεκομένων
- Συνειδητοποίηση των πλεονεκτημάτων και κυρίως ανάπτυξη κοινής αντίληψης για τη φιλοσοφία και τη σημασία της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο που οδήγησε στο να καταρριφθούν μύθοι και παρανοήσεις και να περιοριστεί η όποια ανησυχία καταγράφηκαν στην αρχή του εγχειρήματος
- Καταγράφηκαν σημαντικά κοινωνικο-συναισθηματικά οφέλη (κίνητρα, θετική στάση στη γλώσσα, κοινωνικές σχέσεις) καθώς και διαπολιτισμικά οφέλη για τα παιδιά
- Η καταγραφή δυσκολιών αφορά κυρίως σε πρακτικά ζητήματα όπως υλικό, επιμόρφωση και εξοπλισμό, θέματα πανδημίας, όπως προέκυψαν από τον COVID19 και την επείγουσα εξ αποστάσεως εκπαίδευση
- Η σχέση με τους γονείς ανέδειξε σημαντικά στοιχεία για την επιτυχία του εγχειρήματος
- Τα ίδια τα παιδιά απόλαυσαν τη μαθησιακή εμπειρία
- Η συνεργασία, η καλή διάθεση, η ενσυναίσθηση και η δέσμευση για την ποιοτική εκπαίδευση είναι το κλειδί!

Δείτε τα πολύ θετικά αποτελέσματα της πρώτης χρονιάς γενίκευσης της εισαγωγής της εφαρμογής της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο στις ομιλίες του τελικού συνέδριο EAN, [εδώ](#).

Μελετήστε τον Τόμο EAN (Αλεξίου, 2023) στην Εκπαιδευτική Πύλη EAN, στις ['Δημοσιεύσεις'](#).

Βιβλιογραφία

Alexiou, T., Penderi, E., & Serafeim, M. (2021). The pilot phase of the introduction of English in Greek state pre-primary schools: Portraying stakeholders' perceptions, *Journal of Applied Linguistics* 34, 2-24. Greek Applied Linguistics Association (GALA) doi: [10.26262/jal.v0i34.8517](https://doi.org/10.26262/jal.v0i34.8517)

Αλεξίου, Θ., & Πεντέρη, Ε. (2021). Αποτύπωση απόψεων εκπαιδευτικών, ΣΕΕ και γονέων σχετικά με την πιλοτική εισαγωγή των αγγλικών στο Νηπιαγωγείο. Προφορική ανακοίνωση στην Ημερίδα του ΙΕΠ: *ΑΓΓΛΙΚΑ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ – ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ* (11/06/2021).

Αλεξίου, Θ. (2023). *EAN: Το καινοτόμο Πρόγραμμα για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Σύντομη περιγραφή Ενότητας

Στη συγκεκριμένη ενότητα οι εκπαιδευτικοί εισάγονται σε βασικές έννοιες απόκτησης των ήχων και του λεξιλογίου στην ξένη γλώσσα. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά

- σε βασικές έννοιες της φωνητικής και της φωνολογίας καθώς και σε έννοιες που αφορούν το τι σημαίνει 'γνωρίζω μια λέξη'
- σε ευρήματα σχετικών εμπειρικών και πειραματικών ερευνών οι οποίες ασχολήθηκαν με παιδιά ηλικίας 4-6 ετών που μαθαίνουν αγγλικά ως ξένη γλώσσα.
- στα τρία στάδια πρώιμης κατάκτησης της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική ηλικία
- στα γλωσσικά χαρακτηριστικά του κάθε σταδίου καθώς και τα χαρακτηριστικά και τον ρόλο του ιδιωτικού λόγου στη Γ2.

Στόχοι Ενότητας

Στη συγκεκριμένη ενότητα ο στόχος μας είναι:

- να παρουσιαστούν τα στάδια πρώιμης κατάκτησης της αγγλικής γλώσσας από μικρά παιδιά.
- να αναλυθεί ο ρόλος του ιδιωτικού λόγου των μικρών παιδιών στην αγγλική ως Γ2 σε σχέση με τα παραπάνω στάδια.
- να παρουσιαστεί η επίδραση μεταξύ της Γ1 ή άλλων γλωσσών στην κατάκτηση της αγγλικής γλώσσας στα μικρά παιδιά.
- να παρουσιαστούν βασικά θέματα φωνολογικής ανάπτυξης των νηπίων.
- να παρουσιαστούν ερευνητικά δεδομένα που δείχνουν με ποιους τρόπους βοηθούνται τα νήπια στην απόκτηση λεξιλογίου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

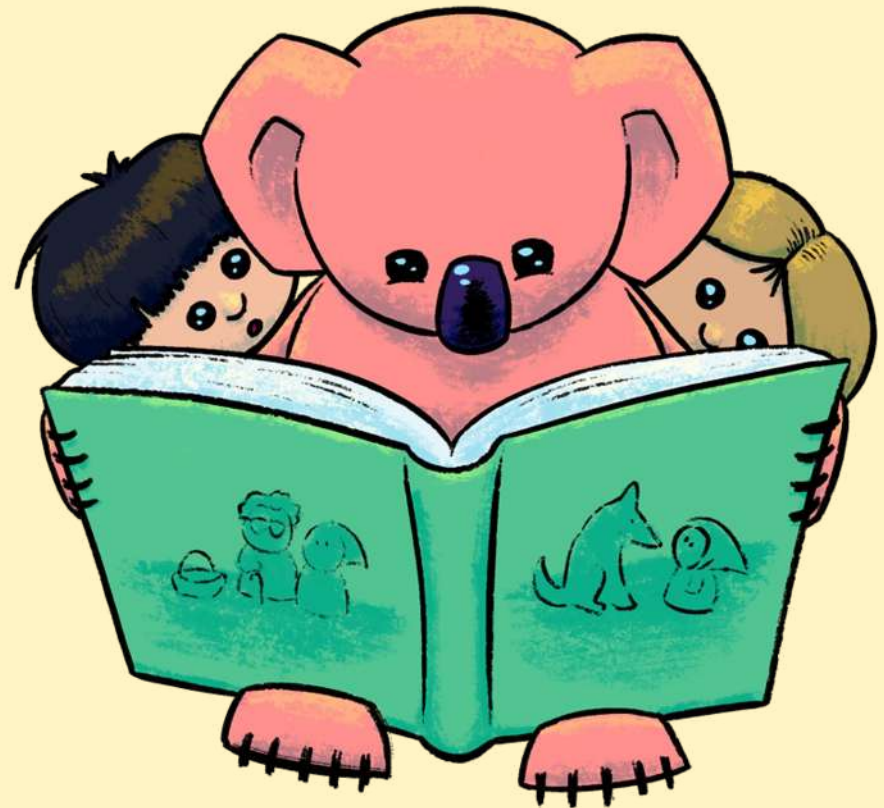
2.1 Γλωσσικοί στόχοι

Ελένη Αγαθοπούλου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Αγαθοπούλου, Ε. (2022). Απόκτηση δεύτερης γλώσσας στην προσχολική ηλικία. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Εισαγωγή
2. Βασικοί όροι (πρώτη/δεύτερη γλώσσα, φωνητική, φωνολογία, φωνήματα, φθόγγοι)
3. Μια χαρακτηριστική μελέτη στην ξένη γλώσσα: Anderson (2004)
4. Καθολικές αρχές γλωσσικής ανάπτυξης
5. Θέματα προφοράς
6. Συμπεράσματα
7. Αναφορές/Βιβλιογραφία

- Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας αποκτούν την ξένη γλώσσα ακούγοντας τραγούδια, ιστορίες κ.λπ. και παίζοντας παιχνίδια.
- Όπως συμβαίνει με την απόκτηση της πρώτης γλώσσας, τα μικρά παιδιά πρέπει να προσέξουν (ως επί το πλείστον ασυνείδητα) τους ήχους που συγκροτούν τις συλλαβές, τις λέξεις, τις φράσεις και τις προτάσεις στο γλωσσικό εισαγόμενο της ξένης γλώσσας.

Εκπαιδευτικός (1) της αγγλικής ως ξένης γλώσσας σε νηπιαγωγεία της Ισπανίας:

“Δεν πρόκειται να μάθουμε μια γλώσσα αν πρώτα δεν την ακούσουμε και μετά μιλήσουμε. Στην αρχή τα παιδιά δεν πρόκειται να καταλάβουν τίποτα, όλα θα είναι σαν ήχοι χωρίς νόημα. Σύντομα όμως θα καταλαβαίνουν λέξεις μέσα σε ένα πλαίσιο και θα αρχίσουν να τις χρησιμοποιούν σε αυτό το πλαίσιο” (Andúgar & Cortina-Pérez, 2018, σ. 231).

Εκπαιδευτικός (2) της αγγλικής ως ξένης γλώσσας σε νηπιαγωγεία της Ισπανίας:

«Θεωρώ ότι πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη σημασία στην προφορική κατανόηση παρά στην παραγωγή, καθώς οι μαθητές δεν αισθάνονται έτοιμοι να επικοινωνήσουν με αυθόρμητο τρόπο, αλλά αισθάνονται άνετα δείχνοντας ότι καταλαβαίνουν το μήνυμα, αν και απαντούν στα ισπανικά. Είναι πιο σημαντικό να προωθήσουμε τη συμμετοχή παρά να τους πιέσουμε να εκφραστούν προφορικά» (Andúgar & Cortina-Pérez, 2018, σ. 232).

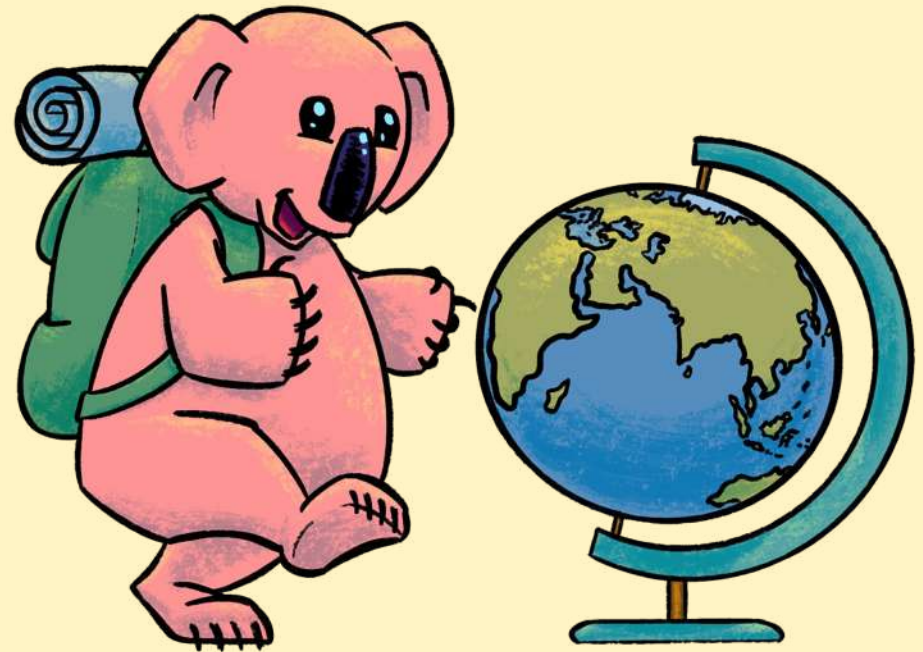

...στις επόμενες 4 διαφάνειες θα δείτε μερικούς βασικούς όρους που θα χρειαστούμε.

- **Πρώτη/μητρική γλώσσα (Γ1):**
Η γλώσσα στην οποία εκτίθεται ένα παιδί από τη στιγμή που θα γεννηθεί.
- **Δεύτερη/Ξένη γλώσσα (Γ2):**
Η επιπλέον της πρώτης γλώσσα στην οποία εκτίθεται κάποιος/α με φυσικό τρόπο ή την οποία μαθαίνει μέσω διδασκαλίας, αργότερα από την έκθεσή του/της στην πρώτη γλώσσα.

- «**Φωνητική** είναι η επιστήμη που ασχολείται με τη μελέτη των φθόγγων της γλώσσας και των άλλων φαινομένων της ομιλίας ανεξάρτητα από τη συγκεκριμένη γλώσσα στην οποία ανήκουν».
- «Οι **φθόγγοι** είναι ήχοι που παράγονται από τα φωνητικά όργανα του ανθρώπου και, κατάλληλα οργανωμένοι, χρησιμεύουν για τη μετάδοση ενός προφορικού γλωσσικού μηνύματος».

Πηγή και περισσότερες πληροφορίες στον σύνδεσμο: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=74

- «Η **φωνολογία** εξετάζει τις σχέσεις που συνάπτουν οι φθόγγοι στο σύστημα μιας συγκεκριμένης γλώσσας».
- Οι συνδυασμοί φθόγγων που είναι επιτρεπτοί σε μια γλώσσα μπορεί να μην είναι σε μια άλλη (φωνοτακτικοί κανόνες).

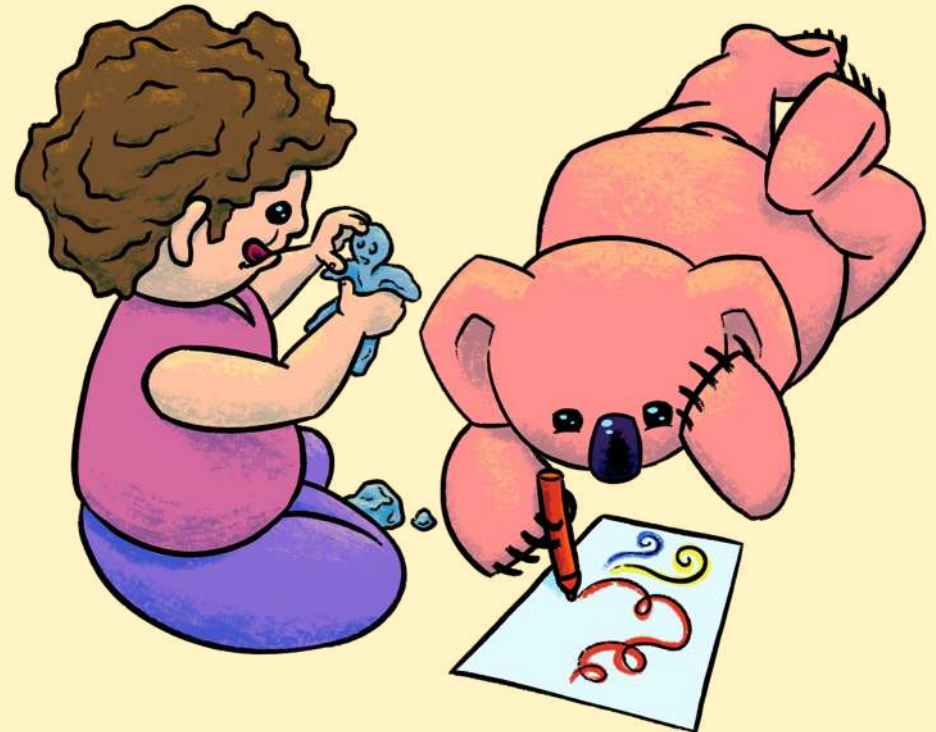
Πηγή και περισσότερα: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=142

- Για παράδειγμα, στα ελληνικά*, αλλά όχι στα αγγλικά, υπάρχουν τα συμφωνικά συμπλέγματα /kpt/ και /kpl/ (π.χ. έκπτωση, έκπληξη), ενώ στα αγγλικά, αλλά όχι στα ελληνικά, υπάρχουν τα συμφωνικά συμπλέγματα /nθs/ και /rld/ (π.χ. tenths, world). Από την άλλη μεριά, υπάρχουν συμφωνικά συμπλέγματα αποδεκτά και στις 2 γλώσσες, π.χ. /str/ (στρέφω, string)

* Αναφερόμαστε στην πρότυπη ελληνική διάλεκτο που διδάσκεται στα σχολεία.

- **Φώνημα:** Η μικρότερη μονάδα γλωσσικού ήχου που συμβάλλει στη διάκριση μεταξύ λέξεων.
- Για παράδειγμα, και στα ελληνικά και στα αγγλικά, το /r/ και το /l/ αποτελούν φωνήματα, όπως φαίνεται από τις λέξεις [ˈra.li] (πάλι), [ˈpa.ri] (πάρει) και τις λέξεις [flaɪ] (fly) και [fraɪ] (fry).
- Από την άλλη μεριά, στα ιαπωνικά και στα κορεάτικα το /r/ και το /l/ δεν αποτελούν διαφορετικά φωνήματα. (Γι' αυτόν τον λόγο τα άτομα με Γ1 ιαπωνικά ή κορεάτικα δυσκολεύονται να κάνουν αυτήν τη διάκριση όταν μιλούν αγγλικά).

Για περισσότερα: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=72

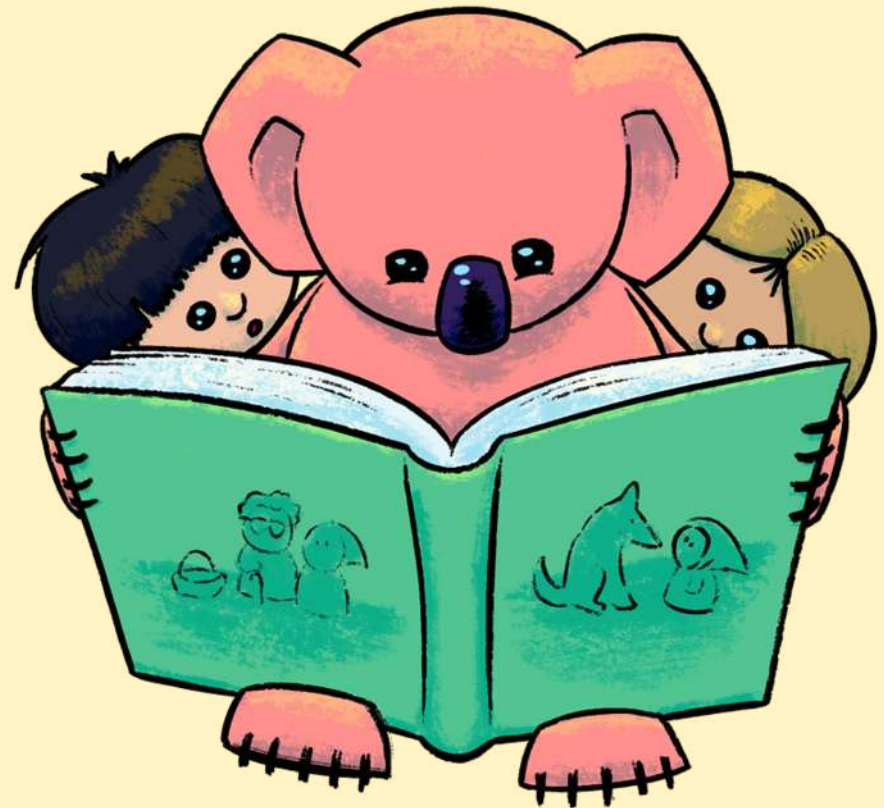
Η έρευνα που αφορά τη φωνολογική ανάπτυξη Γ2 σε προσχολική ηλικία επικεντρώνεται στους εξής παράγοντες που μπορεί να επιδρούν στην αντίληψη και την εκφορά γλωσσικών ήχων στη Γ2:

- τη φωνολογία της Γ2
- τη φωνολογία της Γ1
- καθολικές αρχές που διέπουν τη φωνολογική ανάπτυξη σε οποιαδήποτε γλώσσα.

- Η συγκεκριμένη μελέτη περιέλαβε 5 παιδιά προσχολικής ηλικίας (4 κορίτσια και 1 αγόρι) με διάφορες Γ1 (1 γαλλικά, 3 κορεάτικα και 1 ρωσικά). Όλα τα παιδιά πήγαιναν σε νηπιαγωγεία όπου η γλώσσα συνεννόησης ήταν τα αγγλικά, ενώ στις οικογένειές τους χρησιμοποιούσαν τη Γ1 τους.
- Στα παιδιά δόθηκαν προφορικές δοκιμασίες στις οποίες έπρεπε να ονομάσουν αντικείμενα που έβλεπαν σε εικόνες, και στη Γ1 και στη Γ2 (ξεχωριστά, ανά ατομική συνάντηση της ερευνήτριας με κάθε παιδί).
- Ο στόχος ήταν να ελεγχθεί κατά πόσο αυτά τα παιδιά μπορούσαν να παράγουν ορισμένους φθόγγους και στη Γ1 και στα αγγλικά.

- Γενικά τα παιδιά είχαν καλές επιδόσεις και προόδευσαν σημαντικά στη διάρκεια της μακροχρόνιας έρευνας, και στη Γ1 και στη Γ2.
- Ορισμένα λάθη στη Γ2 πιθανόν οφείλονταν στο ότι μερικά από τα παιδιά δεν είχαν κατακτήσει πλήρως όλους τους φθόγγους της Γ1.
- Τα παιδιά είχαν καλύτερες επιδόσεις στην προφορά φθόγγων στα αγγλικά, όταν υπήρχαν οι ίδιοι φθόγγοι και στη Γ1 τους.
- Σε μερικές περιπτώσεις, φάνηκε να υπάρχει επίδραση της Γ1. Παραδείγματα:
  - (α) Ένα παιδί με Γ1 ρωσικά, όπου δεν υπάρχουν οι φθόγγοι [θ, ð], τους πρόφερε στα αγγλικά ως [f, v] αντίστοιχα.
  - (β) Ένα παιδί με Γ1 γαλλικά, όπου, επίσης, δεν υπάρχουν οι φθόγγοι [θ, ð], τους πρόφερε στα αγγλικά ως [s, z] αντίστοιχα.
- Τα παιδιά παρήγαγαν μερικά λάθη σε ό,τι αφορά και τα σύμφωνα στη Γ1.
- Επίσης, τα παιδιά έκαναν περισσότερα λάθη όταν έπρεπε να προφέρουν σύμφωνα που δεν ήταν κοινά μεταξύ της Γ1 και της Γ2.
  - Βάσει των παραπάνω, η Anderson συμπεραίνει ότι πιθανόν καθολικές αρχές της γλωσσικής ανάπτυξης* ασκούν σημαντική επιρροή στις προσπάθειες των παιδιών να παράγουν συγκεκριμένους ήχους.
  - Τα ευρήματα της Anderson συνάδουν με τα ευρήματα άλλων σχετικών ερευνών.

*Βλ. επόμενη διαφάνεια

- Αφορούν κοινά γνωρίσματα της γλωσσικής ανάπτυξης στα μικρά παιδιά, ασχέτως της γλώσσας στην οποία εκτίθενται.
- **Παράδειγμα:** Μέχρι μία ηλικία τα αγγλόφωνα παιδιά προφέρουν τα ηχηρά στιγμιαία σύμφωνα b, d, g ως άηχα στιγμιαία σύμφωνα, δηλαδή ως k, p, t αντίστοιχα, όταν αυτά τα σύμφωνα βρίσκονται στο τέλος μιας λέξης. Έτσι, αν ένα παιδί προσχολικής ηλικίας που μαθαίνει τα αγγλικά ως Γ2 κάνει αυτό το λάθος, μπορούμε να υποθέσουμε ότι αυτό σε καθολικές αρχές γλωσσικής ανάπτυξης.

- Διάλογος μεταξύ ενός αγοριού (4 χρονών και 3 μηνών) με τη δίδυμη αδερφή του (Φεβρουάριος 2018, προσωπικά δεδομένα):

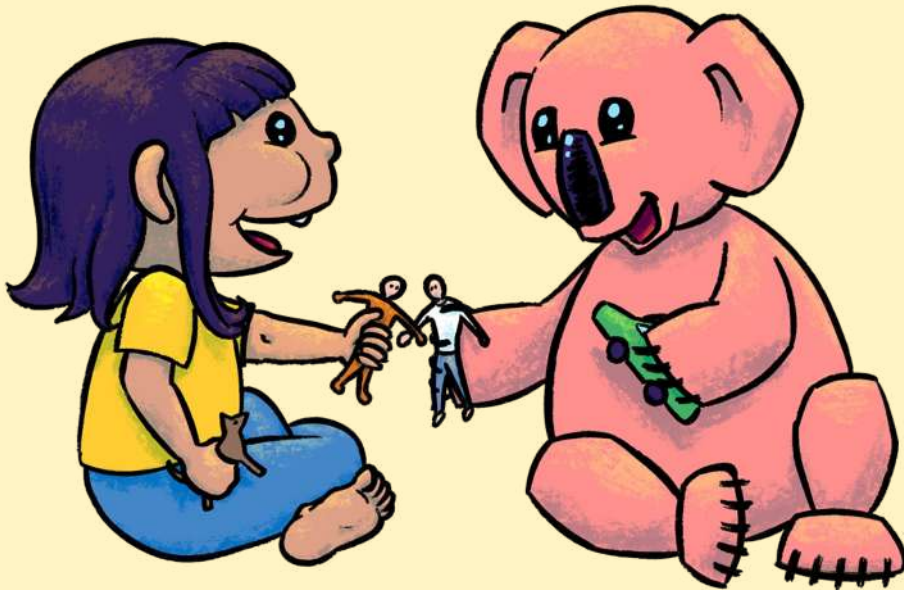
-*Να μετρήσεις (εννοώντας 1, 2...)*

-*Να σε τρίσω; (τρίψω)*

-*Όχι, να μετρήσεις (δείχνει με το χέρι)
(Πιάνει το χέρι του αδερφού της και το τρίβει).*

Σε αυτήν την ηλικία όχι μόνο μπορεί να μην προφέρουν το συμφωνικό σύμπλεγμα /rs/, αλλά ούτε να το ακούν σωστά.

[Ο παραπάνω διάλογος αποτελεί και ένα παράδειγμα λανθασμένης ανάλυσης των ορίων μεταξύ λέξεων, καθώς το κορίτσι αντιλαμβάνεται το «μετρήσεις» ως 2 λέξεις (με + τρίψεις)].

Γνωρίζοντας τις ηλικίες κατάκτησης φωνημάτων στα ελληνικά ως Γ1, μπορούμε να προβλέψουμε τις δυσκολίες των παιδιών ως προς το να εκφέρουν ορισμένα φωνήματα στα αγγλικά ως Γ2.

Ηλικίες κατάκτησης φωνημάτων

Ο Πανελλήνιος Σύλλογος Λογοπεδικών Σύμφωνα με την έρευνα «Η Φωνητική και Φωνολογική Εξέλιξη των παιδιών στην Ελλάδα» όρισε τα παρακάτω συγκεκριμένα αναπτυξιακά στάδια κατάκτησης των φωνημάτων στην ελληνική γλώσσα.

- 2.6 – 3 ετών μ, π, τ, κ, μπ, γκ.
- 3 – 3.6 ετών ν, β, γ, χ, ντ.
- 3.6 – 4 ετών φ, σ, ζ, λ, σπ, πλ, κλ, βλ, κν, πν, πχ, νγ.
- 4 – 4.6 ετών θ, δ, φλ, στ, σκ, ψ, ξ, χτ, τρ, κρ, δγ, ζμ, μν.
- 4.6 – 5 ετών σφ, βρ, ντρ, χν, ζγ, φτ, τσ, ντζ.
- 5 – 5.6 ετών γλ, γρ, στρ.
- 5.6 – 6 ετών ρ, δρ, θρ, χτρ.

- Σύμφωνα με έρευνες, τα παιδιά που εκτίθενται σε ξένη γλώσσα σε προσχολική ηλικία, αρχικά δεν φαίνεται να έχουν καλύτερη προφορά από μεγαλύτερα παιδιά ή ενήλικες.
- Ωστόσο, το πλεονέκτημα στην προφορά μπορεί να φανεί αργότερα (Lightbown & Spada, 2013).
- Το αν μιλάμε μια ξένη γλώσσα με ξενική προφορά (*accent*) μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, όπως η γνωστική ικανότητα διάκρισης ξένων ήχων, αλλά και σε ψυχολογικούς παράγοντες, όπως η άρνηση να μιμηθούμε ήχους που δεν ανήκουν στην πρώτη μας γλώσσα.
- Η προφορά είναι αναπόσπαστο τμήμα της ταυτότητάς μας, είναι ένα είδος «**γλωσσικού εγώ**» (Giambo & McKinney, 2004).
- Σύμφωνα με μια έρευνα, έφηβοι ισπανόφωνοι/ες μαθητές/τριες ενός αγγλόφωνου σχολείου θεωρούσαν «προδοσία» προς την εθνική τους ταυτότητα το να προφέρουν τα αγγλικά όπως οι φυσικοί/ές ομιλητές/τριες και γι' αυτόν τον λόγο μιλούσαν αγγλικά με έντονη ισπανική προφορά (Gatbonton, Trofimovich & Magid, 2005).

Καθώς τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας γενικά δε φαίνεται να έχουν τις αναστολές που προαναφέρθηκαν, μιμούνται, στον βαθμό που μπορούν, την προφορά της ξένης γλώσσας στην οποία εκτίθενται.

- Τα πορίσματα ερευνών που αφορούν τα στάδια ανάπτυξης στη Γ2 βοηθούν τους/τις εκπαιδευτικούς να έχουν εύλογες προσδοκίες ως προς το τι μπορούν να επιτύχουν στην τάξη (Lightbown & Spada, 2013, σ. 40).
- Όπως συμβαίνει στη Γ1, τα παιδιά μπορεί να χρειάζονται μια περίοδο σιωπής μέχρι να προφέρουν τις πρώτες τους λέξεις.
- Άλλα παιδιά, βέβαια, μπορεί να σπάσουν τη σιωπή τους πιο σύντομα, εκφέροντας μόνο μια λέξη.

Βιβλιογραφία

Anderson, R. T. (2004). Phonological acquisition in preschoolers learning a second language via immersion: a longitudinal study. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 18(3), 183–210.

Andúgar, A., & Cortina-Pérez, B. (2018). EFL teachers' reflections on their teaching practice in Spanish preschools: A focus on motivation. In M. Schwartz (Ed.), *Preschool Bilingual Education. Agency in Interactions between Children, Teachers, and Parents* (pp. 219-244). Dordrecht: Springer.

Gathonton, E., & Segalowitz, N. (2005). Rethinking communicative language teaching: A focus on access to fluency. *Canadian Modern Language Review*, 61(3), 325-53.

Giambo, D. A., & McKinney, J. D. (2004). The Effects of a Phonological Awareness Intervention on the Oral English Proficiency of Spanish-Speaking Kindergarten Children. *TESOL Quarterly*, 38 (1), 95-117.

Lightbown, P., & Spada, N. (2013). *How languages are learned*. Oxford: Oxford University Press.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

2.2 Λεξιλόγιο

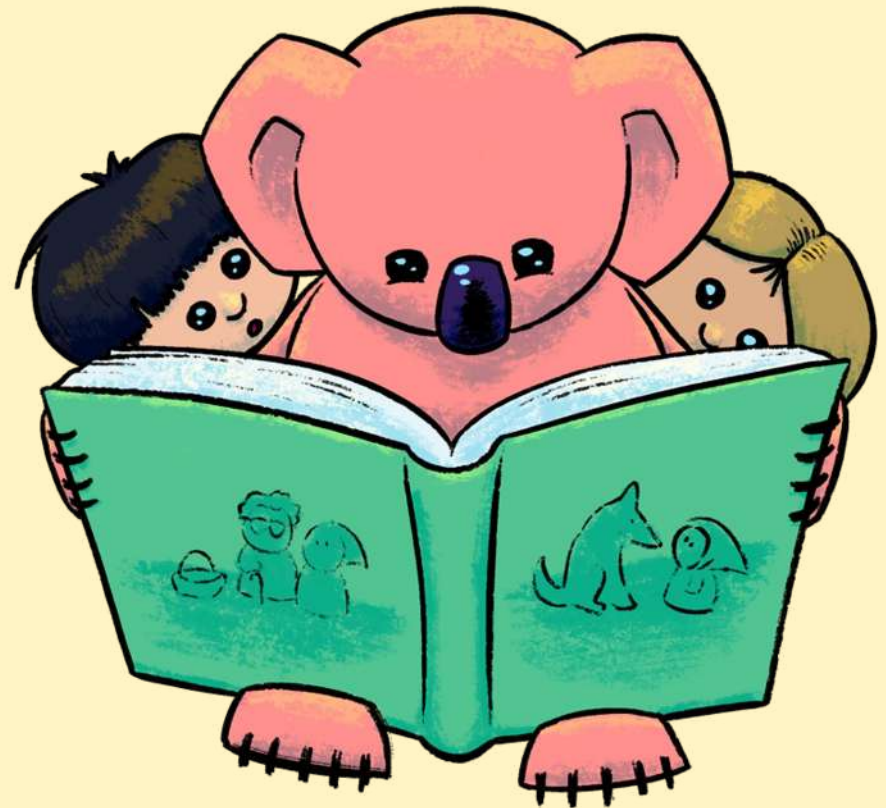
Ελένη Αγαθοπούλου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Αγαθοπούλου, Ε. (2022). Απόκτηση δεύτερης γλώσσας στην προσχολική ηλικία. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

Απόκτηση λεξιλογίου στη Γ2

- Τι σημαίνει «γνώση λεξιλογίου», παράγοντες που επιδρούν στην απόκτηση λεξιλογίου
- Λεξιλόγιο Γ1/Γ2
- Ερευνητικά πορίσματα (4 μελέτες)
- Συμπέρασμα
- Αναφορές/Βιβλιογραφία

Εύρος: ο αριθμός των λέξεων που καταλαβαίνουμε / μπορούμε να αναγνωρίσουμε και να εκφέρουμε.

Βάθος: το πόσο καλά γνωρίζουμε τις λέξεις, δηλαδή, τις διάφορες σημασίες τους, με ποιες άλλες λέξεις μπορούν να συνδυαστούν, τις γραμματικές τους ιδιότητες κ.λπ.

- Έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχει σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ του εύρους και του βάθους λεξιλογίου ενός ατόμου (Schmitt & Meara, 1997).

Το **βάθος** γνώσης των λέξεων περιλαμβάνει τη γνώση

(α) των **συνταγματικών σχέσεων των λέξεων**, δηλαδή πόσο συστηματικά εμφανίζονται μαζί με άλλα στοιχεία.

(β) των **παραδειγματικών σχέσεων των λέξεων**, δηλαδή από πόσες άλλες μπορούν να αντικατασταθούν στο ίδιο περιβάλλον. Π.χ. στην πρόταση «Το κορίτσι διαβάζει» το *κορίτσι* μπορεί να αντικατασταθεί από άλλα έμψυχα ουσιαστικά όπως το *αγόρι*, το *παιδί*, η *γυναίκα*, ο *άντρας*, η *γιαγιά*, ο *παππούς* κ.ά.

- Τα αγγλόφωνα παιδιά ηλικίας 5 ετών συνήθως γνωρίζουν 4.000 - 5.000 οικογένειες λέξεων* και μπορούν να μαθαίνουν 500 -1.000 καινούριες λέξεις κάθε χρόνο στη συνέχεια (βλ. αναφορές στο Alexiou, 2015).
- Από την άλλη μεριά, όσοι/ες μαθαίνουν τα αγγλικά ως ξένη γλώσσα, χρειάζονται 5 χρόνια να μάθουν 1.000-2.000 οικογένειες λέξεων, καθώς η επαφή τους με τα αγγλικά συνήθως περιορίζεται σε λίγες ώρες τη βδομάδα (βλ. αναφορές στο Alexiou & Kokla, 2018).

*οικογένεια λέξεων: ομάδα λέξεων με κοινή ρίζα, π.χ. help, helps, helping, helped, helpful, unhelpful, helper...

- **Εσωτερικοί παράγοντες:**
ηλικία έναρξης της απόκτησης Γ2, γλωσσική ικανότητα (μνήμη, αναγνώριση του τι μέρος του λόγου είναι μια λέξη και ο συντακτικός της ρόλος στην πρόταση), πρώτη γλώσσα (κατά πόσο διευκολύνουν λεξικές ομοιότητες μεταξύ της Γ1 και της Γ2, αλλά και το πόσο πλούσιο λεξιλόγιο έχει ένα παιδί στη Γ1), κίνητρα.
- **Εξωτερικοί παράγοντες:**
ποσότητα και ποιότητα του γλωσσικού εισαγόμενου Γ2, συχνότητα χρήσης Γ2, κοινωνικοοικονομική κατάσταση και μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας του παιδιού.
- **Εργαζόμενη μνήμη:**
«η ικανότητά μας να συγκρατούμε και να μπορούμε να χειριζόμαστε με επιτυχία πληροφορίες στο μυαλό μας μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα» (Βλ. <https://institutou-logou.gr/>)

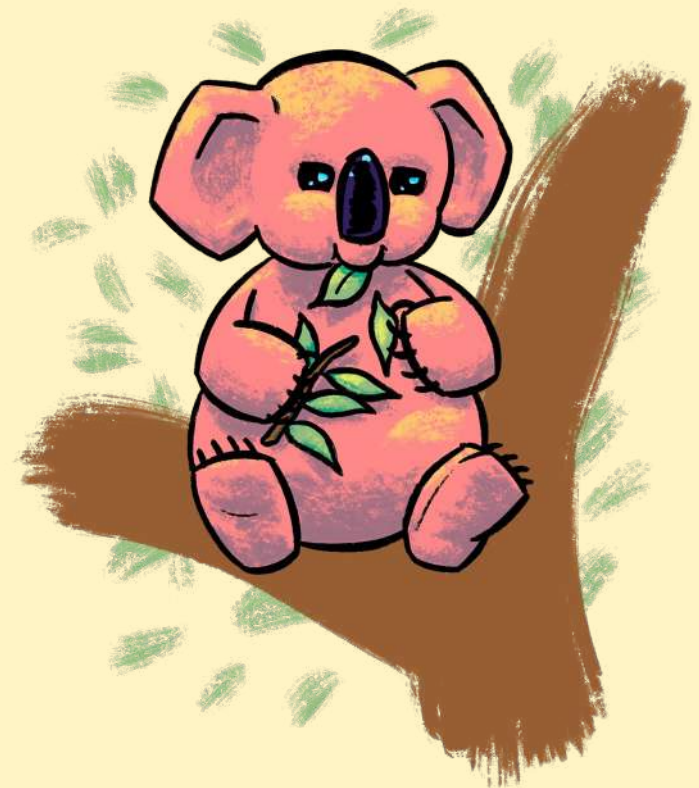
- Η έρευνα που αφορά την απόκτηση λεξιλογίου στα αγγλικά ως ξένη γλώσσα σε προσχολική ηλικία είναι, ακόμη, σχετικά σπάνια.
- Ωστόσο, σε αυτήν την περιοχή υπάρχουν μερικές ενδιαφέρουσες πρόσφατες μελέτες, στις οποίες θα αναφερθούμε στις επόμενες διαφάνειες.

- Η συγκεκριμένη έρευνα εξέτασε κατά πόσο δραστηριότητες με τραγούδια βοηθούν στην απόκτηση λεξιλογίου της αγγλικής ως ξένη γλώσσα.
- 25 ισπανόφωνα παιδιά 5 ετών συμμετείχαν σε τρεις «διδασκτικές» παρεμβάσεις διάρκειας 30 λεπτών η κάθε μία, όπου τους παρουσίασαν και τους ζήτησαν να τραγουδήσουν παιδικά τραγούδια στα αγγλικά.
- Σε κάθε παιδί δόθηκαν δοκιμασίες λεξιλογίου (με εικόνες) πριν και 5 εβδομάδες μετά τις «διδασκτικές» παρεμβάσεις.
- Τα ευρήματα έδειξαν ότι η «διδασκαλία» νέας ξένης γλώσσας μέσω ενός τραγουδιού μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη του προσληπτικού (παθητικού) λεξιλογίου στα παιδιά.
- Ωστόσο, η σύντομη έκθεση των παιδιών στα αγγλικά μέσω τραγουδιών δε βοήθησε ιδιαίτερα στην ανάπτυξη του παραγωγικού (ενεργητικού) λεξιλογίου.
- Η έρευνα καταλήγει με ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις ως προς το τι επέδρασε θετικά ή αρνητικά στην απόκτηση λεξιλογίου κατά τις συγκεκριμένες παρεμβάσεις με τραγούδια.

- Διερεύνησε την επίδραση των κινουμένων σχεδίων στην απόκτηση λεξιλογίου της αγγλικής ως ξένης γλώσσας με 30 ελληνόφωνα παιδιά προσχολικής ηλικίας.
- Τα παιδιά παρακολούθησαν επεισόδια της σειράς κινουμένων σχεδίων «Πέππα το γουρουνάκι» (Peppa pig) στα αγγλικά και συζήτησαν την πλοκή με τη νηπιαγωγό στα ελληνικά.
- Δεν υπήρξε ρητή διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας που παρουσιαζόταν στα επεισόδια.
- Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τα νήπια να αναγνωρίσουν (μέσα από παιγνιώδη δραστηριότητα) το συγκεκριμένο λεξιλόγιο στο οποίο εκτέθηκαν στα συγκεκριμένα επεισόδια.
- Τα ευρήματα έδειξαν ότι υπήρξε σημαντική συνεισφορά της παρακολούθησης των κινουμένων σχεδίων τόσο στην ανάκληση όσο και στην ανάπτυξη λεξιλογίου της αγγλικής ως ξένης γλώσσας από τα παιδιά.

- Συμμετείχαν κορίτσια και αγόρια προσχολικής ηλικίας με Γ1 κινέζικα, που παρακολουθούσαν 2 ώρες αγγλικά μέσω παιγνιδιών δραστηριοτήτων σε ιδιωτικό εκπαιδευτήριο στη Κίνα.
- Στην αρχή της έρευνας οι ηλικίες των παιδιών κυμαίνονταν μεταξύ 3.2 και 6.2 (μέσος όρος = 4.5).
- Στα παιδιά δόθηκαν δοκιμασίες παραγωγικού και προσληπτικού λεξιλογίου 2 φορές (6 μήνες αφού άρχισαν τα «μαθήματα» αγγλικών και ξανά 7 μήνες αργότερα). Οι συγκεκριμένες δοκιμασίες είχαν στόχο να ελέγξουν (α) τη γνώση λέξεων στη Γ1 (κινέζικα) και στη Γ2 (αγγλικά), (β) την εργαζόμενη μνήμη των παιδιών και (γ) τη μη λεκτική νοημοσύνη τους.
- Επίσης, διερευνήθηκε με ερωτηματολόγια κατά πόσο τα παιδιά άκουγαν/μιλούσαν αγγλικά με άλλα άτομα του περιβάλλοντός τους, εκτός του νηπιαγωγείου.

- Διαπιστώθηκε σημαντική ανάπτυξη μέσα σε διάστημα 7 μηνών και των 4 πτυχών της γνώσης του αγγλικού λεξιλογίου από τα παιδιά: (α) το παραγωγικό (ενεργητικό) και (β) το προσληπτικό (παθητικό) μέγεθος λεξιλογίου, καθώς και οι γνώσεις (γ) παραδειγματικών και (δ) συνταγματικών σχέσεων μεταξύ των λέξεων.
- Τα μεγαλύτερα νήπια είχαν σημαντικότερα οφέλη, ειδικά στις περιπτώσεις που οι γονείς τους χρησιμοποιούσαν αγγλικά (έστω όχι συστηματικά) στο σπίτι.
- Τα παιδιά με μεγαλύτερη γνωστική ωριμότητα μπορούσαν πιο εύκολα να προσέχουν τα γλωσσικά στοιχεία, αλλά και να αποσπούν επικοινωνιακά σχόλια στις συνομιλίες στους στα αγγλικά.
- Οι εσωτερικοί παράγοντες που εξετάστηκαν (εργαζόμενη μνήμη και μη λεκτική νοημοσύνη) δεν είχαν σημαντική επίδραση στη γνώση/παραγωγή λεξιλογίου.
- Πιθανόν, βέβαια, τα παραπάνω αποτελέσματα να οφείλονται στον μικρό αριθμό παιδιών που συμμετείχαν στην έρευνα (γύρω στα 30), όπως υπογραμμίζουν οι συγγραφείς.

- Εξετάστηκε η απόκτηση αγγλικών λέξεων από 24 γαλλόφωνα παιδιά ηλικίας 35–59 μηνών.
- Ο στόχος μάθησης ήταν 57 αγγλικές λέξεις, ενσωματωμένες σε 4 ιστορίες και 4 τραγούδια στα οποία εκτέθηκαν τα παιδιά στη διάρκεια 4 εβδομάδων.
- Οι ιστορίες και τα τραγούδια χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια 4 εβδομάδων σε «εργαστήρια», όπου τα παιδιά εκθέτονταν στην αγγλική γλώσσα με παιγνιώδεις δραστηριότητες.
- Τα ευρήματα (βάσει δοκιμασιών λεξιλογίου) έδειξαν σημαντικά υψηλότερη ανάκληση για τα έμψυχα παρά για τα άψυχα ουσιαστικά.
- Δεν βρέθηκε κάποια διαφορά ως προς τις λέξεις σε τραγούδια έναντι των λέξεων σε ιστορίες.
- Η γνώση λεξιλογίου στη Γ1 δεν φάνηκε να έχει επίδραση στην απόκτηση λέξεων στη Γ1.
- Βάσει των ευρημάτων συμπεραίνεται ότι για την απόκτηση νέου λεξιλογίου στη Γ2, πιθανόν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας χρειάζονται περισσότερη έκθεση στη Γ2 από ό,τι οι ενήλικες.
- Όπως επισημαίνεται στη μελέτη, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας χρειάζονται να συναντήσουν μια λέξη περισσότερο από 60 φορές ώστε να έχουν 50% πιθανότητες να τη θυμούνται. (Ωστόσο... βλ. επόμενη διαφάνεια)

- Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας μαθαίνουν κυρίως με τις αισθήσεις τους, είναι κιναισθητικά. Έτσι, η απόκτηση λεξιλογίου στην ξένη γλώσσα γι' αυτά τα παιδιά υποβοηθείται σημαντικά με εποπτικά μέσα που περιλαμβάνουν καθημερινά αντικείμενα αυθεντικής χρήσης (*realia*).
- Τα μικρά παιδιά μαθαίνουν καινούριες λέξεις ευκολότερα όταν είναι ενσωματωμένες σε λεξικά συμπλέγματα, δηλαδή φράσεις/προτάσεις όπου συνυπάρχουν με άλλες λέξεις με τις οποίες έχουν υψηλή συχνότητα συνεμφάνισης (*chunks*), π.χ. «play football, make the bed, do the dishes».
- Έτσι, τα παιδιά μπορεί να μάθουν μια καινούρια λέξη συναντώντας την μόνο μια φορά μέσω του φαινομένου της ταχείας ταύτισης (*fast mapping*).

- Στόχος της έρευνας ήταν να εξετάσει κατά πόσο τα παιδιά με μέσο όρο ηλικίας 3.5-5.5 ετών ενός ιδιωτικού νηπιαγωγείου στην Ελλάδα μπορούν να μάθουν λεξικά συμπλέγματα στα αγγλικά, παρακολουθώντας πεντάλεπτα επεισόδια της τηλεοπτικής σειράς *Peppa Pig*.
- Παραδείγματα τέτοιων λεξικών συμπλεγμάτων (από το Alexiou & Kokla, 2016):
  - Απλές: *Don't worry, best friend, there you are, be careful, well done...*
  - Χρησιμοποιούμενες σε συγκεκριμένες περιστάσεις επικοινωνίας: *muddy puddles, jumping up and down, jolly good, message in a bottle...*
- Η σύγκριση των αποτελεσμάτων μεταξύ δοκιμασιών προσληπτικού λεξιλογίου που δόθηκαν στα παιδιά πριν και μετά την παιδαγωγική παρέμβαση, έδειξε πως η συγκεκριμένη παιδαγωγική παρέμβαση ήταν πολύ αποτελεσματική.
- Μερικά από τα παιδιά τριπλασίασαν, ενώ άλλα διπλασίασαν τις γνώσεις τους ως προς τις συγκεκριμένες λεξικές ακολουθίες.
- Καλύτερη επίδοση είχαν τα μεγαλύτερα παιδιά καθώς και τα παιδιά που δέχτηκαν ρητή διδασκαλία ως προς τις λεξικές ακολουθίες, σε σύγκριση με τα μικρότερα παιδιά καθώς και τα παιδιά στα οποία δεν έγινε ρητή διδασκαλία των λεξικών ακολουθιών, αλλά απλώς παρακολούθησαν τα τηλεοπτικά επεισόδια.

- Οι πολύ λίγες έρευνες στην απόκτηση λεξιλογίου ξένης γλώσσας από παιδιά προσχολικής ηλικίας δείχνουν ότι τα παιδιά αυτά χρειάζονται αρκετό χρόνο και πλούσιο γλωσσικό εισαγόμενο όπου οι λέξεις επαναλαμβάνονται σε τραγούδια, ιστορίες με εικόνες, σύντομα βίντεο (π.χ. με κινούμενα σκίτσα) καθώς και παιγνιώδεις δραστηριότητες.
- Φαίνεται ότι η έκθεση των παιδιών σε λεξικές ακολουθίες τα βοηθάει ιδιαίτερα στην απόκτηση λεξιλογίου.

Βιβλιογραφία

Alexiou, T. (2015). Vocabulary uptake from Peppa pig: a case study of preschool EFL learners in Greece. In C. Gitsaki, & T. Alexiou (Eds.), *Current Issues in Second/foreign Language Teaching and Teacher Development: Research and Practice* (pp. 285-301). Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.

Alexiou, T., & Kokla, N. (2018). Cartoons that make a difference: A Linguistic Analysis of Peppa Pig. *Journal of Linguistics and Education Research*, 1(1), 24-30.

Alexiou, T., Roghani, S., & Milton, J. (2019) Assessing the Vocabulary Knowledge of Preschool Language Learners. In D. Prosic-Sandovac, & S. Rixon (Eds.) *Integrating Assessment into Early Language Learning and Teaching Practice* (pp. 207-220), Bristol: Multilingual Matters.

Kokla, N. (2021). Peppa Pig: An innovative way to promote formulaic language in pre-primary EFL Classrooms. *Research Papers in Language Teaching and Learning*, 11, 76-92.

Coyle, Y., & Gomez Gr., R. (2014). *Using songs to enhance L2 vocabulary acquisition in preschool children. ELT Journal*, 68(3), 276-285.

Leśniewska, J., & Pichette, F. (2016). Songs vs. stories: impact of input sources on ESL vocabulary acquisition by preliterate children. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 19(1), 18-34.

Sun, H., Steinkrauss, R., Wieling, M., & de Bot, K. (2016). Individual differences in very young Chinese children's English vocabulary breadth and semantic depth: internal and external factors. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 21(4), 05-425.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

2.3 Στάδια πρώιμης ανάπτυξης της αγγλικής ως Γ2:

Από τη σιωπή στις λέξεις, στις φράσεις, στις προτάσεις

Ελένη Αγαθοπούλου

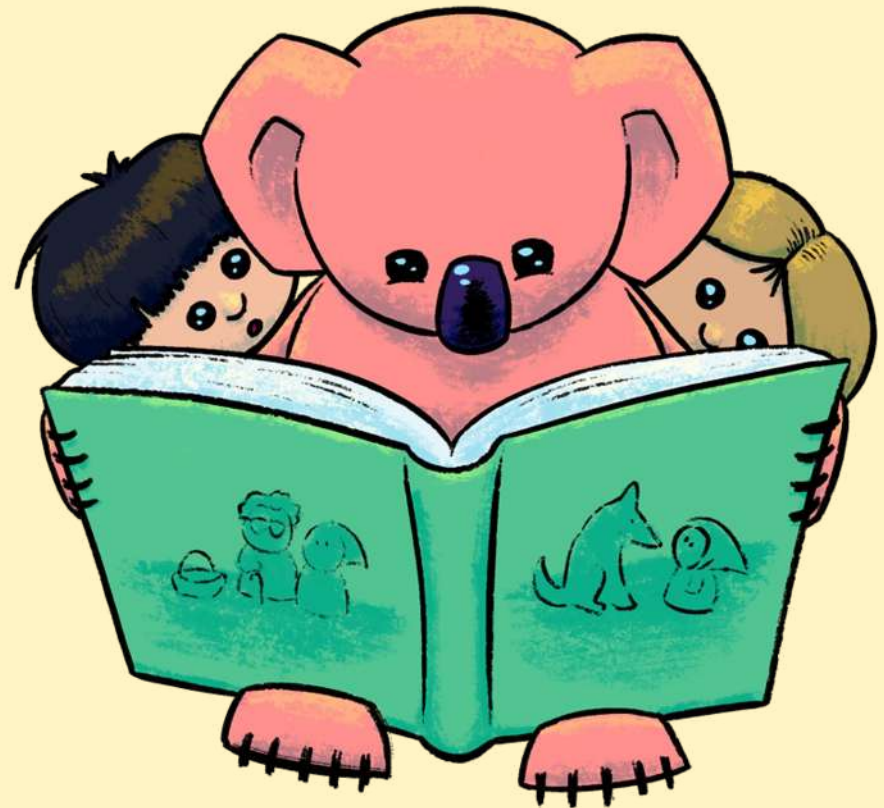
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Αγαθοπούλου, Ε. (2022). Απόκτηση δεύτερης γλώσσας στην προσχολική ηλικία. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Τα 3 στάδια πρώιμης ανάπτυξης της αγγλικής ως Γ2
2. Ο ιδιωτικός λόγος των παιδιών στη Γ2

- Η Saville-Troike (1988) τοποθέτησε ασύρματα μικροφωνικά συστήματα στους γιακάδες παιδιών που μόλις είχαν αρχίσει να παρακολουθούν παιδικό σταθμό/ νηπιαγωγείο / δημοτικό σχολείο στα αγγλικά στις ΗΠΑ. Η πρώτη γλώσσα των παιδιών ήταν κινέζικα / κορεάτικα / γιαπωνέζικα.
- Μερικά από τα μικροφωνικά συστήματα επικοινωνούσαν με βιντεοκάμερα, άλλα με μαγνητόφωνο.

3 διακριτά στάδια στην πρώιμη ανάπτυξη της αγγλικής ως Γ2 στην προσχολική ηλικία.

Στις επόμενες διαφάνειες τα παραδείγματα είναι προσαρμοσμένα από την παραπάνω έρευνα εκτός αν αναφερόμαστε σε άλλη έρευνα.

Σιωπή ή προσπάθεια επικοινωνίας με τη χρήση της Γ1

Παράδειγμα (1)

(Ε)= εκπαιδευτικός, (Π) = παιδί

- Ε: Have a strawberry? (ο/η εκπαιδευτικός προσφέρει μια φράουλα)
  - Π: Πρέπει να βγάλουμε αυτό. (στα κινέζικα, εννοώντας το κοτσάνι)
  - Ε: Take that part out. Pinch it off.
  - Π: Πρέπει να βγει...(στα κινέζικα)
- Ένα παιδί μπορεί ν' αργήσει να εκφέρει έστω και μια λέξη στη Γ2.
  - Η διάρκεια του σιωπηρού σταδίου εξαρτάται από διατομικές διαφορές.
  - Κατά το «σιωπηρό» στάδιο της Γ2, συχνά το παιδί επικοινωνεί στην τάξη χρησιμοποιώντας τη Γ1.

- Σε νηπιαγωγεία όπου χρησιμοποιούνται τα αγγλικά ως Γ2, μερικά παιδιά μιλούν στον εαυτό τους στη Γ2, πριν απευθυνθούν σε άλλα άτομα στην τάξη.
- Αυτός ο ιδιωτικός λόγος (private speech) αφορά περισσότερο παιδιά που κοινωνικά χαρακτηρίζονται ως «εσωκατευθυνόμενα» (inner-directed), παρά ως «κατευθυνόμενα προς άλλους» (other-directed).
- Ο ιδιωτικός λόγος συνήθως είναι ψιθυριστός και δεν γίνεται αντιληπτός από τους/τις εκπαιδευτικούς. Το παιδί δεν έχει βλεμματική επαφή με άλλα άτομα και δεν φαίνεται να περιμένει ανταπόκριση σε ό,τι ψιθυρίζει.

Παράδειγμα (2):

- Π (στον εαυτό του): **Triangle, please. Triangle.**
- Ε προς το Π: Yoshi, what shape do you want?
- Π προς την Ε: Triangle

Εκτός από τον ιδιωτικό λόγο, υπάρχει επικοινωνία στη Γ2 συνήθως μονολεκτικά (3, 4) ή με φράσεις που εκφράζουν καθημερινές συνήθειες και τις έχουν απομνημονεύσει (5) ή επαναλαμβάνοντας κάτι που είπε άλλο παιδί στην τάξη, όπως το Π2 στο παράδειγμα (6).

(3) Π: Bathroom (εννοώντας ' I want to go to the bathroom.')

(4) Ε: Can anyone tell us about the weather?

Π: Cold.

(5) Π: I'm done.

(6) Π1: OK. All done.

Ε: You're all done?

Π2: OK. All done.

Ε: You're all done too?

Τα παιδιά γίνονται δημιουργικά με τη Γ2 και εκφέρουν φράσεις/προτάσεις με λάθη, όπως στα παραδείγματα:

(7) My its wrong.

(8) I want to there.

(9) This, is hats fire.

Χαρακτηριστικό αυτού του σταδίου είναι η πιο συχνή (αν και όχι τόσο συχνή) εμφάνιση **γραμματικών λέξεων** (σύνδεσμοι-προθέσεις-άρθρα-αντωνυμίες).

- Σ' αυτό το στάδιο, που εξακολουθεί να είναι αρχάριου επιπέδου στη Γ2, εκτός από ολόκληρες γραμματικές λέξεις παραλείπονται και καταλήξεις που δηλώνουν π.χ. πληθυντικό αριθμό (10), ομαλό αόριστο (11) ή συμφωνία μεταξύ του υποκειμένου και του ρήματος (12).

(10) Two book (αντί books)

(11) I play football yesterday (αντί played)

(12) He like bananas (αντί likes)

- Σύμφωνα με μετρήσεις βάσει πολύ μεγάλων ηλεκτρονικών κειμένων, οι πιο συχνές λέξεις στα αγγλικά είναι κυρίως γραμματικές.
- Για παράδειγμα, σύμφωνα με το British National Corpus, οι 20 πιο συχνές λέξεις είναι κατά σειρά οι εξής: **the, of, and, a, in, to (σε απαρέμφατο), it, is, to (πρόθεση), was, I, for, that, you, he, be, with, on, by, at.**
- Ωστόσο, στο αρχάριο πρώιμο στάδιο III, όπου οι μαθητές/ριες γίνονται δημιουργικοί/ές με τη Γ2, συχνά παραλείπουν γραμματικές λέξεις επειδή επικεντρώνονται στις λέξεις περιεχομένου (ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα, επιρρήματα).

Παράδειγμα:*

- Ο Ναόσι μετανάστευσε με την οικογένειά του στις ΗΠΑ, όταν ήταν 4,5 χρονών. Ως τότε άκουγε και μιλούσε μόνο ιαπωνικά. Αφού παρακολούθησε αγγλοφωνο νηπιαγωγείο σε καθημερινή βάση για μερικές εβδομάδες, ο Ναόσι μια μέρα παρατηρούσε στην τάξη του ποτήρια από φελιζόλ που τα παιδιά τα είχαν γεμίσει με χώμα και σπόρους φασολιών. Μερικά ποτήρια είχαν σημειωμένα τα ονόματα των παιδιών, άλλα όχι. Ο Ναόσι έπιανε ένα ένα τα ποτήρια για να δει ποιου συμμαθητή ή ποιας συμμαθήτριάς του είναι.
- Τα πρώτα ποτήρια δεν είχαν κανένα όνομα, οπότε η νηπιαγωγός έλεγε Nobody. Ο Ναόσι επαναλάμβανε τη λέξη nobody. Όταν είδαν το πρώτο ποτήρι με το όνομα κάποιου, ο Ναόσι είπε **Yesbody**, λέξη που δεν υπάρχει στα αγγλικά.

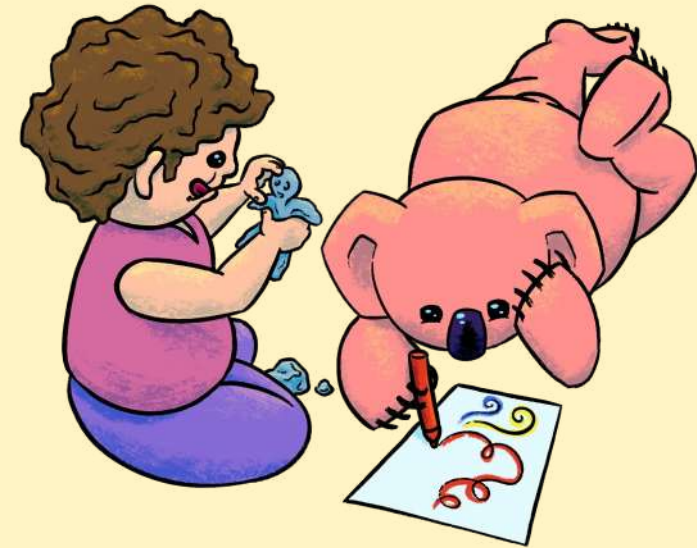
*Προσαρμοσμένο από το Tabors (2008, σελ. 61).

- Σε νηπιαγωγεία όπου χρησιμοποιούνται τα αγγλικά ως Γ2, μερικά παιδιά μιλούν στον εαυτό τους στη Γ2, πριν απευθυνθούν σε άλλα άτομα στην τάξη.
- Αυτός ο ιδιωτικός λόγος (private speech) αφορά περισσότερο παιδιά που κοινωνικά χαρακτηρίζονται ως «εσωκατευθυνόμενα» (inner-directed), παρά ως «κατευθυνόμενα προς άλλους» (other-directed).
- Ο ιδιωτικός λόγος συνήθως είναι ψιθυριστός και δεν γίνεται αντιληπτός από τους/τις εκπαιδευτικούς. Το παιδί δεν έχει βλεμματική επαφή με άλλα άτομα και δεν φαίνεται να περιμένει ανταπόκριση σε ό,τι ψιθυρίζει.

Παράδειγμα (2):

- Π (στον εαυτό του): **Triangle, please. Triangle.**
- Ε προς το Π: Yoshi, what shape do you want?
- Π προς την Ε: Triangle

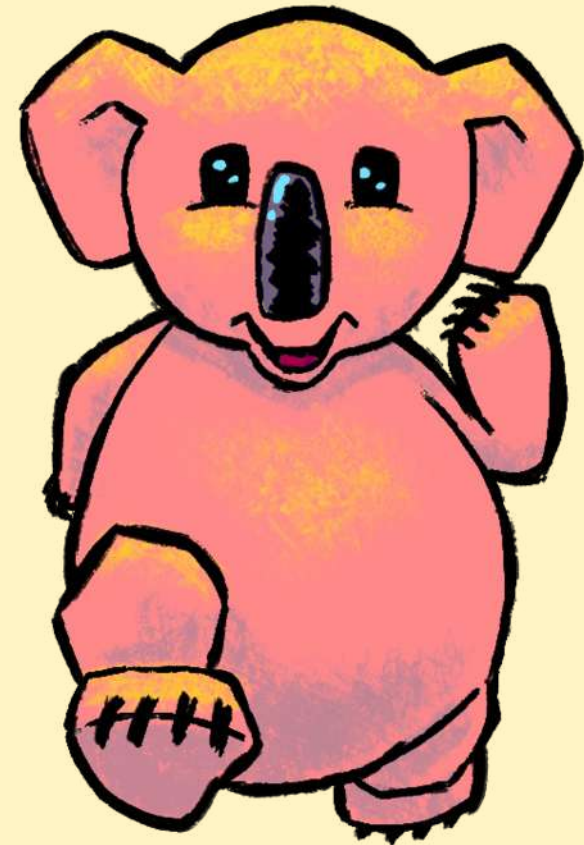

- Ο ιδιωτικός λόγος, που αναπτύσσεται στο Στάδιο II της πρώιμης ανάπτυξης Γ2, παρατηρείται και στο Στάδιο III, όπως τα παρακάτω παραδείγματα ιδιωτικού λόγου παιδιών προσχολικής ηλικίας από τη Saville-Troike (1988).

(13) Mine is let's go. (=“I will leave”)

(14) My it's go house in. (= I am going into the house')

Στα παραπάνω παραδείγματα αντί της προσωπικής αντωνυμίας I, τα παιδιά χρησιμοποιούν κτητική αντωνυμία (mine / my). Παρόμοια λάθη γίνονται και από πολύ μικρά παιδιά που μαθαίνουν τα αγγλικά ως Γ1, τα οποία συχνά λένε «me», αντί «I».

Στάδια στην πρώιμη ανάπτυξη της αγγλικής ως Γ2.

- I: Σιωπή, ή προσπάθεια επικοινωνίας με τη χρήση της Γ1
- II: Επικοινωνία στη Γ2, συνήθως με μια μόνο λέξη ή φράσεις που τις έχουν απομνημονεύσει τα παιδιά ή τις επαναλαμβάνουν ακούγοντας κάτι που λέει άλλο παιδί στην τάξη. Εμφάνιση του ιδιωτικού λόγου.
- III: Δημιουργία νέων προτάσεων με τις λέξεις που έχουν μάθει. Αύξηση γραμματικών λέξεων. Λάθη (που δείχνουν πρόοδο). Ιδιωτικός λόγος.

Βιβλιογραφία

Saville-Troike, M. (1988). Private speech: evidence for second language learning strategies during the “silent” period. *Journal of Child Language*, 15(03), 567-590.

Tabors, P. O. (2008, 2^η έκδοση). *One child, two languages: A guide for early childhood educators of children learning English as a second language*. Paul H. Brookes Publishing.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

2.4 Διαγλωσσική επίδραση και εναλλαγή κωδίκων

Ελένη Αγαθοπούλου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Αγαθοπούλου, Ε. (2022). Απόκτηση δεύτερης γλώσσας στην προσχολική ηλικία. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

- Αναφέρεται στην επιρροή προγενέστερων γλωσσικών γνώσεων στην παραγωγή, κατανόηση και ανάπτυξη μιας γλώσσας (Γ1, Γ2, Γ3, Γ4...).
- Η διαγλωσσική επίδραση μπορεί να επηρεάσει διάφορα γλωσσικά επίπεδα, όπως το λεξιλόγιο, την προφορά, τη γραμματική.

Ας δούμε παραδείγματα από δύο μελέτες που κατέγραψαν το πρώιμο στάδιο ανάπτυξη της αγγλικής ως Γ2 τριών παιδιών προσχολικής ηλικίας.

- Έρντεμ, αγόρι με Γ1 τουρκικά.
- Μετανάστευσε με την οικογένειά του στην Αγγλία όταν ήταν 4 χρονών και άρχισε να πηγαίνει σε νηπιαγωγείο 2,5 ώρες κάθε μέρα. Προηγουμένως, δεν είχε καμία επαφή με την αγγλική γλώσσα. Στο σπίτι του μιλούσαν τούρκικα.
- Η ερευνήτρια, επίσης με Γ1 τουρκικά, συναντούσε τακτικά τον Έρντεμ στο σπίτι του όπου του μιλούσε μόνο στα αγγλικά.
- Η έρευνα διήρκεσε 18 μήνες.
- Ηλεκτρονικό σώμα κειμένων με την απομαγνητοφώνηση όλων των συναντήσεων.

Απόσπασμα διαλόγου μεταξύ της ερευνήτριας και του Έρντεμ, περίπου 3 μήνες αφού άρχισε να εκτίθεται στα αγγλικά στο νηπιαγωγείο. Ο Έρντεμ ζωγραφίζει ένα αυτί.

(1

- Ερευνήτρια: *What are you painting now, Erdem?*
  - Erdem: *Kulak ... kulak.* (= «αυτί» στα τούρκικα)

Ο Έρντεμ καταλαβαίνει την ερώτηση στα αγγλικά, αλλά απαντάει στα τούρκικα (Γ1).

- (2) Ερευνήτρια: Are they playing?
- Έρντεμ: Yes ...ball playing.
- (3) Ερευνήτρια: Shall we play with your toys?
- Έρντεμ: Yes, toys play.
- (4) Ερευνήτρια: Where are we going now?
- Έρντεμ: Newcastle going.

Τι παρατηρείτε στις απαντήσεις του Έρντεμ;

Παρακολούθησαν την κατάκτηση των αγγλικών από 2 δίδυμα κορίτσια με Γ1 Φαρσί (περσικά) που μετανάστευσαν οικογενειακά στην Αγγλία. Τα παρακάτω αποτελούν παραδείγματα από αυτά που έλεγαν τα κορίτσια, 3 μήνες μετά την άφιξή τους στην Αγγλία.

- (5) My ice-cream like.
- (6) We tennis play.
- (7) Monday apple eat.

Τι παρατηρείτε στα παραδείγματα;

- Στα αγγλικά το ρήμα εμφανίζεται πριν από το αντικείμενο/κατηγορούμενο/επιρρηματικό προσδιορισμό. Στα τούρκικα και στα φαρσί το ρήμα μπαίνει στο τέλος της ρηματικής φράσης, μετά το αντικείμενο κ.λπ.
- Και στις απαντήσεις του Έρντεμ και στις απαντήσεις των δίδυμων κοριτσιών, η σειρά των όρων στη ρηματική φράση φαίνεται να ακολουθεί τον κανόνα της Γ1.

Πιο πιθανή εξήγηση: διαγλωσσική επίδραση μεταξύ της Γ1 και της Γ2

Haznedar (1998): Η επίδραση της Γ1 ως προς τη σειρά των όρων στην πρόταση είναι φανερή στα αγγλικά του Έρντεμ κατά τους πρώτους 5 μήνες αφότου άρχισε να πηγαίνει στο αγγλικό νηπιαγωγείο.

Ωστόσο μετά τους 5 μήνες, υιοθετεί τη σωστή σειρά, π.χ.

(8) You eating apple.

(9) My daddy always playing me.

(10) My toys go to Turkey.

(11) Big man is playing toys.

Όλα τα λάθη στο πρώιμο στάδιο της Γ2 οφείλονται σε διαγλωσσική επίδραση;

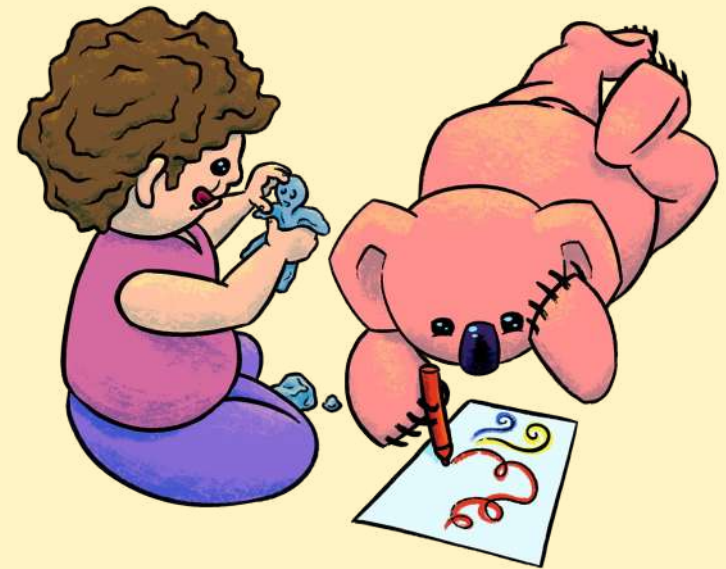
- Όχι

Όπως αναφέρουμε στην ενότητα «Στάδια πρώιμης ανάπτυξης της αγγλικής ως Γ2» συχνά παραλείπονται διάφορα γλωσσικά στοιχεία όπως οι γραμματικές λέξεις, το -s του ομαλού πληθυντικού αριθμού στα ουσιαστικά κ.ά. ασχέτως της Γ1 των μαθητών/ριών.

«Η χρήση υλικού από δύο (ή περισσότερες) γλώσσες, από έναν μόνο ομιλητή, με τους ίδιους ανθρώπους, στην ίδια συζήτηση» (Thomason, 2001, στην Αναστασίου, 2019, σ. 70).

- Ένα κοριτσάκι με Έλληνα πατέρα και Ανδαλουσιάνα μητέρα ζει στη Γερμανία και πηγαίνει σε γερμανικό νηπιαγωγείο. Η μητέρα διδάσκει αγγλικά και τα χρησιμοποιεί και στο σπίτι. Έτσι, το κοριτσάκι είναι πολύγλωσσο και μπορεί να αλλάζει γλωσσικούς κώδικες όταν μιλάει (βλ. παράδειγμα (12)).

(12) **Ντάντι (αγγλικά)**, **ιχ βιλ (γερμανικά)** **ουν ποκίτο (ισπανικά)** αγκαλίτσα. (=Μπαμπά, θέλω λίγο αγκαλίτσα)

- Στο (12) υπάρχει ενδοπροτασιακή εναλλαγή κωδίκων, δηλαδή εναλλαγή κωδίκων μέσα στην ίδια πρόταση.
- Αν το κορίτσι έλεγε **Daddy, come here**. Θέλω αγκαλίτσα., θα είχαμε διαπροτασιακή εναλλαγή κωδίκων, δηλαδή εναλλαγή κωδίκων μεταξύ προτάσεων.

Παρατηρείται σε σύνθετα ονόματα, όπως στα παραδείγματα που προέρχονται από παιδί με Γ1 ελληνικά που έζησε για ένα διάστημα στις ΗΠΑ, με τους γονείς του*:

(13) κυριελέησον-house (=εκκλησία)

(14) priest-ράσο (=ράσο κληρικού)

*Τα παραδείγματα προέρχονται από τον πατέρα του.

Αποτελούν νεολογισμούς με μορφή που δεν υπάρχει ούτε στη Γ1, ούτε στη Γ2, αλλά εμφανώς προκύπτουν από μείξη και των δύο γλωσσών, όπως τα παραδείγματα (13) και (14)*.

(15) a **pinakid** no running

(16) zebras down

*Τα παραδείγματα προέρχονται από τη μεταπτυχιακή εργασία της Σταυρούλας Μπαρμπαγεωργοπούλου (2012).

Θα δούμε παραδείγματα εναλλαγής κώδικα μεταξύ αγγλικών και ελληνικών από παιδί αρχάριου επιπέδου στα αγγλικά με Γ1 ελληνικά.

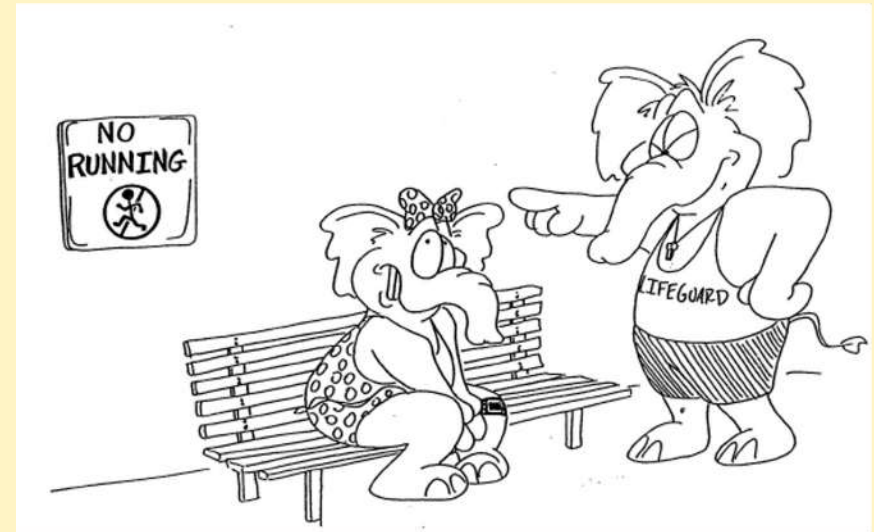
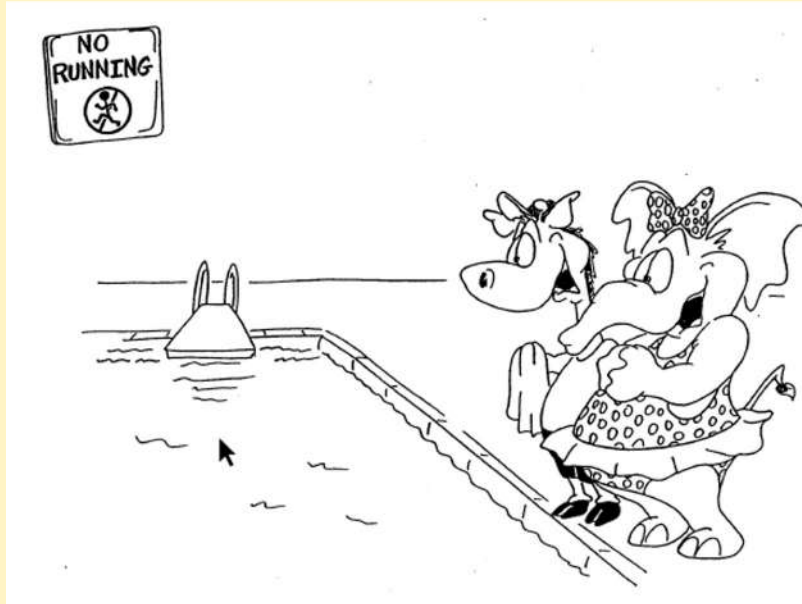
*Τα παραδείγματα προέρχονται από τη μεταπτυχιακή εργασία της Σταυρούλας Μπαρμπαγεωργοπούλου (2012).

- Ζητήθηκε από τα παιδιά να αφηγηθούν στα αγγλικά μια ιστορία με βάση μια σειρά εικόνων, χωρίς λέξεις. Οι αφηγήσεις έγιναν σε ατομικές συναντήσεις των παιδιών με την εκπαιδευτικό.
- Οι εικόνες δείχνουν μια ελεφαντίνα και ένα αγόρι-καμηλοπάρδαλη να φτάνουν σε μια πισίνα. Υπάρχει πινακίδα που γράφει ότι απαγορεύεται να τρέχουν εκεί (NO RUNNING). Ωστόσο, η ελεφαντίνα τρέχει προς τον βατήρα της πισίνας για να πηδήξει μέσα, γλιστράει και χτυπάει το πόδι της. Κλαίει επειδή πονάει. Τότε έρχεται ένας ελεφαντίνος ναυαγοσώστης και περιποιείται το πόδι της. Στο τέλος, ο ελεφαντίνος ναυαγοσώστης δείχνει στην ελεφαντίνα την πινακίδα που γράφει ότι απαγορεύεται να τρέχουν.

Οι εικόνες είναι από το The Edmonton Narrative Norms Instrument (ENNI)

<https://www.ualberta.ca/communications-sciences-and-disorders/resources/clinical-supervisors/edmonton-narrative-norms-instrument/index.html>

Μπορείτε να δείτε και τις 8 εικόνες της ιστορίας εδώ <https://www.ualberta.ca/communications-sciences-and-disorders/media-library/documents/enni/story-a2-slide.pdf>

[E]=η εκπαιδευτικός που παρεμβαίνει και ενθαρρύνει το παιδί να συνεχίσει
... = σύντομη ή παρατεταμένη σιωπή

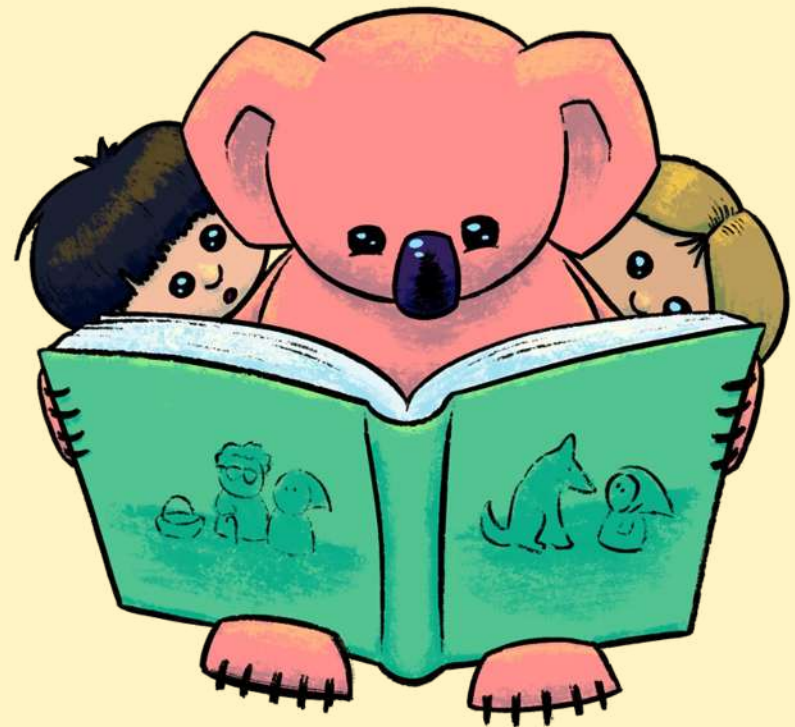
Η δεξιότροπη κάθετος / δείχνει ότι το παιδί προχωράει στην περιγραφή της επόμενης εικόνας

- They elephant and **καμίλ** /Elephant go ... [E: elephant go?] ...**Τώρα δεν ξέρω πού πηγαίνει...είναι μέσα στο...** [E: just try – it's your story] /Uh go to **βατήρα** /Elephant ... elephant and **camil** run...eh... run it **βατήρα** elephant...[E: elephant?] –**Ε δεν το θυμάμαι.../Καμίλ... ε κυρία τώρα να πω...άνθρωπο;** - [E: just tell me...what do you see...what do you think – I cant see, ok?] ...Eleph...lifeguard go they **καμίλ** and elephant/Elephant ...[E: τι είναι αυτό;] scared scared /elephant go to the **καμίλ** /Elephant ...

- Σε επίπεδο λέξεων (ενδοπροτασιακή εναλλαγή): **βατήρας**.
- Επίσης, το παιδί είπε και τις 4 φορές **καμίλ** με αγγλική προφορά (αντί camel (κάμελ)). Ίσως αυτό αποτελεί παράδειγμα προσαρμογής στα αγγλικά της αντίστοιχης ελληνικής λέξης καμίλα και όχι λάθος στην προφορά της αντίστοιχης αγγλικής λέξης.
- Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, το παιδί χρησιμοποιεί διαπροτασιακή εναλλαγή κωδίκων.

Στην αφήγηση που είδαμε, το παιδί χρησιμοποιεί διαπροτασιακή εναλλαγή κωδίκων ώστε να δηλώσει στα ελληνικά τη δυσκολία του να εκφραστεί στα αγγλικά και να ζητήσει βοήθεια από την παρούσα εκπαιδευτικό. Η έκκληση για βοήθεια από άτομο που γνωρίζει καλύτερα τη γλώσσα-στόχο είναι γνωστή **γλωσσική στρατηγική**.

- Σε επίπεδο λέξεων (ενδοπροτασιακή εναλλαγή): **βατήρας**.
- Απόσπασμα προφορικής αφηγήσης μιας ιστορίας από παιδί, με βάση μια σειρά εικόνων (Anastassiou, 2014):
  - *Then he **βγήκε** with a bucket in his head and the frog to **κορόιδευε**. Then the frog του **ξέφυγε**.*
- Εδώ, όπως παρατηρεί και η Anastassiou (2014), τα παιδιά χρησιμοποιούν την εναλλαγή κωδίκων ως **επικοινωνιακή στρατηγική**. Όταν δεν ξέρουν πώς να εκφράσουν κάτι στα αγγλικά, καταφεύγουν στα ελληνικά ώστε να ρέει η αφήγηση.

- Η διαγλωσσική επίδραση είναι συχνό φαινόμενο στην κατάκτηση μη μητρικής γλώσσας στην προσχολική ηλικία.
- Στα πρώιμα στάδια της κατάκτησης μιας μη πρώτης γλώσσας η εναλλαγή κωδίκων μπορεί να είναι αυθόρμητη διαδικασία και να αποτελεί στρατηγική γλωσσικής μάθησης (βλ. Anastassiou 2020, σ. 36).

Βιβλιογραφία

Anastassiou, F. (2014). *Children learning English as a third language (L3): A study on their L3 speech production*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

https://www.didaktorika.gr/eadd/browse?type=author&order=ASC&sort_by=2&rpp=100&value=%CE%91%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BF%CF%85%2C++%CE%A6%CF%89%CF%84%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CE%AE+%CE%98.

Haznedar, Belma (1997). *Child Second Language Acquisition of English: A Longitudinal Case Study of a Turkish-speaking child*. Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο του Durham, ΗΒ.

<http://etheses.dur.ac.uk/1634/>

Vainikka, A., & Young-Scholten, M. (2008). The status of subjects in early child L2 English. Στο B. Haznedar & E. Gavruseva (Eds.), *Current trends in child second language acquisition: A generative Perspective* (pp. 209-236). Philadelphia: Benjamins.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Σύντομη περιγραφή Ενότητας

Η ενότητα στοχεύει στο να διερευνήσει τις επιπτώσεις που έχουν στην πρώτη επαφή με την αγγλική γλώσσα τα ιδιαίτερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών στο μεταβατικό στάδιο μεταξύ 4 και 6 ετών. Είναι σημαντικό να κατανοηθούν οι ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν τα παιδιά, ώστε ο/η εκπαιδευτικός να προσαρμόσει τη διδακτική του/της προσέγγιση αναλόγως.

Περαιτέρω, διερευνάται

- η σχολική ετοιμότητα των νηπίων,
- οι παράμετροι που την επηρεάζουν, και
- οι επιπτώσεις τους στην επιλογή από τους/τις εκπαιδευτικούς των κατάλληλων τεχνικών για ένταξη των νηπίων στο προσχολικό περιβάλλον στην αγγλική γλώσσα.

Στόχοι Ενότητας

- Να συγκεκριμενοποιηθούν και να εξειδικευτούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τους μαθητές αυτής της ηλικίας (4-6) από μεγαλύτερους μαθητές (6+)
- Να εξοικειωθούν οι εκπαιδευτικοί με πρακτικές που πρέπει να ακολουθηθούν κατά την έκθεση των μικρών παιδιών στην πρώτη επαφή τους με την αγγλική γλώσσα
- Να αναδειχθούν οι καλές πρακτικές που συμβάλλουν στην ολιστική ανάπτυξη των μικρών παιδιών
- Να διερευνηθούν οι επιπτώσεις του βαθμού σχολικής ετοιμότητας των νηπίων
- Να καταδειχθούν οι προκλήσεις για τους/τις εκπαιδευτικούς της Γ2.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

3.1 Χαρακτηριστικά παιδιών προσχολικής ηλικίας και ορόσημα ανάπτυξης: σωματική και γνωστική ανάπτυξη

Αρετή-Μαρία Σουγάρη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Σουγάρη, Α.-Μ. (2022). Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά παιδιών προσχολικής ηλικίας και η πρώτη επαφή με την Αγγλική γλώσσα. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (ΜΙΣ) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Χαρακτηριστικά παιδιών προσχολικής ηλικίας
2. Διάκριση ανάμεσα σε βιολογική και χρονολογική ηλικία
3. Ορόσημα ανάπτυξης παιδιών
4. Σωματική ανάπτυξη
5. Γνωστική ανάπτυξη

Διαθέτουν περιέργεια

Έχουν έντονη φαντασία

Έχουν μικρό εύρος προσοχής

Είναι ιδιαίτερα δραστήρια και τους αρέσει να κινούνται συνέχεια

Μαθαίνουν να σχετίζονται με άλλους

Δεν έχουν ωριμάσει ψυχολογικά και παρουσιάζουν μεταπτώσεις

Είναι εγωκεντρικά

Είναι σε διαδικασία ανακάλυψης του κόσμου γύρω τους

Αναπτύσσονται σε όλα τα επίπεδα

Παιδιά προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών)

- Μπορούν να μιλήσουν για αυτό που κάνουν
- Μπορούν να μιλήσουν για κάτι που έκαναν ή άκουσαν
- Μπορούν να κάνουν σχέδια για το μέλλον
- Μπορούν να κάνουν λογικές σκέψεις
- Έχουν μεγάλη φαντασία
- Γνωρίζουν την ύπαρξη κανόνων
- Κάνουν χρήση δεξιοτήτων χωρίς να το συνειδητοποιούν, ενώ, παράλληλα, αναπτύσσουν δεξιότητες)
- Έχουν μικρό εύρος αυτοσυγκέντρωσης
- Δυσκολεύονται να καταλάβουν τι είναι πραγματικό και τι φανταστικό-φαντασιακό
- Τους αρέσει να παίζουν μόνο τους
- Παρουσιάζουν εγωκεντρική διάθεση
- Αγαπούν το παιχνίδι
- Διακατέχονται από ενθουσιασμό

Παιδιά σχολικής ηλικίας (6+)

- Γνωρίζουν τις βασικές έννοιες
- Μπορούν να καταλάβουν τι είναι πραγματικό και τι φανταστικό-φαντασιακό
- Κάνουν ερωτήσεις συνέχεια
- Μπορούν να αποφασίσουν σχετικά με το πώς μαθαίνουν
- Έχουν άποψη σχετικά με το τι τους αρέσει και τι όχι.
- Έχουν έντονη αντίληψη του τι είναι δίκαιο
- Συνεργάζονται με άλλα παιδιά

Διάκριση ανάμεσα σε βιολογική και χρονολογική ηλικία

ean.auth.gr

Χρονολογική ηλικία

• Από τη γέννηση μέχρι μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή

Βιολογική ηλικία

• Πρόοδος-ανάπτυξη-ωρίμανση προς ένα πιο ώριμο στάδιο

Δεν υπάρχει απόλυτος συγχρονισμός ανάμεσα στη χρονολογική ηλικία και τον ρυθμό ανάπτυξης

Το κάθε παιδί ακολουθεί τους δικούς του ρυθμούς ανάπτυξης

Αναγνώριση της μοναδικότητας του κάθε παιδιού

Προσαρμογή του μαθήματος στις ανάγκες των μαθητών/τριών και τη χρήση μεθόδων που διευκολύνουν τη μάθηση

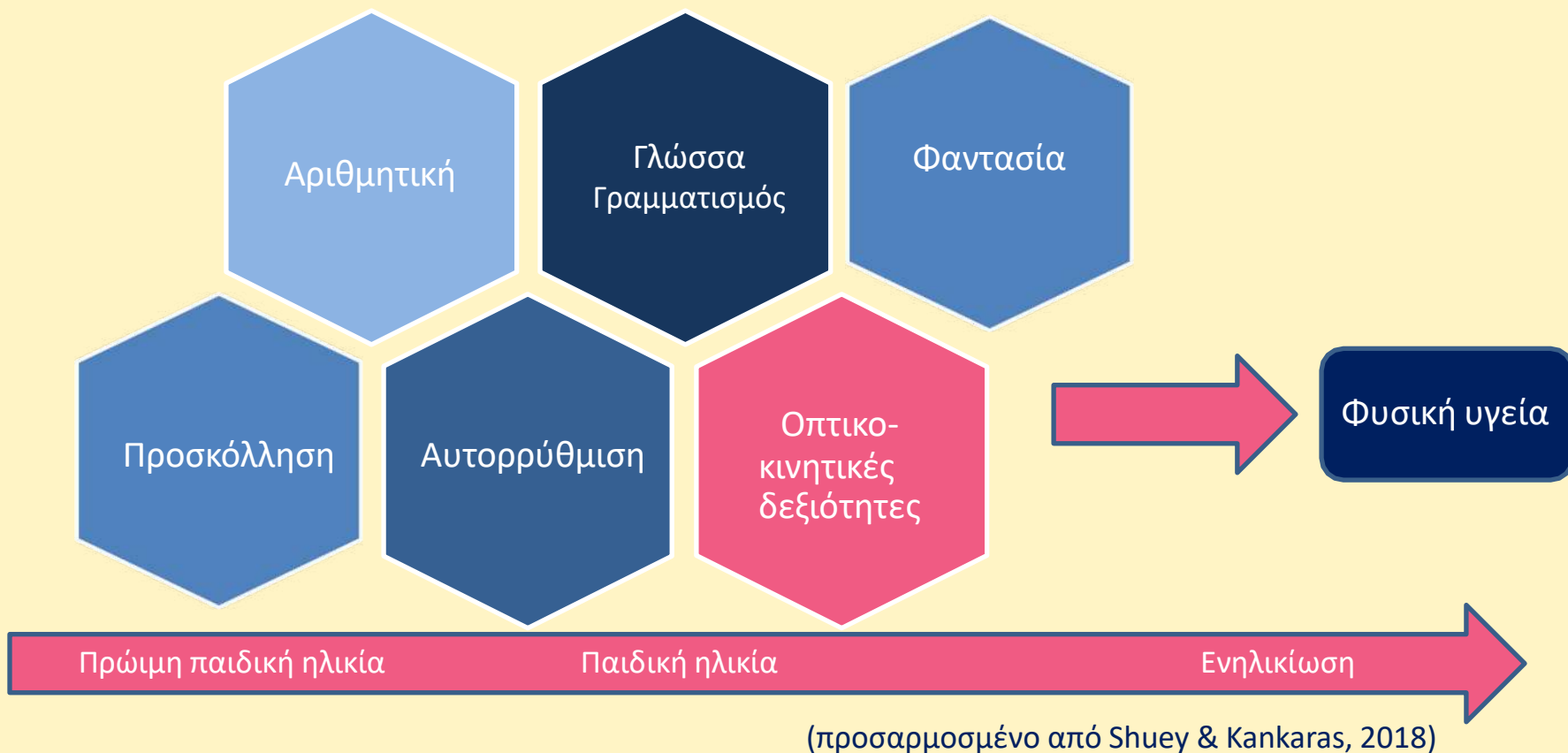

Το σώμα του παιδιού αποτελεί εργαλείο μάθησης και βοηθάει στη(ν)

- κινητική απόδοση
- γνωστική ανάπτυξη
- συναισθηματική ανάπτυξη
- κοινωνική ανάπτυξη

- Φύλο
- Διατροφή
- Γενετικοί παράγοντες
- Άσκηση

Λεπτές κινητικές δεξιότητες

- Συμμετοχή μικρών μουσικών ομάδων όταν εκτελούνται κινήσεις που απαιτούν ακρίβεια (π.χ. χρήση ψαλιδιού, δέσιμο κορδονιών, γραφή (ανάπτυξη μέχρι 6-7))
- Έκδηλη προτίμηση στη χρήση του ενός χεριού αντί του άλλου στο τέλος της προσχολικής ηλικίας

Αδρές κινητικές δεξιότητες

- Συμμετοχή μεγάλων μουσικών ομάδων όταν εκτελείται μια κίνηση (δεξιότητες κατά την άθληση)

Χρειάζεται να γίνεται επανειλημμένα εξάσκηση

Επηρεάζονται από την αναπτυξιακή πορεία

Οι λεπτές κινητικές δεξιότητες αναπτύσσονται σταδιακά και αργότερα

(Καμπάς, κ.ά., 2005; Τσαπακίδου, κ.ά., 2013)

3-4 χρονών

- Πηδάει στο ένα πόδι
- Στέκεται στο ένα πόδι
- Ανεβοκατεβαίνει τη σκάλα χωρίς βοήθεια
- Πετάει τη μπάλα πάνω από το κεφάλι
- Πιάνει τη μπάλα τις περισσότερες φορές
- Ζωγραφίζει έναν άνθρωπο με λίγα μέλη του σώματος
- Κόβει με το ψαλίδι
- Αντιγράφει μερικά κεφαλαία γράμματα

4-5 χρονών

- Στέκεται στο ένα πόδι για 10 δευτερόλεπτα ή και περισσότερο
- Σκαρφαλώνει
- Γράφει μερικά γράμματα
- Ντύνεται και ξεντύνεται μόνο του
- Αντιγράφει σχήματα
- Κουμπώνει τα ρούχα του και ανεβάζει-κατεβάζει το φερμουάρ

Τα παιδιά εμφανίζουν διαφορετικό βαθμό ελέγχου του σώματός τους.

Όσα έχουν καλό συντονισμό, αναπτύσσουν την αυτοεκτίμησή τους αλλά και τον θαυμασμό και την αποδοχή.

Όσα υστερούν, αποκλείονται από συγκεκριμένες δραστηριότητες, βιώθουν αποτυχία και απόρριψη.

Διασφάλιση της καλής υγείας μέσα από:

- Προώθηση καλών διατροφικών συνηθειών (τροφές με υψηλή περιεκτικότητα σε θρεπτικές ουσίες)
- Εξοικείωση με κανόνες υγιεινής
- Δραστηριοποίηση κινητικών ασκήσεων και άθλησης
- Δοκιμή μεγάλης ποικιλίας τροφών
- Ευαισθητοποίηση σχετικά με κανόνες ασφάλειας για αυτοπροστασία
- Χρήση των αισθήσεων (πολυαισθητηριακή μάθηση)

Στην πλειοψηφία τους τα παιδιά αυτής της ηλικίας είναι υγιή, ενώ τα κρυολογήματα-ιώσεις είναι συχνά φαινόμενα.

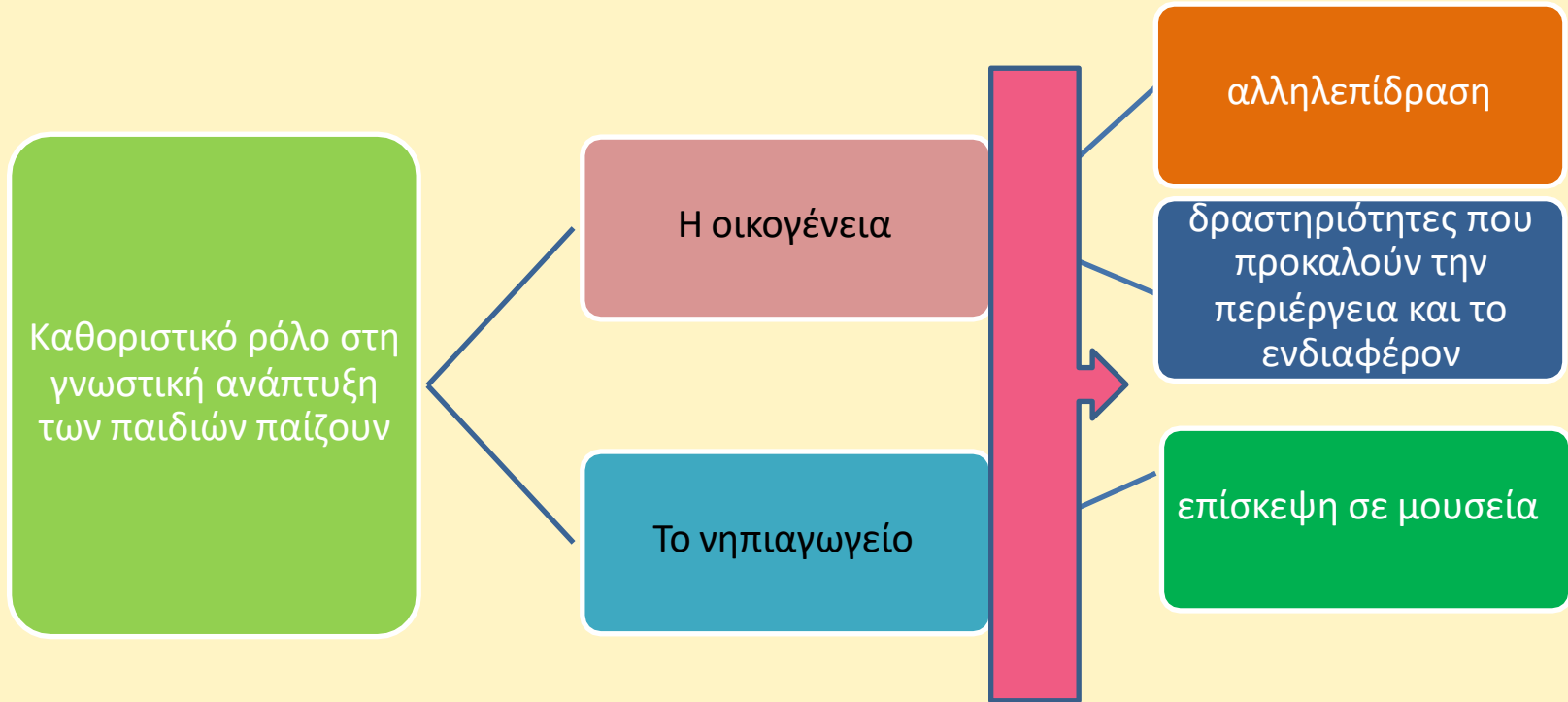
Τα παιδιά κατανοούν το σώμα τους αλλά και πώς μπορούν να αντιμετωπίσουν τα διάφορα προσωρινά προβλήματα υγείας αναπτύσσουν ενσυναίσθηση για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άλλα παιδιά.

Τι επιτυγχάνεται με την κατάλληλη επιλογή δραστηριοτήτων;

- Ανάπτυξη καλών συνηθειών για την υγεία
- Έκφραση σκέψεων ή/και συναισθημάτων
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων
- Πειραματισμός με υλικά, φαγητά, κ.ά.
- Ανάπτυξη δημιουργικής φαντασίας
- Ανάπτυξη αυτοπεποίθησης

- Από τη γέννηση μέχρι τα 6 έτη, η αύξηση του εγκεφάλου γίνεται ταχύτατα.
- Ένα μέρος των εμβρυϊκών νευρώνων αποκόπτονται, ενώ παρατηρείται αύξηση και επέκταση των δενδριτών στις συνάψεις. Παρατηρείται εξαιρετικά μεγάλη αύξηση δενδριτών και «κλάδεμα» μεταξύ των ηλικιών 1-1/2 χρόνων και 3 - 4 χρόνων.
- Οι γνωστικές λειτουργίες αναπτύσσονται και ολοκληρώνονται στη διάρκεια της εφηβείας, ενώ ο συναισθηματικός τομέας παρουσιάζει μία χρονική υστέρηση και η όλη διαδικασία συναισθηματικής ωρίμανσης ολοκληρώνεται καθ' οδόν προς την ενηλικίωση.

Πώς αναπτύσσεται η εγκεφαλική λειτουργία;

Οι περιοχές του εγκεφάλου που απαιτούν τα μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα οργάνωσης σχετίζονται με:

- Αυτορρύθμιση
- Επίλυση προβλήματος
- Γλώσσα-επικοινωνία
- Κοινωνικούς δεσμούς

Η γνωστική ανάπτυξη στα παιδιά αναφέρεται στην ανάπτυξη της διαδικασίας σκέψης τους που περιλαμβάνει την επεξεργασία:

- πληροφοριών
- συλλογισμού
- γλωσσικής ανάπτυξης
- πνευματικής ανάπτυξης
- μνήμης.

Σύμφωνα με τη θεωρία γνωστικής ανάπτυξης του Piaget,

τα παιδιά παίζουν ενεργό ρόλο στην κατανόηση του κόσμου, ενώ περνούν από **4** στάδια γνωστικής ανάπτυξης.

(1) Αισθησιοκινητικό στάδιο (0-2 χρονών)

(2) Προεγνοιολογικό στάδιο (2-7 χρονών)

(3) Στάδιο συγκεκριμένων λειτουργιών (7-11 χρονών)

(4) Στάδιο αφαιρετικής σκέψης (11 χρονών-ενηλικίωση)

Τα στάδια δεν συνδέονται με συγκεκριμένη ηλικία αλλά με τη σειρά με την οποία διαδέχονται το ένα το άλλο.

ΟΜΩΣ

Υπάρχουν περιορισμοί στον τρόπο σκέψης των παιδιών προσχολικής ηλικίας:

- **επικέντρωση της αντίληψης** σε στοιχεία που μπορεί να εντοπίσει και παρατηρήσει με ευκολία
- μη κατανόηση της έννοιας της **διατήρησης**
- **εμφάνιση διαισθητικής σκέψης** (νομίζει ότι μπορεί να απαντήσει σε διάφορες ερωτήσεις)
- **επεξεργασία πληροφοριών** (μνήμη: ανάκληση πληροφοριών ανάλογα με τον χρόνο που έχει μεσολαβήσει)
- **εγωκεντρισμός**

Η **εγωκεντρική σκέψη** εκδηλώνεται ως εξής:

- αδυναμία συνειδητοποίησης ότι οι άλλοι βλέπουν τα πράγματα από μια διαφορετική οπτική γωνία
- **αδυναμία συνειδητοποίησης** ότι οι άλλοι μπορεί να έχουν σκέψεις, συναισθήματα και απόψεις που διαφέρουν από τις δικές τους
- **εμφάνιση εγωκεντρικού λόγου.**

Διακρίνουμε 2 διαδικασίες προσαρμογής:

αφομοίωση (assimilation)

(αναφέρεται στη διαδικασία ενσωμάτωσης νέων πληροφοριών που εντάσσονται στη σωρευμένη ήδη από πριν και ήδη ανεπτυγμένη γνώση)

συμμόρφωση ή προσαρμογή

(accommodation) (αναφέρεται στη διαδικασία προσαρμογής της προϋπάρχουσας γνώσης, ώστε να είναι συμβατή με τις νέες γνώσεις και πληροφορίες)

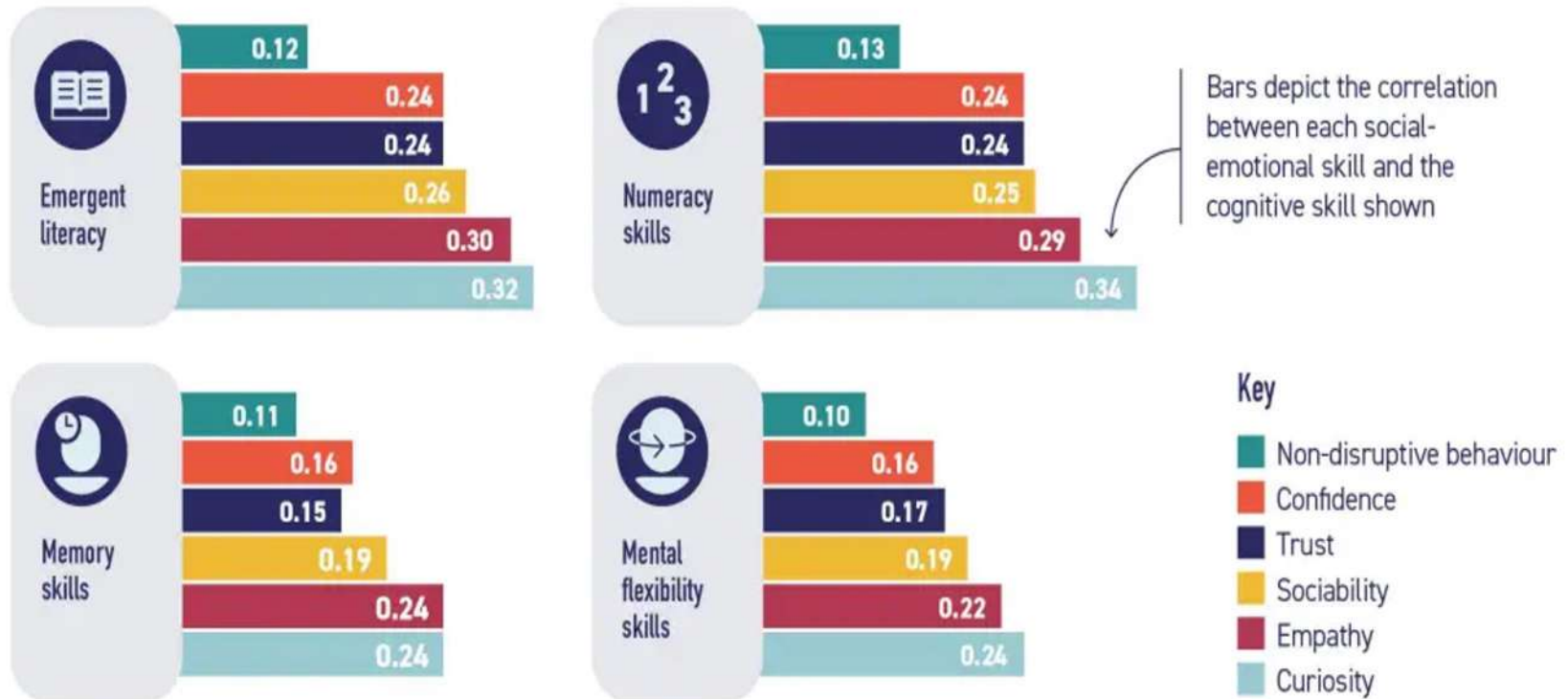

- Η γνωστική ανάπτυξη όμως συνδέεται άμεσα με την **κοινωνική αλληλεπίδραση** του παιδιού, όταν συμμετέχει σε δραστηριότητες μέσα στη ζώνη της επικείμενης ανάπτυξής του. Καθοριστικό ρόλο παίζει η διαμεσολάβηση του/της εκπαιδευτικού, των γονέων και των συνομηλίκων του παιδιού, καθώς μπορεί με αλληλεπίδραση να προχωρήσει από ένα γνωστικό επίπεδο σε ένα ανώτερο.
- **Ζώνη επικείμενης ανάπτυξης** -- Vygotsky (1978), αφορά τη διαφορά ανάμεσα στο επίπεδο γνωστικής ανάπτυξης του παιδιού μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή και το επίπεδο που μπορεί να κατακτήσει υπό την επήρεια ενηλίκων, γονέων και της συνεργασίας/παιχνιδιού με επιδεξιότερους συνομηλίκους του/επιδεξιότερες συνομηλίκές του.
- Η γλώσσα αποτελεί το πιο σημαντικό εργαλείο για τη γνωστική ανάπτυξη, καθώς οι ενήλικες τη χρησιμοποιούν για να 'γνωρίσουν' τα παιδιά τον κόσμο και τα βοηθάει να λύσουν προβλήματα. Χρησιμοποιείται η μέθοδος της '**σκαλωσιάς**', η οποία είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες του κάθε παιδιού και διαρκώς μεταβάλλεται σε άμεση συνάρτηση με τη γνωστική ανάπτυξή του (Bruner, 1983).

Being curious is strongly linked with children's cognitive development

Με το να δίνει προσοχή σε κάτι που είναι σχετικό

Με το να υιοθετεί χρήσιμες στρατηγικές

Με το να υπενθυμίζει τη δραστηριότητα και τους στόχους

- Προτείνοντας
- Επαινώντας
- Ενθαρρύνοντας τη δοκιμή-προσπάθεια
- Υπενθυμίζοντας
- Δείχνοντας τον τρόπο διεξαγωγής
- Σπάζοντας τη δραστηριότητα σε μέρη

Βιβλιογραφία

Beunen, G., & Malina, R. (2008). Growth and biologic maturation: Relevance to athletic performance. In Ebestreit, H. and Bar-Or, O. (Eds), *The young athlete. Encyclopaedia of sports medicine* (Vol. XII pp. 3-17). Malden: Blackwell.

Bruner, J. (1983). *Child's talk*. London: Norton.

Lloyd, R.S., Oliver, J.L., Faigenbaum, A.D., Myer, G.D., & De Ste Croix, M.B.A. (2014). Chronological age vs. biological maturation: Implications for exercise programming in youth. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 28(5), 1454–1464.

Phair, R. (2020). Is curiosity a key to better early learning? Στο *OECD Education and Skills Today*
Ανακτήθηκε από <https://oecdutoday.com/curiosity-key-better-early-learning>

Shuey, E. A., & Kankaras, M. (2018). The power and promise of early learning. *OECD Education working paper*, No. 186.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Βιβλιογραφία

Καμπάς, Α., Γούργουλης, Β., Φατούρος, Ι., Αγγελούσης, Ν., Προβιαδάκη, Ε., & Ταξιλδάρης, Κ. (2005). Επίδραση προγράμματος ψυχοκινητικής αγωγής στην κινητική απόδοση παιδιών προσχολικής ηλικίας. *Φυσική Αγωγή & Αθλητισμός*, 56, 49-59.

Τσαπακίδου, Α., Τσομπανάκη, Ε., & Λυκεσάς, Γ. (2013). Η επίδραση ενός προγράμματος Φυσικής Αγωγής στην απόδοση δεξιοτήτων μετακίνησης παιδιών προσχολικής ηλικίας. *Φυσική Αγωγή – Αθλητισμός – Υγεία*, 28, 93-107.

<https://www.littlelukes.com/psdevelopmentalchecklist.html>

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

3.2 Ορόσημα ανάπτυξης παιδιών προσχολικής ηλικίας:

Κοινωνικό-συναισθηματική και γλωσσική ανάπτυξη

Αρετή-Μαρία Σουγάρη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Σουγάρη, Α.-Μ. (2022). Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά παιδιών προσχολικής ηλικίας και η πρώτη επαφή με την Αγγλική γλώσσα. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (ΜΙΣ) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη
2. Γλωσσική ανάπτυξη

Προσωπική ανάπτυξη

- Ποια είναι η αντίληψη για τους εαυτούς μας και των προσωπικών δυνατοτήτων μας; Ποια μέσα φροντίδας διαθέτουμε και αξιοποιούμε για τους εαυτούς μας;

Κοινωνική ανάπτυξη

- Ποια είναι η αντίληψη που έχουμε για τον εαυτό μας και για τους άλλους; Πώς επιλέγουμε τους φίλους μας; Πώς κατανοούμε τους κανόνες που ισχύουν στην κοινωνία; Με ποιο τρόπο συμπεριφερόμαστε στους άλλους;

Συναισθηματική ανάπτυξη

- Πώς καταλαβαίνουμε τα δικά μας συναισθήματα αλλά και των άλλων; Πώς 'μπαίνουμε' στη θέση του άλλου και βλέπουμε μια κατάσταση με τα δικά του/της μάτια (ενσυναίσθηση);

Διαπροσωπική νοημοσύνη

- Η ικανότητα καλής αλληλεπίδρασης με άλλα άτομα, συνεργασίας μαζί τους, αντίληψης κινήτρων, στόχων, κατανόησης των συναισθημάτων τους

Ενδοπροσωπική νοημοσύνη

- Η ικανότητα αναγνώρισης και κατανόησης των συναισθημάτων του εαυτού μας

Τι απαιτείται για την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης;

- Η ΣΝ είναι κάτι που αναπτύσσεται.
- Τόσο ο ρόλος των γονέων όσο και των εκπαιδευτικών είναι κομβικός.
- Το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον πρέπει να συμβάλλει στην καλλιέργεια της ΣΝ.
- Οι γονείς αποτελούν πρότυπα για τα παιδιά.
- Ο/Η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως πρότυπο επίσης. Μέσα από κατάλληλες δραστηριότητες βοηθάει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων προκειμένου να αποκτήσουν τα παιδιά αυτεπίγνωση και αυτοέλεγχο.

- «**Εαυτός**» - πώς αντιλαμβάνεται το συγκεκριμένο άτομο τη δική του ταυτότητα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι πράξεις τους να είναι απόλυτα συμβατές με την αντίληψη της αυτο-εικόνας τους.
- Κατά τη γέννηση, δεν υπάρχει αντίληψη της **αυτο-εικόνας**, αλλά αυτό είναι κάτι που διαμορφώνεται σταδιακά και ξεκινάει με την αναγνώριση του ειδώλου του στον καθρέφτη.
- Αναπτύσσεται μέσα από τη διαδικασία (α) διαρκούς εξερεύνησης της ταυτότητας, (β) της ωρίμανσης σε γνωσιακό επίπεδο και (γ) αλληλοεπιδράσεων με το κοινωνικο-πολιτισμικό περιβάλλον.

- Η ικανότητα να ρυθμίζει το ίδιο το άτομο τα συναισθήματά του, τον τρόπο που συμπεριφέρεται, τη διαμόρφωση των σκέψεων.
- Πραγματοποιούνται διεργασίες σε γνωστικό και μεταγνωστικό επίπεδο, ενώ, παράλληλα, εμπλέκονται συναισθήματα, κίνητρα και βούληση

Ποιες πρακτικές βοηθούν την ανάπτυξη της αυτορρύθμισης;

- Συζήτηση σχετικά με το πώς αισθάνονται τα παιδιά
- Παροχή εξηγήσεων για την κατανόηση καταστάσεων και γεγονότων
- Ανάπτυξη της ενσυναίσθησης
- Δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την κατανόηση των συναισθημάτων τους αλλά και της έκφρασής τους με αποδεκτό τρόπο
- Προτάσεις για τρόπους αντιμετώπισης αγχωτικών καταστάσεων
- Προσωρινή αποδοχή μη ιδιαίτερα αποδεκτής συμπεριφοράς για την αποφυγή περαιτέρω προβλημάτων.

Ποιοι παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν την κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη;

ean.auth.gr

- Η πρόωρη γέννηση / μικρό βάρος γέννησης
- Προβλήματα υγείας
- Έλλειψη οικονομικών πόρων της οικογένειας
- Η απουσία οικογενειακής θαλπωρής και στήριξης
- Η ύπαρξη γονέων με εξαρτήσεις από ουσίες
- Προβληματικές συνθήκες στέγασης και διατροφής
- Πιθανές συνθήκες κακοποίησης
- Διακρίσεις κοινωνικού, εθνικού και πολιτισμικού χαρακτήρα
- Προβληματική σχέση με τους νηπιαγωγούς

(Προσαρμοσμένο: *Social and emotional aspects of development: Guidance for practitioners working in the early years foundation stage.* (2008). Ανακτήθηκε από www.standards.dcsf.gov.uk)

Πού στηρίζεται ένα πρόγραμμα που αποσκοπεί στην κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη παιδιών προσχολικής ηλικίας;

ean.auth.gr

Μοναδική οντότητα: Κάθε παιδί γεννιέται ξεχωριστό και είναι μοναδικό και έχει τις δυνάμεις ώστε υπό προϋποθέσεις να αντισταθεί και να αναπτύξει την αυτοπεποίθησή του

Θετικές σχέσεις: Τη φύση προετοιμάζει τα παιδιά για να λειτουργούν σε καθεστώς ελευθερίας και ανεξαρτησίας (προϋπόθεση επιβίωσης), κάτι που πετυχαίνεται με τη συνδρομή της αγάπης (γονέα και κοινωνικού περιβάλλοντος)

Ενθαρρυντικά περιβάλλοντα: Το περιβάλλον έχει εξέχοντα ρόλο ώστε τα παιδιά να αναπτύσσονται σε συνθήκες στήριξης, διεύρυνσης των οριζόντων και των στόχων μάθησης

Μάθηση και ανάπτυξη: Δεν έχουν όλα τα παιδιά τους ίδιους τρόπους αλλά και τους ίδιους ρυθμούς μάθησης και ανάπτυξης (βιολογικής, κοινωνικής, κ.ά.)

Ποιες πτυχές της κοινωνικό-συναισθηματικής ανάπτυξης προσεγγίζουμε; (Πεντέρη, 2020)

ean.auth.gr

Το παιδί αρχίζει να διεκδικεί την αυτονομία του αλλά με τρόπους που σταδιακά συμβιβάζονται στα κοινωνικά πρότυπα και τα ηθικά κριτήρια

Διαμόρφωση σε συνεργασία και διάλογο με τα παιδιά του πλαισίου κανόνων λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες

Ανάπτυξη της ταυτότητας του φύλου και διαχωρισμός ρόλων αλλά και παιχνιδιού

Αποφυγή κρίσεων με βάση στερεότυπα που συνήθως συνοδεύουν το φύλο, συνειδητοποίηση ιδιαιτεροτήτων που είναι συνυφασμένες και διαφοροποίηση σε συνάρτηση με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά που συνήθως συνοδεύουν το φύλο

Εμφάνιση εθνοτικής ταυτότητας

Αποδοχή και σεβασμός των πολιτισμικών αξιών, ανάπτυξη πολυπολιτισμικής συνείδησης και πολυγλωσσικής ικανότητας και ενίσχυση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας

Ηθικές κρίσεις με βάση κυρίως τις εξωτερικές συνέπειες

Ανάπτυξη εναλλακτικών δυνατοτήτων συμπεριφοράς, κατανόηση των συνεπειών εναλλακτικών τρόπων συμπεριφοράς και ανάληψη αποφάσεων

Αυξανόμενη ικανότητα ρύθμισης σκέψης-δράσης-συναισθήματος

Αναζήτηση δυνατοτήτων κατανόησης της παρόρμησης και ανάπτυξη μηχανισμών αυτοελέγχου, επιλογές τεχνικών δράσης με γνώμονα τους στόχους που είναι αποδεκτοί και διαχείριση συναισθημάτων

Ενσυναίσθηση και συμπάθεια προς τους άλλους

Κατανόηση των κόσμου που 'φέρει' ο άλλος (σκέψεις και συναισθήματα) και ανάπτυξη των ικανοτήτων να κατανοούν όσα βιώνουν συναισθηματικά οι άλλοι

Το πολιτισμικό περιβάλλον επηρεάζει

- την ανάπτυξη των συναισθημάτων
- τον βαθμό εκδήλωσης επιθετικής συμπεριφοράς
- την έμφαση διαφοράς ανάμεσα στα δύο φύλα.

(Lightfoot et al.; 2014; Rumble et al., 2010; Πεντέρη, 2020)

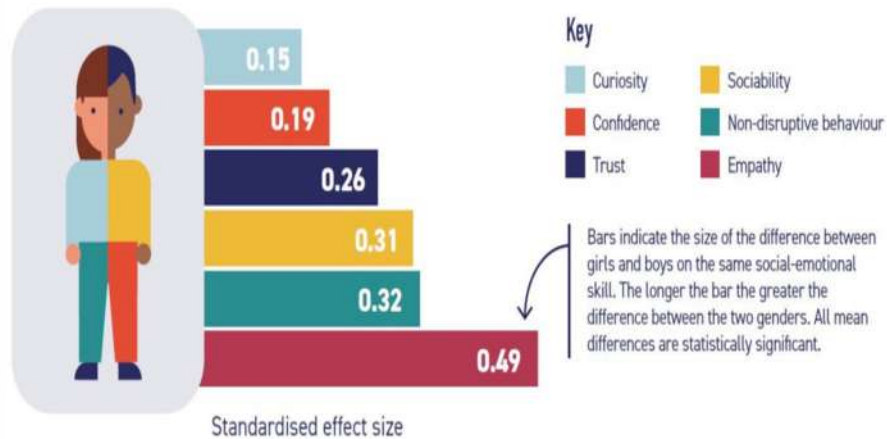

Διαφορές στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια

ean.auth.gr

Differences between teachers' ratings of aspects of the social-emotional development of girls and boys

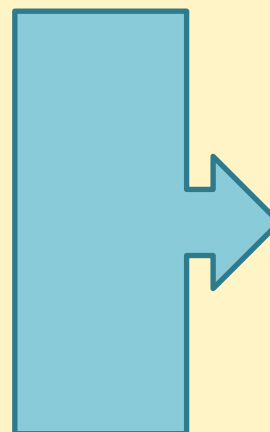
Σε σχέση με τα αγόρια, τα κορίτσια:

- Εμφανίζουν ισχυρότερη κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη
- Εμφανίζουν καλύτερη συμπεριφορά στην τάξη
- Είναι περισσότερο πρόθυμα να συμμορφωθούν -προσαρμοστούν προς τις υποδείξεις του/της εκπαιδευτικού

Οικογένεια

Νηπιαγωγείο

Κανόνες

- Τα μικρά παιδιά μαθαίνουν να μιλούν τη μητρική τους γλώσσα με απίστευτα ταχείς ρυθμούς, καθώς οι βιολογικοί μηχανισμοί διευκολύνουν την όλη διαδικασία.
- Το **περιβάλλον** και οι **εμπειρίες** παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ικανοτήτων επικοινωνίας αλλά και στη διαμόρφωση της ικανότητας χρήσης γλωσσικών δομών προκειμένου να εκφράσουν τις επιθυμίες τους.
- Η γλωσσική ανάπτυξη συνεχίζεται σε όλο το διάστημα της προσχολικής εκπαίδευσης.

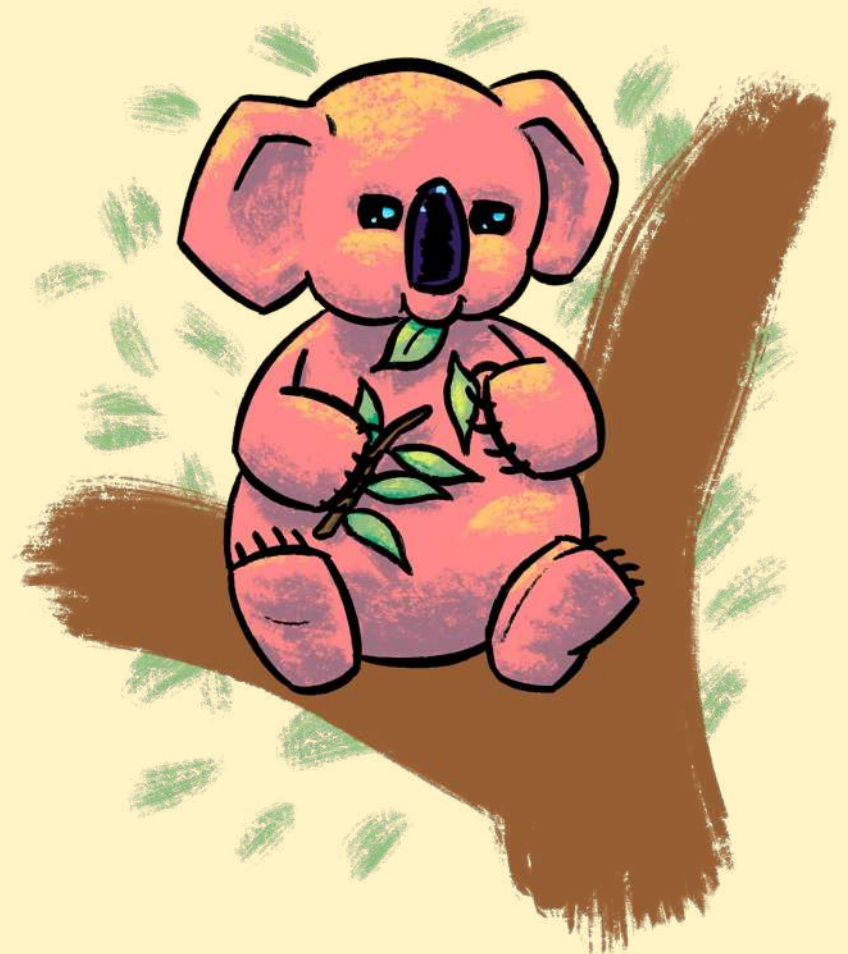
(Μανωλίτσης, 2013)

- Μέχρι την ηλικία των 3 χρόνων, η φωνολογική ανάπτυξη των παιδιών έχει αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό, αλλά δεν έχει ολοκληρωθεί.
- Μέχρι το τέλος της σχολικής ηλικίας, αν και τα παιδιά είναι σε θέση να παράγουν οποιαδήποτε φωνολογική ακολουθία, μπορεί να μη γνωρίζουν τις έννοιες των λέξεων που χρησιμοποιούν.
- Στην ηλικία 5-6 ετών, τα παιδιά μπορούν να αναγνωρίζουν και να απομονώνουν ορισμένους ήχους και σε ορισμένες γλωσσικές περιστάσεις. Μπορούν να παράγουν και να διακρίνουν όλους τους ήχους του φωνολογικού συστήματος της γλώσσας τους.

(Μανωλίτσης, 2013)

Συντακτική ανάπτυξη

- Η γλωσσική εξέλιξη στην κατανόηση και την παραγωγή του λόγου αναπτύσσεται ταχύτατα.
- Παράγουν φράσεις που είναι αποτέλεσμα συνδυασμού λέξεων. Επίσης παράγουν ολοένα και μεγαλύτερες φράσεις.
- Δεν είναι σε θέση να εξηγήσουν τον κανόνα.
- Θέτουν ερωτήσεις που αντανακλούν τη δική τους δημιουργικότητα.

Μορφολογική ανάπτυξη

- Υπεργενίκευση μορφολογικών κανόνων
- Με την πάροδο του χρόνου και αξιοποιώντας τον μηχανισμό μίμησης, τα παιδιά τείνουν να προσαρμόζουν τη γλωσσική τους έκφραση προσεγγίζοντας ή και πετυχαίνοντας τους ορθούς γλωσσικούς τύπους.

(Μανωλίτσης, 2013)

Πραγματολογική ανάπτυξη

Η **πραγματολογική ανάπτυξη** αναφέρεται στη μάθηση των κανόνων χρήσης της γλώσσας μέσα σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο.

- Δυσκολία στο να περιγράψουν μια κατάσταση ή τις οδηγίες ενός παιχνιδιού
- Δημιουργία σεναρίων: διευκολύνει την επικοινωνία. Η έλλειψη εξάσκησης ή η προέλευση από άλλο κοινωνικό-πολιτισμικό περιβάλλον καθιστούν την επικοινωνία δυσκολότερη.
- Η δεξιότητα της συνομιλίας αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς.

Σημασιολογική ανάπτυξη

Η **σημασιολογική ανάπτυξη** είναι η σταδιακή απόκτηση των λέξεων και των εννοιών τους και, επομένως, κάνουμε αναφορά σε ποσοτική ανάπτυξη του λεξιλογίου και ποιοτική ανάπτυξη.

- Τα παιδιά παρουσιάζουν σημασιολογική ανάπτυξη κατά τη βρεφική ηλικία και η οποία συνεχίζεται καθ' όλη τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας.
- Λέξεις που έχουν αφηρημένη έννοια προκαλούν πρόβλημα στην κατανόηση.
- Συνήθως γενικεύουν τις έννοιες των λέξεων (ονομάζουν «τραπέζι» το «θρανίο»), ενώ σπάνια περιορίζουν τις έννοιες.

Τα μικρά παιδιά

- Περνούν περιόδους σιωπής
- Μιμούνται σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο που μιλούν οι συνομιλητές τους (την προφορά τους)
- Αν και δεν γνωρίζουν τους κανόνες της γλώσσας, χειρίζονται τη γλώσσα με δημιουργικό τρόπο
- Αντιμετωπίζουν ορισμένες δυσκολίες στη μητρική τους γλώσσα και αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων στην αγγλική γλώσσα

Βιβλιογραφία

Gardner, H. 1983. *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.

Lightfoot, C., Cole, M., & Cole, S.R. 2014. *Η ανάπτυξη του παιδιού* (επιστημονική επιμέλεια Ζωή Μπαμπλέκου, Μετάφραση Μαργαρίτα Κουλεντιανού). Αθήνα: Gutenberg.

Phair, R. (2020). *Is curiosity a key to better early learning?* Στο OECD Education and Skills Today
Ανακτήθηκε από <https://oecdeditoday.com/curiosity-key-better-early-learning>

Rumble, A., Van Lange, P., & Parks, C. 2010. The benefits of empathy: When empathy may sustain cooperation in social dilemmas. *European Journal of Social Psychology*, 40, 856-866.

Social and emotional aspects of development: Guidance for practitioners working in the early years foundation stage. Ανακτήθηκε από www.standards.dcsf.gov.uk

Μανωλίτσης, Γ. (2013). Ενότητα 9: Γνωστική ανάπτυξη του παιδιού και εφαρμογές στην Προσχολική Αγωγή: γλώσσα και προσχολική αγωγή. Άνοιχτά ακαδημαϊκά μαθήματα. (ανακτήθηκε από [www.uoc.gr/9 Γνωστική ανάπτυξη του παιδιού και εφαρμογές στην Προσχολική Αγωγή γλώσσα και προσχολική αγωγή 9 2013.pdf](http://www.uoc.gr/9%20Γνωστική%20ανάπτυξη%20του%20παιδιού%20και%20εφαρμογές%20στην%20Προσχολική%20Αγωγή%20γλώσσα%20και%20προσχολική%20αγωγή%209%202013.pdf) (uoc.gr))

Πεντέρη, Ε. (2020). *Ενότητα 2. Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά παιδιών προσχολικής ηλικίας και σύνδεση με τη μαθησιακή διαδικασία*. Εισαγωγική επιμόρφωση. ΙΕΠ.

Social and emotional aspects of development: Guidance for practitioners working in the early years foundation stage. (2008). Ανακτήθηκε από www.standards.dcsf.gov.uk

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

3.3 Πρακτικές και προτεραιότητες I

Αρετή-Μαρία Σουγάρη
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Σουγάρη, Α.-Μ. (2022). Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά παιδιών προσχολικής ηλικίας και η πρώτη επαφή με την Αγγλική γλώσσα. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και οι ανάγκες των μικρών παιδιών
2. Ο ρόλος των επαναλαμβανόμενων πρακτικών για την εξοικείωση των μικρών παιδιών με τη Γ2
3. Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και χρήση παιχνιδιών / ιστοριών / τραγουδιών: Καλές πρακτικές

Τα παιδιά έχουν ανάγκη από αγάπη και ασφάλεια

- αγάπη
- συναισθηματική ασφάλεια
- αίσθηση ότι έχουν τον έλεγχο μιας κατάστασης
- αυτοεκτίμηση

(Whitebread, 2015)

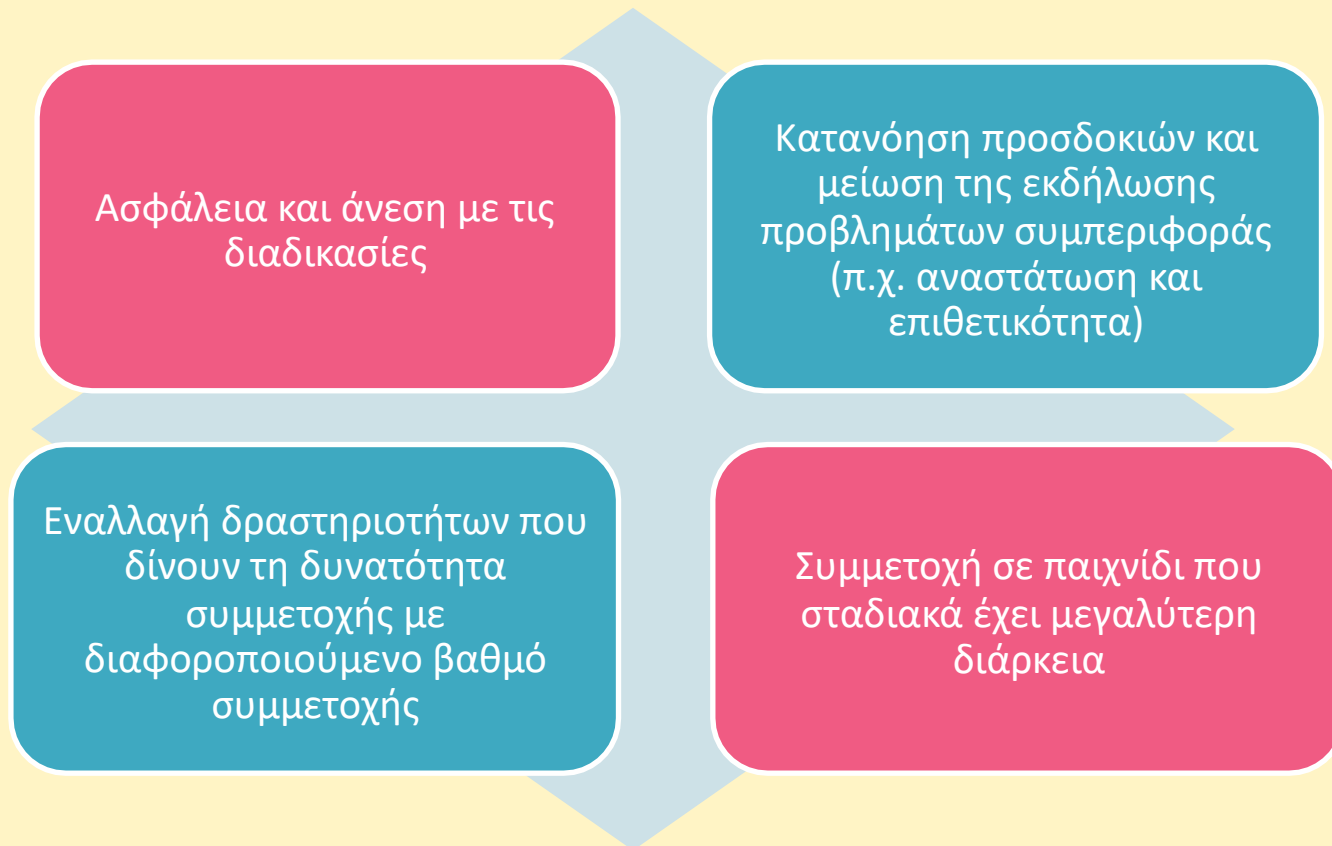

Τι ρόλο παίζουν οι επαναλαμβανόμενες πρακτικές (ρουτίνες); (Ostrosky et al. 2003)

ean.auth.gr

Χαιρετισμοί

Διάλογοι (τυποποιημένοι)

ΕΑ: *Good morning, children.*

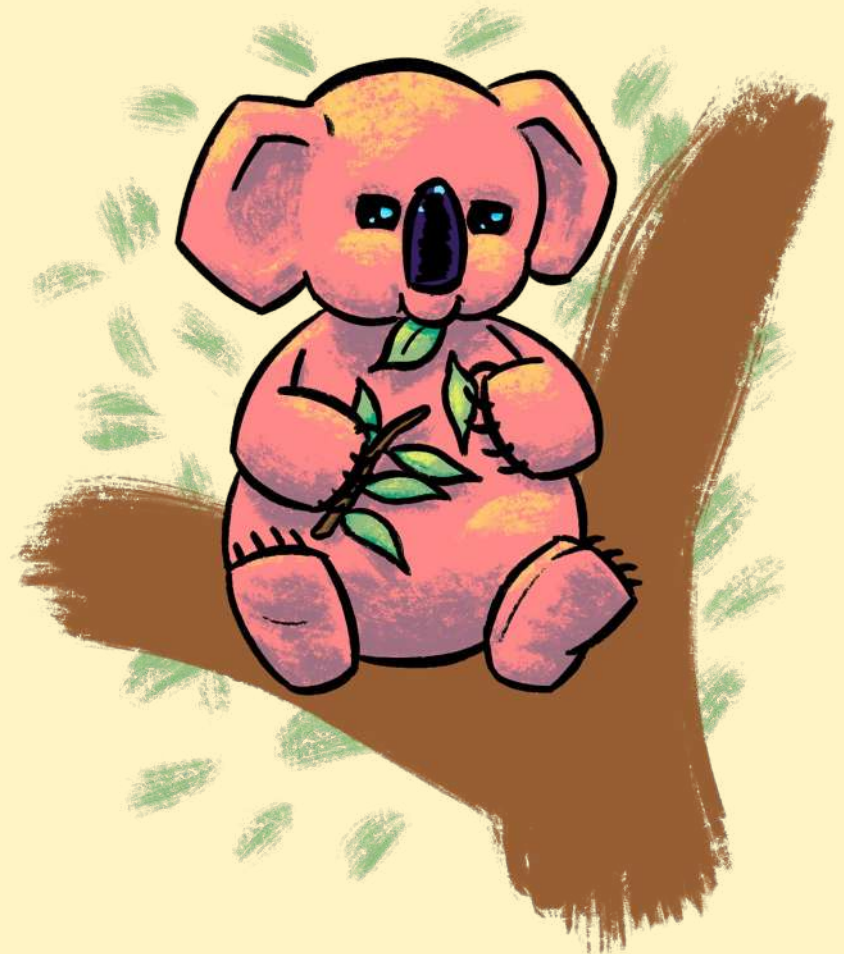
Π: *Good morning, Miss.*

ΕΑ: *How are you?*

Π: *Fine, thank you.*

Μετάβαση από τη μια δραστηριότητα σε άλλη

Συγκεκριμένο τραγούδι ανάλογα με την περίσταση, πριν την έναρξη του μαθήματος, πριν την παρουσίαση μιας ιστορίας, κλπ.

Τι άλλη μορφή μπορεί να έχουν οι επαναλαμβανόμενες πρακτικές;

ean.auth.gr

Συγκεκριμένες δεξιότητες

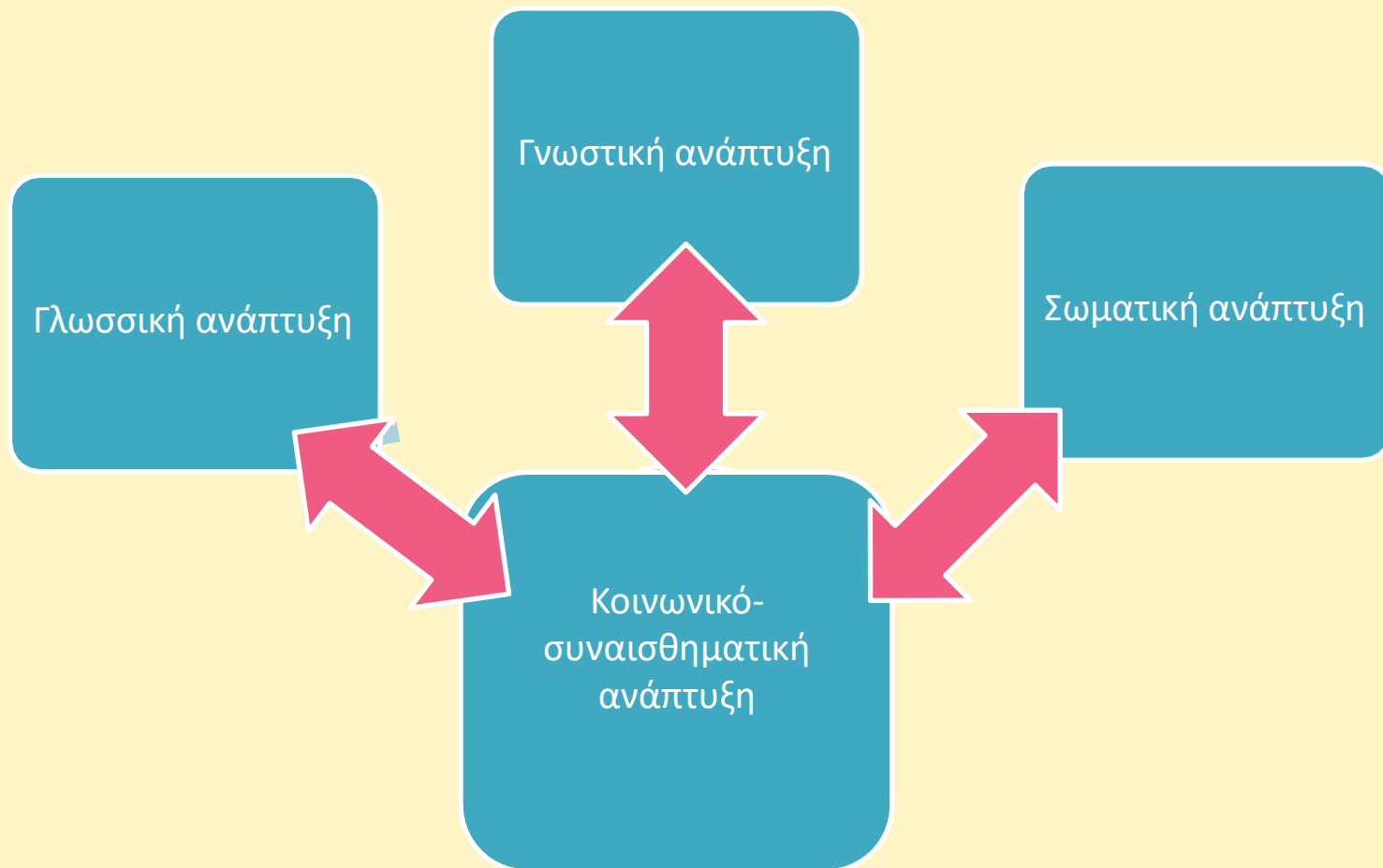
Λέξεις ή φράσεις

Ιστορίες

Τραγούδια

- Προσφέρει συναισθηματική ασφάλεια (χρήση κυρίως από το/τη νηπιαγωγό)
- Έχει διαμεσολαβητικό ρόλο για την κατανόηση εννοιών στη Γ2

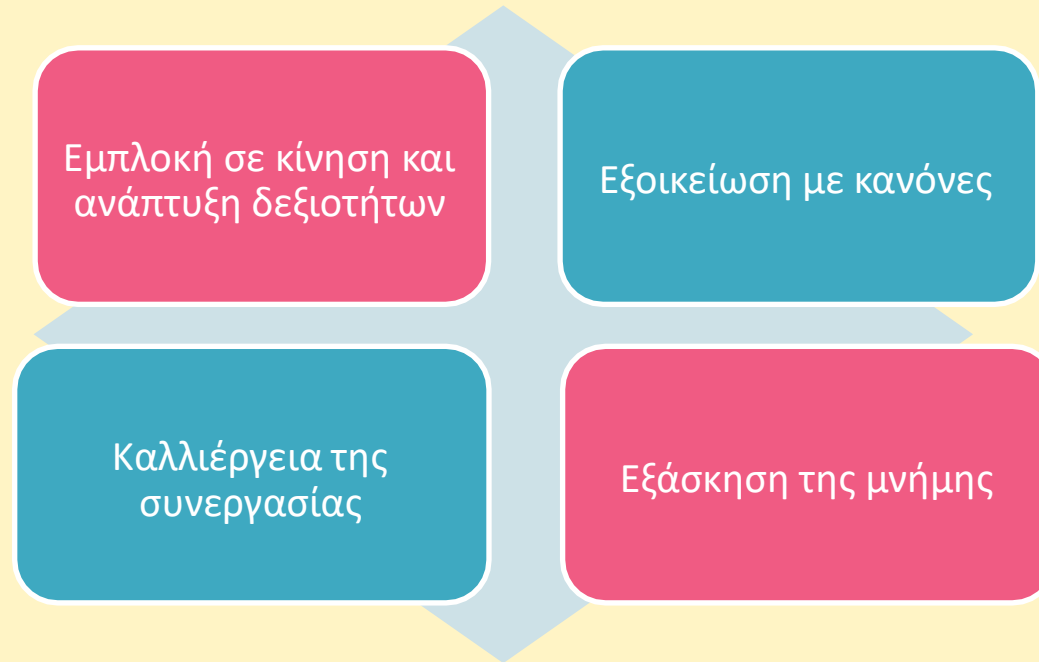

- Δημιουργία ατμόσφαιρας που φέρνει συναισθηματική ζεστασιά
- Μετάδοση προσδοκιών για τις επιδόσεις των παιδιών
- Επιβράβευση της προσπάθειας
- Διαμόρφωση μεθοδικής τάξης μέσα από επαναλαμβανόμενες πρακτικές (ρουτίνες)
- Έλεγχος της μάθησης από τα ίδια τα παιδιά στις περιπτώσεις που αυτό είναι εφικτό
- Σχολιασμός συμπεριφοράς και αποφυγή χαρακτηρισμών
- Εξηγήσεις σχετικά με το τι θα πρέπει να κάνουν για την εκτέλεση μιας δραστηριότητας

(προσαρμοσμένο από Whitebread, 2015)

Τα παιδιά έχουν ανάγκη από προκλήσεις – ερεθίσματα σε γνωστικό επίπεδο

- Εμπλοκή σε παιχνίδι
- Έκθεση σε νέες εμπειρίες
- Νοητική δραστηριοποίηση για την επίλυση προβλημάτων
- Έκθεση σε σημασιολογικό περιβάλλον

How many leaves can you see?

Η συμμετοχή σε οικείο παιχνίδι αλλά με τροποποιούμενους κανόνες λειτουργεί ενθαρρυντικά για την εξοικείωση με τη Γ2.

Για αξιολόγηση μπορούν όλοι μαζί (και με τον/τη νηπιαγωγό) σε ομάδες να παίξουν ένα παιχνίδι. Τα παιδιά έχουν κολλημένο στην μπροστινή μεριά της μπλούζας τους ένα φύλλο σε διαφορετικό χρώμα (πράσινο, κίτρινο, κόκκινο, πορτοκαλί και καφέ) και τρέχουν ελεύθερα στον χώρο. Η Kiki φωνάζει κάθε φορά ένα χρώμα, π.χ. **“orange”**, και τα παιδιά με το αντίστοιχο χρώμα φύλλου πρέπει να **“παγώσουν”**, ενώ τα υπόλοιπα παιδιά με άλλα χρώματα φύλλου συνεχίζουν να στροβιλίζονται.

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ

ως μέσο για τη διδασκαλία εννοιών και διαδικασιών

Το παιχνίδι κανόνων μπορεί να είναι:

- Συμβολικό παιχνίδι (π.χ. σούπερ μάρκετ)
- Ομαδικό παιχνίδι κίνησης (π.χ. κυνηγητό)
- Παραδοσιακό παιχνίδι (π.χ. το δαχτυλίδι)
- Επιτραπέζιο παιχνίδι (π.χ. φιδάκι)

Το συμβολικό παιχνίδι μπορεί να είναι:

- Με αντικείμενα ή χωρίς αντικείμενα (π.χ. το τραπεζομάντιλο γίνεται σεντόνι, το παιδί γίνεται αεροπλάνο)
- Με ρόλους (π.χ. μαμά και παιδί)

ως ελεύθερο παιχνίδι στο διάλειμμα

Το παιχνίδι κίνησης μπορεί να είναι:

- Εξάσκησης (π.χ. ισορροπία στον περμένο κορμό του δέντρου)
- Κανόνων (π.χ. κρυφτό)

Ακόμη το παιχνίδι μπορεί να είναι:

- Μοναχικό
- Παράλληλο
- Συνεργατικό

ως παιχνίδι στο οργανωμένο μαθησιακό περιβάλλον (γωνιές, ύπαιθρο)

Το παιχνίδι με αντικείμενα μπορεί να είναι:

- Κίνησης (π.χ. ποδόσφαιρο)
- Συμβολικό παιχνίδι (π.χ. στο ιατρείο το μολύβι γίνεται σύριγγα)
- Δημιουργικό παιχνίδι κατασκευών (π.χ. με το οικοδομικό υλικό)
- Επικοινωνίας και συναλλαγής (π.χ. αγορές από το μαγαζάκι της τάξης)
- Επιτραπέζιο ή επιδαπέδιο παιχνίδι (π.χ. ντόμινο)
- Παραδοσιακό παιχνίδι (π.χ. το μαντιλάκι)

Το παιχνίδι γλώσσας μπορεί να είναι:

- Ηχητική έκφραση (π.χ. ήχοι, κραυγές)
- Παιχνίδι με λέξεις και φράσεις (π.χ. αινίγματα)

Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και χρήση τραγουδιών

Έκθεση σε καινούριο γλωσσικό εισαγόμενο (γλωσσικές δομές και λεξιλόγιο)

Καλλιέργεια προφοράς

Ενεργοποίηση συνεσταλμένων παιδιών

Ενίσχυση αυτοπεποίθησης

Διαμόρφωση θετικής στάσης απέναντι στην ξένη γλώσσα

Ανάπτυξη μνήμης και αυτοσυγκέντρωσης

Πρόβλεψη του τι θα ακολουθήσει (μέσω της επανάληψης)

Διοχέτευση της φυσικής ενέργειας των παιδιών

Βίωση μιας κοινής κοινωνικής εμπειρίας και διαμόρφωση της ταυτότητας ως μέλους μιας ομάδας

It's freezing!

Η συνεχής επανάληψη λέξεων και εκφράσεων βοηθούν την απομνημόνευσή τους.

Τραγούδι "The gloves on my hands"

ean.auth.gr

The gloves on my hands, keep me warm,
keep me warm, keep me warm.

The gloves on my hands keep me warm,
all winter long.

The hat on my head keeps me warm, keeps me warm,
keeps me warm.

The hat on my head keeps me warm, all winter long.

The scarf on my neck keeps me warm, keeps me
warm, keeps me warm.

The scarf on my neck keeps me warm, all winter long.

The coat on my body keeps me warm, keeps me
warm, keeps me warm.

The coat on my body keeps me warm, all winter long.

The boots on my feet, keep me warm, keep me warm
keep me warm.

The boots on my feet keep me warm, all winter long.

Day and night!

Οι συνοδευτικές κινήσεις συμβάλλουν στην κατανόηση μηνυμάτων και διοχετεύουν τη φυσική ενέργεια των παιδιών με ένα θετικό τρόπο.

Τραγούδι "Day and night"*

ean.auth.gr

The sun comes up (χέρια ψηλά και σχηματίζουμε τον ήλιο)
Hello, hooray!
Brush your teeth (βούρτσισμα δοντιών)
and start the day. (χαμογελάμε)
Have your breakfast (δείχνουμε με τα χέρια μας ότι τρώμε)
brush your hair (βούρτσισμα δοντιών)
Open the door (κάνουμε ότι ανοίγουμε πόρτα)
Let's play out there! (χοροπηδάμε)

The sun goes down (δείχνουμε την κίνηση)
Out comes the moon (δείχνουμε την κίνηση)
Have a shower (κάνουμε μπάνιο)
It's bedtime soon
Eat your dinner (δείχνουμε με τα χέρια μας ότι τρώμε)
Say goodnight
Go to bed
And sleep real tight! (κάνουμε πως κοιμόμαστε)

* Μπορούμε να δουλέψουμε με τη μία από τις δύο strofές του τραγουδιού και φυσικά δεν χρειάζεται να μάθουν όλο το τραγούδι στην αγγλική γλώσσα

What's the weather like today?

Τραγούδι "What's the weather like today?"

ean.auth.gr

Το συγκεκριμένο τραγούδι μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατ'επανάληψη στο πλαίσιο της καθημερινής διαδικασίας.

What's the weather like,
What's the weather like,
let's look outside together
What's the weather like,
What's the weather like,
What's the weather today?

Is it sunny? Is it cloudy? Is it windy? Is it stormy?

What's the weather like,
What's the weather like,
let's look outside together
What's the weather like,
What's the weather like,
What's the weather today?

Προσφέρουν έναν
αυθεντικό τρόπο
επικοινωνίας

Παρουσιάζουν μια άλλη
κουλτούρα

Επιτρέπουν την εκμάθηση
με διασκεδαστικό τρόπο

Βοηθούν στην ανάπτυξη
κριτικής σκέψης

I love the colour of my shoes!

Μέσω της ιστορίας και της κατάλληλης μεθοδολογικής προσέγγισης καλλιεργείται η ενσυναίσθηση.

Μια ιστορία για το χρώμα των παπουτσιών του Pete

ean.auth.gr

📖 Τα παιδιά ακούν και βλέπουν την ιστορία. Στη συνέχεια τη συζητούν όλοι/ες μαζί με τη βοήθεια και των δύο εκπαιδευτικών, που θέτουν κατάλληλα ερωτήματα (Τι έγινε; Τι θα γίνει μετά; Πώς αντέδρασε ο Pete; Στεναχωρήθηκε; Εσείς, πώς θα αισθανόσασταν; κτλ.).

📖 (EA-N) Ξαναβάζουμε το βίντεο με την ιστορία και το τραγούδι και σταματάμε κατά διαστήματα. Παράλληλα, προτρέπουμε τα παιδιά να επαναλαμβάνουν μαζί μας φράσεις (language chunks) από την ιστορία (ενδεικτικά βλ. επόμενη διαφάνεια με φράσεις που μπορούν να τονιστούν περισσότερο). Χρησιμοποιούμε οπτικό υλικό (κάρτες) και μιμούμαστε σκηνές μαζί με την Kiki.

📖 Τα παιδιά μπορούν να τραγουδούν μαζί. Αν κάποιος παίζει κιθάρα, μπορεί να παίξει το τραγούδι και να τραγουδάνε τα παιδιά (εναλλακτικά μπορούν να παίζουν κιθάρα μέσω λογισμικού).

Σημείωση: Ο/Η εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας θέτει απλές ερωτήσεις στην αγγλική γλώσσα και ο/η νηπιαγωγός μπορεί να βοηθήσει, εάν αυτό χρειάζεται, με απλές ερωτήσεις στην πρώτη γλώσσα.

- Δημιουργία ευκαιριών για παιχνίδι και έντονες εμπειρίες
- Εμπλοκή σε δραστηριότητες μέσα σε ένα πλαίσιο που αντιλαμβάνονται, αλλά και που σχετίζεται με κάτι που ήδη γνωρίζουν
- Παρουσίαση τις ίδιας ιδέας σε διαφορετικές περιστάσεις
- Οργάνωση δραστηριοτήτων που διεγείρουν τη γνωστική ικανότητα
- Δυνατότητα να επεκτείνουν τα παιδιά τη γνώση που έχουν ήδη αποκτήσει σε κάτι που θα είναι αποτέλεσμα δικής τους δημιουργίας
- Δημιουργία ευκαιριών για αλληλεπίδραση

(προσαρμοσμένο από Whitebread, 2015)

Βιβλιογραφία

Ostrosky, M.M., Jung, E. Y., Hemmeter, M. L., & Thomas, D. (2003). *Helping Children Understand Routines and Classroom and Schedules*. Center on the Social and Emotional Foundations for Early Learning.

Whitebread, D. (2015). Young children learning and early years teaching. In D. Whitebread, & P. Coltman (Eds.), *Teaching and Learning in the Early Years* (pp. 1-21). London: Routledge.

Αλεξίου Θ., & Πεντέρη Ε. (Επιμ.). (2022). *Εκπαιδευτικά Σενάρια EAN*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: [10.26262/heal.auth.ir.341660](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.341660)

Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π., & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). *Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί, Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

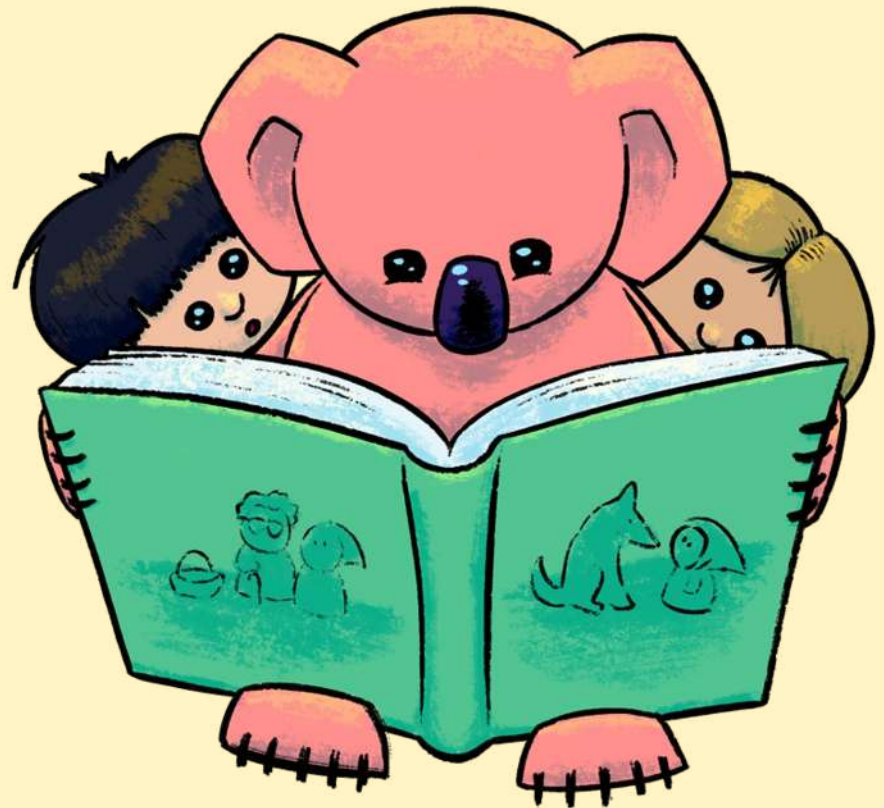
3.4 Πρακτικές και προτεραιότητες II

Αρετή-Μαρία Σουγάρη
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Σουγάρη, Α.-Μ. (2022). Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά παιδιών προσχολικής ηλικίας και η πρώτη επαφή με την Αγγλική γλώσσα. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (ΜΙΣ) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Σχολική ετοιμότητα και προτεραιότητες
2. Η συμβολή πρακτικών στη σχολική ετοιμότητα των μικρών παιδιών που διευκολύνουν την εξοικείωση των μικρών παιδιών με τη Γ2
3. Η διαχείριση της τάξης και ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού
4. Υιοθέτηση καλών πρακτικών για τη δημιουργία θετικού κλίματος

Με βάση τα ιδιαίτερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των μικρών παιδιών...

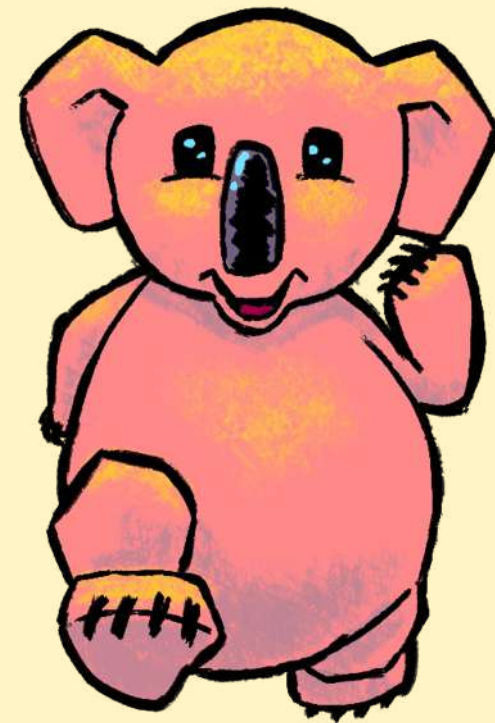

- Πότε μπορούμε να αναφερθούμε σε σχολική ετοιμότητα;
- Ποιες είναι οι προτεραιότητες;
- Ποιες πρακτικές συμβάλλουν στη σχολική ετοιμότητα των μικρών παιδιών, διευκολύνοντας και την εξοικείωσή τους με τη Γ2;

Πότε ένα παιδί είναι έτοιμο για να πάει σχολείο;

Στην προσχολική και νηπιακή ηλικία, η σχολική ετοιμότητα προσδιορίζεται με αναφορά στον βαθμό που το παιδί είναι έτοιμο να ανταποκριθεί σε ένα περιβάλλον τόσο κοινωνικό όσο και εκπαιδευτικό. Δεν είναι μόνο θέμα βιολογικής ωρίμανσης.

Το παιδί δέχεται ερεθίσματα από το περιβάλλον

Οικογενειακό περιβάλλον

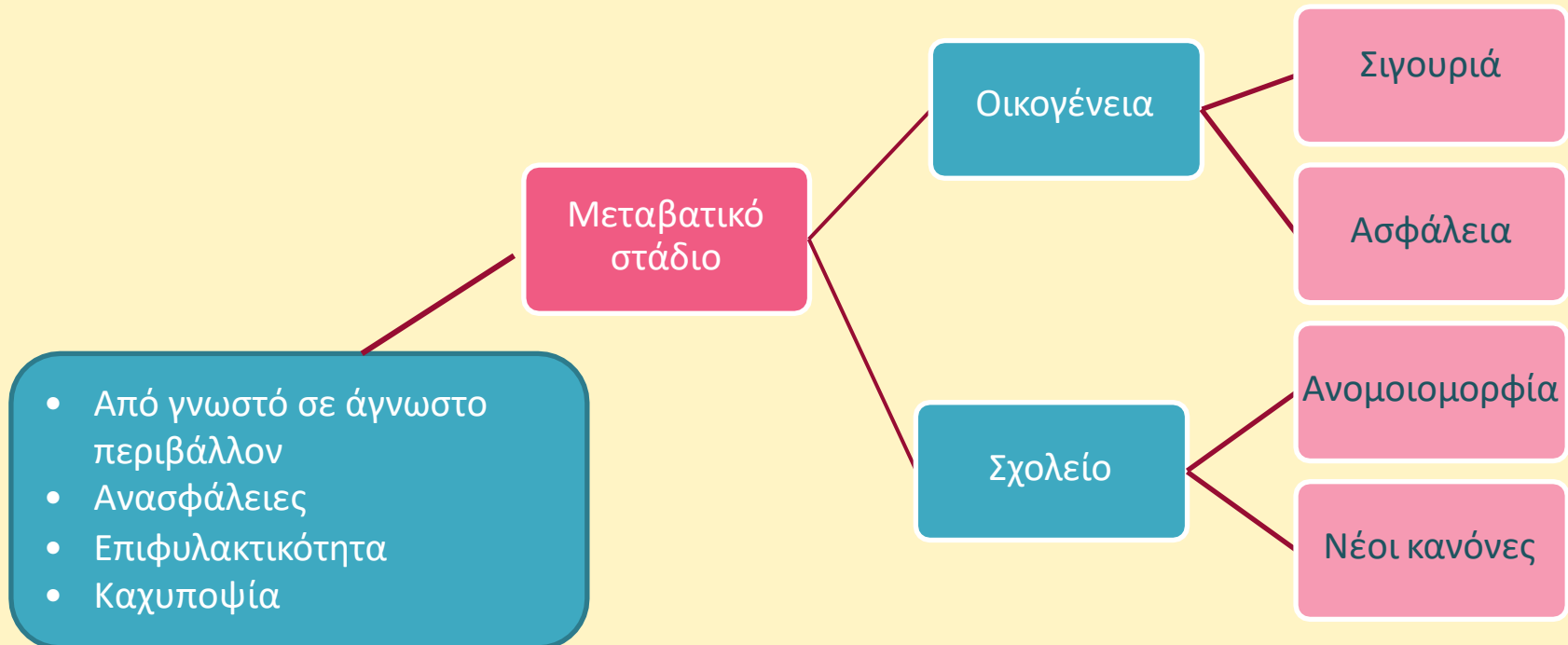
Σχολικό περιβάλλον

Όμως η προσχολική εξάσκηση συμβάλλει στην ολιστική ανάπτυξη του παιδιού

Η σχολική ετοιμότητα συνδέεται με όλους τους τομείς ανάπτυξης:

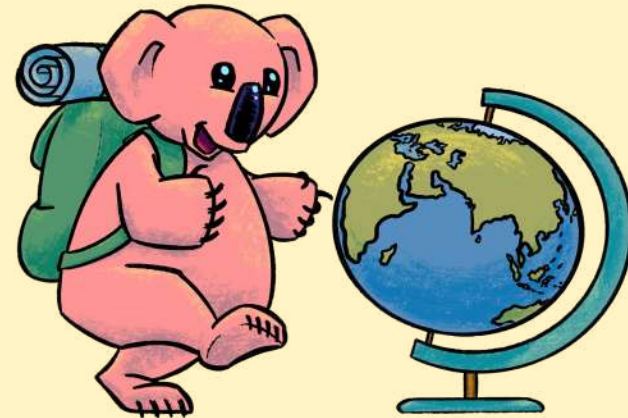
- Γνώσεις σχετικά με: (α)
το πώς αναπτύσσονται
(β) το πώς μαθαίνουν τα παιδιά
- Συγκεκριμένες δεξιότητες

Δαφέρμου, Κουλούρη & Μπασαγιάννη (2006)

- Ευελιξία
- Προσαρμοστικότητα
- Υπομονή
- Ανοχή
- Γνώση
- Πρωτοβουλία
- Κατανόηση του άλλου
- Αντιμετώπιση απρόβλεπτων καταστάσεων
- Συστηματική επικαιροποίηση δεξιοτήτων
- Αδυναμία προσδιορισμού ομοιόμορφων κανόνων λόγω μεταβλητότητας του προβλήματος

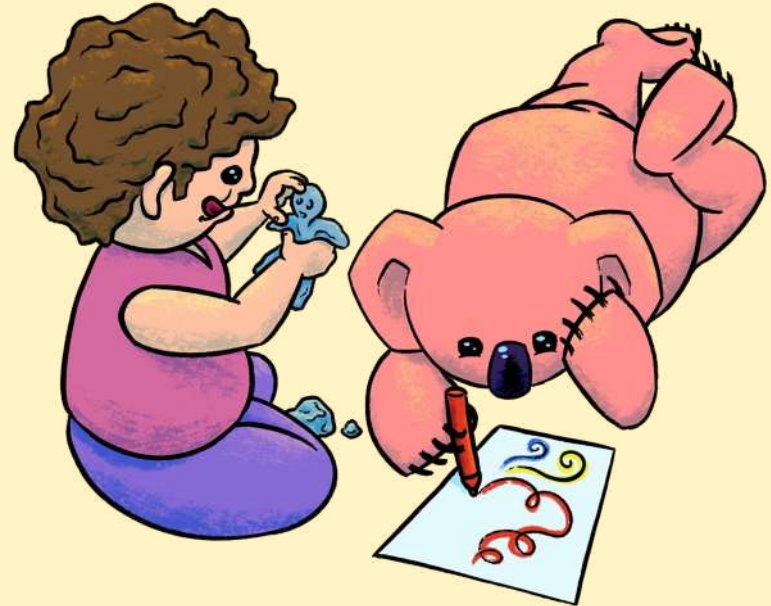

Οι εκπαιδευτικοί της Γ2 καλούνται να συνδυάσουν:

- Παιχνίδι με τον σεβασμό προς τον/την εκπαιδευτικό
- Παιχνίδι με τον σεβασμό προς τα άλλα παιδιά
- Τάξη με την αφομοίωση νέας γνώσης
- Τάξη με τη διατύπωση προβληματισμών, ερωτήσεων
- Τάξη με προώθηση του αυτοέλεγχου
- Παιχνίδι + τάξη = συνύπαρξη με άλλους/ες
- Παιχνίδι + τάξη = αποδοχή της διαφορετικότητας
- Το χρήσιμο με το ευχάριστο

και να δημιουργήσουν:

- Ένα πλαίσιο αρχών μέσα στο οποίο οι εκπαιδευτικοί θα επιδεικνύουν προσαρμοστικότητα, θα εξετάζουν την αποτελεσματικότητα των αρχών και θα διαχειρίζονται το απρόβλεπτο

Ο χώρος της τάξης και ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται παίζει σημαντικό ρόλο στην όλη οργάνωση και διαμόρφωση πρακτικών με τις οποίες θα εξοικειωθούν σταδιακά τα παιδιά. Οι εκπαιδευτικοί προσαρμόζουν τη διδακτική πρακτική τους ανάλογα με το θέμα συζήτησης, το είδος της δραστηριότητας και τις απαιτήσεις για την εκτέλεσή της και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε παιδιού.

Επαναλαμβανόμενες πρακτικές, που διαμορφώνονται σε συνάρτηση με συγκεκριμένο χώρο στην τάξη, δημιουργούν αίσθημα ασφάλειας στα παιδιά και συμβάλλουν στην κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξή τους..

Είναι απαραίτητο να δίνεται ο απαραίτητος χρόνος στο κάθε παιδί για:

Εύρεση λύσης σε κάποιο πρόβλημα

Διαμόρφωση και ανάπτυξη μιας σκέψης

Διατύπωση απάντησης

Ανάπτυξη της αυτονομίας

- Αγάπη
- Ενθάρρυνση και υποστήριξη εξέλιξης
- Επιβράβευση
- Πρόκληση ενδιαφέροντος
- Συνέπεια
- Σταθερότητα
- Χιούμορ
- Προληπτική αντιμετώπιση
- Έμφαση σε καλά πρότυπα συμπεριφοράς
- Σχολιασμός συμπεριφοράς
- Καλλιέργεια ενσυναίσθησης
- Συνεχής εγρήγορση
- Προώθηση θετικών κανόνων με τη σύμφωνη γνώμη των παιδιών
- Ενιαιοποίηση των τρόπων αντιμετώπισης καταστάσεων
- Δραστηριοποίηση μέσω ευκαιριών για πολυαισθητηριακή μάθηση
- Εμπλοκή σε μάθηση με έμμεσο τρόπο (π.χ. παιχνίδι, τραγούδι, ιστοριούλες, κλπ.)
- Έκθεση σε επικοινωνιακές δραστηριότητες που απαιτούν διάδραση (παιχνίδι ρόλων, προσποίηση)
- Ενεργητική-βιωματική συμμετοχή
- Ενισχυτική βοήθεια και χρήση της 'σκαλωσιάς'
- Έκθεση σε δραστηριότητες που είναι γνώριμες στα παιδιά

Οι δάσκαλοι επηρεάζουν την αιωνιότητα.
Κανείς δεν μπορεί να πει πού θα
σταματήσει η επιρροή τους!

Henry Brooks Adams

Βιβλιογραφία

Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π., & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). *Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί, Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Σύντομη περιγραφή Ενότητας

Η συγκεκριμένη ενότητα θα παρουσιάσει τις πλέον κατάλληλες μεθόδους και παιδαγωγικές πρακτικές για την εισαγωγή της αγγλικής ως ξένης γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση.

Στόχος είναι να καταστεί φανερή η σχέση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών των μικρών παιδιών καθώς, επίσης, και των γενικότερων χαρακτηριστικών τους (γλωσσικών, γνωστικών, συναισθηματικών) με την επιλογή των προτεινόμενων μεθόδων.

Επιπλέον, η ενότητα θα παρουσιάσει παραδείγματα

- δραστηριοτήτων,
- τεχνικών, και
- εκπαιδευτικών πλαισίων

όπως αυτά μπορούν να εφαρμοστούν σε τάξεις προσχολικής αγωγής.

Στόχοι Ενότητας

Η συγκεκριμένη ενότητα στοχεύει:

- να παρουσιάσει τις κατάλληλες μεθόδους και παιδαγωγικές πρακτικές για την εισαγωγή της αγγλικής ως ξένης γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση,
- να αναλύσει τα οφέλη μιας 'επιλεκτικής' (eclectic) και συνδυαστικής προσέγγισης για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των παιδιών προσχολικής εκπαίδευσης.
- να παρουσιάσει τύπους και παραδείγματα δραστηριοτήτων που μπορούν να εφαρμοστούν σε τάξεις προσχολικής αγωγής
- να βοηθήσει τις/τους επιμορφούμενες/-ους να συσχετίσουν τις δραστηριότητες αυτές με τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών και τις αρχές απόκτησης της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

4.1 Μεθοδολογία διδασκαλίας στην προσχολική ηλικία

Μαρίνα Ματθαιουδάκη
Καθηγήτρια

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Ματθαιουδάκη, Μ. (2022). Μεθοδολογία και κατάλληλες τεχνικές στην προσχολική ηλικία. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

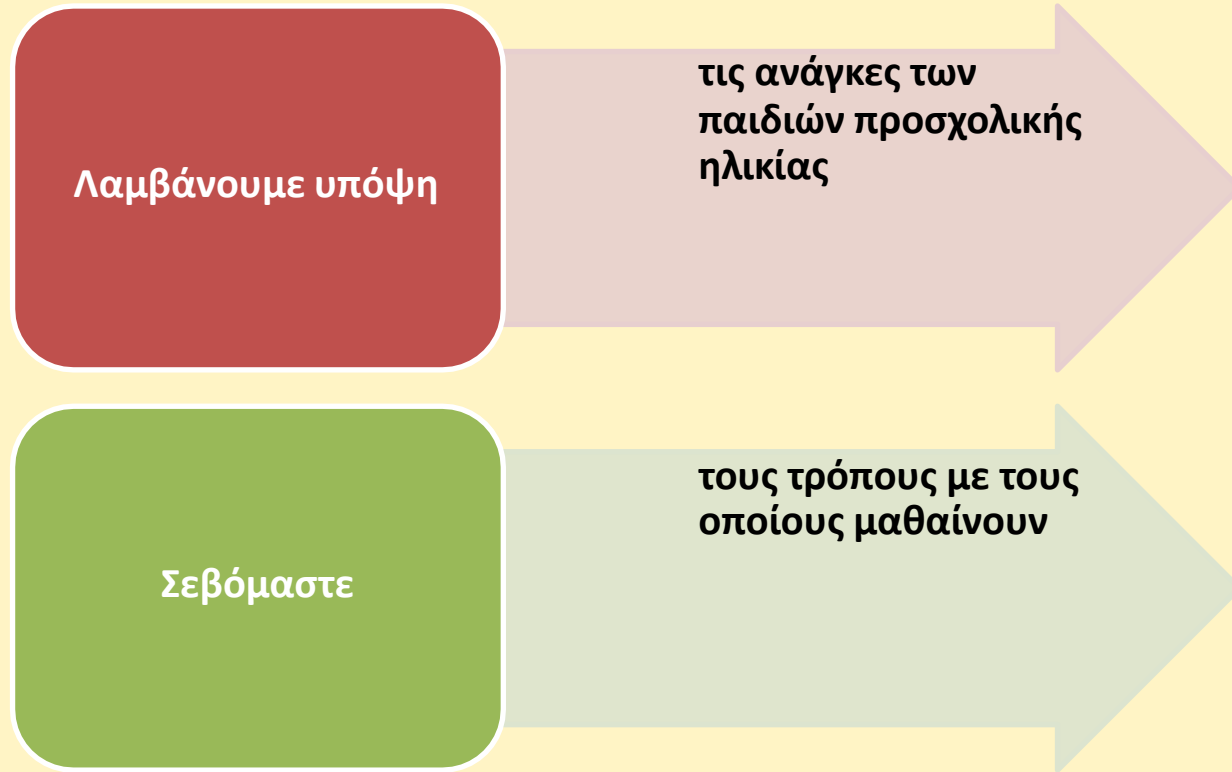

- Στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών αυτής της ηλικίας
- Στις αρχές απόκτησης δεύτερης γλώσσας στην προσχολική ηλικία

- Ας θυμηθούμε ότι υπάρχουν κάποιες βασικές αρχές γλωσσικής εκπαίδευσης στην προσχολική ηλικία, οι οποίες μπορούν να μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε τι εμπνέει τα μικρά παιδιά να μαθαίνουν έτσι ώστε να καταφέρουμε να εντάξουμε τη γλωσσική εκμάθηση σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο.
- Οι αρχές αυτές θα υποστηρίξουν και θα καθοδηγήσουν την επιλογή των πλέον κατάλληλων μεθόδων και προσεγγίσεων για τη συγκεκριμένη ηλικία μαθητών/μαθητριών.

Με αυτόν τον τρόπο διευκολύνεται η δημιουργία ενός περιβάλλοντος που επιτρέπει τη δραστηριοποίηση της **έμφυτης ικανότητας** των παιδιών για **αυτόνομη και ανεξάρτητη μάθηση**.

Τα παιδιά προσεγγίζουν
τη γλώσσα ολιστικά

Τα παιδιά κουβαλούν μαζί
τους έναν πλούτο
γλωσσικών πόρων και
γνώσεων

Η εκμάθηση γλώσσας
είναι μια συνεχής
διαδραστική διαδικασία η
οποία αρχίζει από τις
γνώσεις που το παιδί έχει
ήδη κατακτήσει.

Τα παιδιά προσπαθούν
συνεχώς να ερμηνεύσουν
και να καταλάβουν τον
κόσμο γύρω τους και έτσι
επεκτείνουν συνεχώς τα
όρια της γνώσης τους και
αναπτύσσουν νέες
δεξιότητες

Τα παιδιά μαθαίνουν μια
γλώσσα καθώς την
χρησιμοποιούν

Η ίδια η γλώσσα αποτελεί
τον κύριο αγωγό μέσω
του οποίου τα παιδιά
εξερευνούν τον κόσμο

...που τα ξεχωρίζουν από τα
μεγαλύτερα....

περιορισμένο εύρος
προσοχής

πολύ δραστήρια
(κιναισθητικά)

εγωκεντρικά

λατρεύουν τον έπαινο και
την ανταμοιβή

μαθαίνουν μέσα από το
παιχνίδι, τη δράση, τις
κατασκευές

έχουν μεγάλη φαντασία

πολύ καλή ακουστική αντίληψη

μπορούν να καταλάβουν το γενικό νόημα αυτού που ακούν χωρίς, όμως, να καταλαβαίνουν τη σημασία συγκεκριμένων λέξεων

**Γλωσσικά
χαρακτηριστικά**

μαθαίνουν ανακαλύπτοντας τη γνώση χωρίς να υπάρχει ρητή διδασκαλία

δεν ντρέπονται να μιλήσουν, τους αρέσει να επαναλαμβάνουν και να μιμούνται

Μέχρι την ηλικία των 5 ετών, τα παιδιά έχουν αναπτύξει γλωσσικές δεξιότητες στον προφορικό λόγο που μπορούν να μεταφερθούν στην ξένη γλώσσα (Γ2):

- το λεξιλόγιό τους περιλαμβάνει μερικές χιλιάδες λέξεων στην ελληνική γλώσσα
- γνωρίζουν βασικές γραμματικές δομές στη μητρική τους γλώσσα
- μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη μητρική τους γλώσσα για να κάνουν υποθέσεις, να μαντέψουν και να προβλέψουν.

(α) τα γλωσσικά στοιχεία και τις δεξιότητες στις οποίες θα δώσουμε προτεραιότητα
(β) τις πλέον κατάλληλες μεθόδους και τεχνικές προκειμένου να διευκολύνουμε τη μαθησιακή διαδικασία και να παρακινήσουμε τα παιδιά.

Ακουστικό και προφορικό λόγο

Ανάπτυξη λεξιλογίου

Χρήση της γλώσσας και επικοινωνία

Η εκμάθηση της γλώσσας ξεκινά με την ανάπτυξη της ακουστικής και, στη συνέχεια, της προφορικής δεξιότητας, ακριβώς όπως και στη Γ1.

Για τα παιδιά, ο **προφορικός λόγος** είναι η κύρια πηγή εκμάθησης νέων λέξεων (Harris, Golinkoff & Hirsh-Pasek, 2011) αλλά και προτάσεων.

Η έκθεση στον προφορικό λόγο:

- αποτελεί πλούσια πηγή δεδομένων σχετικά με το πώς λειτουργεί η γλώσσα
- αποτελεί πλούσια πηγή δεδομένων για επανάληψη και μίμηση
- αποτελεί ασφαλή χώρο για τα παιδιά που δεν είναι έτοιμα να μιλήσουν
- δίνει ευκαιρίες για τη χρήση μη λεκτικής υποστήριξης (χρήση οπτικού υλικού όπως φωτογραφίες, εικόνες, κλπ) (Dendrinos, 2015).

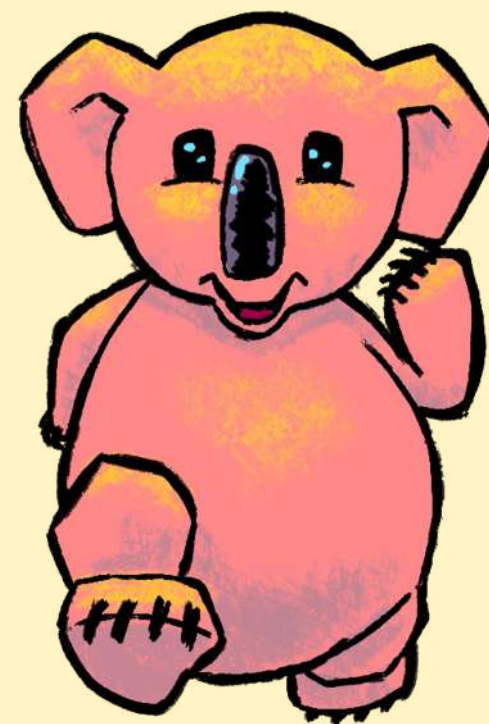
- Στοιχειώδες λεξιλογικό ρεπερτόριο μεμονωμένων λέξεων και φράσεων που σχετίζονται με συγκεκριμένες καταστάσεις (π.χ. *boy, girl, teacher, give me the ball*, etc).
- Ανάπτυξη λεξιλογίου για την έκφραση βασικών καθημερινών επικοινωνιακών αναγκών (π.χ. *Toilet please, water please*, etc).
- Προτασιακές φόρμουλες σχετικές με τις καθημερινές ρουτίνες, τον εαυτό τους, τον κόσμο που τους περιβάλλει και γνωρίζουν (*My name is...., Good morning, miss! How are you today? I'm fine, thanks*, etc)

Προτασιακές φόρμουλες

Οι προτασιακές φόρμουλες επιτρέπουν στα παιδιά να αναπτύξουν **ευχέρεια** στη χρήση της γλώσσας χωρίς να ανησυχούν για την ορθότητα των δομών (Lewis, 2002) (π.χ. *Today's Monday, today's Tuesday, give me a banana please*, etc).

- ομιλία δασκάλου
- τραγούδια
- ρίμες
- ιστορίες
- βίντεο κινούμενων σχεδίων

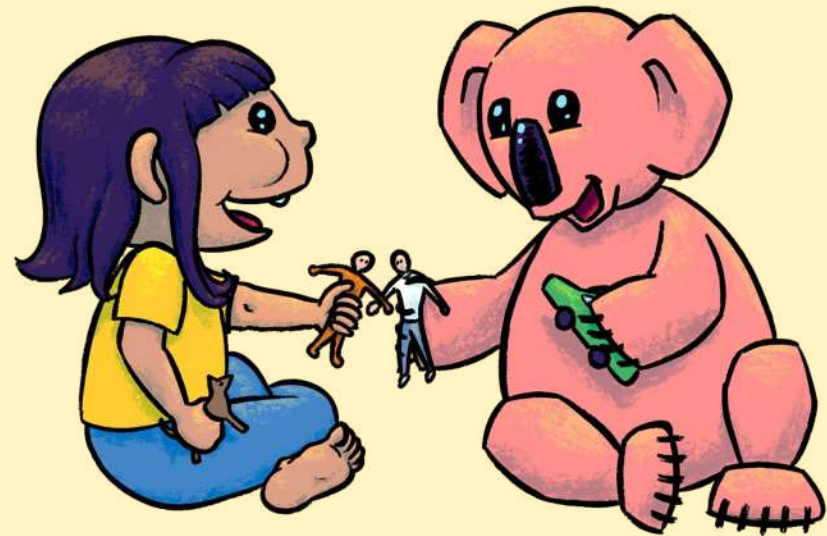

Έμφαση στη χρήση της γλώσσας με στόχο

(α) το παιχνίδι

(β) το τραγούδι

(γ) την επικοινωνία και την έκφραση επιθυμιών

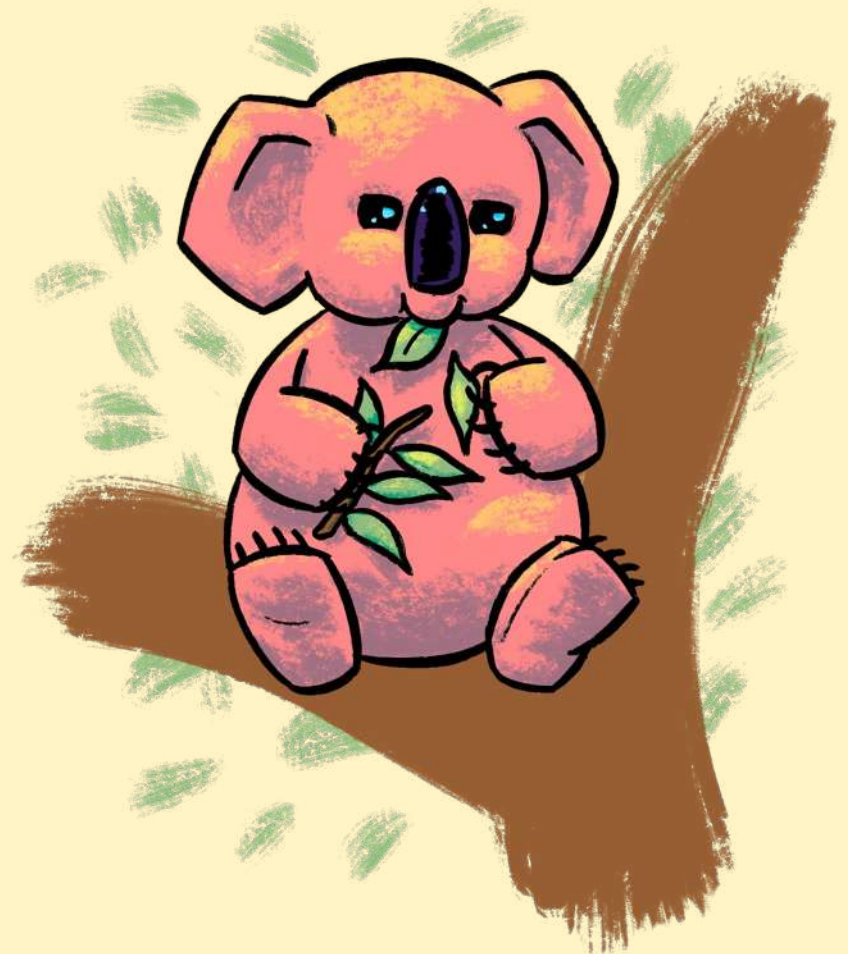

Η μεθοδολογία στηρίζεται στις βασικές αρχές που διέπουν το νηπιαγωγείο λαμβάνοντας υπόψη και τις θεωρίες εκμάθησης ξένης γλώσσας

- Μαθητοκεντρικές
- Επικοινωνιακές

Στο πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης, είναι δεδομένη η εφαρμογή πρακτικών που προάγουν την **ομαδοσυνεργατική, βιωματική** και **διαθεματική μάθηση** και, φυσικά, τον **παιγνιώδη τρόπο** με τον οποίο μαθαίνουν εξ ορισμού τα παιδιά αυτής της ηλικίας.

Η κατάκτηση της ξένης γλώσσας επιτυγχάνεται όταν “τη χρησιμοποιείς για ένα σκοπό, ώστε η γλώσσα να είναι ένα εργαλείο περισσότερο για την επίτευξη ενός σκοπού κι όχι αυτοσκοπός»
(Ruiz de Zarobe, Y., & Jimenez Catalan, R.M. (2009: 27)

1. Ολική Αισθητηριακή Κινητική Απόκριση
2. Λεξική Προσέγγιση
3. Δραστηριοκεντρική Προσέγγιση
4. Εκμάθηση γλώσσας με βάση το περιεχόμενο
5. Ολιστική Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (Ολ.Εκ.Πε.Γ)
6. Θεωρία της Πολλαπλής Νοημοσύνης

Κατανόηση

- Η Ολική Αισθητηριακή Κινητική Απόκριση (ΟΑΚΑ) βασίζεται στην αρχή της ακουστικής αντίληψης και κατανόησης (Larsen-Freeman, 2000).
Η κατανόηση επιτυγχάνεται μέσα από την παρατήρηση, ακουστική αντίληψη και μίμηση.

Παρατήρηση

- Μας θυμίζει τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουμε τη Γ1:
(α) ακούω
(β) βλέπω
(γ) κάνω (Cameron, 2001).

Δράση

- Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει εντολές και εκτελεί τις αντίστοιχες κινήσεις χρησιμοποιώντας αποκλειστικά τη Γ2.
Οι μαθητές/ήτριες ακούν και εκτελούν τις σχετικές εντολές.
Αποκρίνονται στις εντολές αποκλειστικά μέσω σωματικών κινήσεων και δράσεων χωρίς να χρειάζεται να παράγουν λόγο (Μήτσης, 1996).

Η δυσκολία του γλωσσικού εισερχόμενου σταδιακά μπορεί να αυξηθεί ή να διαφοροποιηθεί ανάλογα με τις ανάγκες και τις δεξιότητες των μαθητών/τριών.

Ξεκινάμε με:

παρουσίαση
οδηγιών/λέξεων με
ανάλογες κινήσεις
από τον/την
εκπαιδευτικό και
μίμηση παιδιών

επανάληψη με
αλλαγή σειράς

Συνεχίζουμε με:

επανάληψη με πιο
γρήγορο ρυθμό

επανάληψη με
κενά στις οδηγίες

Και λίγο πιο δύσκολο:

συνδυασμός
διαφορετικών
οδηγιών

οι μαθητές/τριες
κάνουν τις κινήσεις
χωρίς τη βοήθεια
του/της
εκπαιδευτικού

Στην προσχολική εκπαίδευση η ΟΑΚΑ συχνά συνδυάζεται με τραγούδι αλλά και με παιχνίδια όπως το 'Simon says'.

- Hands, shoulders, knees and toes

<https://www.youtube.com/watch?v=ZanHgPprl-0>

- If you're happy

<https://www.youtube.com/watch?v=l4WNrvVjiTw>

- Dance with shapes

<https://www.youtube.com/watch?v=0B6Ge0FzHG0>

- Walking walking

<https://www.youtube.com/watch?v=pKqnSRDzkgw>

- Fruit juice

https://www.youtube.com/watch?v=gN3pn_alymA

- One little finger

<https://www.youtube.com/watch?v=eBVqcTEC3zQ>

- με χρήση εικόνων
- στον κύκλο
- “Simon says”

Βιβλιογραφία

- Asher, J. (1972). Children's First Language as a Model for Second Language Learning. *Modern Language Journal*. Available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1540-4781.1972.tb05031.x>
- Cameron, L. (2001). *Teaching Languages to Young Learners*. Cambridge: CUP.
- Dendrinos, B. (2015). *ELT Methods and Practices. Teaching English to Young Learners*. Athens: National and Kapodistrian University of Athens. Edition: 1.0. Available at: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ENL4>.
- Demir, Ş., & Çubukçu, F. (2014). To have or not to have TPRS for preschoolers. *Asian Journal of Instruction*, 2(1), 186-197.
- Harris, J., Golinkoff, R., & Hirsh-Pasek, K. (2011). Lessons from the crib to the classroom: How children really learn vocabulary, volume 3. *Handbook of Early Literacy Research*.
- Kara, K., & Eveyik-Aydin, E. (2019). Effects of TPRS on Very Young Learners' Vocabulary Acquisition. *Advances in Language and Literary Studies*, 10(1), 135-146.
- Larsen- Freeman, D. (2000). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford: OUP.
- Lewis, M. (2002). *The Lexical Approach. The State of ELT and a Way Forward*. UK: Heinle.
- Pinter, A. M. (2006). *Teaching Young Language Learners*. Oxford: Oxford University Press.
- Richards, J., & Rodgers, T. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*, Cambridge: CUP.
- Rodriguez Lopez, B., & Mendez, R.V. (2004). Models of Teaching Foreign Languages to Young Children. *Didactica*, 16, 163-175.

Βιβλιογραφία

Ruiz de Zarobe, Y., & Jimenez-Catalan, R. M. (2009). *Content and Language Integrated Learning: Evidence from research in Europe*. Bristol: Multilingual Matters.

Tabors, P.O., & Snow, C.E. (2013). English as a second language in preschool programs. In F. Genesee, F. (Ed), *Educating Second Language Children*, pp. 103-125. New York: Cambridge University Press.

Uysala, N. D., & Yavuzb, F. (2015). Teaching English to Very Young Learners. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 19–22. Available at:

<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S1877042815040367?token=0F1A951323579F524DAA2775B72693FE37042ECF6DF0327357CB474C54BC7CD56202D8B73D7104C00D3FB72A96C64E44&originRegion=eu-west-1&originCreation=20210730004747>

Αναστασιάδη-Συμεωνίδα Α., Βλέτση, Ε., & Μητσιάκη, Μ. (2014). Η ενίσχυση της λεξιλογικής ικανότητας στη γλωσσική διδασκαλία. Στο Κατσαρού Ε., & Λιακοπούλου, Μ. (Επιμ.), *Οδηγός Επιμόρφωσης για τη Διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, Πρόγραμμα Διάπολις. Θέματα διδασκαλίας και αγωγής στο πολυπολιτισμικό σχολείο*, (σσ. 363-396). Θεσσαλονίκη: Γραφικές Τέχνες ACCESS. Διαθέσιμο στο: http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/images/pdf/keimena/yliko/enotita_b/symeonidi.pdf

Μήτσης, Ν. (1996). *Διδακτική του γλωσσικού μαθήματος. Από τη γλωσσική θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

4.2 Κατάλληλες τεχνικές διδασκαλίας στην προσχολική ηλικία

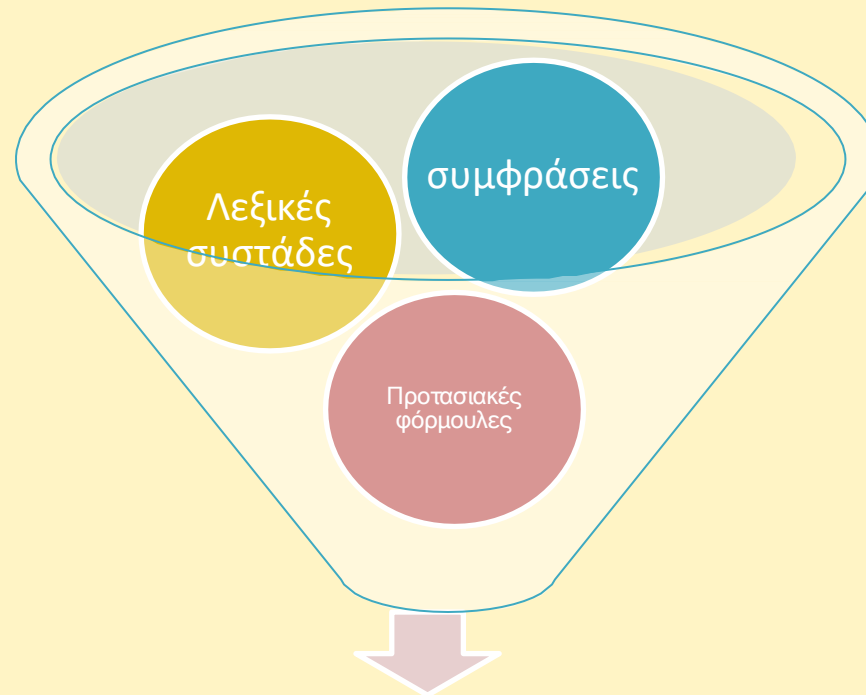
Μαρίνα Ματθαιουδάκη
Καθηγήτρια

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Ματθαιουδάκη, Μ. (2022). Μεθοδολογία και κατάλληλες τεχνικές στην προσχολική ηλικία. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

Στο επίκεντρο της Λεξικής Προσέγγισης (Lewis, 2002) βρίσκεται η λέξη με τους συνδυασμούς της, δηλαδή τις φράσεις, τις συμφράσεις και τις προτασιακές φόρμουλες (Αναστασιάδη, Βλέτση & Μητσιάκη, 2014).

Άξονας οργάνωσης διδακτέας ύλης
(Willis, 1990; Lewis, 2002)

Στόχος

η διδασκαλία λεξικών συστάδων και συμφράσεων οι οποίες χρησιμοποιούνται συχνά στον καθημερινό λόγο.

Απώτερος σκοπός

η ανάπτυξη ευχέρειας και άνεσης στη χρήση της γλώσσας χωρίς την εκμάθηση κανόνων γραμματικής (Lewis, 2002).

Οι λεξικές συστάδες εντάσσονται στον καθημερινό λόγο μέσω επαναλήψεων, π.χ. σε δραστηριότητες ρουτίνας, συζήτηση στον κύκλο κλπ.

οι πρωινοί χαιρετισμοί, “Good morning, kids!”, “Good morning, miss”, “How are you today?”, “Fine, thank you’!

η καθημερινή συζήτηση και παρουσίαση της ημερομηνίας, “Today’s Tuesday, Wednesday...”

λεξιλόγιο διαχείρισης τάξης, “Let us all sit in a circle”, “Let us sing/watch a video...”, “Can you please sit down?”, κλπ.

Στόχος

- Η ενίσχυση της γλωσσικής χρήσης μέσω επικοινωνιακών δραστηριοτήτων οι οποίες αποσκοπούν σε κάποιο συγκεκριμένο και από αποτέλεσμα (Willis, 1996)

Εστίαση

- Στο νόημα και στο περιεχόμενο της δραστηριότητας.
- Όχι στη δομή της γλώσσας (Carless, 2002; Littlewood, 2004)

Οι μαθητές/ήτριες

- Συμμετέχουν σε δραστηριότητες που έχουν νόημα για τους/τις ίδιους/ες, π.χ συνεργάζονται για να βρουν τη λύση σε ένα πρόβλημα ή για να κάνουν ένα παζλ, να παίξουν, κλπ) (Willis, 1996)

- Δείτε τις εικόνες και πείτε την ιστορία με πολύ απλά λόγια
- Βάλτε τις εικόνες στη σειρά για να πούμε μια ιστορία

(Αλεξίου, 2017)

Τι είναι;

Είναι μία συνδυαστική προσέγγιση στη διδασκαλία και εκμάθηση της ξένης γλώσσας.

Με ποιον τρόπο;

Σύμφωνα με την ΕΒΠ, η γλώσσα και το περιεχόμενο αποτελούν ένα ενιαίο και αδιαίρετο σύνολο (Ζάγκα, 2014).

Στην ΕΒΠ, οι μαθητές/ήτριες κατακτούν την ξένη γλώσσα καθώς την χρησιμοποιούν, για να κατανοήσουν και να μάθουν το περιεχόμενο σχολικών μαθημάτων.

Η κατάκτηση της Γ2 γίνεται με την παράλληλη συμμετοχή των παιδιών σε:

Δραστηριότητες Φυσικής
Αγωγής

Δραστηριότητες Μουσικής
Αγωγής

Δραστηριότητες Εικαστικών

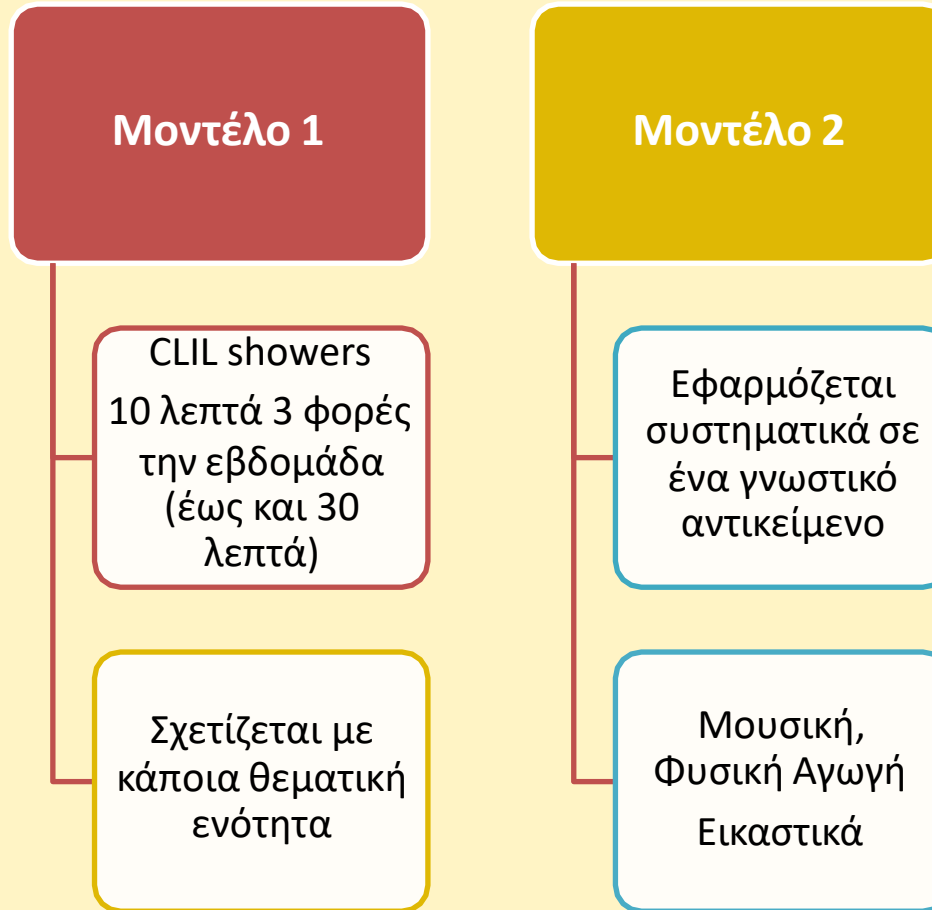

Η Ολιστική/Ολοκληρωμένη/Συνδυαστική Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας είναι η ευρωπαϊκή εκδοχή της ΕΒΠ (Mattheoudakis, 2019)

Ξεκίνησε το 1994 για πρώτη φορά στην Ευρώπη (Μαθθαιουδάκη, 2019)

Είναι μία προσέγγιση με διπλό σημείο εστίασης: την ξένη γλώσσα και το γνωστικό αντικείμενο (Coyle, Hood & Marsh, 2010)

- Διδασκαλία **θεματικών από το αναλυτικό πρόγραμμα** του νηπιαγωγείου στην ξένη γλώσσα
- Οι μαθητές/ήτριες κάνουν δραστηριότητες ή και **σχέδια εργασίας (projects)**

<https://docplayer.gr/50335398-Eisagogi-tis-xenis-glossas-stin-prodimotiki-ekpaideysi-meso-tis-proseggisis-clil-k-dimosio-nipiagogeio-lemesoy-nipiagogos-maria-moystaka-masoyra.html>

Πρότζεκτ για τις 5 αισθήσεις

- Βλέπω..., ακούω..., μυρίζω....., γεύομαι..., πιάνω.....

Πρότζεκτ για την υγιεινή διατροφή

- το άσπρο και μαύρο δόντι

Πρότζεκτ για την άνοιξη

- πειραματίζομαι με υλικά για να ζωγραφίσω τη φύση την άνοιξη και περιγράψω τα χρώματα

Υποστηρίζει ότι η ανθρώπινη νοημοσύνη είναι πολυδιάστατη (Gardner, 2011)

- Γλωσσική
- Λογικο-μαθηματική
- Οπτικο-χωρική
- Μουσική-ακουστική
- Σωματική-κινησθητική
- Διαπροσωπική
- Ενδοπροσωπική
- Φυσιολογική

Πώς θα εφαρμοστεί στο Νηπιαγωγείο;

Ο/Η εκπαιδευτικός οφείλει μέσω των δραστηριοτήτων που σχεδιάζει να αξιοποιήσει όλους τους τύπους νοημοσύνης, προκειμένου να δώσει την ευκαιρία σε όλα τα παιδιά να αξιοποιήσουν τις νοημοσύνες που διαθέτουν, αλλά κυρίως να αναπτύξουν αυτές που δεν έχουν.

Λογικο-
μαθηματική

- δραστηριότητες όπως το Sudoku

Μουσική-
ακουστική και
σωματική-
κιναισθητική

- τραγούδια που εμπεριέχουν κίνηση

Οπτική-χωρική
νοημοσύνη

- σχέδια συνεργατικής έρευνας στα οποία οι μαθητές καλούνται να ζωγραφίσουν

Διαπροσωπική
νοημοσύνη

- εταιρικές και συνεργατικές δραστηριότητες

Ενδοπροσωπική
νοημοσύνη

- αυτό-αξιολόγηση - αναπτύσσει και ενισχύει τις αναστοχαστικές δεξιότητες των μαθητών/τριών

Φυσιοκρατική
νοημοσύνη

- δραστηριότητες κατηγοριοποίησης

- Οι 6 μέθοδοι που εξετάσαμε δεν πρέπει να θεωρηθούν ως ανεξάρτητες και αλληλοαποκλειόμενες επιλογές.
- Είναι προφανές μέσα από τα παραδείγματα εφαρμογών ότι οι μέθοδοι αλληλοκαλύπτονται και μοιράζονται κοινά στοιχεία και φυσικά στόχους.

Βιβλιογραφία

- Carless, D. (2002). Implementing task-based learning with young learners. *ELT Journal*, 56(4), 389-396.
- Coyle D., Hood P., & Marsh D. (2010). *Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gardner, H. (2011). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Hachette UK.
- Lewis, M. (2002). *The Lexical Approach. The State of ELT and a Way Forward*. UK: Heinle.
- Littlewood, W. (2004). The task-based approach: Some questions and suggestions. *ELT Journal*, 58(4), 319-326.
- Mattheoudakis, M. (2019). Content and Language Integrated Learning in Greece: it's here to stay. In M., Mattheoudakis & I.Ziaka (Eds), *CLILprime: A transnational dialogue to calibrate CLIL implementation. Promoting CLIL implementation in Europe* (pp. 6-28). Erasmus+.
- Willis, D. (1990). *The Lexical Syllabus*. Collins ELT. Available at <https://www.birmingham.ac.uk/Documents/collegeartslaw/cels/lexicalsyllabus/lexsch1.pdf>
- Willis, J. (1996). A flexible framework for task-based learning. In J. Willis, & D. Willis (Eds.), *Challenge and Change in Language Teaching* (pp. 127-138). Oxford: Heinemann.

Βιβλιογραφία

Αλεξίου, Θ. (2017). *Οδηγός Νηπιαγωγού για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε παιδιά πρώιμης παιδικής ηλικίας (4-6 ετών)*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, <http://www.greeklanguage.gr/certification/research/show.html?id=25>

Αναστασιάδη-Συμεωνίδα Α., Βλέτση, Ε., & Μητσιάκη, Μ. (2014). Η ενίσχυση της λεξιλογικής ικανότητας στη γλωσσική διδασκαλία. Στο Ελ. Κατσαρού & Λιακοπούλου, Μ. (Επιμ.), *Οδηγός Επιμόρφωσης για τη Διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, Πρόγραμμα Διάπολις. Θέματα διδασκαλίας και αγωγής στο πολυπολιτισμικό σχολείο* (σσ. 363-396). Θεσσαλονίκη: Γραφικές Τέχνες ACCESS. Διαθέσιμο στο: http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/images/pdf/keimena/yliko/enotita_b/symeonidi.pdf

Ματθαιουδάκη, Μ. (2019). Η προσέγγιση CLIL: Η συμβολή του 3ου Πειραματικού Σχολείου Ευόσμου. Στο *ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ* Τόμος ΜΑ', 174175, 46-58.

Ζάγκα, Ε. (2014). *Η διδασκαλία της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο: Από τη θεωρία στην πράξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βάνιας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

4.3 Αξιοποίηση Παιδαγωγικών Τεχνικών και Εκπαιδευτικών Πλαισίων I

Μαρίνα Ματθαιουδάκη
Καθηγήτρια

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Ματθαιουδάκη, Μ. (2022). Μεθοδολογία και κατάλληλες τεχνικές στην προσχολική ηλικία. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

Στόχος της ενότητας αυτής είναι να δώσουμε παραδείγματα δραστηριοτήτων, τεχνικών και εκπαιδευτικών πλαισίων όπως αυτά μπορούν να εφαρμοστούν σε τάξεις προσχολικής αγωγής.

τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας

τις αρχές απόκτησης Γ2 στην προσχολική ηλικία

τα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες τους

...επιλέγουμε δραστηριότητες που εμπλέκουν **παιχνίδι**, **διασκέδαση** και **φαντασία**.

Έτσι, επιτυγχάνουμε να διατηρήσουμε το **συναισθηματικό φίλτρο** των παιδιών σε χαμηλά επίπεδα και να βοηθήσουμε στην **αύξηση της κινητροδότησης** (Krashen, 1982)

Οι προτεινόμενες δραστηριότητες αξιοποιούν **τεχνικές διδασκαλίας μεθόδων** που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενη παρουσίαση

Επειδή οι μέθοδοι αυτές μοιράζονται κοινά στοιχεία και στόχους, **μία δραστηριότητα μπορεί να αξιοποιεί αρχές πολλών μεθόδων.**

- Ολική Αισθητηριακή Κινητική Απόκριση (Ο.Α.Κ.Α.)
- Λεξική Προσέγγιση
- Δραστηριοκεντρική Προσέγγιση
- Εκμάθηση γλώσσας με βάση το περιεχόμενο
- Ολιστική Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (Ολ.Εκ.Πε.Γ)
- Θεωρία της Πολλαπλής Νοημοσύνης

Προτεινόμενοι τύποι δραστηριοτήτων

θεατρικό παιχνίδι, παιχνίδια
ρόλων, κουκλοθέατρο, θέατρο
σκιών, αυτοσχεδιασμοί,
παντομίμα, χορός, κίνηση

παιχνίδια μνήμης
(Bingo, Pictionary)

παιχνίδια στον κύκλο

παιδικά τραγούδια
ποιήματα

παραμύθια και ιστορίες

εικαστικές δημιουργίες
(οποιοδήποτε είδος
ζωγραφικής και
χειροτεχνίας)

κινούμενα σχέδια

Παιχνίδια ρόλων, θεατρικά
παιχνίδια, κίνηση, παντομίμα

αναπτύσσει
επικοινωνιακές και
γλωσσικές δεξιότητες

κατανοεί καταστάσεις και
γεγονότα

εξερευνά και
πειραματίζεται με τη
γλώσσα

αναπτύσσει κοινωνικές
δεξιότητες

υιοθετεί τη θέση κάποιου
χαρακτήρα

αναπτύσσει τη
δημιουργικότητα και τη
φαντασία του (Tombak,
2014)

1. Παντομίμα: Ακούω και κάνω

Ο/Η εκπαιδευτικός λέει μία πρόταση και τα παιδιά κάνουν την παντομίμα σε όσα ακούν. Στην αρχή ο/η εκπαιδευτικός θα χρησιμοποιήσει flashcards, φωτογραφίες, εικόνες, κτλ. για να υποστηρίξει την κατανόηση του γλωσσικού εισερχόμενου (Krashen, 1982).

Π.χ. “Today at school I had a **BIG** sandwich and a **small** apple”, κτλ.

2. Πες το αλλιώς...!

Τα παιδιά λένε όλα μαζί απλές φράσεις, τις οποίες ήδη γνωρίζουν μέσα από τις ρουτίνες τους, με διαφορετικούς τρόπους: Χαρούμενα, λυπημένα, βαριεστημένα, νυσταγμένα, θυμωμένα, κτλ.

Π.χ. “Good morning”, “Good night”, “My name is...”, “Come here”, “Sit down”, etc

3. Παιχνίδι αισθήσεων και συναισθημάτων

Τα παιδιά μιμούνται σκηνές της καθημερινότητας βάζοντας τις αισθήσεις τους και την εκφραστικότητα να δουλέψει. Ο/Η εκπαιδευτικός ρωτάει κι αυτά εκφράζουν το συναίσθημα με την έκφραση του προσώπου τους. Για παράδειγμα:

What do you do...

ean.auth.gr

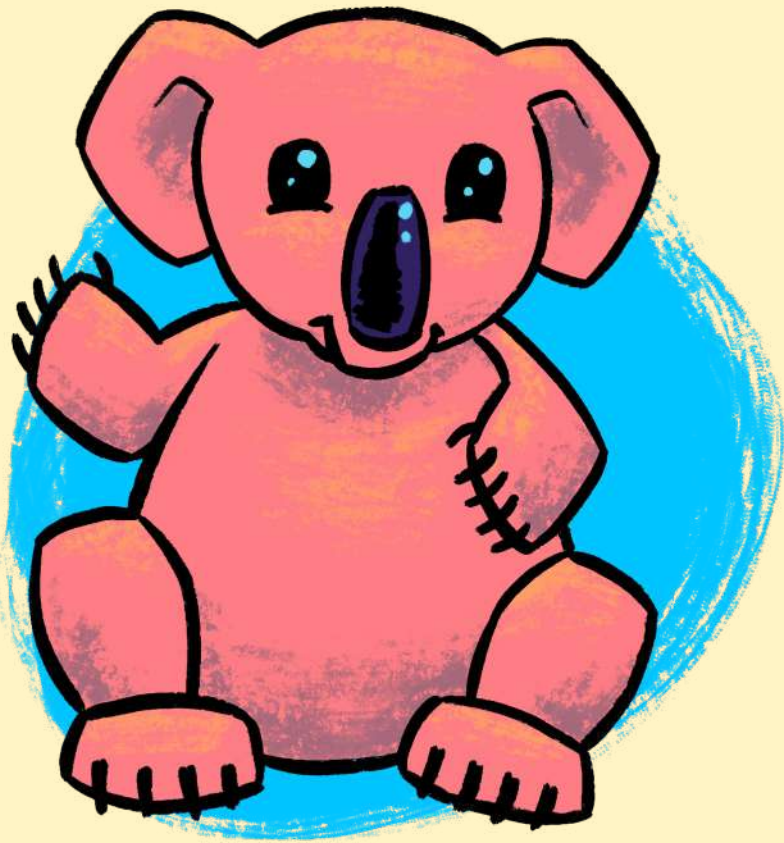
...when you smell fish,
flowers, etc.?

...when you hear the wind,
train, etc.?

...when you eat
chocolate,lemon, etc.?

...when you see a wolf, a
turtle, etc.?

...when you touch snow, a
dog, etc.?

Σύνδεση με τα Εκπαιδευτικά
Σενάρια EAN
(Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

How many leaves can you see?

Δραστηριότητα: Ας γίνουμε οι 4 εποχές

«Ο/Η εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας καλεί τα παιδιά να αναπαραστήσουν τα φύλλα που στροβιλίζονται στον άνεμο καθώς πέφτουν. Στην αρχή ζητά από τα παιδιά να σταθούν όρθια (green), μετά να χαμηλώσουν λίγο (yellow) και να συνεχίσουν να χαμηλώνουν σιγά-σιγά (orange, red and brown) ανάλογα με το χρώμα».

How many leaves can you see?

ενισχύουν την ικανότητα αυτοσυγκέντρωσης και αυξάνουν το εύρος προσοχής

αναπτύσσουν τη λογικο-μαθηματική και οπτικο-χωρική νοημοσύνη (Hughes, 2002)

Παιχνίδια μνήμης

δίνουν την ευκαιρία στα παιδιά να πειραματιστούν χωρίς να φοβούνται την αποτυχία

βοηθούν τα παιδιά να επιμένουν στον στόχο τους και να μην τα παρατούν

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

It's winter! Animals hibernate

Πρόταση Διαμορφωτικής Αξιολόγησης

«Παιχνίδι μνήμης με τα ζώα που πέφτουν σε χειμερία νάρκη»

Υπάρχουν διπλές καρτέλες για κάθε ζώο αναποδογυρισμένες και τα παιδιά προσπαθούν να φτιάξουν ζευγάρια, λέγοντας τα αντίστοιχα ονόματα των ζώων».

It's winter. Animals hibernate!

Γιατί παιχνίδια στον κύκλο;

Εμπλέκουν με παιγνιώδη τρόπο τα παιδιά στη χρήση γλώσσας που εμπεριέχει πολλή επανάληψη και μίμηση.

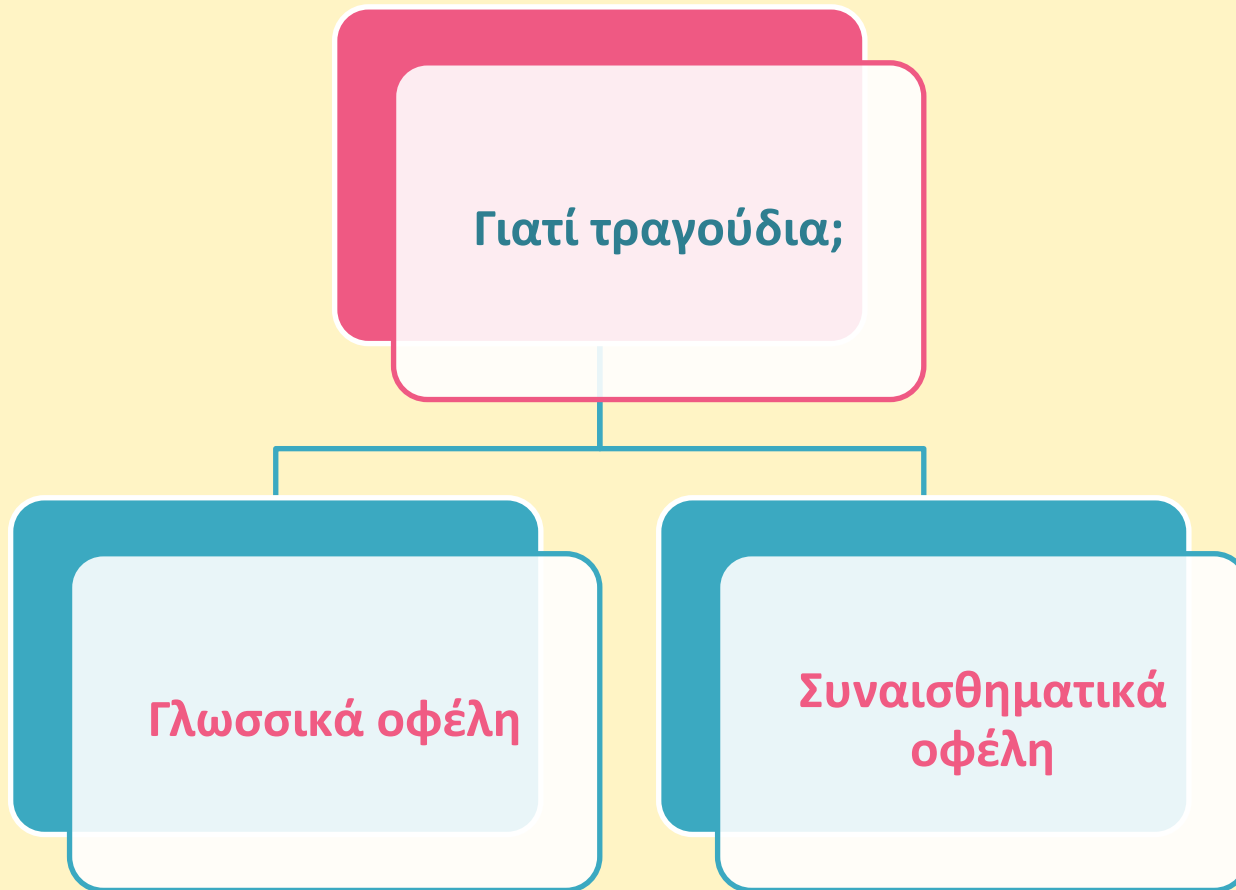
Παραδείγματα:

What's your name?

- Ξεκινάμε σε κύκλο και ο/η εκπαιδευτικός της αγγλικής γλώσσας λέει ρυθμικά τη φράση: "What's your name? What's your name?" (Frère Jacques tune).
- Τα παιδιά επαναλαμβάνουν δυο φορές τη φράση και, αφού σταματήσουν, ο/η εκπαιδευτικός της αγγλικής γλώσσας διαλέγει ένα παιδί για να πει το όνομά του. Αυτό συνεχίζεται μέχρι να τελειώσει ο κύκλος των παιδιών.
- Στη συνέχεια μπορούν να γίνουν αρκετές παραλλαγές, π.χ. λέγοντας τη φράση αργά, γρήγορα, με βαριά φωνή, ψιθυριστά κτλ.
- Σε μια παραλλαγή μπορούμε να πούμε στα παιδιά να κάνουν διάφορες αστείες γκριμάτσες λέγοντας το όνομά τους ή να μιμηθούν την φωνή κάποιου ζώου.

2. The music ball!

- Μια μπάλα γυρίζει από χέρι σε χέρι με τα παιδιά να είναι σε κύκλο και με το "Stop" του/της εκπαιδευτικού, η μπάλα σταματά και το παιδί που την κρατά πρέπει να πει το όνομά του ή να ονομάσει ένα ζώο, κτλ.

Επανάληψη, ρυθμός,
μίμηση

Ανάπτυξη λεξιλογίου και
γλωσσικών δεξιοτήτων
(Coyle & Gracia, 2014)

Βελτίωση προφοράς

Είναι διασκεδαστικά,
δημιουργούν ενδιαφέρον
και αυξάνουν την
κινητροδότηση

Τα τραγούδια μας
επιτρέπουν να εξετάζουμε
συναισθήματα και
καταστάσεις της
καθημερινής ζωής

Υπάρχουν τραγούδια που
συνδέονται με εορταστικές
περιστάσεις και με τον
τρόπο αυτό δίνουν την
ευκαιρία στα παιδιά να
γνωρίσουν και άλλες
κουλτούρες και πολιτισμούς
(Conesa and Rubio, 2015)

- *This is the way we get dressed...*
- *Old MacDonald had a farm...*
- *Incy Wincy spider...*
- *The wheels on the bus...*
- *Row row row your boat...*

Παιδικά τραγούδια με ημέρες της εβδομάδας και αριθμούς:

- *Monday, Tuesday, Wednesday, jump!*
- *Hickory Dickory Dock, the mouse ran up the clock!*
- *Five Little Monkeys jumping on the bed...*
- *Ten Green Bottles Hanging on the Wall...*

Δραστηριότητα: Καλωσορίζουμε την Kiki τραγουδώντας

«Ήρθε η ώρα να μάθουμε ένα τραγούδι για να καλωσορίσουμε την Kiki στην τάξη μας!

(EA-N) Βοηθάμε τα παιδιά να μάθουν τα λόγια των τραγουδιών. Ταυτόχρονα κάνουμε και τις ανάλογες κινήσεις. Τα παιδιά μπορούν να σταθούν ή να κάτσουν σε δυο ή τρεις κύκλους και να χαιρετούν και καλωσορίζουν το ένα το άλλο με τη σειρά καθώς τραγουδούν τα κομμάτια.

Hello, Hello! How are you? (x4) (χαιρετισμός)

I'm fine thank you! How are you? (x2) (χέρι στην καρδιά)

Hello, Hello! How are you? (x4) (χαιρετισμός)

Hello, Hello, welcome to our school (χαιρετισμός και χέρι στην καρδιά)

Oh! Hello, Hello to you (χαιρετισμός)

Nice to meet you!

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

What's the weather like today?

What's the weather, what's the weather, like today, like today?

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

How many leaves can you see?

The leaves on the trees

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

It's almost Christmas! The Story Sack

Χριστουγεννιάτικα τραγούδια στα αγγλικά
(e.g. *We wish you a Merry Christmas, jingle bells,*
κτλ.)

What's the weather like today?

How many leaves can you see?

It's almost Christmas: The Story Sack

Βιβλιογραφία

Coyle, Y., G., & R.G. Gracia (2014). Using songs to enhance L2 vocabulary acquisition in preschool children. *ELT Journal*, Volume 68, Issue 3: 276–285, <https://doi.org/10.1093/elt/ccu015>

Garcia Conesa, I.M., & A.D. Juan Rubio, (2015). The use of rhymes and songs in the Teaching of English in Primary Education. *Docencia e Investigación*. 25(2): 83-101.

Hughes, T. (2002). Managing multiple activities for specific themes in the EFL classroom (PreK-grade 2). *Profile: Issues in Teachers' Professional Development*, 3(1), 31-34.

Krashen, S. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford Pergamon Press.

Tombak, A. (2014). Importance Of Drama In Pre-School Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 14(3), 372 – 378.

Αλεξίου Θ., & Πεντέρη Ε.(Επιμ.). (2022). *Εκπαιδευτικά Σενάρια EAN*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: [10.26262/heal.auth.ir.341660](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.341660)

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

4.4 Αξιοποίηση Παιδαγωγικών Τεχνικών και Εκπαιδευτικών Πλαισίων II

Μαρίνα Ματθαιουδάκη
Καθηγήτρια

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ.

Ματθαιουδάκη, Μ. (2022). Μεθοδολογία και κατάλληλες τεχνικές στην προσχολική ηλικία. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

Παραμύθια και ιστορίες

οι μαθητές/ήτριες είναι
εξοικειωμένοι/ες με τη δομή των
ιστοριών από τη μητρική τους γλώσσα

οι ιστορίες κεντρίζουν τη φαντασία και
καλλιεργούν τη δημιουργικότητα

Γιατί παραμύθια και
ιστορίες;

διευκολύνουν την απομνημόνευση και
την επανάληψη

προωθούν την *πολυαισθητηριακή
προσέγγιση (χρήση όλων των
αισθήσεων)*, αφού συνδυάζονται με
χειροτεχνίες, κατασκευές, παιχνίδια και
τραγούδια (Hsu, 2014)

χρησιμοποιεί αντικείμενα
σχετικά με την ιστορία για
να διευκολύνει την
κατανόηση

δεν μεταφράζει

χρησιμοποιεί τη γλώσσα
του σώματος, εκφράσεις
προσώπου, κτλ

προφέρει καθαρά

μιμείται τις φωνές των
χαρακτήρων

δίνει στα παιδιά ευκαιρίες
να συμμετάσχουν (π.χ.
ρωτάει αν τους αρέσει η
ιστορία, πώς θα συνεχιστεί,
κτλ.)

αναγνωρίζουν νοήματα

ακολουθούν την αφήγηση

εξοικειώνονται με τα
τεμαχιακά και τα
υπερτεμαχιακά στοιχεία
της γλώσσας (φωνήεντα,
σύμφωνα, τόνο,
επιτονισμό, ρυθμό της
γλώσσας)

χρησιμοποιούν την
υπάρχουσα γνώση για να
κατανοήσουν την
καινούρια

καταλαβαίνουν αλλαγές
στον επιτονισμό

χρησιμοποιούν το
συγκείμενο για να
κατανοήσουν και να
προβλέψουν τι θα
ακολουθήσει στην ιστορία

συνειδητοποιούν πώς χρησιμοποιείται η γλώσσα (Masoni, 2019)

κάνουν υποθέσεις και πειραματίζονται με τη χρήση της γλώσσας

χρησιμοποιούν επαναλαμβανόμενα γλωσσικά μοτίβα και αποκτούν ευχέρεια στη χρήση της γλώσσας

Σύνδεση με τα εκπαιδευτικά σενάρια
ΕΑΝ (Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

I love the colour of my shoes!

Δραστηριότητα: Μια ιστορία για το χρώμα των παπουτσιών του Pete

Pete the cat, I love my shoes

Τα παιδιά ακούν και βλέπουν την ιστορία. Στη συνέχεια τη συζητούν όλοι/ες μαζί με τη βοήθεια και των δύο εκπαιδευτικών, που θέτουν κατάλληλα ερωτήματα (Τι έγινε; Τι θα γίνει μετά; Πώς αντέδρασε ο Pete; Στεναχωρήθηκε; Εσείς, πώς θα αισθανόσασταν; κτλ.).

(EA-N) Ξαναβάζουμε το βίντεο με την ιστορία και το τραγούδι και σταματάμε κατά διαστήματα. Παράλληλα, προτρέπουμε τα παιδιά να επαναλαμβάνουν μαζί μας φράσεις (language chunks) από την ιστορία (ενδεικτικά βλ. επόμενη διαφάνεια με φράσεις που μπορούν να τονιστούν περισσότερο). Χρησιμοποιούμε οπτικό υλικό (κάρτες) και μιμούμαστε σκηνές μαζί με την Kiki.

Τα παιδιά μπορούν να τραγουδούν μαζί. Αν κάποιος παίζει κιθάρα, μπορεί να παίξει το τραγούδι και να τραγουδάνε τα παιδιά (εναλλακτικά μπορούν να παίζουν κιθάρα μέσω λογισμικού).

I love the colour of my shoes!

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

It's freezing!

Δραστηριότητα: Ο Froggy της ιστορίας ντύνεται με χειμωνιάτικα ρούχα!

(EA-N) Αφηγούμαστε με απλά λόγια την ιστορία “Froggy gets dressed” του Jonathan London αξιοποιώντας το λεξιλόγιο στο οποίο εξοικειώθηκαν τα παιδιά. Το συγκεκριμένο βιβλίο και στην πρωτότυπη (αγγλική) αλλά και στην ελληνική του έκδοση θα μπορούσε στη συνέχεια να τοποθετηθεί στη γωνιά της βιβλιοθήκης.

Τα παιδιά δραματοποιούν την ιστορία ή/και ζωγραφίζουν την αγαπημένη τους σκηνή/ή παίζουν ένα παιχνίδι τύπου “Roll a reindeer” όπου κάθε ρούχο αντιστοιχεί σε έναν αριθμό του ζαριού. Τα παιδιά ρίχνουν το ζάρι, λένε τον αριθμό (π.χ. “one”) και τοποθετούν πάνω στη φιγούρα το αντίστοιχο ρούχο (π.χ. “red hat”) μέχρι να ντυθεί ολοκληρωτικά η φιγούρα (π.χ. ο Froggy).

It's freezing!

Τι κερδίζει το παιδί με την εμπλοκή του σε εικαστικές δημιουργίες;

μαθαίνει να εκφράζεται με
διαφορετικούς τρόπους

αναπτύσσεται κοινωνικά,
συναισθηματικά και
διανοητικά

αφήνει τη φαντασία του
ελεύθερη

αναπτύσσει τις λεπτές
δεξιότητές του

γίνεται δημιουργικό και
μαθαίνει να χειρίζεται τα
διάφορα αντικείμενα

γίνεται ανεξάρτητο και αποκτά
αυτοπεποίθηση

Σύνδεση με τα εκπαιδευτικά σενάρια EAN
(Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

How many leaves can you see?

Δραστηριότητα: Το μωσαϊκό του Φθινοπώρου

(N-EA) Προτείνουμε στα παιδιά να μαζέψουμε αληθινά φύλλα από την αυλή και να κάνουμε δώρο στην Kiki ένα κολλάζ-μωσαϊκό για να θυμάται πόσα πολλά και όμορφα χρώματα έχουν τα φύλλα.

Αφού τα παιδιά μαζέψουν τα φύλλα, τα τοποθετούν σε ένα μεγάλο μπολ με νερό για να τα συνθλίψουν με τα χέρια τους.

(EA-N) Δίνουμε στα παιδιά ένα κομμάτι χαρτί A3. Τα παιδιά παίρνουν μία ποσότητα από τα φύλλα που έχουν συνθλίψει και τα τοποθετούν σε σχήμα φύλλου για να κάνουν το κολλάζμωσαϊκό.

How many leaves can you see?

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

It's Winter! Animals hibernate.

Δραστηριότητα: Βοηθώντας τα ζώα να φτιάξουν τις φωλιές τους

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και η κάθε ομάδα δημιουργεί τη φωλιά που κοιμάται το κάθε ζώο (δέντρο, τρύπα στη γη, σπηλιά, φύλλα, κτλ.) είτε ζωγραφίζοντας σε χαρτόνι είτε κατασκευάζοντας την με άχρηστα υλικά (π.χ. χαρτόκουτα) και κόβουν και κολλάνε τα αντίστοιχα ζώα στις φωλιές κάνοντας επανάληψη το αντίστοιχο λεξιλόγιο στα αγγλικά (e.g. *tree, earth, leaves, etc.*).

It's winter. Animals hibernate!

Γιατί κινούμενα σχέδια;

Έκθεση σε λόγο φυσικών
ομιλητών/τριών

Τα παιδιά μπορούν να
μάθουν νέες λέξεις,
ακόμη και από την απλή
έκθεση σε βίντεο
(Alexiou & Kokla, 2018a)

Πρωθείται η
πολυπολιτισμικότητα
(Alexiou & Kokla, 2018b)

Σύνδεση με τα εκπαιδευτικά σενάρια EAN
(Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

What's the weather like today?

Δραστηριότητα 5

«Η Kiki προτρέπει τα παιδιά να δουν ένα βίντεο «Windy Autumn Day» που της έστειλε η φίλη της Perra Pig που μένει στην Αγγλία και τα ζητά να παρατηρήσουν τις σκηνές και να συζητήσουν. Τα παιδιά μαζί με τον/την εκπαιδευτικό αγγλικής γλώσσας διατυπώνουν προτάσεις και συναποφασίζουν την κίνηση που θα κάνουν κάθε φορά που ακούν τη λέξη “windy”».

What's the weather like today?

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

Time for breakfast!

Δραστηριότητα: Πρωινό με την Πέππα!

(ΕΑ-Ν) Προτείνουμε στα παιδιά να δουν ένα επεισόδιο από τη σειρά «Πέππα το γουρουνάκι» με το πρωινό που ετοίμασε η κα. Γαζέλα για τα παιδιά (“Peppa pig and the toaster”) “Let’s have breakfast with Peppa pig!”. Πρώτα βλέπουμε το επεισόδιο. Στη συνέχεια, συζητούμε όλοι/-ες μαζί για το επεισόδιο, θέτοντας τα κατάλληλα ερωτήματα (τι έγινε; τι θα γίνει μετά; τι επέλεξαν τα παιδιά; κτλ.).

Time for breakfast!

Όπως είναι φανερό από τα σενάρια, τα τραγούδια, οι ιστορίες, τα παιχνίδια ρόλων, οι εικαστικές δραστηριότητες, ο χορός και η κίνηση συνδυάζονται και αλληλοσυμπληρώνονται μέσα σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο που συνδυάζει **γλώσσα και περιεχόμενο**.

Η εφαρμογή του soft CLIL στην προσχολική εκπαίδευση

Εστίαση σε **θεματικές από το αναλυτικό πρόγραμμα** του νηπιαγωγείου με **στόχο την ανάπτυξη της Γ2** (Soraya, 2015).

Οι μαθητές/ήτριες κάνουν δραστηριότητες ή και **σχέδια εργασίας (projects)**

Σύνδεση με τα εκπαιδευτικά σενάρια EAN
(Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

How many leaves can you see?

Δραστηριότητα: Ένα παιδί μετράει τα φύλλα

Έρθε η ώρα τα παιδιά να συμμαζέψουν την τάξη, να καθαρίσουν την αυλή από τα ξερά φύλλα.

(N-EA) Προτείνουμε να ζητήσουμε τη βοήθεια της Kiki. Στο πάτωμα υπάρχουν πέντε καλαθάκια, ένα για το κάθε χρώμα φύλλου, με την αντίστοιχη σήμανση (π.χ. με το καρτελάκι του χρώματος).

(EA-N) Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες, μία για το κάθε χρώμα. Η Kiki φωνάζει ένα ένα τα χρώματα των φύλλων, π.χ. “red leaves”, και η αντίστοιχη ομάδα πρέπει να μαζέψει τα φύλλα του χρώματος που φωνάζει η Kiki και να το βάλουν στο αντίστοιχο καλαθάκι.

(EA-N) Η Kiki μπορεί να τους ρωτήσει: “How many leaves can you see?” και δίνει σε κάθε ομάδα ένα καρτελάκι με αριθμούς 1-10 για να αντιστοιχίσουν με την ποσότητα των φύλλων.

(EA-N) Προτρέπουμε τα παιδιά να απαντήσουν στην Kiki σηκώνοντας τα αντίστοιχα δάχτυλα για να δηλώσουν τον αριθμό. Η Kiki βλέπει τα δαχτυλάκια και λέει στα παιδιά τον αριθμό στα αγγλικά.

How many leaves can you see?

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

Time for breakfast!

Δραστηριότητα: Η ρουτίνα του πρωινού με ένα τραγούδι!

(N-EA) Τοποθετούμε σε ένα τραπέζι τα υλικά του πρωινού που χρησιμοποιήθηκαν στο επεισόδιο της Πέππα: τοστιέρα, τοστ, μαρμελάδες, μέλι, χυμός πορτοκάλι.

(EA-N) Αξιοποιούμε τα υλικά για να μάθουν τα παιδιά το τραγούδι του πρωινού ή μπορεί να αξιοποιηθεί και το τραγούδι του συγκεκριμένου επεισοδίου. Τα τραγούδια υποστηρίζονται πάντα από τις ανάλογες κινήσεις παντομίμας.

Ενδεικτικά

Time for breakfast, I'm so hungry Juice and toast, jam and honey Time for breakfast, I'm so hungry Yes, my breakfast is so yummy! Yes, my breakfast is so yummy!

Time for breakfast!

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

It's Winter! Animals hibernate

Δραστηριότητα: Βοηθώντας τα ζώα να φτιάξουν τις φωλιές τους

(EA-N) Αναφέρουμε στα παιδιά ότι η Kiki δεν θυμάται τα ζώα που πέφτουν σε χειμερία νάρκη και δίνουμε στα παιδιά διάφορα flashcards με ζώα ή λούτρινα (όχι μόνο αυτά που πέφτουν σε χειμερία νάρκη).

(EA-N) Προτρέπουμε τα παιδιά να θυμηθούν τα ονόματα των ζώων στην αγγλική γλώσσα. Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και η κάθε ομάδα δημιουργεί τη φωλιά που κοιμάται το κάθε ζώο (δέντρο, τρύπα στη γη, σπηλιά, φύλλα, κτλ.) είτε ζωγραφίζοντας σε χαρτόνι είτε κατασκευάζοντας την με άχρηστα υλικά (π.χ. χαρτόκουτα) και κόβουν και κολλάνε τα αντίστοιχα ζώα στις φωλιές.

Τα παιδιά της κάθε ομάδας πρέπει να ξεχωρίσουν ποια από τα ζώα που τους δόθηκαν πέφτουν σε χειμερία νάρκη και να τα βάλουν στην αντίστοιχη φωλιά. (N-EA) Υποστηρίζουμε και βοηθάμε τα παιδιά όπου χρειαστεί. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τις φωλιές που δημιούργησε κάνοντας επανάληψη και το αντίστοιχο αγγλικό λεξιλόγιο (π.χ. "tree, earth, leaves", etc.) ονοματίζοντας και το ζώο που πέφτει σε χειμερία νάρκη (π.χ. "Bears").

(EA-N) Επαναλαμβάνουμε τις αντίστοιχες φράσεις (π.χ. "Bears/snakes/bats/lizards hibernate").

It's winter. Animals hibernate!

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

It's Winter! Animals hibernate

Δραστηριότητα: Το κουκλοθέατρο των ζώων της χειμερινής νάρκης!

(EA-N) Η Kiki προτρέπει τα παιδιά να παρουσιάσουν στα παιδιά της διπλανής τάξης/του νηπιαγωγείου ή της πρώτης τάξης δημοτικού που συνεργάζονται ό,τι έμαθαν για τα ζώα σε χειμερινή νάρκη. Πώς όμως μπορεί να γίνει αυτό;

Τα παιδιά λένε τις ιδέες του και αποφασίζουν να ετοιμάσουν μια κουκλοθεατρική παράσταση με τη μέθοδο σχεδίου εργασίας αξιοποιώντας και το τραγούδι που έμαθαν.

Τα παιδιά σε ομάδες κατασκευάζουν τις κούκλες-ήρωες της ιστορίας (“Bears/snakes/ bats/lizards”) και τα σκηνικά με απλά υλικά (μπουκάλια, ρολά, κάλτσες κλπ).

(EA-N) Υποστηρίζουμε τα παιδιά όσον αφορά το αγγλικό λεξιλόγιο.

It's winter. Animals hibernate!

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN:

Day and night!

Δραστηριότητα: Τι κάνω τη μέρα και τη νύχτα με ένα τραγούδι!

(EA-N) Η Kiki προτείνει στα παιδιά να ακούσουν ένα τραγούδι για το τι κάνουμε τη μέρα και τη νύχτα: “Let’s sing!”, λέει.

(EA-N) Ακούμε το τραγούδι “Day and night” αρκετές φορές, ενώ εμψυχώνουμε χρησιμοποιώντας τα αντίστοιχα flashcards αλλά και μιμητικές κινήσεις (βλ. επόμενη διαφάνεια), για εκμάθηση και εμπέδωση του σχετικού λεξιλογίου.

Τα παιδιά τραγουδούν το τραγούδι σε ζευγάρια απέναντι το ένα στο άλλο κάνοντας τις σχετικές κινήσεις.

(N-EA) Εμψυχώνουμε τα παιδιά συμμετέχοντας στη διαδικασία.

Day and night!

Βιβλιογραφία

Alexiou, T., & N. Kokla (2018a). Cartoons that make a difference: A Linguistic Analysis of Peppa Pig. *Journal of Linguistics and Education Research*, 1(1), 24-30.

Alexiou, T., & N. Kokla (2018b). Teaching Cultural Elements and Pro-social Behaviour to Preschoolers through Peppa Pig. *Πρακτικά Εργασιών 4ου Διεθνούς Συνεδρίου, για την Προώθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας, Λάρισα 12-14 Οκτωβρίου 2018*, <http://synedrio.epep.gr>, 299-305.

Hsu, Tsu-Chia (2014). Telling tales: Using storytelling to teach EFL kindergarten students in Taiwan. *International Journal of Research Studies in Education*, 4, 13-26.

Masoni, L. (2019). *Tale, Performance, and Culture in EFL Storytelling with Young Learners: Stories Meant to be Told*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishers.

Soraya, G. (2015). Soft CLIL in Infant Education Bilingual Contexts in Spain. *International Journal of Applied Linguistics*, 1, 30-36.

Αλεξίου Θ., & Πεντέρη Ε. (Επιμ.). (2022). *Εκπαιδευτικά Σενάρια EAN*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: [10.26262/heal.auth.ir.341660](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.341660)

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

Σύντομη περιγραφή Ενότητας

Η ενότητα αυτή αποσκοπεί στο να εισάγει τις/τους εκπαιδευτικούς στη φιλοσοφία και τους βασικούς άξονες του προγράμματος του νηπιαγωγείου ως μια βαθμίδα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και αποστολή.

Δίνεται έμφαση στο συνεργατικό πλαίσιο μάθησης και την αξιολόγηση για τη μάθηση με στόχο τη λειτουργική ενσωμάτωση της αγγλικής γλώσσας στο υπάρχον πρόγραμμα και τον εμπλουτισμό του ώστε να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητα σε σχέση με την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Οι υποενότητες εστιάζουν:

- στον σκοπό και τις βασικές αρχές του νηπιαγωγείου,
- στην οργάνωση του φυσικού περιβάλλοντος του νηπιαγωγείου,
- στις συνεργατικές αλληλεπιδράσεις και τις σχέσεις σε επίπεδο τάξης, σχολικής κοινότητας και μεταξύ των πλαισίων (σχολείο-οικογένεια-κοινότητα) και
- στην έννοια, τη σημασία και τις μεθόδους της αξιολόγησης για τη μάθηση.

Στόχοι Ενότητας

- Να αναδειχθούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του χώρου ως στοιχείο του εκπαιδευτικού
- Να υποστηριχθούν οι θετικές σχέσεις στη σχολική κοινότητα και να αναπτυχθούν συνεργατικές πρακτικές στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου
- Να είναι αναδειχθούν οι διαστάσεις της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας-κοινότητας
- Να γίνουν κατανοητές οι βασικές έννοιες και διαδικασίες που αφορούν την αξιολόγηση για τη μάθηση στο νηπιαγωγείο και
- Να εφαρμοστούν σχετικές μέθοδοι και τεχνικές στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών σεναρίων για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

5.1 Σκοπός, Βασικές αρχές και λειτουργία του Νηπιαγωγείου

[με βάση το (νέο) Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου

(Πεντέρη κ.ά., 2021)¹]

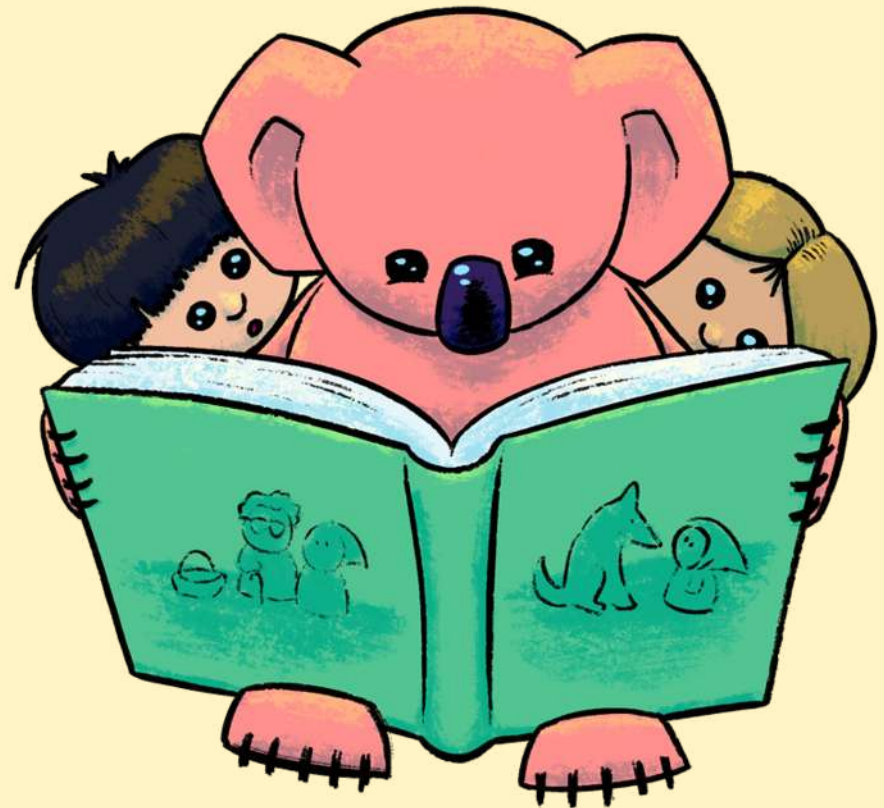
Πεντέρη Ευθυμία
Επίκουρη Καθηγήτρια,
ΤΕΕΠΗ του ΔΠΘ

1 στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542

Πεντέρη, Ε. (2022). Η φιλοσοφία και το πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Φυσιογνωμία Νηπιαγωγείου
  - Σκοπός Νηπιαγωγείου
  - Ανάπτυξη ικανοτήτων
  - Ποιοτική προσχολική εκπαίδευση
2. Βασικές αρχές στο Νηπιαγωγείο
  - Βασικές αρχές συνοπτικά
  - Η εικόνα του παιδιού στο ΠΣ του Νηπιαγωγείου
  - Η ενεργός συμμετοχή του παιδιού
  - Ο κοινωνικ-οπαιδαγωγικός προσανατολισμός του Νηπιαγωγείου-Το Νηπιαγωγείο ως κοινότητα μάθησης

Φυσιогνωμία Νηπιαγωγείου

«Το Νηπιαγωγείο εισάγει τα παιδιά στην πρώτη θεσμοθετημένη βαθμίδα της εκπαίδευσης. Ως σχολικός θεσμός, αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά έχει τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις αρχές και το πλαίσιο λειτουργίας του, τα οποία διαμορφώνουν τη φυσιολογία του».

[(Νέο) Πρόγραμμα Σπουδών
Νηπιαγωγείου: Πεντέρη, 2021)]

- δυναμικό ξεκίνημα στη σχολική εκπαίδευση των παιδιών,
- συνδέσεις με τα περιβάλλοντα στα οποία ζει και δραστηριοποιείται το παιδί και συνεργασία με την οικογένεια,
- θεμέλια για την ανάπτυξη, την κοινωνικοποίηση και την καλλιέργεια βασικών ικανοτήτων των παιδιών,
- αντιμετώπιση ζητημάτων ή περιορισμών που υφίστανται σε σχέση με τη γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, υποστηρίζοντας τον αντισταθμιστικό ρόλο του σχολείου.

Σκοπός είναι η διασφάλιση των προϋποθέσεων για την **ολόπλευρη ανάπτυξη** του παιδιού, την **ευημερία** του και τη **διαμόρφωση της ταυτότητας του δημοκρατικού πολίτη**. Θέτει τις βάσεις για το μέλλον και εδραιώνει θεμελιώδεις αξίες που προάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, την κοινωνική δικαιοσύνη και την ατομική και συλλογική υπευθυνότητα, σε μια ενταξιακή προοπτική.

Αποστολή Νηπιαγωγείου

...να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά.

...να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν ικανότητες που αφορούν στην αναδυόμενη ταυτότητα του μαθητή/της μαθήτριας και του/της ενεργού πολίτη του τόπου, της χώρας, του κόσμου.

Μια εφαρμογή στην πράξη... Τι σημαίνει «μαθητής/τρια Νηπιαγωγείου»;

ean.auth.gr

Ο/Η εκπαιδευτικός αφηγείται μια ιστορία για το νηπιαγωγείο της κας κουκουβάγιας. Στο νηπιαγωγείο έρχεται ένας καινούργιος μαθητής ή μια καινούργια μαθήτρια. Δεν ξέρει όμως τι σημαίνει να είσαι μαθητής/τρια του νηπιαγωγείου! Πώς μπορούν τα άλλα ζωάκια-μαθητές/τριες να τον βοηθήσουν να προσαρμοστεί στο νηπιαγωγείο;

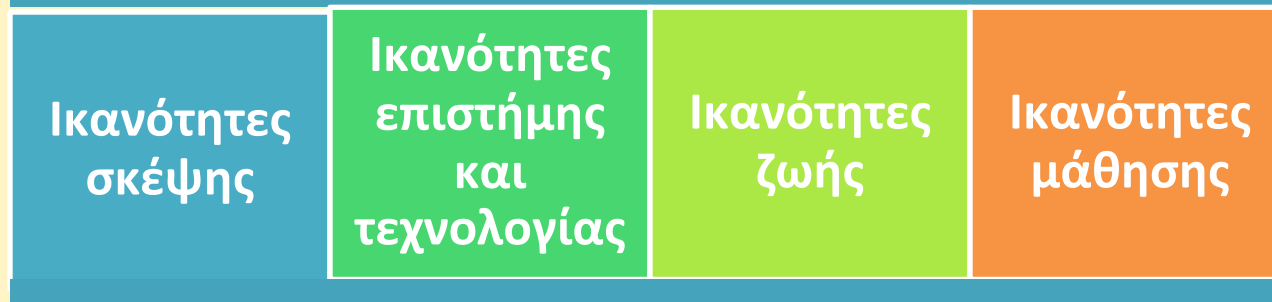
Τα παιδιά προτείνουν να φτιάξουν μια λίστα με το τι κάνει και τι δεν κάνει ένας μαθητής/μια μαθήτρια του νηπιαγωγείου και να την αναρτήσουν στην πόρτα/πίνακα του νηπιαγωγείου. Διατυπώνουν τις ιδέες τους, τις οποίες καταγράφει ο/η εκπαιδευτικός στην αντίστοιχη λίστα. Αποφασίζουν για την τελική παρουσίαση (π.χ. με ζωγραφιές). Σε ζευγάρια αναλαμβάνουν να ζωγραφίσουν, το καθένα, μια από τις προτάσεις της λίστας και κολλούν τη ζωγραφιά τους στο χαρτόνι της παρουσίασης δίπλα στην αντίστοιχη πρόταση.

Ο/Η εκπαιδευτικός φωτογραφίζει την κατασκευή των παιδιών και εξηγεί ότι θα τη στείλει στην κα κουκουβάγια...

Τα παιδιά έχουν ήδη ξεκινήσει να σκέφτονται για τη δική τους ταυτότητα ως μαθητές/μαθήτριες. Η δραστηριότητα διευκολύνει τα παιδιά να εκφράσουν τις ιδέες τους, αλλά και να αναπτύξουν μια κοινή αντίληψη για τον νέο τους ρόλο στο πλαίσιο της μετάβασης στο νηπιαγωγείο. Η κατασκευή-λίστα μπορεί να εμπλουτίζεται μέσα στη χρονιά δείχνοντας πώς εξελίσσεται η αντίληψη των παιδιών για τον ρόλο τους ως μαθητές/τριες. Ο ρόλος της αγγλικής γλώσσας στη δόμηση της ταυτότητας των μαθητών/τριών και η σύνδεση με τη μετάβαση στο δημοτικό σχολείο μπορεί να αναδειχθεί και να αξιοποιηθεί κατάλληλα και από τους/τις δύο εκπαιδευτικούς.

Ικανότητες 21^{ου} αιώνα

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ	ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
Α΄ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	Α.1 ΓΛΩΣΣΑ
	Α.2 ΤΠΕ
Β΄ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΠΑΙΔΙ ΕΑΥΤΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	Β.1 ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
	Β.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
Γ΄ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	Γ.1 ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ
	Γ.2 ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
	Γ.3 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ
Δ΄ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΠΑΙΔΙ, ΣΩΜΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗ	Δ.1 ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ
	Δ.2 ΤΕΧΝΕΣ

Εντάσσεται στους στόχους του **A' Θεματικού Πεδίου** και στην **Ενότητα της Γλώσσας**.

Οι στόχοι του **A' Θεματικού Πεδίου** λαμβάνουν υπόψη τις **σημαντικές αλλαγές στους τρόπους που οι άνθρωποι μεταδίδουν νοήματα** και παρέχουν ευκαιρίες εξοικείωσης των παιδιών με ποικίλα εργαλεία για την **επεξεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών** με σκοπό την εδραίωση αμοιβαίας κατανόησης [(νέο) Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου (Πεντέρη κ.ά., 2021)].

Σε ό,τι αφορά την **Ενότητα της Γλώσσας**, η τρίτη υποενότητα **Πολυγλωσσική επικοινωνία** δίνει έμφαση στις **διαπολιτισμικές ανταλλαγές** και την εξοικείωση των παιδιών με **ποικίλα γλωσσικά ερεθίσματα** που αφορούν είτε το οικογενειακό γλωσσικό υπόβαθρο, είτε τις γλώσσες ενδιαφέροντος των παιδιών.

Η σημασία της προσχολικής εκπαίδευσης συνδέεται με τις ραγδαίες αλλαγές στην ανάπτυξη του εγκεφάλου και της συμπεριφοράς σε αυτήν την ηλικιακή περίοδο (4-6 έτη) και την επίδραση των οργανωμένων εκπαιδευτικών διαδικασιών που ακολουθούν βασικά κριτήρια ποιότητας (Lightfoot et al., 2014). Οι δείκτες ποιότητας φαίνεται ότι σχετίζονται με τα αποτελέσματα στα παιδιά (Grammaticopoulos et al., 2017).

Διαστάσεις ποιότητας

Δομή/Διαχείριση

Σύνθεση ομάδας
Ατομικά χαρακτηριστικά
Αναλυτικό πρόγραμμα
Χαρακτηριστικά φυσικού περιβάλλοντος (χώρος, υλικά κτλ.)

Προσανατολισμός

Αντιλήψεις για την επαγγελματική ταυτότητα και τον επαγγελματικό ρόλο
Κατανόηση του Αναλυτικού Προγράμματος
Κοινό όραμα

Διεργασία

Παιδαγωγικές σχέσεις και αλληλεπιδράσεις
Εφαρμογή του Αναλυτικού Προγράμματος

- Οι **σχέσεις στην τάξη** και το πλούσιο σε ερεθίσματα και αναπτυξιακά κατάλληλο πλαίσιο μαθησιακό περιβάλλον συνδέονται με πολλαπλά οφέλη στα μικρά παιδιά (Meluish, 2015).
- Κατά συνέπεια, η συνεργασία ανάμεσα στους ΠΕ60 & ΠΕ06 και η σχέση που αναπτύσσουν με τα παιδιά είναι καθοριστικοί παράγοντες για την επιτυχία των δημιουργικών δραστηριοτήτων στην αγγλική γλώσσα.
- Οι **απόψεις των εκπαιδευτικών για το παιδαγωγικό τους έργο και τον επαγγελματικό τους ρόλο** έχουν καθοριστική για τη διασφάλιση της ποιότητας της μαθησιακής εμπειρίας των παιδιών σημασία (OECD, 2018).
- Ως εκ τούτου, το πώς οι αντιλήψεις για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο ενσωματώνονται στην οργανωσιακή κουλτούρα του Νηπιαγωγείου (Eichsteller & Holthoff, 2011) είναι στοιχείο της ποιότητας προσανατολισμού που επηρεάζει το εκπαιδευτικό έργο.
- Η **συνεχής επαγγελματική μάθηση** (στοιχείο της ποιότητας δομής ή διαχείρισης) συνδέεται άμεσα με τα αποτελέσματα στα παιδιά (OECD, 2018).
- Έτσι, η συνεχής επιμόρφωση σε σχέση με την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο δύναται να ενισχύει τα θετικά αποτελέσματα στα παιδιά.

🕒 Μπορείτε να παρακολουθήσετε το βίντεο με την Maresa Duignan (Assistant Chief Inspector at the Department of Education and Skills, Ireland), η οποία συζητά για το ζήτημα της ποιότητας στην προσχολική εκπαίδευση (βλ. Συμπληρωματικό Υλικό της υποενότητας 2.1).

🕒 Αξιοποιήστε την εμπειρία σας και ανταλλάξτε απόψεις στο Forum για το ποιοι είναι οι πιο σημαντικοί παράγοντες που θα διασφαλίσουν την ποιότητα του εκπαιδευτικού σας έργου σε σχέση με την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο.

Βασικές αρχές στο Νηπιαγωγείο

Οι αρχές που προτείνει το ΠΣ του Νηπιαγωγείου λειτουργούν ως χάρτης για την ανάπτυξη ενός κοινού πλαισίου για την οργάνωση της μάθησης στο Νηπιαγωγείο. Το πλαίσιο αυτό μπορεί να συνοψιστεί σε 10 προτάσεις [(νέο) Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου (Πεντέρη κ.ά., 2021)]:

- Εστίαση στην **ανάπτυξη ικανοτήτων** για την **επιτυχημένη και δυναμική συμμετοχή του παιδιού** στη σύγχρονη κοινωνική ζωή **ως ενεργός πολίτης**.
- Προϋπόθεση είναι η **καλή γνώση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών των παιδιών προσχολικής ηλικίας**, για την οργάνωση του μαθησιακού περιβάλλοντος.
- Το **παιδί βρίσκεται στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας** και έχει **ενεργό συμμετοχή στη διαμόρφωσή της**.
- Αναγνωρίζεται **ο κοινωνικός χαρακτήρας της μάθησης** και η **σημασία των θετικών και υποστηρικτικών σχέσεων** με τους σημαντικούς άλλους.

- Η **επίδραση του πολιτισμού** γίνεται αντιληπτή μέσα από την καθημερινή εμπειρία, και τον τρόπο που τα παιδιά, οι οικογένειες και οι νηπιαγωγοί αλληλεπιδρούν.
- Η **μάθηση προσεγγίζεται ολιστικά**, μέσα από ερεθίσματα που έχουν νόημα για τα παιδιά και αντλούν από τη σύγχρονη καθημερινή ζωή και την τοπική και ευρύτερη κοινότητα.
- Η **φυσική περιέργεια των παιδιών** για τον κόσμο και **το παιχνίδι** αποτελούν τη βάση για την οργάνωση μαθησιακών καταστάσεων.
- Η **συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων** στην εκπαίδευση του παιδιού αποτελεί σημαντική προτεραιότητα του νηπιαγωγείου.
- Οι νηπιαγωγοί δημιουργούν κατάλληλες ευκαιρίες **ώστε τα παιδιά να επικοινωνούν αυτά που σκέφτονται, αυτά που γνωρίζουν, και αυτά που μπορούν να κάνουν. Αξιολογούν, ανατροφοδοτούν και αναδιαμορφώνουν** το εκπαιδευτικό πρόγραμμα.
- Το **κοινό όραμα** είναι σημαντική παράμετρος για τη **διασφάλιση της ποιότητας** της παρεχόμενης εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο.

Το παιχνίδι και η μάθηση είναι αλληλένδετα στοιχεία στη ζωή των μικρών παιδιών.

- μαθησιακές καταστάσεις στηρίζονται σε ένα **σενάριο**.
- κατάλληλη **επικοινωνιακή συνθήκη** ώστε το αντικείμενο της μάθησης να αποκτά λειτουργικό χαρακτήρα και σημασία για τα παιδιά.
- **αξιοποίηση της κούκλας** ως σημαντικό παιδαγωγικό εργαλείο για την ενίσχυση της παιγνιώδους μάθησης.

Η κούκλα ως παιδαγωγικό εργαλείο (Πεντέρη, 2020)

ean.auth.gr

(1) παράγει και προάγει την επικοινωνία,

- Οι εκπαιδευτικοί που χρησιμοποιούν την κούκλα για να παρουσιάσουν ένα πρόβλημα που χρειάζεται λύση χρησιμοποιούν περισσότερο ανοιχτές ερωτήσεις και διαλογική συζήτηση με τα παιδιά.
- Ακόμη και τα πιο εσωστρεφή παιδιά «ξεκλειδώνουν» όταν επικοινωνούν με την κούκλα και εξηγούν τα πράγματα περισσότερο ολοκληρωμένα στην κούκλα παρά στον/στην εκπαιδευτικό, ενώ έχουν τον έλεγχο της συζήτησης.

(2) υποστηρίζει το θετικό κλίμα στην τάξη,

- Η χρήση της κούκλας χαλαρώνει και ευαισθητοποιεί τα παιδιά. Τα βοηθά να νιώσουν ασφάλεια στην επικοινωνία, ενώ δεν φοβούνται να κάνουν λάθος «όταν έχουν την κούκλα στο χέρι».
- Η χρήση της κούκλας βοηθά στην προσαρμογή των παιδιών και την ανάπτυξη θετικής σχέσης με τον/την εκπαιδευτικό.

(3) προάγει τη δημιουργικότητα και τη μάθηση,

- Τα παιδιά πασχίζουν να λύσουν ένα πρόβλημα και να βοηθήσουν την κούκλα να μάθει με ευφάνταστους τρόπους.
- Το δραματικό παιχνίδι με την κούκλα βοηθά τα παιδιά να επεξεργαστούν διάφορα εκφραστικά μέσα και να επινοήσουν ιστορίες.

(4) ενισχύει τη συνεργασία και την ένταξη/ενσωμάτωση στην ομάδα

- Η συνεργασία με την κούκλα βοηθά τα παιδιά να ενταχθούν καλύτερα στην ομάδα.
- Η χρήση της κούκλας ενισχύει την αυτοπεποίθηση και την αποδοχή.

(5) συμβάλλει στην αλλαγή συμπεριφοράς/στάσεων

- Η κούκλα βοηθά τα παιδιά να δουν με άλλα μάτια και να κατανοήσουν καλύτερα μια κατάσταση.

Η κούκλα προσωπικότητας μοιάζει με τα παιδιά, αντανακλά τα χαρακτηριστικά τους και έχει όπως και αυτά τη δική της προσωπική ιστορία (τόπος καταγωγής, προέλευση, γλώσσα, οικογένεια, ενδιαφέροντα, ανάγκες κτλ.). Δεν είναι η κούκλα των παιδιών αλλά του/της εκπαιδευτικού. Βοηθά τα παιδιά να εισέρθουν στην κατάσταση, να νιώσουν και να εξερευνήσουν, δίχως να χρειαστεί να βιώσουν άμεσα. Με αυτόν τον τρόπο διευκολύνεται η διαχείριση δύσκολων καταστάσεων ή/και η ενασχόληση με αντικείμενα που δεν είναι τόσο οικεία².

² (βλ. Λενακάκης & Χρίστου, 2017)

Η αντίληψη του παιδιού ως ενεργού συμμετέχοντα στην ανάπτυξη και τη μάθηση, ανταποκρίνεται στον σύγχρονο τρόπο αντιμετώπισης της παιδικότητας που αναγνωρίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του παιδιού σε όλα τα πλαίσια που συμμετέχει. Εστιάζει στις υπάρχουσες και αναδυόμενες ικανότητές του υιοθετώντας μια αισιόδοξη στάση απέναντι στο παιδί, **στο πλαίσιο πάντα της αναπτυξιακής του ωριμότητας** (Broström, 2012).

- 🕶 Μπορείτε να παρακολουθήσετε το εξής σχετικό βίντεο: An open letter to the world's children | UNICEF, στο Συμπληρωματικό Υλικό της υποενότητας 2.1.

Το κάθε παιδί αντιμετωπίζεται ως μια **μοναδική οντότητα** με συγκεκριμένα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, αποθέματα γνώσεων, κλίσεις, ενδιαφέροντα, ιδιαίτερες ανάγκες, που δημιουργούν ένα μοναδικό μείγμα δυνατοτήτων.

Η διαφορετικότητα αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό της κάθε τάξης και στοιχείο εμπλουτισμού της μαθησιακής εμπειρίας

Στόχος είναι το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου να βοηθήσει το κάθε παιδί να εξελίξει στον μέγιστο βαθμό τις δυνατότητές του, στη **ζώνη της επικείμενης ανάπτυξής του**.

Ζώνη επικείμενης ανάπτυξης: το κενό ανάμεσα στο τι μπορεί να κάνει ένα παιδί μόνο του και στο τι μπορεί να καταφέρει και να μάθει με τη συμβολή κάποιου μεγαλύτερου ή πιο έμπειρου ατόμου, σε ένα πλούσιο περιβάλλον μάθησης.

...Τα προσχολικά προγράμματα έχουν την ευθύνη να δημιουργούν ένα περιβάλλον που σέβεται τη διαφορετικότητα, υποστηρίζει τους δεσμούς των παιδιών με τις οικογένειες και την ευρύτερη κοινότητα και προάγει την κατάκτηση της δεύτερης και μητρικής γλώσσας και τις πολιτισμικές ταυτότητες των παιδιών...

(NAEYC, 2009)

Τα αγγλικά «ξεκλειδώνουν» τη δυνατότητα επικοινωνίας και επαφής με διάφορους πολιτισμούς, ως γλώσσα του κόσμου, προάγοντας την **πολυγλωσσική επίγνωση** και τη **διαπολιτισμική επικοινωνία** και βοηθώντας τα παιδιά να αναπτύξουν την **ταυτότητα του πολίτη του κόσμου**.

- 🕒 Μπορείτε να παρακολουθήσετε σχετικό βίντεο : Education Talks: Why cultural education matters, στο Συμπληρωματικό Υλικό της Υποενότητας 2.1.

20^{ος} αιώνας: ο αιώνας του ατόμου

Piaget: Το άτομο ανακαλύπτει τον κόσμο μόνο του

21^{ος} αιώνας: η εποχή της κοινότητας

Vygotsky: Αναγνώριση της συμβολής του κοινωνικού πλαισίου στη μάθηση του ατόμου

Bruner: Αναγνώριση της συμβολής του πολιτισμού και των αξιών

ισορροπία ανάμεσα στην ατομικότητα και την κοινωνική διασύνδεση

αναγνώριση της σημασίας της σχέσης, της συμμετοχής, της αμοιβαιότητας και της συνεργασίας στο πεδίο της ανάπτυξης και της μάθησης

(Feldman, 2000)

Η μάθηση ως επικοινωνιακή δραστηριότητα: Η γλώσσα αποτελεί το βασικό σημειωτικό εργαλείο του πολιτισμού για τη μάθηση, καθώς μας επιτρέπει: (α) να επικοινωνούμε με τους άλλους και (β) να νοηματοδοτούμε τα μηνύματα/πληροφορία.

«Η λειτουργία και αποτελεσματικότητα του Νηπιαγωγείου ως κοινότητα μάθησης εξαρτάται από την ύπαρξη κοινού οράματος, τη δέσμευση όλων όσων εμπλέκονται για τη βελτίωση και αλλαγή και το σεβασμό απέναντι στις δυνατότητες και τη συμβολή όλων των συμμετεχόντων» [(νέο) Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου (Πεντέρη, κ.ά., 2021)]

- Αναγνώριση των ικανοτήτων και των δυνατοτήτων των συμμετεχόντων/ουσών στην εκπαιδευτική διαδικασία και ενδυνάμωση για βελτίωση—αλλαγή
- Δημοκρατική/ισότιμη συμμετοχή-ατομική συνειδητοποίηση της πορείας της μάθησης
- Αυτονομία, δημιουργικότητα
- Σύνδεση της εκπαίδευσης με την κοινωνία
- Σύνδεση του προγράμματος με την ατομική-προσωπική εμπειρία
- Ενταξιακή προοπτική-πρόληψη αλλά και παρέμβαση
- Έμφαση στις θετικές και υποστηρικτικές σχέσεις
- Συνεργασία με οικογένεια και κοινότητα

Μέσα από την συνεργασία ικανοποιούνται οι μαθησιακές ανάγκες των παιδιών, των εκπαιδευτικών, των οικογενειών και της κοινότητας, αξιοποιώντας τις δυνάμεις των κοινωνικών και θεσμικών σχέσεων επιφέροντας πολιτισμικούς μετασχηματισμούς στις αντιλήψεις για την αξία της μάθησης - προαγωγή της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής κινητικότητας (Μυλωνάκου-Κεκέ, 2014)

-οι μαθητές/μαθήτριες αναγνωρίζουν τους εαυτούς τους ως μέλη της κοινότητας- αίσθηση «ανήκειν»

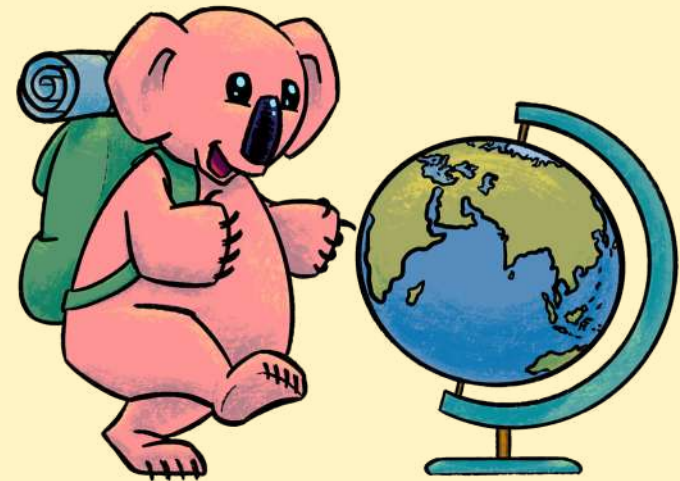
-οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται μεταξύ τους και με όλους/ες όσοι/ες εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία (π.χ. γονείς):

α. δίνοντας αξία στη μάθηση,

β. εστιάζοντας στις δυνατότητες των μαθητών/τριών και των συμμετεχόντων στη μαθησιακή διαδικασία,

γ. αναδιαμορφώνοντας τα εκπαιδευτικά μέσα και τις τεχνικές και ενοποιώντας το μαθησιακό περιεχόμενο,

δ. διαμοιράζοντας καθήκοντα και επικοινωνώντας τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις πρακτικές.

(Edwards, 2012)

Μελέτη περίπτωσης: Συνεργασία ανάμεσα σε νηπιαγωγείο του Βελγίου και της Ζιμπάμπουε

https://acei.org/article/linking_classrooms/

- Αυτές οι συνεργασίες δίνουν τη δυνατότητα όχι μόνο να μάθουν ο ένας/η μία από τον άλλο/την άλλη αλλά «να φέρουν τον κόσμο στην τάξη τους».
- Τα παιδιά καλούνται να διαχειριστούν με θετικό τρόπο τη διαφορετικότητα, καθώς έρχονται σε επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς αλλά και αποκτούν εργαλεία για να κατανοήσουν τα παγκόσμια ζητήματα.
- Δίνεται η δυνατότητα στους/στις εκπαιδευτικούς να εμπλουτίσουν τα θέματα στο πλαίσιο μιας διεθνούς προοπτικής.

Charlotte: Τα παιδιά μας ήρθαν σε επαφή με έναν διαφορετικό κόσμο. Τα υποστηρίξαμε να βρουν τρόπους επικοινωνίας. Τα παιδιά από τα δύο σχολεία έμαθαν μέσα από μηνύματα, τραγούδια, βίντεο και παιχνίδια. Τα βοηθήσαμε να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να «δουν» τον κόσμο με πιο «ανοικτά μάτια».

- Οι συνεργασίες μεταξύ των νηπιαγωγείων των δύο χωρών μπορεί να είναι η βάση για την **ανάπτυξη της ταυτότητας του/της παγκόσμιου/ας πολίτη.**

(Πεντέρη, 2021)

Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο με προϋπόθεση τη συνεργασία των δύο εκπαιδευτικών δεν είναι μια εύκολη υπόθεση. Απαιτεί προσωπική δέσμευση, κοινό όραμα και όρεξη για μάθηση.

Μπορεί όμως να είναι μια απελευθερωτική και αναζωογονητική εμπειρία για όλους, στο πλαίσιο της κοινότητας μάθησης στο Νηπιαγωγείο.

Βιβλιογραφία

Broström, S. (2012). Children's participation in research. *International Journal of Early Years Education*, 20(3), 257-269, DOI: 10.1080/09669760.2012.715407

Dietrichson, J., Kristiansen, I., & Viinholt, B. (2020). Universal preschool programs and long-term child outcomes: A systematic review. *Journal of Economic Surveys*, 34(5), 1007-1043.

Edwards, F. (2012). Learning communities for curriculum change: Key factors in an educational change process in New Zealand. *Professional Development in Education*, 38(1), 25-47. DOI: 10.1080/19415257.2011.592077

Eichsteller, G., & Holthoff, S. (2011). Conceptual foundations of social pedagogy: A transnational perspective from Germany. In: C. Cameron, & P. Moss (Eds.), *Social pedagogy and working with children and young people: where care and education meet* (pp. 33-52). London: Jessica Kingsley Publishers.

Grammatikopoulos, V., Gregoriadis, A., Tsigilis, N., & Zachopoulou, E. (2017). Evaluating quality in early childhood education in relation with children outcomes in Greek context. *Early Child Development and Care*, 188(12), 1816-1825. DOI: 10.1080/03004430.2017.1289192

Lightfoot, C, Cole, M., & Cole, S.R. (2015). *Η ανάπτυξη των παιδιών* (Επιμ. Ζ. Μπαμπλέκου). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Melhuish, E., Ereky-Stevens, K., Petrogiannis, K., Ariescu, A., Penderi, E., Rentzou, K., Tawell, A., Slot, P., Broekhuizen, M., & Leseman, P. (2015). *A review of research on the effects of early childhood Education and Care (ECEC) upon child development*. CARE project; Curriculum Quality Analysis and Impact Review of European Early Childhood Education and Care (ECEC). <http://ecec-care.org/resources/publications/>

Βιβλιογραφία

National Association for the Education of Young Children (2009). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through age 8*. <http://www.naeyc.org/files/naeyc/file/positions/PSDAP.pdf>.

OECD (2018), *Engaging Young Children: Lessons from Research about Quality in Early Childhood Education and Care, Starting Strong*, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264085145-en>

Penderi, E. (2017). Theoretical and practical issues concerning young children's citizenship education: The program "Learn, Care and Act about my City". *Journal of Education and Training*, 5(2), 141-164. <https://doi.org/10.5296/jet.v5i2.13038>

Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2014). *Κοινωνική Παιδαγωγική*. Αθήνα: Διάδραση.

Πεντέρη, Ε. (2020). *Φιλοσοφία και λειτουργία του προγράμματος στο νηπιαγωγείο*. Εισαγωγική Επιμόρφωση για την πιλοτική εφαρμογή της Εισαγωγής της Αγγλικής Γλώσσας στο νηπιαγωγείο: ΙΕΠ.

Πεντέρη, Ε. (2021). *Αναπτύσσοντας την ταυτότητα του παγκόσμιου πολίτη στο νηπιαγωγείο: Η εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας*. Προσκεκλημένη ομιλία στο πλαίσιο διαδικτυακής επιμορφωτικής Ημερίδας που διοργάνωσε το Π.Ε.Κ.Ε.Σ. ΑΜΘ, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, με υπεύθυνη τη Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ 60, Κατερίνα Σαραφίδου (2η Ενότητα Νηπιαγωγείων ΑΜΘ).

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021). *Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» " του ΙΕΠ με MIS 5035542.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

5.2 Η οργάνωση του φυσικού περιβάλλοντος στο Νηπιαγωγείο [με βάση το (νέο) Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου

(Πεντέρη κ.ά., 2021)¹

Πεντέρη Ευθυμία
Επίκουρη Καθηγήτρια,
ΤΕΕΠΗ του ΔΠΘ

1 στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542

Πεντέρη, Ε. (2022). Η φιλοσοφία και το πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του χώρου ως στοιχείο του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος
  - Ο χώρος ως τρίτος παιδαγωγός
  - Ποιοτικά χαρακτηριστικά χώρου
  - Αλληλεπίδραση στον χώρο και με τον χώρο
1. Ο χώρος της τάξης-του νηπιαγωγείου
  - Ο χώρος της τάξης
  - Εμπλουτίζοντας την τάξη με υλικά σε σχέση με την εισαγωγή των αγγλικών
  - «κέντρο συνάντησης των πολιτισμών»
1. Οργάνωση του χώρου και μαθησιακή διαδικασία
  - Πρόσβαση των παιδιών
  - Οργάνωση των ενοτήτων χώρου
  - Ο χώρος ως πλαίσιο στη μαθησιακή διαδικασία

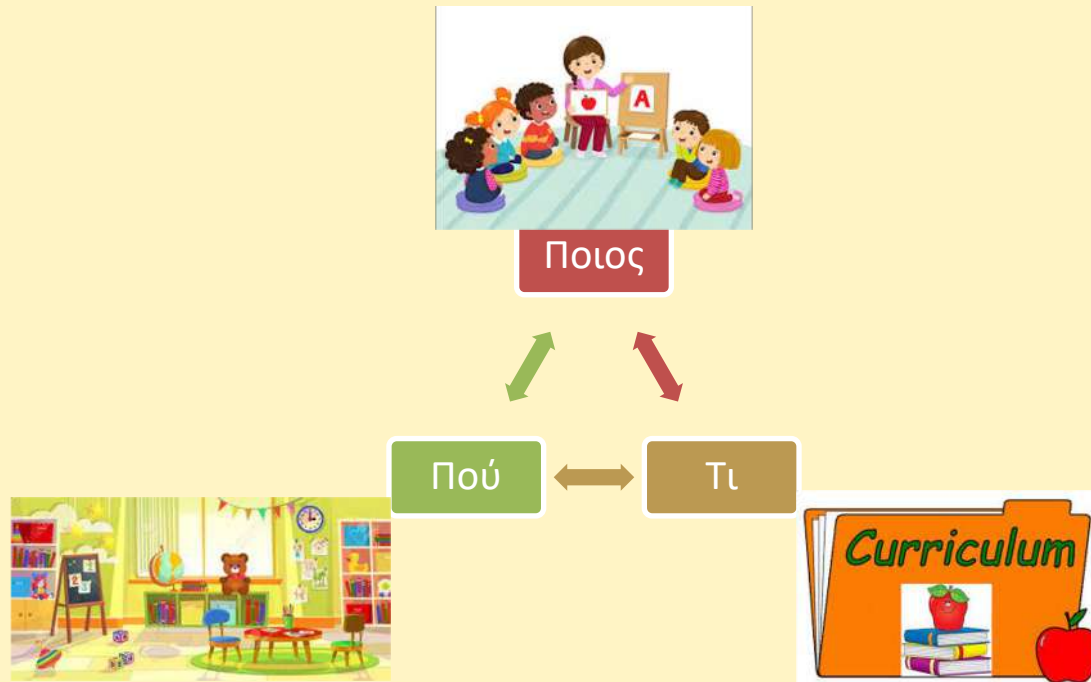

Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του
χώρου ως στοιχείο του
εκπαιδευτικού περιβάλλοντος

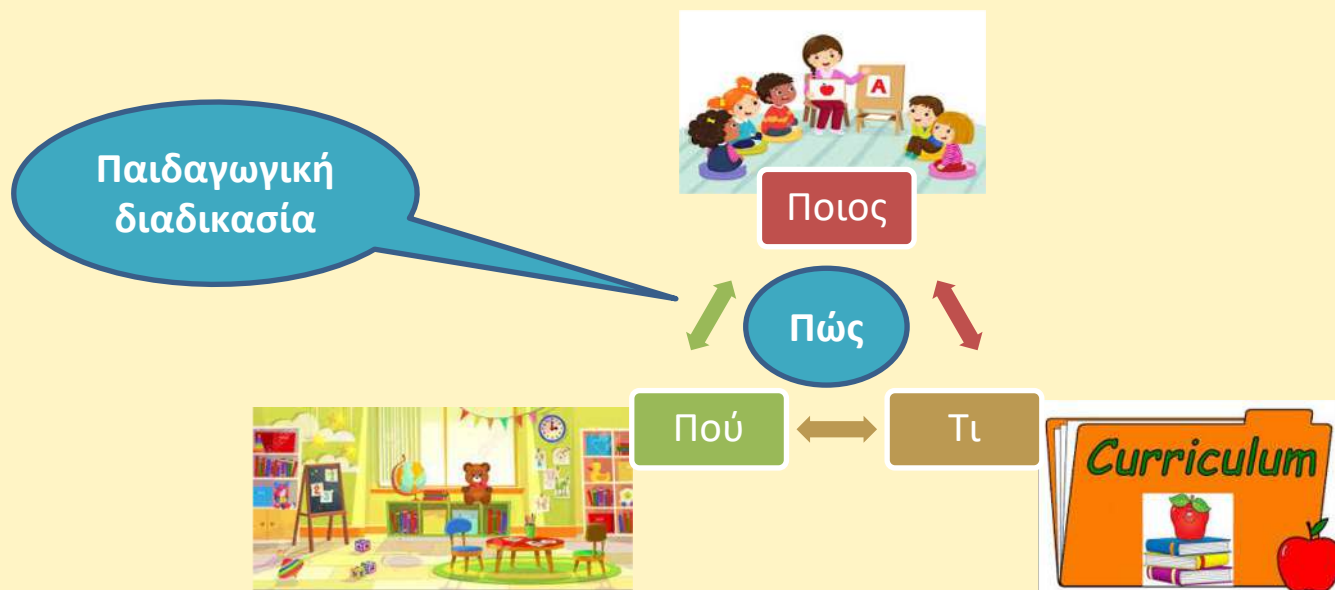
Ο χώρος ως τρίτος παιδαγωγός (Malaguzzi, 1987)

- Οι αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στο παιδί και το περιβάλλον αποτελούν παράγοντα κλειδί για την ανάπτυξη και τη μάθηση.
- Εκτός από τους/τις εκπαιδευτικούς, την ομάδα των παιδιών και άλλους/ες συμμετέχοντες/ουσες στη μαθησιακή διαδικασία (ποιος;) και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα (τι;), ο χώρος (πού;) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο πώς τα παιδιά θα προσεγγίσουν τη μάθηση.

- Έμφαση στη σύνδεση ανάμεσα στην οργάνωση και χρήση του χώρου και των υλικών (φυσική διάσταση) με την παιδαγωγική προσέγγιση των εκπαιδευτικών (ψυχολογική διάσταση) και τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ των παιδιών και με την/τον εκπαιδευτικό (κοινωνική διάσταση) (Berti et al., 2019).
- Για παράδειγμα, έρευνα (Mashburn, 2008) έδειξε ότι τα υλικά για τον γραμματισμό (π.χ. κέντρο μάθησης γραφής-ανάγνωσης) (φυσική διάσταση) είχαν υψηλή συσχέτιση με τις δεξιότητες γραμματισμού των παιδιών (ψυχολογική διάσταση) μόνο σε τάξεις όπου ο/η εκπαιδευτικός ήταν υποστηρικτικός/ή και ενθαρρυντικός/ή προς τα παιδιά (κοινωνική διάσταση).

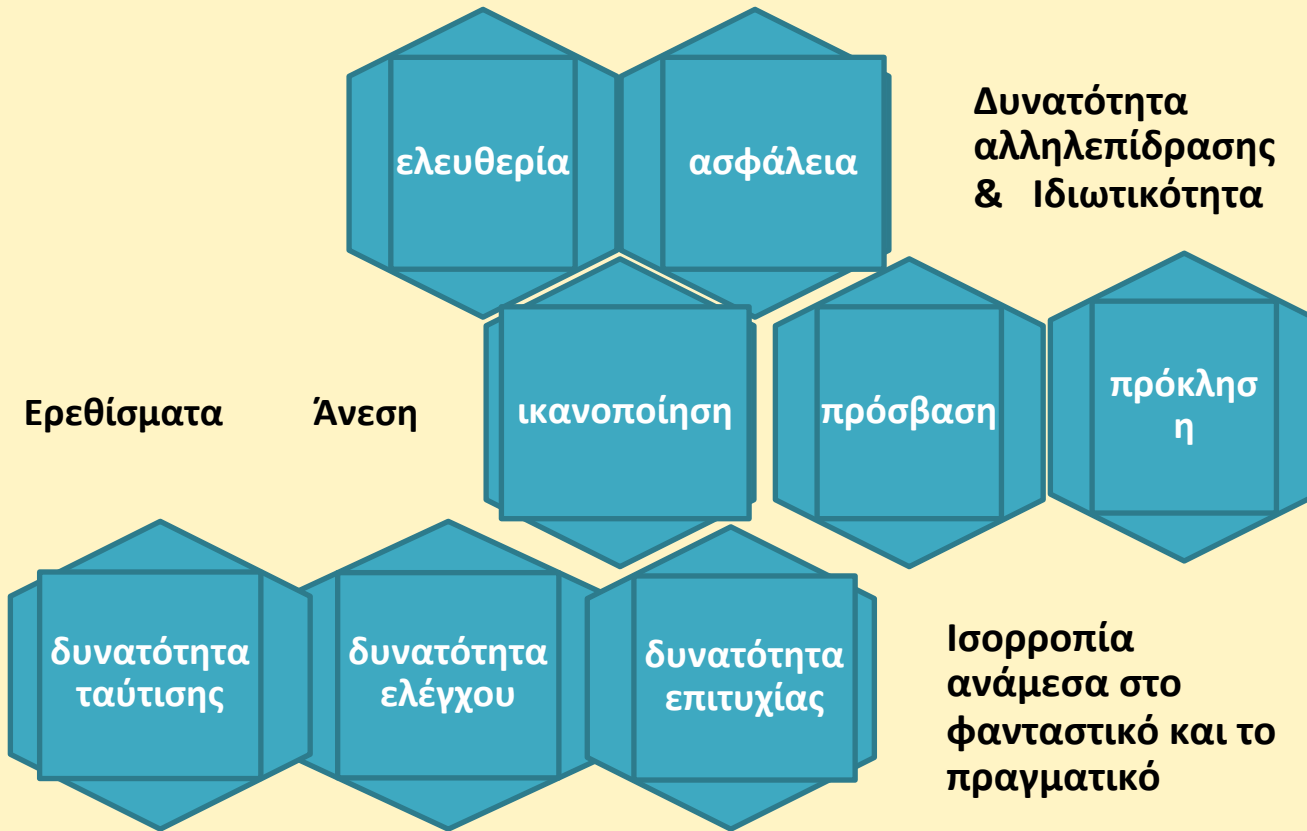
- Τα φυσικά χαρακτηριστικά του χώρου επηρεάζουν την αντίληψη και την αναπαράσταση της πραγματικότητας, καθορίζοντας το πλαίσιο της δράσης του παιδιού, όπως η γλώσσα καθορίζει το πλαίσιο της σκέψης.
- Η αντίληψη και χρήση του φυσικού περιβάλλοντος από τα παιδιά διαφέρει σημαντικά από εκείνη των ενηλίκων: βλέπουν χώρους που είναι «**αόρατοι**» στα μάτια των μεγάλων, αντιλαμβάνονται φανταστικούς χώρους και ερμηνεύουν με έναν δικό τους τρόπο τους στόχους και τις χρήσεις του χώρου.
- Τα παιδιά, όταν συμμετέχουν στον σχεδιασμό του χώρου, εντοπίζουν τις αδυναμίες αλλά και τα πλεονεκτήματά του, κάνουν συγκεκριμένες, εύστοχες και δημιουργικές προτάσεις για την ενίσχυση της ποιότητας του χώρου, στοιχείο που συμβάλλει στην ευημερία τους.

(Berti et al., 2019)

Κινητοποιεί τα παιδιά να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη μάθηση όταν παρέχει:

Τα παιδιά αναπτύσσουν μια ουσιαστική σχέση με τον χώρο και μια ανθρωπομορφική αίσθηση για τον χώρο όταν:

- υιοθετεί την παιδική κλίμακα,
- οργανώνεται με τη συμμετοχή των παιδιών και έχει ευέλικτο χαρακτήρα,
- εμπλουτίζεται και επικαιροποιείται,
- αντανακλά τα χαρακτηριστικά και τη μαθησιακή πορεία των παιδιών
- έχει αισθητική ποιότητα,
- διαθέτει ποικιλία υλικών, υφών, χρωμάτων κτλ. που απευθύνονται σε όλες τις αισθήσεις και ενεργοποιούν τη φαντασία,
- απαρτίζεται από φυσικά αλλά και τεχνητά στοιχεία σε καλή ισορροπία,
- έχει ατμόσφαιρα σπιτιού και δημιουργεί αίσθημα οικειότητας και ζεστασιάς,
- είναι καλά οργανωμένος, αλλά και ταυτόχρονα «επιτρέπει» στα παιδιά να γίνονται «ακατάστατα» καθώς τον αξιοποιούν και τον επεξεργάζονται.

Ο χώρος της τάξης/του
νηπιαγωγείου

- Στο ελληνικό νηπιαγωγείο έχει επικρατήσει ο όρος «γωνιά» για να αποδώσει όλες εκείνες τις ενότητες χώρου που οργανώνονται θεματικά και έχουν συγκεκριμένη οριοθέτηση και λειτουργία.
- Όμως, η γωνιά, δεν μπορεί να αποδώσει τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά της λειτουργίας των ενοτήτων αυτών σε σχέση με τα στοιχεία της δράσης των παιδιών που προσδιορίζουν.
- Το επίπεδο της συγκέντρωσης, του θορύβου, της κίνησης, τα χαρακτηριστικά της εμπλοκής και της αλληλεπίδρασης των παιδιών στις ενότητες χώρου του νηπιαγωγείου, προσδιορίζουν συγκεκριμένους τύπους:

(α) **κέντρα μάθησης** (π.χ. κέντρο υπολογιστή, παρατήρησης και ανακάλυψης, βιβλιοθήκης, κτλ.),

(β) **περιοχές παιχνιδιού** (π.χ. οικοδομικό υλικό, σπιτάκι, μαγαζάκι, κτλ.) και

(γ) **περιοχή συζήτησης**.

- Σημαντικός είναι ο χώρος του/της νηπιαγωγού αλλά και ο προσωπικός χώρος του κάθε παιδιού (π.χ. συρτάρι, ράφι, κτλ.).

👁 Μπορείτε να μελετήσετε το άρθρο του Γερμανού (2011) (βλ. Συμπληρωματικό Υλικό Υποενότητας 2.2).

Οι εκπαιδευτικοί σε σχέση με τον «χώρο»:

- **συνδιαμορφώνουν μαζί με τα παιδιά τα κέντρα μάθησης και τις περιοχές παιχνιδιού**, φροντίζοντας να παρέχουν τα κατάλληλα μέσα και υλικά για να προαχθεί το παιχνίδι και η μάθηση των παιδιών,
- **συνδιαμορφώνουν μαζί με τα παιδιά τους κανόνες αξιοποίησης του χώρου και της λειτουργίας των κέντρων μάθησης και των περιοχών παιχνιδιού**, φροντίζοντας ώστε να υπάρχει ευελιξία, προκειμένου τα παιδιά να διαπραγματεύονται μεταξύ τους τους κανόνες ανάλογα με το στόχο της δράσης τους,
- **αξιολογούν διαμορφωτικά το πλαίσιο και τους κανόνες της λειτουργίας του χώρου**,
- **συμμετέχουν, παρέχοντας τα κατάλληλα ερεθίσματα** (π.χ. ερωτήσεις, επιπλέον υλικά, κτλ.) ώστε να βοηθήσουν τα παιδιά να επεκτείνουν τη σκέψη και το παιχνίδι τους και, εν τέλει, να οικειοποιηθούν και να αξιοποιήσουν με δημιουργικό και εποικοδομητικό τρόπο τον χώρο.

Σταδιακά και καθώς τα παιδιά εξοικειώνονται με την αγγλική γλώσσα μπορούν να εμπλουτίζονται τα κέντρα μάθησης και οι περιοχές παιχνιδιού με σχετικό υλικό:

- Ένα βιβλίο στα αγγλικά στη βιβλιοθήκη μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για ενασχόληση με ένα θέμα (π.χ. μέρες της εβδομάδας-The very hungry caterpillar).
- Ένα παζλ με αντιστοιχίσεις εικόνων/λέξεων που αφορούν ζώα, στα αγγλικά, στα επιτραπέζια παιχνίδια θα βοηθήσει τα παιδιά να εμπεδώσουν γνώσεις που έχουν αποκτήσει, παίζοντας.
- Παιδικά τραγούδια στα αγγλικά για το κέντρο της μουσικής, μπορεί να αποτελέσει υλικό που εξοικειώνει αβίαστα τα παιδιά με την αγγλική γλώσσα, ενισχύοντας τα κίνητρά τους για μάθηση.
- Ένα λογισμικό με αγγλικά ή βίντεο από κάποια παιδική σειρά (π.χ. Peppa pig, βλ. Alexiou, 2015) στο κέντρο του υπολογιστή μπορεί να δώσει πλούσια ερεθίσματα στα παιδιά για τη γλώσσα, σε σχέση με θέματα που έχουν ενδιαφέρον για αυτά (π.χ. πικνίκ: βλ. Πεντέρη, 2020).

Με αφορμή τα ερεθίσματα στην αγγλική γλώσσα και με στόχο την ενίσχυση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και πολυγλωσσικής επίγνωσης μπορεί να διαμορφωθεί ένα **«κέντρο συνάντησης των πολιτισμών»**.

-τα παιδιά προτείνουν το περιεχόμενο και τη λειτουργία αυτής της περιοχής δίνοντας έμφαση στις δικές τους πολιτισμικές εμπειρίες αλλά και στα ενδιαφέροντα (π.χ. να ψάξουν τραγούδια από μια χώρα που τους ενδιαφέρει).

-ενεργοποιούνται οι γονείς αλλά και φορείς που τυχόν θα μπορούσαν να συνδράμουν στην υλοποίηση των ιδεών των παιδιών (π.χ. τα παιδιά με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών απευθύνονται σε καθηγητή/τρια γαλλικών του δημοτικού ή στο Γαλλικό Ινστιτούτο για να ζητήσουν το υλικό που θέλουν)

Το «κέντρο συνάντησης των πολιτισμών» θα μπορούσε να έχει και θεματικό χαρακτήρα και να αλλάζει κατά διαστήματα ανάλογα με τα θέματα με τα οποία εργάζονται τα παιδιά στο ευρύτερο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου: Για παράδειγμα θα μπορούσε να έχει θέμα «Παιχνίδια», «Μουσεία», «Φαγητά», «Μουσική και χορός», κτλ.

Οργάνωση του χώρου και
μαθησιακή διαδικασία

Κέντρο Παρατήρησης και Ανακάλυψης

Η οργάνωση του χώρου γίνεται με βάση την **παιδική κλίμακα**.

- Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στα υλικά και να γνωρίζουν τη θέση και τη χρήση/λειτουργία τους.

Ερώτηση αναστοχασμού: Τι θα προτείνατε για να βελτιωθεί το συγκεκριμένο κέντρο μάθησης; Πώς μπορείτε να το εμπλουτίσετε με ερεθίσματα στην αγγλική γλώσσα;

Η οργάνωση των κέντρων μάθησης και των περιοχών παιχνιδιού δημιουργεί «**ενότητες χώρου**» στην τάξη.

- Έτσι, ένα κέντρο που απαιτεί ησυχία και συγκέντρωση δεν μπορεί να βρίσκεται δίπλα σε μια περιοχή με έντονη δράση και θόρυβο.

<https://gr.pinterest.com/pin/13440498858447398/>

Ερώτηση αναστοχασμού: Ποια ενότητα χώρου θα οργανώνατε δίπλα στο κέντρο της Βιβλιοθήκης; Πώς θα μπορούσε να εμπλουτίσει τις εμπειρίες των παιδιών στα αγγλικά;

Στην **περιοχή της Συζήτησης**:

- τα παιδιά μοιράζονται τις εμπειρίες και τις ιδέες τους, διατυπώνουν προτάσεις σε σχέση με τα ενδιαφέροντά τους και συζητούν για τις εντυπώσεις τους και τα έργα τους.
- ο/η εκπαιδευτικός έχει την ευκαιρία να εισάγει ένα θέμα ή μια δραστηριότητα, να οργανώσει και να αξιολογήσει τη δράση με τα παιδιά.

Δεν είναι ένας χώρος για «μετωπική διδασκαλία». Η περιοχή της συζήτησης αποτελεί σημείο αναφοράς, έναν χώρο συνάντησης, για την ανταλλαγή απόψεων και ιδεών μεταξύ παιδιών και εκπαιδευτικών στο πλαίσιο της οργάνωσης της μαθησιακής διαδικασίας.

<https://1ab7t83ossu73um951g2vaw3-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2015/08/circle-time-flexible-seating.png>

Ο χώρος της τάξης, και του νηπιαγωγείου γενικότερα, αντανακλά τις αλληλεπιδράσεις και τη μαθησιακή πορεία όλων των παιδιών:

οργανώνεται με βάση τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών, σε σχέση με τους διαθέσιμους πόρους (π.χ. εγκαταστάσεις, εξοπλισμό, κτλ.),

...τα κέντρα μάθησης και οι περιοχές παιχνιδιού διαμορφώνονται σταδιακά μαζί με τα παιδιά. Κάποιοι χώροι αλλάζουν λειτουργία μέσα στη χρονιά (π.χ. μαγαζάκι)...

είναι ευέλικτος και αναδιαμορφώνεται ακόμη και μέσα στη μέρα ώστε να ικανοποιεί τα διάφορα σχήματα εργασίας (π.χ. ατομικά, μικρές ομάδες),

...στο πλαίσιο μιας διερεύνησης, μια ομάδα παιδιών επιλέγει να εργαστεί στη μοκέτα, στην περιοχή του οικοδομικού υλικού. Μια άλλη ενώνει δύο παγκάκια στην περιοχή της συζήτησης....

ικανοποιεί τις ανάγκες των παιδιών για αλληλεπίδραση, συνεργασία αλλά και ατομικότητα ή/και απομόνωση

...δύο ενωμένα τραπέζια αποτελούν χώρο για διευρυμένα σχήματα εργασίας. Από την άλλη πλευρά μια μικρή περιοχή με μαξιλάρια επιτρέπει στο παιδί να απομονωθεί και να ησυχάσει όταν το έχει ανάγκη....

ικανοποιεί αισθητικά & ψυχολογικά κριτήρια, είναι τακτοποιημένος και οργανωμένος

...μια μπουκωμένη ή χαοτική τάξη δημιουργεί αναστάτωση και δεν διευκολύνει τη θετική αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών και με τους εκπαιδευτικούς...

ευνοεί την κίνηση των παιδιών, αλλά και πλαισιώνει υποστηρικτικά τη δράση τους

...η διάταξη των επίπλων διαμορφώνει ενότητες χώρου αλλά δεν εμποδίζει την πρόσβαση και ελεύθερη κίνηση και μετακίνηση των παιδιών...

δίνει μηνύματα για τη δράση και πρόοδο των παιδιών

...τα έργα των παιδιών στους τοίχους ή τα σχοινιά, οι καρτέλες με τις λέξεις αναφοράς, οι εικόνες, το εποπτικό υλικό, τα ιστογράμματα των διερευνήσεων, κτλ., αντανακλούν τη δράση των παιδιών και τη μαθησιακή πορεία στο νηπιαγωγείο...

Βιβλιογραφία

Alexiou, T. (2015). Vocabulary uptake from Peppa Pig: A case study of preschool EFL learners in Greece. In C. Gitsaki, & T. Alexiou (Eds.), *Current issues in second/ foreign language teaching and teacher education: Research and practice* (pp. 285– 301). Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.

Berti, S., Cigala, A., & Sharmahd, N. (2019). Early childhood education and care physical environment and child development: State of the art and reflections on future orientations and methodologies. *Educational Psychology Review*, 31, 991-1021. <https://doi.org/10.1007/s10648-019-09486-0>

Malaguzzi, L. (1987). *The hundred languages of children*. (I cento linguaggi dei bambini. Exhibition catalogue) (pp. 16–21).

Mashburn, A. J. (2008). Quality of social and physical environments in preschools and children's development of academic, language, and literacy skills. *Applied Developmental Science*, 12(3), 113–127. <https://doi.org/10.1080/10888690802199392>

Πεντέρη, Ε. (2020). *Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας και σύνδεση με τη μαθησιακή διαδικασία*. Εισαγωγική Επιμόρφωση για την πιλοτική εφαρμογή της Εισαγωγής της Αγγλικής Γλώσσας στο νηπιαγωγείο: ΙΕΠ.

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021). *Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

5.3 Συνεργατικό πλαίσιο μάθησης

[με βάση το (νέο) Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου

(Πεντέρη κ.ά., 2021)¹]

Πεντέρη Ευθυμία
Επίκουρη Καθηγήτρια,
ΤΕΕΠΗ του ΔΠΘ

1 στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542

Πεντέρη, Ε. (2022). Η φιλοσοφία και το πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Από τις αλληλεπιδράσεις στις σχέσεις

2. Συνεργατικές σχέσεις στη σχολική κοινότητα

- Σχέσεις παιδιών-εκπαιδευτικών
- Σχέσεις εκπαιδευτικών
- Σχέσεις μεταξύ σχολείων και με στελέχη εκπαίδευσης

3. Συνεργασία σχολείου-οικογένειας-κοινότητας

- Οφέλη συνεργασίας με τις οικογένειες και την κοινότητα
- Συνεργασία: Πρακτικές ενίσχυσης γονικής εμπλοκής

- Με βάση τη βιο-οικοσυστημική προσέγγιση οι αλληλεπιδράσεις αποτελούν τον μοχλό της ανάπτυξης και της μάθησης (Bronfenbrenner & Morris, 2006)
- Αρκετές από τις αλληλεπιδράσεις απλά τυχαίνουν ή αναπαράγονται
- Οι αλληλεπιδράσεις στο νηπιαγωγείο χρειάζονται στρατηγική οργάνωση και πλαίσιο για να διαμορφωθεί το κατάλληλο συνεργατικό κλίμα, ώστε το κοινωνικό περιβάλλον του νηπιαγωγείου να χαρακτηρίζεται από θετικές-υποστηρικτικές σχέσεις οι οποίες αποτελούν βασικό δείκτη ποιότητας (βλ. Πεντέρη, 2022· Πεντέρη, κ.συν. 2021α, 2021β)

Συνεργατικές σχέσεις στη σχολική
κοινότητα

Η ποιότητα της σχέσης μεταξύ των παιδιών και των εκπαιδευτικών στο σχολικό πλαίσιο συνδέεται με την **ευημερία** και των δύο (Jeon et al., 2019). Από την πλευρά των εκπαιδευτικών ιδιαίτερη σημασία έχει:

- η θετική και αισιόδοξη στάση
- η συναισθηματική διαθεσιμότητα και ανταπόκριση στις ανάγκες των παιδιών
- η ενθάρρυνση της επικοινωνίας
- η θετική ανατροφοδότηση και υποστήριξη για βελτίωση
- η ανάπτυξη θετικής σχέσης και συνεργασίας με τις οικογένειες
- η διαμόρφωση θετικού σχολικού κλίματος

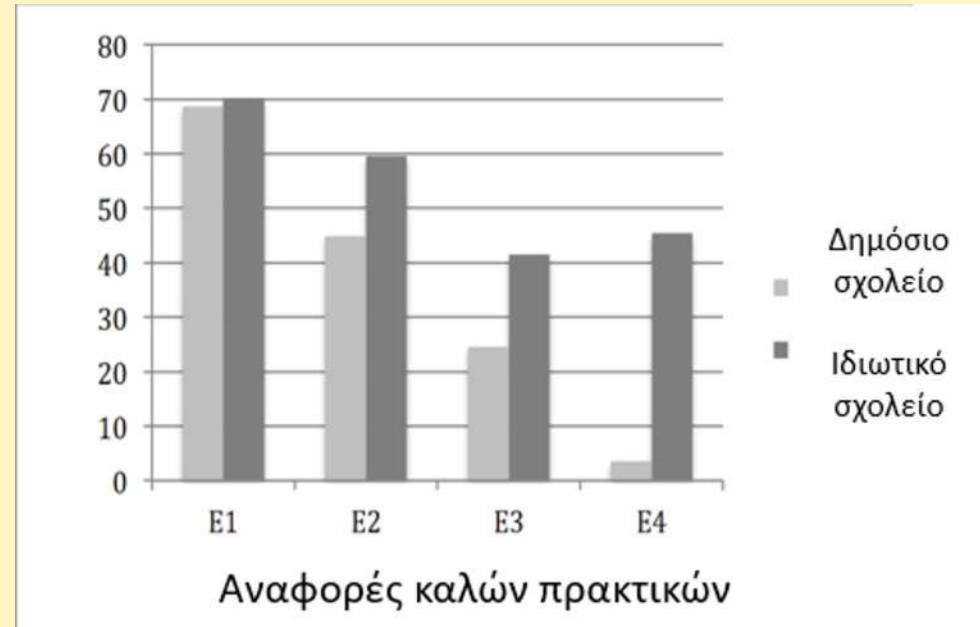
Σε έρευνα που διεξήχθη από τους Mourão και Ferreirinha (2016) στην Πορτογαλία, 4 βασικές καλές πρακτικές αναφέρθηκαν ως σημαντικές για την ενσωμάτωση της αγγλικής γλώσσας στα προσχολικά πλαίσια εκπαίδευσης:

E1) συνεργασία των δύο εκπαιδευτικών για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση

E2) συμμετοχή του/της νηπιαγωγού/παιδαγωγού στο μάθημα των αγγλικών

E3) «γωνιά αγγλικών» στην τάξη

E4) ο/η εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας είναι μόνιμος/η

(Mourão & Ferreirinha, 2016, σσ. 14)

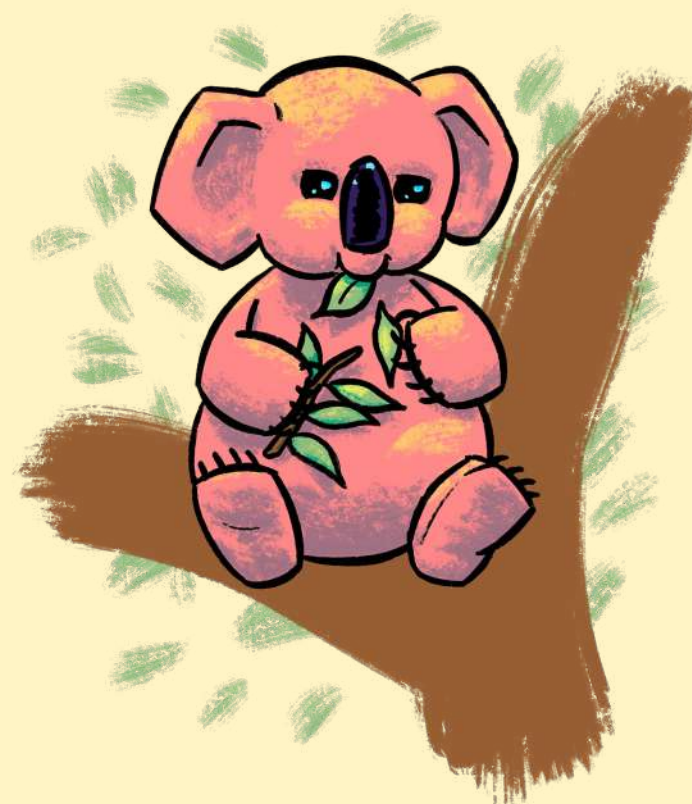

Σε επίπεδο σχεδιασμού: Η συμμετοχή του/της νηπιαγωγού διασφαλίζει τη σύνδεση των εκπαιδευτικών σεναρίων με: α) τα ενδιαφέροντα και τις μαθησιακές εμπειρίες των παιδιών, β) τους στόχους του ΠΣ και το πρόγραμμα της τάξης, γ) το παιδαγωγικό κλίμα, τις προτεραιότητες του/της νηπιαγωγείου και της τάξης.

Σε επίπεδο υλοποίησης: Η συμμετοχή του/της νηπιαγωγού λειτουργεί ως α) ασφαλής βάση για τα παιδιά και β) πρότυπο μάθησης -κινητοποίηση των παιδιών και μεγιστοποίηση εμπλοκής, γ) διευκόλυνση της διαδικασίας με την εναλλαγή-συμπληρωματικότητα των ρόλων των δύο εκπαιδευτικών, δ) γνώση για τη μαθησιακή διαδικασία στην αγγλική γλώσσα ώστε να διαχυθούν τα αποτελέσματα και στο υπόλοιπο πρόγραμμα - ενιαιοποίηση προγράμματος.

Σε επίπεδο αξιολόγησης: Η συνεργασία και των δύο εκπαιδευτικών συμβάλλει στη(ν):

α) καλύτερη κατανόηση και ανάδειξη του προφίλ του παιδιού σε σχέση με τη μαθησιακή πορεία-πρόοδο, β) δυνατότητα αξιοποίησης της μαθησιακής εμπειρίας σε άλλες μαθησιακές καταστάσεις, γ) αξιοποίηση της υποκειμενικής εμπειρίας στην αξιολόγηση και αξιοπιστία.

Μοντέλα συνδιδασκαλίας

ean.auth.gr

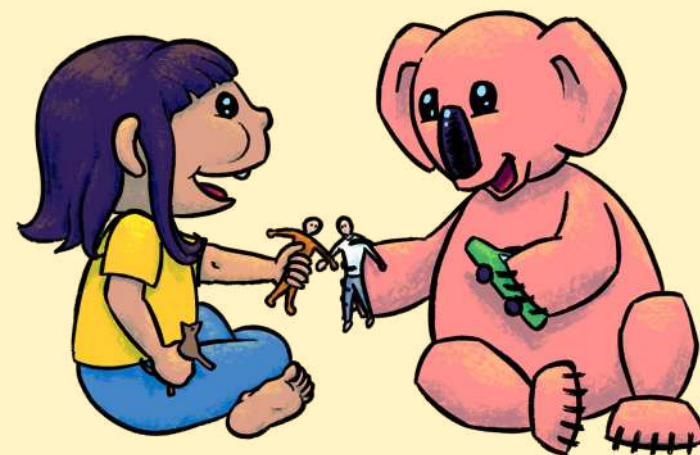
(Προσαρμογή από Οδηγό Νηπιαγωγού: Πεντέρη, Χλαπάνα, Μέλλιου, Φιλιππίδη & Μαρινάτου, 2021β)

1.Ένας διδάσκει, ένας παρατηρεί (One teach - One observe) Διδασκαλία και υποστήριξη	Ο/Η ένας/μία εκπαιδευτικός διδάσκει και ο/η άλλος/η παρατηρεί ώστε να υποστηρίξει τα παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Επίσης, αναλαμβάνει να λύσει και να διαχειριστεί τα προβλήματα που προκύπτουν στη συμπεριφορά των παιδιών, όταν χρειαστεί. Κρίσιμο είναι να εναλλάσσονται οι ρόλοι των εκπαιδευτικών για να μην είναι ο ένας βοηθός του άλλου.
2.Ένας διδάσκει, ένας βοηθάει (One teach - One assist)	Σε αυτό το μοντέλο ο/η ένας/μία εκπαιδευτικός αναλαμβάνει την ευθύνη της τάξης και της διδασκαλίας και ο/η άλλος/η υποστηρίζει την εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία. Ο/Η νηπιαγωγός λειτουργεί ως πρότυπο μάθησης και προσπαθεί την ώρα της διδασκαλίας να βρίσκεται δίπλα στα παιδιά, να τα βοηθάει όπου χρειάζεται αλλά και να δημιουργεί συνδέσεις με τις προηγούμενες εμπειρίες τους.
3.Ομαδική διδασκαλία (Team teaching)	Στο μοντέλο της ομαδικής διδασκαλίας οι δύο εκπαιδευτικοί συνεργάζονται ισότιμα και μοιράζονται όλες τις ευθύνες της συνδιδασκαλίας σε επίπεδο σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης του προγράμματος.
4.Εναλλακτική διδασκαλία (Alternative teaching)	Στο μοντέλο της εναλλακτικής διδασκαλίας ο/η ένας/μία εκπαιδευτικός εργάζεται με την ολομέλεια της τάξης ενώ ο/η άλλος/η με μια μικρή ομάδα παιδιών η οποία έχει είτε κάποιες συγκεκριμένες δυσκολίες είτε παρουσιάζει αυξημένες ανάγκες διαφοροποίησης. Παρότι το μοντέλο αυτό είναι αρκετά ευέλικτο και παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα, χρειάζεται αρκετή προσοχή ώστε να μη στιγματίζονται ή απομονώνονται κάποιοι μαθητές.
5.Παράλληλη διδασκαλία (Parallel teaching)	Στο μοντέλο της παράλληλης διδασκαλίας οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται ώστε να σχεδιάσουν από κοινού το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου. Κατά την εφαρμογή της παράλληλης διδασκαλίας δίνεται η δυνατότητα στους/στις εκπαιδευτικούς να εργάζονται με μικρές ομάδες ώστε να παρέχουν στους/στις μαθητές/τριες όλες τις εξειδικευμένες πρακτικές και την υποστήριξη που τους είναι απαραίτητη.
6.Διδασκαλία σε κέντρα/σταθμούς μάθησης (Station teaching)	Ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων έχει σκοπό να καλύψει διαφορετικές παραμέτρους μιας θεματικής ενότητας ανάλογα με τις ανάγκες των διαφορετικών ομάδων των παιδιών. Η οργάνωση των δραστηριοτήτων στα κέντρα μάθησης βασίζεται στα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των παιδιών. Πρόκειται ουσιαστικά για περιοχές (σταθμούς) μελέτης και δράσης με συγκεκριμένους πόρους που έχουν καθορισμένη θέση στην τάξη.
7.Ένας διδάσκει, ένας περιφέρεται (One teach - One drift)	Σε αυτό το μοντέλο, όπως και στο πρώτο μοντέλο συνδιδασκαλίας, ο/η ένας/μία εκπαιδευτικός αναλαμβάνει τη διδασκαλία και ο/η άλλος/η κυκλοφορεί στην τάξη ώστε να υποστηρίξει τους/τις μαθητές/τριες που χρειάζονται βοήθεια σε συγκεκριμένες έννοιες ή δραστηριότητες. Σε αυτό το μοντέλο υπάρχει δυνατότητα εξατομικευμένης προσέγγισης και αξιολόγησης των παιδιών, ιδίως όσων έχουν ανάγκη.
8.Ευέλικτη ομαδοποίηση	Οι εκπαιδευτικοί δημιουργούν μικρές ομάδες ανάλογα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Τόσο οι διαφορετικές ομάδες των παιδιών όσο και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να εργάζονται ανεξάρτητα και αυτόνομα μεταξύ τους. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δουλεύουν εκ περιτροπής με τις διαφορετικές ομάδες, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν.

Μπορούμε να δούμε το βίντεο και να σκεφτούμε ποιος είναι ο ρόλος του/της νηπιαγωγού σε σχέση με τα μοντέλα συνδιδασκαλίας. Μπορούμε να συνδυάσουμε και κάποιο άλλο μοντέλο;

- Η ηγεσία της σχολικής μονάδας έχει κομβικό ρόλο στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος, στην κινητοποίηση και έμπνευση των εκπαιδευτικών προς το κοινό όραμα και τον συντονισμό της συνεργασίας μεταξύ όλων.
- Οι συνεργασίες μεταξύ των σχολείων αποτελούν μια στρατηγικής σημασίας πρακτική, ιδιαίτερα χρήσιμη και για τις διαδικασίες μετάβασης όπου **η αγγλική γλώσσα λειτουργεί ενοποιητικά και αποκτά λειτουργική αξία** (Πεντέρη, 2021β).
- Οι σχέσεις σε επίπεδο τάξης, σχολείου και μεταξύ σχολείων διευκολύνονται και υποστηρίζονται από τους **ΣΕΕ των δύο ειδικοτήτων** που μπορούν να λειτουργήσουν ως **κριτικοί φίλοι, διαμεσολαβητές, ενορχηστρωτές και διευκολυντές**, και με τις γνώσεις και το παράδειγμά τους να συμβάλλουν καταλυτικά προς αυτήν την κατεύθυνση της ανάπτυξης συνεργατικής κουλτούρας που προωθεί το πρόγραμμα EAN.

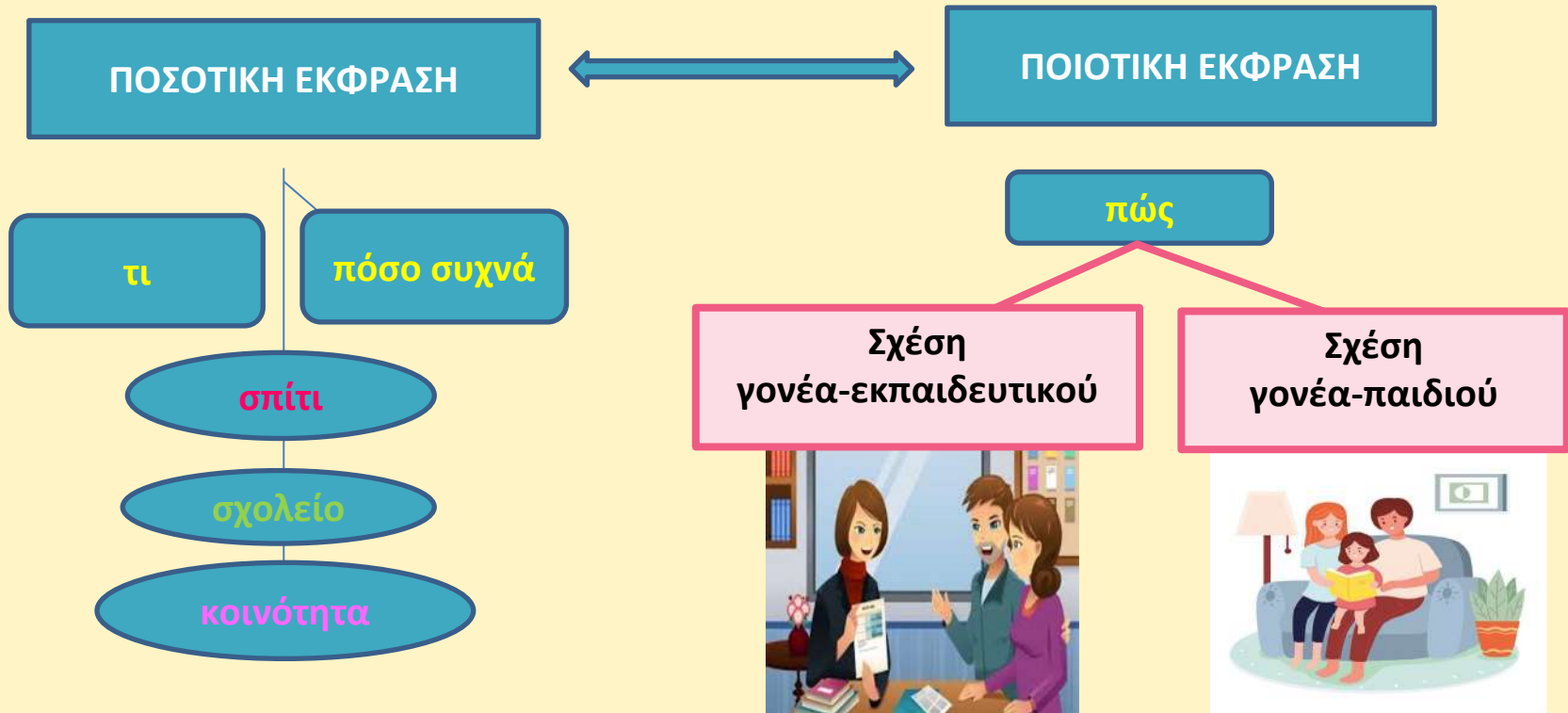

Συνεργασία σχολείου-οικογένειας-
κοινότητας

Φορείς	Βασικά οφέλη συνεργασίας
Παιδί	<ul style="list-style-type: none"> - σχολική προσαρμογή, αίσθηση «ανήκειν» - θετική στάση και κινητοποίηση για μάθηση, μεγαλύτερη συγκέντρωση και προσοχή - καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα και μείωση προβλημάτων συμπεριφοράς - βελτίωση εξωσχολικής εμπειρίας
Οικογένεια	<ul style="list-style-type: none"> - υψηλότερη αίσθηση αποτελεσματικότητας στον γονικό ρόλο, ρεαλιστικότερες προσδοκίες και πιο αποτελεσματικές γονικές πρακτικές - καλύτερη σχέση με εκπαιδευτικούς-θετικότερη στάση για το σχολείο - μείωση προβλημάτων συμπεριφοράς στο σπίτι
Σχολείο-εκπαιδευτικοί	<ul style="list-style-type: none"> - θετική σχέση με τα παιδιά και τους γονείς - καλύτερη κατανόηση των παιδιών, αποτελεσματικότερο εκπαιδευτικό έργο - διευκόλυνση στη λειτουργία του σχολείου - εγρήγορση ως προς τον επαγγελματικό ρόλο
Κοινότητα	<ul style="list-style-type: none"> - κοινωνικοί δεσμοί, συνοχή και ευημερία - αναγνώριση και αξιοποίηση διαθέσιμων πόρων για τα παιδιά

Όρος «ομπρέλα» που περιγράφει ποικίλες διεργασίες, απόψεις, συμπεριφορές, πρακτικές και σχέσεις, σε δυναμική αλληλεπίδραση με το ευρύτερο οικολογικό πλαίσιο (θεσμούς, αξίες, κ.λπ.), οι οποίες προσδιορίζουν τη σχέση της οικογένειας με την επίσημη εκπαίδευση του παιδιού (Πεντέρη & Πετρογιάννης, 2017).

Οι εκπαιδευτικοί (όπως αναφέρεται στο ΠΣ του 2021):

(α) ενισχύουν τους γονείς στον ρόλο τους να υποστηρίζουν την ανάπτυξη και μάθηση των παιδιών και αναπτύσσουν γνώση και κατανόηση για τις οικογένειες των μαθητών τους [**ενίσχυση γονικού ρόλου**],

π.χ. ενημερώνουν για τη φιλοσοφία και τους στόχους της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας, καλούν κάποιον «ειδικό» για τη σημασία της εξοικείωσης με την ξένη γλώσσα στην προσχολική ηλικία, ρωτούν για τις συνήθειες-πολιτισμικές πρακτικές οικογενειών, κτλ.

Το επιμορφωτικό υλικό του EAN αποτελεί πηγή με πλούσιες και ουσιαστικές πληροφορίες για να αντλήσετε ώστε να προετοιμάσετε μια παρουσίαση για τους γονείς σε σχέση με τη σημασία και τη φιλοσοφία της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο. Είναι σημαντικό να κάνετε τις κατάλληλες αναφορές!

(β) εδραιώνουν ρουτίνες αλληλεπίδρασης και δημιουργούν ευκαιρίες για τακτική και αμοιβαία επικοινωνία με τις οικογένειες των μαθητών/τριών **[επικοινωνία με το σχολείο]**,

π.χ. οργανώνουν συναντήσεις γονέων, ορίζουν τακτική ημέρα συνάντησης, αποστέλλουν ενημερωτικά σημειώματα, επικοινωνούν τηλεφωνικά, αξιοποιούν τον ΑΦΠ για την ενημέρωση των γονέων, στο πλαίσιο της δράσης και πορείας του παιδιού σε σχέση με την αγγλική γλώσσα, κτλ.

- Μπορούμε να ηχογραφήσουμε τους διαλόγους των παιδιών και να τους εντάξουμε στον Ηλεκτρονικό Φάκελο Προόδου (e-portfolio) του κάθε παιδιού.
- Σε άλλη αντίστοιχη δραστηριότητα μετά από καιρό επαναλαμβάνουμε την ηχογράφιση.

[από Εκπαιδευτικά σενάρια EAN
(Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)]

(γ) κινητοποιούν και ενθαρρύνουν τους γονείς για εθελοντική συμμετοχή σε δράσεις του σχολείου αλλά και για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων των μαθητών/τριών [**εθελοντική συμμετοχή**],

π.χ. προσκαλούν σε δράσεις και εκδηλώσεις του σχολείου, προσκαλούν σε εθελοντική βοήθεια σε μια έξοδο (π.χ. περίπατος στη γειτονιά για να ανακαλύψουμε τα χρώματα στην αγγλική γλώσσα), προσκαλούν σε συμμετοχή σε δραστηριότητες στην τάξη (π.χ. για να βοηθήσουν στην εκτέλεση μιας συνταγής), κτλ.

- ✓ Ο/Η νηπιαγωγός (**N**) και ο/η εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας (**EA**) έχουν συνεννοηθεί με τους γονείς/κηδεμόνες για να προσφερθεί ένα πρωινό-δεκατιανό με τوست (φρυγανισμένο ψωμί), μαρμελάδα και χυμό. Έχουν φέρει μια τοστιέρα, ψωμί, διάφορες μαρμελάδες, μέλι και χυμό πορτοκάλι.

[από Εκπαιδευτικά σενάρια EAN (Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)]

(δ) προτείνουν στους γονείς ιδέες και δραστηριότητες με στόχο να ενισχύουν τη μάθηση των παιδιών στο σπίτι, προάγοντας τη «συνέχεια» των μαθησιακών τους εμπειριών [**ενίσχυση μάθησης στο σπίτι**],

π.χ. στέλνουν υλικό στο σπίτι (ψηφιακό και συμβατικό) σε σχέση με δραστηριότητες που έχουν γίνει στο σχολείο για παιχνίδι και εξάσκηση (στην αγγλική γλώσσα), προτείνουν τρόπους αξιοποίησης των ερεθισμάτων του περιβάλλοντος στα αγγλικά, προτρέπουν σε αναζήτηση υλικού για αξιοποίηση στην τάξη κτλ.

Οι δύο εκπαιδευτικοί ζητούν από τα παιδιά να βγάλουν μια φωτογραφία ή να κάνουν μια ζωγραφιά με τον αγαπημένο χώρο του σπιτιού τους για να πουν τι κάνουν εκεί (**play, read, draw**) όταν θα την φέρουν την επόμενη μέρα στο σχολείο. Οι φωτογραφίες ή/και οι ζωγραφιές θα μπορούσαν να κολληθούν γύρω από τις γωνιές στις οποίες κάνουν το αντίστοιχο στο σχολείο (**play, read, draw**). Τα παιδιά μαζί με την Kiki προτείνουν μια νέα γωνιά. Ένα σχέδιο εργασίας μπορεί να ξεκινήσει.

[από Εκπαιδευτικά σενάρια EAN
(Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)]

 (EA-N) Η Kiki εξηγεί στα παιδιά ποιο είναι το αγαπημένο της πρωινό στην πατρίδα της: **“Australian Breakfast everybody: Toast, eggs, bacon and beans”**. Υποστηρίζουμε την παρουσίαση με τα ανάλογα flashcards.

 (N-EA) Προτρέπουμε τα παιδιά να πουν στην Kiki ποιο είναι το αγαπημένο τους πρωινό και φτιάχνουμε μια λίστα με τα πρωινά που αναφέρουν τα παιδιά.

 Αν υπάρχουν παιδιά από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, ζητάμε από τα παιδιά να της πουν το πρωινό που τρώνε στη χώρα των γονιών-παππούδων τους. Πώς λέγεται η λέξη ‘πρωινό’ στη γλώσσα τους; Μπορούν να φτιάξουν με τη βοήθεια των γονέων/κηδεμόνων καρτέλες με τη λέξη πρωινό στις διάφορες γλώσσες.

 (N-EA) Σε άλλη δραστηριότητα μπορούμε να

Στο σπίτι, τα παιδιά μπορούν να ψάξουν στο διαδίκτυο με τη βοήθεια των γονιών/κηδεμόνων ποια άλλα ζώα πέφτουν σε χειμérica νάρκη τον χειμώνα για να δημιουργήσουν μια αφίσα hot spot για το κάθε ζώο με πληροφορίες για τη φωλιά του. Αυτές τις αφίσες μπορούν να τις στείλουν στο παλιό σχολείο της Kiki ή σε άλλα σχολεία/τάξεις. Θα μπορούσε έτσι να γίνει σύνδεση και με τη θεματική της άνοιξης, όπου τα ζώα ξυπνάνε.

Εξαιρετική ιστορία σχετική με τη θεματική:
“A Little Bit of Winter” by Paul Stewart and illustrated by Chris Riddell.

(ε) ενισχύουν τους γονείς να διατυπώνουν ιδέες και προτάσεις αναφορικά με διάφορα ζητήματα της εκπαίδευσης των παιδιών και να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων μέσα από συλλογικά όργανα [συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων],

π.χ. συζητούν για δραστηριότητες-δράσεις που θα πραγματοποιηθούν στην αγγλική γλώσσα ή σε σχέση με την αγγλική γλώσσα και ζητούν ιδέες-προτάσεις από τους γονείς/κηδεμόνες, προτρέπουν τους γονείς/κηδεμόνες να προτείνουν θέματα ενδιαφέροντος προς συζήτηση στις συναντήσεις, κτλ.

(στ) αξιοποιούν φορείς και δυνατότητες στην τοπική και ευρύτερη κοινότητα ώστε και σε συνεργασία με τις οικογένειες των μαθητών/τριών, να προάγουν την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού προγράμματος [συνεργασία με την κοινότητα].

π.χ. οργανώνουν με εκπροσώπους των γονέων/κηδεμόνων εκδηλώσεις μαζί με φορείς (όπως μια παράσταση με το δημοτικό σχολείο στα αγγλικά, κάλαντα στη γειτονιά στα αγγλικά με τον πολιτιστικό σύλλογο), κτλ.

Βιβλιογραφία

Bronfenbrenner, B. & Morris, (2006). The Bioecological Model of Human Development. In R. M. Lerner & W. Damon (Eds.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (pp. 793–828). Wiley.

Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Boulder, CO: Westview Press.

Jeon, L., Buettner, C. K., Grant, A. A., & Lang, S. N. (2019). Early childhood teachers' stress and children's social, emotional, and behavioral functioning. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 61, 21–32.
<https://doi.org/10.1016/j.appdev.2018.02.002>

Mourão, S., & Ferreirinha, S. (2016). *Early language learning in pre-primary education in Portugal*. Report, Centre for English, Translation, and Anglo-Portuguese Studies.

Αλεξίου, Θ. & Πεντέρη, Ε. (2020). *Εισαγωγική Επιμόρφωση για την πιλοτική εφαρμογή της Εισαγωγής της Αγγλικής Γλώσσας στο νηπιαγωγείο*. ΙΕΠ.

Αλεξίου, Θ. & Πεντέρη, Ε. (2022). *Φιλοσοφία και ταυτότητα του προγράμματος EAN*. Επιμορφωτικό υλικό ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα πλαίσια του Υποέργου 1 «Σχεδιασμός-Εποπτεία εφαρμογής του προγράμματος & δημιουργία επιμορφωτικού και εκπαιδευτικού υλικού» ΑΠΘ της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563.

Μυλωνάκου – Κεκέ, Η. (2009). *Συνεργασία Σχολείου, Οικογένειας και Κοινότητας: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πρακτικές Εφαρμογές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Βιβλιογραφία

Πεντέρη, Ε. (2022). Ανάπτυξη εκπαιδευτικών σχεδιασμών στο νηπιαγωγείο για την υποστήριξη της καλλιέργειας ικανοτήτων του 21ου αιώνα: Κοινωνικοπαιδαγωγικές παράμετροι που σχετίζονται με την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο και το νέο Πρόγραμμα Σπουδών της προσχολικής εκπαίδευσης. *Διάλογοι! Θεωρία και Πράξη στις Επιστήμες της Αγωγής και Εκπαίδευσης*, 8. e-ISSN: 2459-3737

Πεντέρη, Ε. (2012). Ψυχοπαιδαγωγικές διαστάσεις της σχέσης οικογένειας και νηπιαγωγείου: Διερεύνηση της γονικής εμπλοκής και των παραγόντων που την επηρεάζουν (Διδακτορική Διατριβή). Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Αλεξανδρούπολη.

Πεντέρη, Ε. (2021α). Προκλήσεις και προοπτικές για την ενσωμάτωση της αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου. Ανακοίνωση σε διαδικτυακή επιμορφωτική δράση που διοργάνωσε το 4ο Περιφερειακό Κέντρο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού Αττικής με θέμα *Καινοτομίες στο Νηπιαγωγείο* (16/12/2021).

Πεντέρη, Ε. (2021β). *Ενσωμάτωση της αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου: Τι, πώς και γιατί*. Ανακοίνωση σε διαδικτυακή επιμορφωτική δράση-σεμινάριο που διοργάνωσε το 2ο Περιφερειακό Κέντρο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού Αττικής (Αρ. Πρωτ.: 1945).

Πεντέρη, Ε., & Πετρογιάννης, Κ. (2017). Η γονική εμπλοκή υπό το πρίσμα της θεώρησης του "εκπαιδευτικού θύλακα" του παιδιού. *Διάλογοι! Θεωρία και Πράξη στις Επιστήμες της Αγωγής και της Εκπαίδευσης*, 3, 97-122.

Πεντέρη, Ε. & Πετρογιάννης, Κ. (υπό έκδοση). *Η σχέση σχολείου και οικογένειας στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία: Θεωρητικές, ερευνητικές και πρακτικές προσεγγίσεις - Παιδαγωγικές και αναπτυξιακές διαστάσεις για την γονική εμπλοκή*. Αθήνα: Gutenberg.

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021α). *Πρόγραμμα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» " του ΙΕΠ με MIS 5035542.

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021β). *Οδηγός Νηπιαγωγού - Υποστηρικτικό Υλικό. Πυξίδα: Θεωρητικό και Μεθοδολογικό πλαίσιο*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

5.4 Αξιολόγηση για τη μάθηση

[με βάση το (νέο) Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου

(Πεντέρη κ.ά., 2021)^{1]}

Πεντέρη Ευθυμία

Επίκουρη Καθηγήτρια,

ΤΕΕΠΗ του ΔΠΘ

1 στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» " του ΙΕΠ με MIS 5035542

Πεντέρη, Ε. (2022). Η φιλοσοφία και το πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

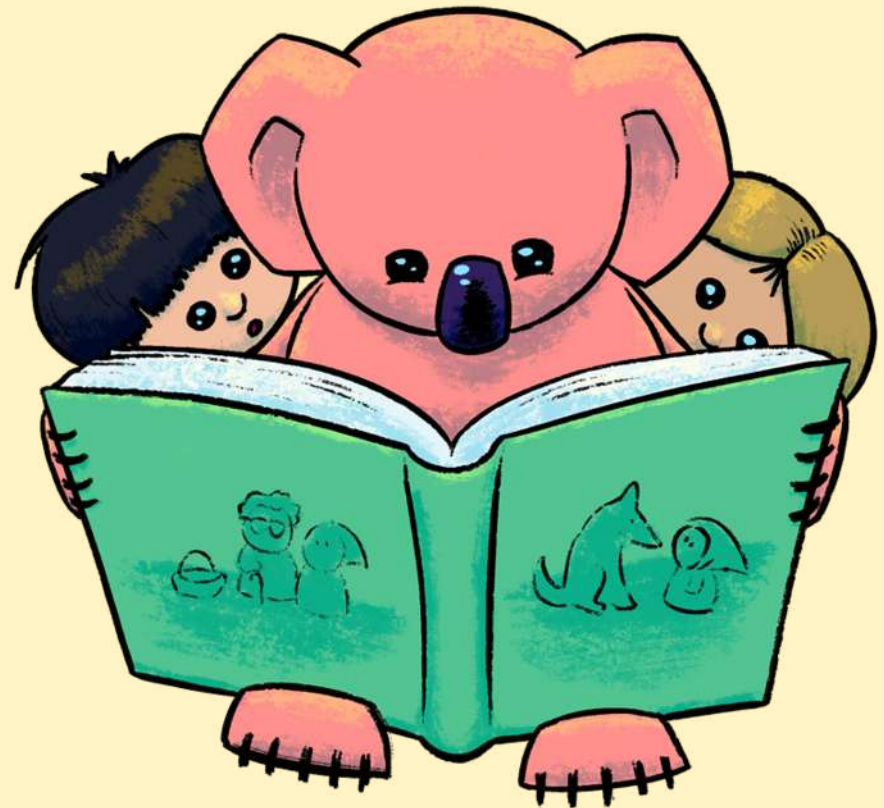

1. Βασικές έννοιες και διαδικασίες αξιολόγησης

- Τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης για τη μάθηση στο νηπιαγωγείο
- Στόχοι, τύποι και διαδικασίες αξιολόγησης
- Ανατροφοδότηση

2. Μέθοδοι και τεχνικές

- Παρατήρηση
- Ατομικός Φάκελος Προόδου

Βασικές έννοιες και διαδικασίες
αξιολόγησης
&
Σύνδεση με τα Εκπαιδευτικά Σενάρια EAN
(Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)

- ❑ Η αξιολόγηση για τη μάθηση είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο και συνδέεται με τη **διάθεση-στόχο για αλλαγή και βελτίωση**
- ❑ Έχει **αυθεντικό χαρακτήρα**, καθώς λαμβάνει χώρα στο φυσικό πλαίσιο της μαθησιακής διαδικασίας
- ❑ Έχει **διαμορφωτικό χαρακτήρα** και παράσχει τα κατάλληλα εργαλεία ώστε όλοι/ες όσοι/ες εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία να αποκτούν σαφή εικόνα αναφορικά με το σημείο στο οποίο βρίσκεται η μαθησιακή πορεία, σε σχέση με τις εκάστοτε μαθησιακές επιδιώξεις
- ❑ Είναι **συνεχής**, δίνει στα παιδιά τα εργαλεία (χρόνος-τρόπος) να δείξουν όχι μόνο αυτά που ξέρουν και μπορούν να κάνουν, αλλά και τον τρόπο και τον ρυθμό που εξελίσσουν τις ικανότητές τους και έχει **περιγραφικό χαρακτήρα**.

(Πεντέρη κ.ά. 2021)

Η αξιολόγηση για τη μάθηση ταυτίζεται με τη σύγχρονη αντίληψη της διαμορφωτικής αξιολόγησης (Ρεκαλίδου, 2016).

Ανάστροφος σχεδιασμός
(ΠΣ 2021)

Βασικοί στόχοι και διαδικασίες:

α) να διαπιστωθεί το **σημείο εκκίνησης** για το κάθε παιδί σε σχέση με τους **επιδιωκόμενους στόχους** (αρχική/διαπιστωτική αξιολόγηση) β) κομβικό ζήτημα η **ανατροφοδότηση**

Τι γνωρίζω; Τι μπορώ να καταφέρω; Τι χρειάζεται να μάθω ακόμη; Σε τι μπορώ να βελτιωθώ;

Από το Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN: It's winter. Animals hibernate!

Στόχοι: α. Να βελτιώνουν και να εμπλουτίσουν τον προφορικό τους λόγο κατονομάζοντας τα ζώα που πέφτουν σε χειμερία νάρκη, β. Να διευρύνουν τις γνώσεις τους για τους ζωικούς οργανισμούς και, πιο συγκεκριμένα, για τα ζώα σε χειμερία νάρκη, γ. Να συνεργάζονται σε ομαδικές δραστηριότητες, δ. Να μπορούν να πληροφορούνται με εφαρμογές υπερμέσων.

☒ (EA-N) Αναφέρουμε στα παιδιά ότι η Kiki δεν θυμάται τα ζώα που πέφτουν σε χειμερία νάρκη και δίνουμε στα παιδιά διάφορα flashcards με ζώα ή λούτρινα (όχι μόνο αυτά που πέφτουν σε χειμερία νάρκη).

☒ (EA-N) Προτρέπουμε τα παιδιά να θυμηθούν τα ονόματα των ζώων στην αγγλική γλώσσα.

☒ Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και η κάθε ομάδα δημιουργεί τη φωλιά που κοιμάται το κάθε ζώο (δέντρο, τρύπα στη γη, σπηλιά, φύλλα, κτλ.) είτε ζωγραφίζοντας σε χαρτόνι είτε κατασκευάζοντας την με άχρηστα υλικά (π.χ. χαρτόκουτα) και κόβουν και κολλάνε τα αντίστοιχα ζώα στις φωλιές.

☒ Τα παιδιά της κάθε ομάδας πρέπει να ξεχωρίσουν ποια από τα ζώα που τους δόθηκαν πέφτουν σε χειμερία νάρκη και να ταβάλουν στην αντίστοιχη φωλιά.

☒ (N-EA) Υποστηρίζουμε και βοηθάμε τα παιδιά όπου χρειαστεί.

☒ Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τις φωλιές που δημιούργησε κάνοντας επανάληψη και το αντίστοιχο αγγλικό λεξιλόγιο (π.χ. "tree, earth, leaves", etc.) ονοματίζοντας και το ζώο που πέφτει σε χειμερία νάρκη (π.χ. "Bears"). (EA-N) Επαναλαμβάνουμε τις αντίστοιχες φράσεις (π.χ. "Bears/snakes/bats/lizards hibernate").

β) να αναδειχθεί η απόσταση που χρειάζεται να διανύσει το κάθε παιδί για να φτάσει σε αυτούς τους στόχους, να σχεδιαστούν **τα βήματα** και να επιλεχθούν οι **κατάλληλες στρατηγικές** (τεχνικές, πρακτικές, μέσα) για το καλύτερο αποτέλεσμα (διδακτικός σχεδιασμός)

Ποιοι οι στόχοι που θα θέσω; Πώς θα ξέρω ότι τα έχω καταφέρει;

- **Διαμόρφωση κριτηρίων επιτυχίας**

Πώς θα φτάσω στους στόχους μου;

- **Βήματα και στρατηγικές που θα ακολουθηθούν**

It's winter. Animals hibernate!

Για το Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN: It's winter. Animals hibernate! και τη δραστηριότητα "Βοηθώντας τα ζώα να φτιάξουν τις φωλιές τους" (βλ. Διαφάνεια 11).

Ποια τα κριτήρια επιτυχίας;

A) Ως προς τον γλωσσικό στόχο (ονόματα ζώων)

B) Ως προς τον στόχο που αφορά τα ζώα σε χειμερία νάρκη (ποια πέφτουν σε χειμερία νάρκη, ποια είναι η φωλιά τους)

Γ) Ως προς τον στόχο που αφορά τη συνεργασία (π.χ. να μοιράσουμε καθήκοντα, να αναλάβουμε ρόλους, να συζητήσουμε και να αποφασίσουμε από κοινού, να βοηθούμε ο ένας τον άλλο)

Δ) Ως προς τον στόχο για την εύρεση πληροφοριών (π.χ. να επιλέγουμε την κατάλληλη πηγή αναζήτησης, να βρίσκουμε την πληροφορία που θέλουμε, να την καταγράφουμε, κτλ.)

γ) να παρακολουθείται η **πορεία** ώστε να γίνει **επανασχεδιασμός** για να επιτευχθούν οι στόχοι (**διαμορφωτική αξιολόγηση**)

Πώς θα κατανοήσω και θα δείξω τι έχω καταφέρει;

- Συλλογή τεκμηρίων προόδου και αναστοχασμός

Τι χρειάζεται να αλλάξω για να τα καταφέρω καλύτερα;

- Εμπλουτισμός στόχων/βημάτων/στρατηγικών

δ) να διαπιστωθούν τυχόν **δυσκολίες ή προβλήματα** που έχουν ανθεκτικότητα σε κάποιες περιπτώσεις παιδιών και να ελεγχθεί η αποτελεσματικότητα στοχευμένων **παρεμβάσεων (διαγνωστική αξιολόγηση)**

Ποιοι παράγοντες συμβάλλουν και δεν υπάρχει η αναμενόμενη ανταπόκριση; Ποιες πρακτικές παρέμβασης χρειάζεται να εφαρμοστούν; Έχουν αποτελεσματικότητα;

It's winter. Animals hibernate!

Σε σχέση με το Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN (2022) 'It's winter. Animals hibernate!' και τη δραστηριότητα "Βοηθώντας τα ζώα να φτιάξουν τις φωλιές τους" (βλ. Διαφάνεια 11)...

για παράδειγμα:

- Μετά από πολλές επαναλήψεις αναγνωρίζει τα ζώα όταν ακούει τη λέξη, αλλά δεν προφέρει τη λέξη στα αγγλικά. Αν περάσει κάποιο διάστημα, μειώνεται ο αριθμός των ζώων που αναγνωρίζει.
- Όταν συζητούμε τους κανόνες της ομάδας, τους γνωρίζει πολύ καλά. Δεν μπορεί να τους ακολουθήσει και χαλάει τη συνεργασία. Αναλαμβάνει έναν ρόλο, αλλά δεν κάνει αυτό που έχει αποφασιστεί και μπερδεύεται στις δουλειές των άλλων παιδιών.

ε) να γίνει κατανοητό **πού έχει φθάσει** το κάθε παιδί σε σχέση με τα **προσδοκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα** κατά την ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας ή κατάστασης (**συνολική/αθροιστική/τελική αξιολόγηση**) ώστε να ξεκινήσει εκ νέου ο **κύκλος της αξιολόγησης**

Τι έχω εν τέλει καταφέρει, ποιες από τις στρατηγικές-πρακτικές που εφάρμοσα ήταν αποτελεσματικές και ποιες όχι, και πώς θα αξιοποιήσω ό,τι έχω κατακτήσει σε επόμενες καταστάσεις;

[It's winter. Animals hibernate!](#)

Σε σχέση με το Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN(2022) 'It's winter. Animals hibernate!' και τη δραστηριότητα "Βοηθώντας τα ζώα να φτιάξουν τις φωλιές τους" (βλ. Διαφάνεια 11)...

Αξιοποιούμε την παρουσίαση των ομάδων και διευκολύνουμε την κατανόηση της προόδου:

- Καταφέραμε να βάλουμε στη φωλιά τα ζώα που πέφτουν σε χειμερία νάρκη;
- Μπορούμε να τα ονομάσουμε στα αγγλικά;
- Πώς τα καταφέραμε;
- Τι μας δυσκόλεψε;
- Τι θα κάνουμε την επόμενη φορά; Αν το ξαναέκανα, τι θα άλλαζα;

Προς τρεις κατευθύνσεις:

Από τον/την εκπαιδευτικό στα παιδιά:

κατευθύνσεις, υποστήριξη σε σχέση με την πρόοδό τους και τη μελλοντική πορεία

Από τα παιδιά στους/στις συμμαθητές/τριες:

βοήθεια, υποστήριξη κατά τη διαδικασία της μάθησης, σχολιασμός για την πρόοδο και συνδιαμόρφωση στόχων και στρατηγικών

Από τα παιδιά στον/στην εκπαιδευτικό:

κατανόηση της διαδικασίας μάθησης, των επιτευγμάτων, στοχοθεσία, ικανοποίηση και εμπλοκή

Από τους γονείς προς τον/την εκπαιδευτικό και

τα παιδιά: προσδοκίες, «συνέχεια» μαθησιακής εμπειρίας σε όλα τα πλαίσια, υποστήριξη.

Χαρακτηριστικά:

εστιασμένη: σε δυο ή τρεις περιοχές βελτίωσης με βάση τους μαθησιακούς στόχους

κατανοητή: για όλους/ες τους/τις εμπλεκόμενους/ες

επικοινωνιακή: αποσκοπεί στη βελτίωση, προάγει τον διάλογο

υποστηρικτική: θετικό κλίμα και διάθεση

σχετική: με τους μαθησιακούς στόχους και τα κριτήρια επιτυχίας

προκλητική: ενθαρρύνει τα παιδιά να προχωρήσουν βαθύτερα στη μάθησή τους

επίκαιρη: παρέχεται στα παιδιά στα πλαίσια ενός συγκεκριμένου έργου και όχι όταν θα έχουν περάσει σε κάτι άλλο

(βλ. π.χ. Wisniewski et al, 2021)

Μέθοδοι και Τεχνικές
Σύνδεση με τα Εκπαιδευτικά Σενάρια
ΕΑΝ
(Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)

Αδόμητη vs Δομημένη Παρατήρηση

Η Παρατήρηση καθοδηγείται συνήθως από ένα κεντρικό ερώτημα

σε σχέση με τη μαθησιακή πορεία και την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού.

Αναφορικά με τα αγγλικά στο νηπιαγωγείο βασικά ερωτήματα μπορεί να είναι:

- Σε σχέση με τους **γλωσσικούς στόχους**, τι έχουν κατακτήσει τα παιδιά;
- Σε σχέση με τους στόχους από τα **εμπλεκόμενα Θεματικά Πεδία**, τι έχουν κατακτήσει τα παιδιά;
- Ποια η **ποιότητα των αλληλεπιδράσεών** τους με τον χώρο και τα υπόλοιπα παιδιά;
- Ποιος ο **βαθμός κινητοποίησης και εμπλοκής** στη μαθησιακή διαδικασία; Τι πραγματικά ενδιαφέρει τα παιδιά;
- Ποιοι **οι παράγοντες που διευκολύνουν ή δυσχεραίνουν τη συμμετοχή** τους;
- Ποιος ο **βαθμός της συναισθηματικής τους ευημερίας** (ικανοποίηση, χαρά, ασφάλεια) κατά την εμπλοκή τους στις δραστηριότητες στην αγγλική γλώσσα;

«Πάντα **παρατηρώ τα παιδιά...** Ξέρω τι κάνουν τα παιδιά και γιατί το κάνουν... Εμείς οι νηπιαγωγοί έχουμε μάτια παντού, είμαστε μόνες μας στην τάξη και **πρέπει να εξασκήσουμε αυτήν τη δεξιότητα της παρατήρησης...** Εντάξει, **δεν μπορούμε να τα προλάβουμε όλα...** Όμως, μπορώ να πω ότι μπορούμε να προλάβουμε πολλά και μόνο επειδή **νιώθουν ότι τα παρατηρούμε....**»
(Εκπαιδευτικός: από έρευνα Πεντέρη, προσωπική επικοινωνία)

Η παρατήρηση δεν πρέπει να συγχέεται με την έννοια της **εποπτείας** και της **επίβλεψης**, οι οποίες έχουν αυθόρμητο χαρακτήρα και αποσκοπούν στη διασφάλιση των συνθηκών εκείνων που είναι απαραίτητες για την ομαλή λειτουργία του προγράμματος στην τάξη και τη συμμετοχή όλων των παιδιών σε αυτό. Η σημασία τους για την αγωγή και την εκπαίδευση των παιδιών είναι αναντίρρητη, αλλά δεν ταυτίζονται με την μέθοδο της Παρατήρησης.

Περισσότερα για τη Συστηματική Παρατήρηση μπορείτε να δείτε στο κείμενο των Κακανά και Μπότσογλου (2016) (βλ. Συμπληρωματικό Υλικό)

Ενδεικτικές Τεχνικές Καταγραφής Παρατήρησης

Ανεκδοτική Έκθεση	Σύντομη, ανοιχτή, αφηγηματική καταγραφή ενός συμβάντος, τη στιγμή που συμβαίνει ή κατά την ολοκλήρωση της παρατήρησης
Συνεχής Καταγραφή	Καταγραφή όλων των πράξεων του παιδιού σε μια ορισμένη χρονική περίοδο
Λίστες ελέγχου	Κατάλογος με γνώσεις, δεξιότητες, κτλ. σε σχέση με τα Θεματικά Πεδία ή τον τομέα ανάπτυξης για τη διαπίστωση της επίτευξης των στόχων
Ρουμπρίκες	Κλίμακες λίστες κριτηρίων με διαβαθμισμένο επίπεδο
Ηχογραφήσεις/βιντεοσκοπήσεις/σειρά φωτογραφιών	Καταγραφή που δείχνει ένα στιγμιότυπο της πορείας ή την εξέλιξη μιας διαδικασίας
Εργασίες παιδιών με σημειώσεις	Σημειώσεις (π.χ. σε post it χαρτάκια) σε εργασία του παιδιού για το πώς εργάστηκε, τι κατάφερε, κτλ.
Ημερολόγιο Εκπαιδευτικού	Καταγραφή στο τέλος της ημέρας με τα πιο σημαντικά συμβάντα και αναστοχασμός
Ιστορίες μάθησης	Αφηγηματική παρουσίαση της πορείας μάθησης συχνά με τη χρήση υποστηρικτικού υλικού

Παράδειγμα λίστας ελέγχου

Ημερομηνία:				
Σε σχέση με το σενάριο Nice to meet you!	Μαρία	Κώστας	Χαρά	Άρης
Αντιστοιχεί τη λέξη happy με τις κατάλληλες εικόνες/καταστάσεις	X		X	X
Αντιστοιχεί τη λέξη sad με τις κατάλληλες εικόνες/καταστάσεις	X		X	
Απαντά στο ερώτημα what's your name?		X	X	X
Συστήνεται στα αγγλικά			X	
Συμμετέχει σε απλό διάλογο γνωριμίας στα αγγλικά			X	

Πληροφορίες**Καταγραφή**

Χρόνος: Ημερομηνία, ώρα

Συνθήκη/δραστηριότητα

Πλαίσιο: π.χ. Σε ποιο παιδί ή παιδιά εστιάζω;
Ποιοι άλλοι ήταν παρόντες;

Περιγραφή: π.χ. Τι ακριβώς κάνει το παιδί; Τι λέει; Πώς το λέει, πώς εκφράζεται με τα χέρια, το πρόσωπο, το σώμα του;

Ερμηνεία: π.χ. Τι δείχνει το συμβάν για το παιδί ή τα παιδιά; Ποιοι παράγοντες επηρέασαν τα γεγονότα; Τι πρέπει να κάνω ή να προσέξω;

- Μπορεί να είναι συμβατικός (ΑΦΠ) ή/και ηλεκτρονικός (ΗΦΠ)
- **Ως διαδικασία**, αναφέρεται στην επιλογή, οργάνωση και αποτίμηση, με συστηματικό τρόπο, τεκμηρίων προόδου που έχουν συλλεχθεί μέσω της Παρατήρησης
- **Ως αποτέλεσμα-αντικείμενο**, αποτελεί σημείο αναφοράς για τη συνεχή ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων (παιδιών, εκπαιδευτικών, γονέων, κτλ.), για τη μάθηση και την ανάπτυξη κάθε παιδιού

Το portfolio ως μέσο και τρόπος αξιολόγησης στην προσχολική εκπαίδευση, περιγράφεται ως μία σκόπιμη συλλογή ενδεικτικών τεκμηρίων της δουλειάς και της προόδου των παιδιών μέσα στον χρόνο, της ανάπτυξης των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων τους καθώς και των ενδεχόμενων δυσκολιών τους. Ο σκοπός του είναι η διαρκής υποστήριξη της μάθησης των παιδιών και, στη συνέχεια, η βελτίωση του εκπαιδευτικού και του προγράμματος στην τάξη... (Ρεκαλίδου & Πεντέρη, 2016, σελ. 147).

- **Επιλογή** ΑΦΠ ως αντικείμενο ή/και διαμόρφωση του ΗΦΠ
- **Προσωποποίηση** του ΑΦΠ/ΗΦΠ και οργάνωση [α. Εισαγωγή (τι είναι ο ΑΦΠ/ΗΦΠ), β. Ενότητες (π.χ. σε σχέση με τα Θεματικά Πεδία ή τις Θεματικές Ενότητες, τα Μαθησιακά Πλαίσια, κτλ.), γ. Τελική Έκθεση]
- γ. **Συζήτηση** με τα παιδιά σε σχέση με τον στόχο και τη διαδικασία του ΑΦΠ/ΗΦΠ
  - **στόχος:** να κατανοήσουμε την πορεία και την πρόοδό μας, να θέσουμε στόχους βελτίωσης, να σχεδιάσουμε τα επόμενά μας βήματα (παιδιά, εκπαιδευτικοί, γονείς)
  - **συνεδρίες:** π.χ. κάθε 2/3 μήνες εβδομάδα ΑΦΠ
  - **διαδικασία και κριτήρια επιλογής:** από το υλικό που έχει συλλεχθεί επιλογή 1-2 τεκμηρίωση σε σχέση με τις ενότητες του ΑΦΠ/ΗΦΠ που δείχνουν την πρόοδο (π.χ. τι έχω καταφέρει; τι έχω κάνει που πριν δεν μπορούσα; ποια τα καινούργια μου ενδιαφέροντα/αγαπημένα; κτλ.)
  - **χώρος φύλαξης:** να έχουν πρόσβαση τα παιδιά
  - **ποιοι/ες συμμετέχουν:** το παιδί (αυτό-αξιολόγηση), οι συμμαθητές/τριες (ετερο-αξιολόγηση), εκπαιδευτικοί και γονείς
- **Ενημέρωση** γονέων και **πρόσκληση** για συμμετοχή

(βλ. Ρεκαλίδου & Πεντέρη, 2016)

 Μπορούμε να ηχογραφήσουμε τους διαλόγους των παιδιών και να τους εντάξουμε στον Ηλεκτρονικό Φάκελο Προόδου (e-portfolio) του κάθε παιδιού.

 Σε άλλη αντίστοιχη δραστηριότητα μετά από καιρό επαναλαμβάνουμε την ηχογράφηση.

Nice to meet you!

- **Κρατάμε σημειώσεις από τα σχόλια των παιδιών για την πρόδό τους σε σχέση με τη συμμετοχή τους στους διαλόγους στα αγγλικά**

π.χ. Τώρα το λέω καλύτερα... πριν φοβόμουν και δεν ήμουν χαρούμενος... Το είπα πιο γρήγορα και καθαρά...

- **Σημειώνουμε ως εκπαιδευτικοί τα δικά μας σχόλια σε σχέση με την πορεία των παιδιών**

π.χ. Ο Γ., ενώ αρχικά επαναλάμβανε τη φράση που είχε μάθει με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού, τώρα κατανοεί τον διάλογο και συμμετέχει ενεργά επιλέγοντας από τις φράσεις και λέξεις που γνωρίζει.

Παίρνει πρωτοβουλίες και προσκαλεί τα άλλα παιδιά να συμμετέχουν στους διαλόγους τους οποίους κάποιες φορές θέλει να επαναλαμβάνει και στο διάλειμμα.

- **Σημειώνουμε σχόλια των συμμαθητών/τριών**

π.χ. Ο Γ. με βοηθά όταν ξεχνώ τι πρέπει να απαντήσω στους διαλόγους που παίζουμε στα αγγλικά. Του αρέσει πολύ να μιλάει στα αγγλικά.

- **Σημειώνουμε σχετικά σχόλια των γονιών για το σπίτι**

π.χ. Ο Γ. συχνά επαναλαμβάνει διαλόγους που κάνετε στα αγγλικά και στο σπίτι. Μερικές φορές μας δίνει ρόλους και μας «μαθαίνει» να λέμε κι εμείς τους διαλόγους. Όσο περνάει ο καιρός, μιλάει με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση. Σίγουρα το απολαμβάνει!

Βιβλιογραφία

Wisniewski B., Zierer K., & Hattie J. (2021). The power of feedback revisited: A meta-analysis of educational feedback research. *Frontiers in Psychology*, 10, 3087.
<https://www.frontiersin.org/article/10.3389/fpsyg.2019.03087>.

Αλεξίου Θ., & Πεντέρη Ε. (Επιμ.). (2022). *Εκπαιδευτικά Σενάρια EAN*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: [10.26262/heal.auth.ir.341660](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.341660)

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021). *Πρόγραμμα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» " του ΙΕΠ με MIS 5035542.

Ρεκαλίδου, Γ. (2016). *Η αξιολόγηση στην τάξη του νηπιαγωγείου. Τι, γιατί και πώς*; Αθήνα: Gutenberg.

Ρεκαλίδου, Γ., & Πεντέρη, Ε. (2016). Το portfolio στο Νηπιαγωγείο: Απόψεις των εκπαιδευτικών για την εφαρμογή του. *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, 21, 147-171.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ, ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ, ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Σύντομη περιγραφή Ενότητας

Η συγκεκριμένη ενότητα εστιάζει

- στις Θεωρητικές Παραδοχές για την μάθηση και τη διδασκαλία και
- στις Παιδαγωγικές Πρακτικές

Πιο συγκεκριμένα, αναλύονται:

- η Ομαδοσυνεργατική προσέγγιση,
- η Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική και
- οι Διερευνήσεις

Η επιλογή των συγκεκριμένων παιδαγωγικών πρακτικών έγινε με κριτήριο ότι δεν συμπεριλαμβάνονται συστηματικά στο ισχύον πρόγραμμα σπουδών, το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) κι ότι οι συγκεκριμένες εναλλακτικές προσεγγίσεις συνάδουν με τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του παιδιού της προσχολικής ηλικίας και τη διδακτική μεθοδολογία του Νηπιαγωγείου

Στόχοι Ενότητας

Οι εκπαιδευτικοί θα είναι σε θέση να:

- Κατανοήσουν την αναγκαιότητα συστηματικής υιοθέτησης και εισαγωγής σύγχρονων παιδαγωγικών πρακτικών στην εκπαιδευτική διαδικασία του νηπιαγωγείου.
- Κατανοήσουν την αναγκαιότητα εξέλιξης του παραδοσιακού νηπιαγωγείου σε ένα σύγχρονο μαθησιακό περιβάλλον.
- Εξοικειωθούν με διαδικασίες ανάπτυξης ενός συνεργατικού μαθησιακού περιβάλλοντος.
- Εξοικειωθούν με τη διαφοροποιημένη παιδαγωγική.
- Εξοικειωθούν με την ανάπτυξη διερευνήσεων στο σκεπτικό της συν-οικοδόμησης της γνώσης

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ, ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ, ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

6.1 Μάθηση και Διδασκαλία στο Νηπιαγωγείο: Θεωρητικές παραδοχές

Δόμνα Κακανά
Καθηγήτρια,

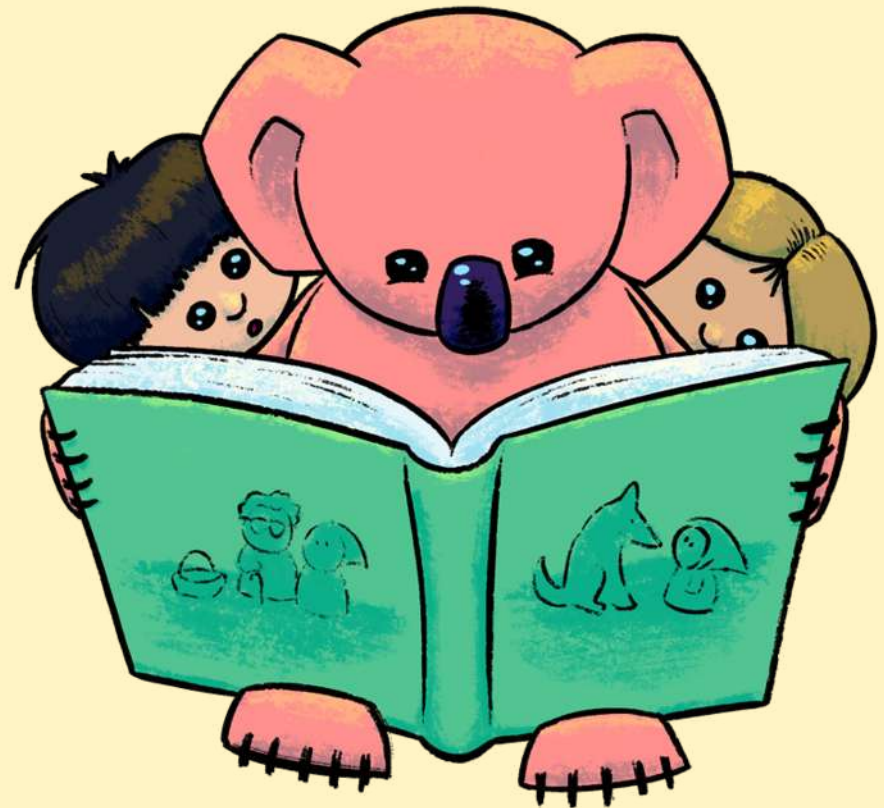
Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ

Κακανά, Δ. (2022). Σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις: Ομαδοσυνεργατική Μάθηση, Διερευνήσεις, Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

Σε αυτήν την υποενότητα θα δούμε:

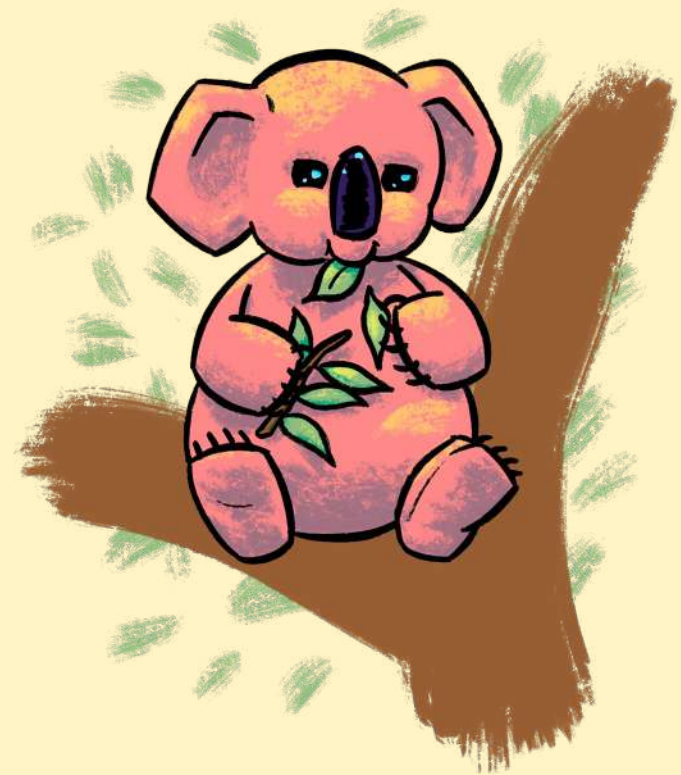
1. Τι γνωρίζουμε για τη μάθηση των παιδιών
2. Δασκαλοκεντρικές/ Παραδοσιακές VS Παιδοκεντρικές /Σύγχρονες Πρακτικές
3. Προσωπικές θεωρίες Εκπαιδευτικών
4. Γιατί είναι σημαντική η επίγνωση των προσωπικών θεωριών (ΠΘ) των εκπαιδευτικών;

- Η μάθηση απαιτεί την ενεργό και εποικοδομητική συμμετοχή του μαθητή
- Η μάθηση είναι πρωτίστως μια κοινωνική δραστηριότητα και όχι ένα μοναχικό ταξίδι
- Τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα όταν συμμετέχουν σε δραστηριότητες που έχουν νόημα γι' αυτά και βασίζονται στα βιώματα και τις εμπειρίες τους
- Οι νέες πληροφορίες συνδέονται με τις προϋπάρχουσες γνώσεις
- Τα μικρά παιδιά έχουν από νωρίς ιδέες & αναπαραστάσεις για τις διάφορες έννοιες & καταστάσεις. Όμως, η προϋπάρχουσα αυτή γνώση συχνά συνιστά σημαντικό γνωστικό εμπόδιο στην κατάκτηση της νέας γνώσης .
- Ο/Η εκπαιδευτικός οφείλει να λάβει υπόψη του τις πρότερες γνώσεις των παιδιών και να τις αξιοποιήσει ως σημείο αφετηρίας για τη διδασκαλία

- Το «λάθος» είναι συνυφασμένο με τη διαδικασία ανακάλυψης της γνώσης. Θεωρείται πολύτιμο παιδαγωγικό και μαθησιακό εργαλείο
- Τα παιδιά μιας τάξης δεν αποτελούν μια ομοιογενή μάζα, υπάρχουν σημαντικές ατομικές αναπτυξιακές διαφορές στη μάθηση
- Η μάθηση επηρεάζεται καθοριστικά από την ύπαρξη κινήτρων/ σημασία ενδιαφέροντος
- Το παιχνίδι παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για ικανότητες, ενδιαφέροντα, γνώσεις παιδιών και παρέχει ένα χρήσιμο μαθησιακό πλαίσιο

Προαιρετική μελέτη: Αν θέλετε να μάθετε περισσότερα για πώς μαθαίνουν οι μαθητές, διαβάστε το άρθρο της Βοσνιάδου: <https://www.openbook.gr/pos-mathainoun-oi-mathites/>

Δασκαλοκεντρικές/ Παραδοσιακές

1. Μονόλογος του/της εκπαιδευτικού σε ολομέλεια
2. Έμφαση στην άμεση διδασκαλία & μετάδοση πληροφοριών/ γνώσεων
3. Έμφαση στο TI, στην παροχή όσο το δυνατόν περισσότερων πληροφοριών (γνώσεις)/ γνωστική ανάπτυξη
4. Μη έμφαση στην κινητοποίηση του ενδιαφέροντος παιδιών

Παιδοκεντρικές/ Σύγχρονες

1. Ποικιλία μεθόδων & μορφών οργάνωσης της τάξης
2. Διερευνητική, ανακαλυπτική, συνεργατική, αλληλεπιδραστική μάθηση/ ευελιξία
3. Έμφαση στο ΠΩΣ, ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τη μαθησιακή εμπειρία ☒ ολόπλευρη & ισόρροπη ανάπτυξη
4. Έμφαση στα ενδιαφέροντα παιδιών

Προαιρετική μελέτη: Αν θέλετε να μάθετε περισσότερα για τις καινοτόμες παιδαγωγικές πρακτικές Διαβάστε: Fullan, M. (2011). Whole system reform for innovative teaching and learning. Microsoft-ITL Research (Ed.), *Innovative Teaching and Learning Research*, 30-39. Ανακτήθηκε από <https://www.european-agency.org/sites/default/files/itlresearch2011findings.pdf>

Δασκαλοκεντρικές/ Παραδοσιακές

5. Αυθεντία εκπαιδευτικού
6. Παθητικός ρόλος παιδιών
7. Χρήση εξωτερικών αμοιβών
8. Ανταγωνιστικό πλαίσιο, «κακές»
διαμαθητικές σχέσεις
9. Έμφαση στην αξιολόγηση του
αποτελέσματος (αθροιστική)
10. «Κλειστά» Φύλλα Εργασίας
11. Επανάληψη, αναπαραγωγή
πληροφοριών/ γνώσης
12. Διαισθητική & επιφανειακή
αυτοαξιολόγηση εκπαιδευτικού

Παιδοκεντρικές/ Σύγχρονες

5. Ο/Η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως διευκολυντής,
όχι ως φορέας/ πομπός γνώσης & παιδί ως
δέκτης
6. Ενεργητική εμπλοκή παιδιών
7. Αξιοποίηση εσωτερικών κινήτρων
8. Ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο, αναβάθμιση
διαμαθητικών σχέσεων
9. Έμφαση στην αξιολόγηση της διαδικασίας
(διαμορφωτική)
10. «Ανοιχτά» Φύλλα Εργασίας
11. Παραγωγή γνώσης
- 12. Αναστοχασμός & Αυτοαξιολόγηση
εκπαιδευτικού/ ανατροφοδότηση παιδιών**

**Παρατηρείστε τις δύο
φωτογραφίες:**

Ποια από τις δύο είναι πιο κοντά
στα βιώματά σας;

Πιστεύετε ότι θα τολμούσατε να
δημιουργήσετε ένα μαθησιακό
περιβάλλον όπως αυτό της κάτω
εικόνας;

<https://antexoume.files.wordpress.com/2013/09/anagnostiko.jpg>

<https://love-teaching.com/2021/10/15/>

- Οι εκπαιδευτικοί έχουν διαμορφωμένες θεωρίες (πεποιθήσεις & αντιλήψεις) για το παιδί, τις δυνατότητές του, την εκπαιδευτική διαδικασία, τη διδασκαλία, το αναλυτικό πρόγραμμα, το εκπαιδευτικό πλαίσιο, τον ρόλο του εκπαιδευτικού, το ρόλο των γονέων, κλπ
- Θεωρίες που επηρεάζονται από τα προσωπικά τους βιώματα & τις εμπειρίες ως μαθητές/ριες
- Θεωρίες που επηρεάζονται από τις θεωρητικές τους γνώσεις
- Τελικά, η εκπαιδευτική διαδικασία είναι μια πράξη διαρκών αποφάσεων κι επιλογών που εξαρτώνται από την προσωπική μας θεωρία για τη μάθηση & τη διδασκαλία

(Mena Ruiz-Tagle, 2014; Brand, & Moore, 2011)

Γιατί είναι σημαντική η επίγνωση των προσωπικών θεωριών των εκπαιδευτικών;

ean.auth.gr

Δύσκολα
αλλάζουν
εδραιωμένες
πεποιθήσεις

Επηρεάζουν τις
πρακτικές τους

Μας βοηθούν να
κατανοήσουμε
καλύτερα τις
παιδαγωγικές τους
πρακτικές & στρατηγικές

Η υιοθέτηση νέων
στρατηγικών συνδέεται
άμεσα με ΠΘ=>
αναδόμηση ΠΘ

Εκπαίδευση και
έμφαση στον
αναστοχασμό και
στην
αυτοαξιολόγηση
(Ανδρούσου, 2020.
Καλαϊτζοπούλου, 2001.
Χατζοπούλου &
Κακανά, 2008)

Τελικά, οι ΠΘ
καθοδηγούν τις
διδασκτικές τους επιλογές
και καθορίζουν την
υιοθέτηση και εμπλοκή
τους με νέες
προσεγγίσεις, μεθόδους
και στρατηγικές

Ποια είναι η δική σας
προσωπική θεωρία για το
παιδί της προσχολικής
ηλικίας, τις δυνατότητές του
και την εκπαιδευτική
διαδικασία που
αναπτύσσεται στο
Νηπιαγωγείο;

Βιβλιογραφία

Ανδρούσου, Α. (2020) Εκπαίδευση εκπαιδευτικών: νέες προκλήσεις και αλλαγές. Στο Ε. Γουργιώτου, Δ. Κακανά, Μ. Μπιρμπίλη, & Κ. Χατζοπούλου (Επιμ) (2020). *Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών και Παιδαγωγικά Τμήματα, 30 χρόνια μετά: Αντιμετωπίζοντας τις νέες προκλήσεις. Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου του Δικτύου Πρακτικών Ασκήσεων*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας (887-891) http://press.uth.gr/images/ebooks/ebook_praktika.pdf

Βοσνιάδου, Τ. Σ. (2001). *Πώς μαθαίνουν οι μαθητές*. Διεθνές Γραφείο Εκπαίδευσης της Unesco. Ανακτήθηκε από <https://www.openbook.gr/pos-mathainoun-oi-mathites/>

Brand, B. R., & Moore, S. J. (2011). Enhancing teachers' application of inquiry-based strategies using a constructivist sociocultural professional development model, *International Journal of Science Education*, 33(7), 889-913. Ανακτήθηκε από https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09500691003739374?casa_token=4CvdnHMcQ4IAAAAA:m9-JR4JYvTjm9FBGlcuuI68EzThWlCx4-olRHAR-aGL6fQOq011vSP6Ji5-daR8JxYY9o9qiCSqWw

Fullan, M. (2011). Whole system reform for innovative teaching and learning. Microsoft-ITL Research (Ed.), *Innovative Teaching and Learning Research*, 30-39. Ανακτήθηκε από <https://www.european-agency.org/sites/default/files/itlresearch2011findings.pdf>

Καλαϊτζοπούλου, Μ. (2001) *Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός

Mena Ruiz-Tagle, J. (2014). *Beliefs of early-childhood teachers towards Cooperative learning in the Chilean context*. PhD Thesis, School of Education, The University of Queensland. Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.14264/uql.2015.200>

Χατζοπούλου, Κ., & Κακανά, Δ-Μ. (2008). Από τον παραδοσιακό εκπαιδευτικό στον εκπαιδευτικό ερευνητή, στο Δ.-Μ. Κακανά, Γ. Σιμούλη (επιμ.). *Η προσχολική εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Διδακτικές Πρακτικές*. (σσ.88-94). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ, ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ, ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

6.2. Ομαδοσυνεργατική Προσέγγιση

Δόμνα Κακανά
Καθηγήτρια,

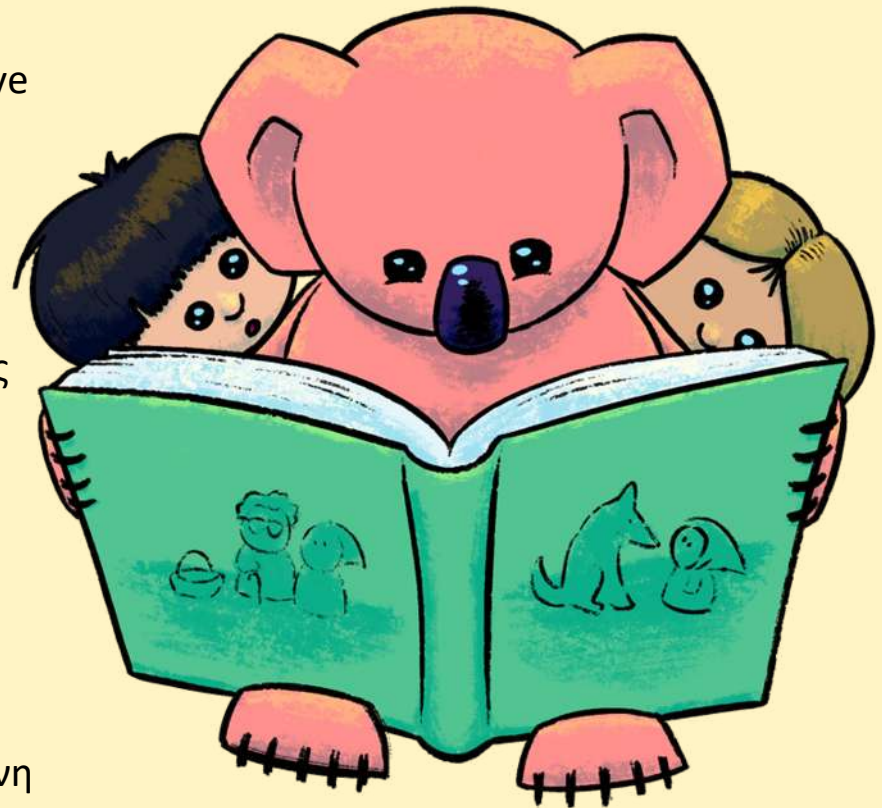
Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ

Κακανά, Δ. (2022). Σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις: Ομαδοσυνεργατική Μάθηση, Διερευνήσεις, Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

Σε αυτήν την υποενότητα θα δούμε:

- Η Μάθηση και η διδασκαλία ως διαδικασία
- Τα 4C'S για τον 21^ο αι.
- Οι απαραίτητες ικανότητες για το 2030
- Εννοιολογικός προσδιορισμός: Cooperative V/S Collaborative learning Συνεργατική Προσέγγιση (ΣΠ) - Ομαδοσυνεργατική Προσέγγιση (ΟΣΠ)
- Ομαδοσυνεργατικό σχολείο σημαίνει...
- Σπουδαιότητα- οφέλη ομαδοσυνεργατικής
- Προβληματισμοί για πιθανούς ανασταλτικούς παράγοντες
- Προϋποθέσεις ομαδό-συνεργατικής προσέγγισης: α) Οργάνωση Χώρου, β) Σύνθεση Ομάδων γ) Μέγεθος Ομάδων, δ) Ανάπτυξη Ικανοτήτων
- «Διδάσκονται» οι ικανότητες; Προτεινόμενη μεθοδολογία
- Κάποια tips. Π.χ. τεχνικές διαχείρισης επιπέδων θορύβου

Τι βλέπετε σε αυτήν την εικόνα;
Πώς κατάφερε να επιβιώσει ο άνθρωπος από την αρχαιότητα;

<http://1epal-dafnis.att.sch.gr/bima/ergask/mistoria/paleol.htm>

Για να επιβιώσει έπρεπε να
επικοινωνήσει, να
συνεργαστεί, να λάβει
αποφάσεις, να επιλύσει
προβλήματα, να αναζητήσει
εύστοχες, δημιουργικές
λύσεις, ...

**Πιστεύετε ότι τα ισχύοντα
εκπαιδευτικά προγράμματα
εξοπλίζουν τα σημερινά
παιδιά με δεξιότητες
καθημερινής ζωής;**

- Μάθηση δεν σημαίνει απλώς απόκτηση πληροφοριών, αλλά μία συνεχή διαδικασία επίλυσης εσωτερικών γνωστικών συγκρούσεων
- Οι συγκρούσεις αυτές δημιουργούνται αλλά και επιλύονται μέσα στο πλαίσιο της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης του ατόμου με το φυσικό & κοινωνικό του περιβάλλον (Σφυρόερα, 2015)

Στην παραδοσιακή αντίληψη δίνεται έμφαση στο **πληροφοριακό περιεχόμενο της διδασκαλίας**

Στις σύγχρονες προσεγγίσεις, μας ενδιαφέρει:

- **όχι απλά η άμεση μετάδοση** του πληροφοριακού περιεχομένου και η καταγραφή του στη μνήμη αλλά

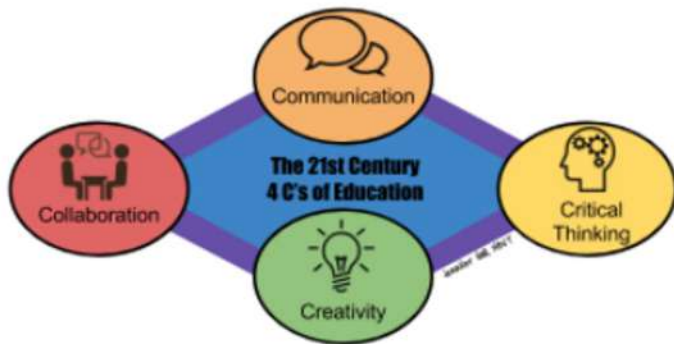
- η δημιουργία **αυθεντικών καταστάσεων ανάπτυξης διαδικασιών επεξεργασίας των πληροφοριακών δεδομένων της διδασκαλίας** που εξασφαλίζει αποδεδειγμένα η **Ομαδοσυνεργατική Προσέγγιση**

Είναι, γενικότερα αποδεκτό ότι μελλοντικά τα σημερινά 5χρονα παιδιά, που θα **‘βγουν’** ως ενήλικες στη ζωή τουλάχιστον μετά το 2040, θα βρεθούν πιο συχνά στην ανάγκη να **αναζητήσουν** και να **επεξεργαστούν** πληροφορίες, καθώς και να **αξιοποιήσουν συνθετικά** την κατεχόμενη γνώση, παρά στην ανάγκη απλώς να ανακαλέσουν από τη μνήμη πληροφορίες που κατέχουν (OECD, 2019)

Στο ερώτημα που τίθεται ποιες αξίες στάσεις, δεξιότητες, στρατηγικές, γνώσεις πρέπει να αποκτήσουν τα παιδιά στον 21^ο αι, για να μετέχουν αποτελεσματικά στη μαθησιακή διαδικασία;

<https://educators.brainpop.com/wp-content/uploads/2017/11/Screen-Shot-2017-11-20-at-1.54.26-PM.png>

- Creativity,
- Critical Thinking,
- Communication,
- Collaboration

Αν θέλετε να μάθετε περισσότερα για τις 4c's ικανότητες στον 21^ο αιώνα, παρακολουθήστε το βίντεο:
<https://www.youtube.com/watch?v=QrEEVZa3f98>

OECD LEARNING COMPASS 2030

Σε μια πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ γίνεται διάκριση μεταξύ τριών διαφορετικών τύπων ικανοτήτων (OECD, 2019):

1. **Γνωστικές & Μετα-γνωστικές δεξιότητες**, όπως κριτική σκέψη, δημιουργική σκέψη, μάθηση της μάθησης και αυτορρύθμιση.
2. **Κοινωνικές & συναισθηματικές δεξιότητες**, όπως ενσυναίσθηση, αυτο-αποτελεσματικότητα, υπευθυνότητα και συνεργασία.
3. **Πρακτικές & φυσικές δεξιότητες**, όπως τη χρήση νέων συσκευών τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών.

Η συνεργασία πλέον βρίσκεται στο επίκεντρο του εκπαιδευτικού διαλόγου, ίσως γιατί το ανταγωνιστικό σχολείο που τόσο καλά γνωρίζουμε, έχει φτάσει σε αδιέξοδο (Κακανά, 2015).

Στηρίζεται θεωρητικά στην κοινωνική διάσταση της γνώσης και της σκέψης (Vygotsky, 1997· Freire, 2006).

Χρήση πολλών όρων ως εναλλακτικών ή/και συνώνυμων, επικρατέστεροι τα τελευταία χρόνια: «Εργασία σε ομάδες», «Συνεργατική», «Ομαδοσυνεργατική»

Στη διεθνή βιβλιογραφία κυριαρχούν:

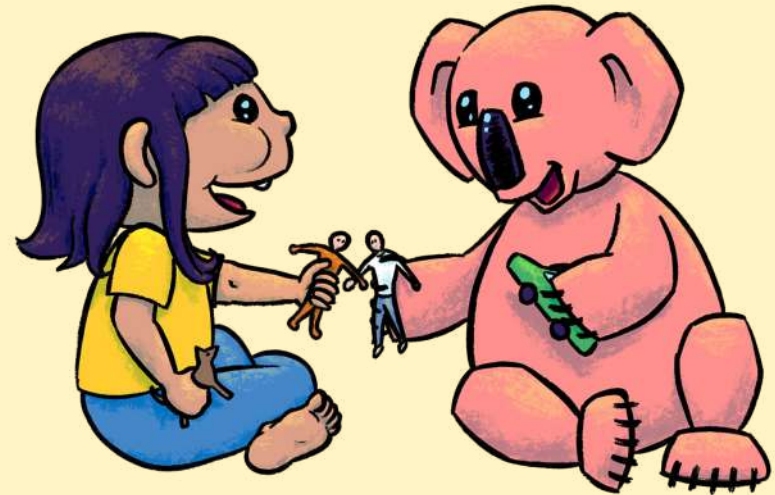
- **Cooperation/ Cooperative learning**
- **Collaboration/ Collaborative learning**

(Κακανά, 2015)

Διαλεκτική σχέση!

- Ο όρος **συνεργασία** φαίνεται να αποδίδει καλύτερα τον όρο **cooperation**, με τη στενή & δομημένη σημασία, όμως θεωρείται το καλύτερο μέσο για την κατάκτηση της βασικής γνώσης αφού καθορίζει με συστηματικό τρόπο την εφαρμογή των δομών και περιεχομένων
- Ο όρος **ομαδοσυνεργατική** φαίνεται να αποδίδει καλύτερα τον όρο **collaboration**. Από τη στιγμή που οι μαθητές αποκτήσουν ποικίλες συνεργατικές δεξιότητες (=να επιχειρηματολογούν, να συζητούν, να αξιολογούν, ...) σταδιακά αναλαμβάνουν την ευθύνη της προσωπικής τους μάθησης αλλά και των συμμαθητών τους

Κοινά σημεία

- Ευνοούν την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών σε μικρές ομάδες σε αντίθεση με την παραδοσιακή, παθητική διδασκαλία που βασίζεται σε διαλέξεις, όπου το καθένα έχει να διεκπεραιώσει μια συγκεκριμένη εργασία
- Σημαντικό, η κατάκτηση συνεργατικών δεξιοτήτων
- Ευνοούν την ανακαλυπτική μάθηση
- Εκχωρούν ρόλους στα παιδιά

Σημεία Διαφοροποίησης

- Η ΣΠ έχει αμερικανική ρίζα, αντλεί επιρροές από Dewey & Lewin **vs** η ΟΣΠ έχει βρετανική ρίζα, βασίζεται στη θεωρία του κοινωνικού εποικοδομητισμού που υποστηρίζει ότι η γνώση είναι κοινωνική κατασκευή & η μάθηση κοινωνική διαδικασία (Vygotsky, 1988)
- Η ΣΠ συστήνεται για τη θεμελιώδη γνώση (παραδοσιακή) **vs** στην ΟΣΠ δίνεται έμφαση σε λιγότερο θεμελιώδες περιεχόμενο όπου ευνοείται η δράση του υποκειμένου και η εσωτερική ανάδειξη του νοήματος
- Στη ΣΠ η κατάκτηση συνεργατικών δεξιοτήτων μπορεί να είναι εκπαιδευτικός στόχος **vs** στην ΟΣΠ προαπαιτούμενο
- Η ΣΠ νοηματοδοτείται με μια στενή δομημένη σημασία/ πλαίσιο, ως μια τεχνική τάξης **vs** η ΟΣΠ αποτελεί μια προσωπική φιλοσοφία, ξεπερνάει τη λογική της απλής διδακτικής τεχνικής
- Στη ΣΠ ο/η εκπαιδευτικός έχει κεντρικό ρόλο στην τάξη, με ομαδικές εργασίες συνήθως πιο 'κλειστές' & δομημένες **vs** στη ΟΣΠ παραχωρεί σταδιακά την εξουσία του και ενδυναμώνει τις μικρές ομάδες που συχνά έχουν πιο 'ανοιχτές', περίπλοκες εργασίες
- **Οι δύο προσεγγίσεις αξιοποιούνται ανάλογα με την ακαδημαϊκή ωριμότητα των μαθητών** (Rockwood, 1995)

Η μετάβαση Ατομικό στο Συλλογικό πετυχαίνεται:

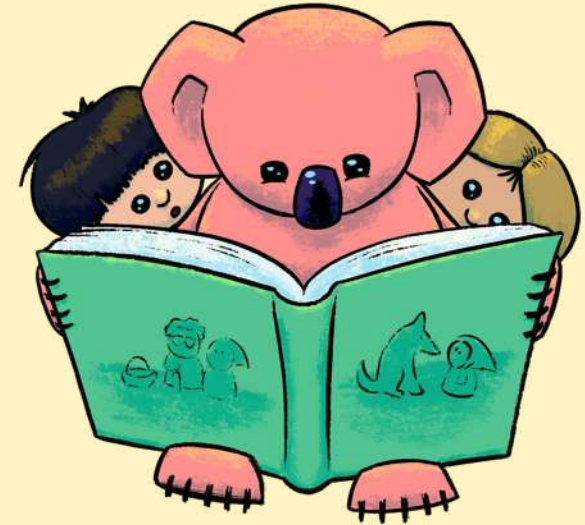
- με τη **συμμετοχή** σε ομάδες εκπαιδευτικών σχολικής μονάδας & με τη **διαμόρφωση** συλλογικής συνείδησης και με τη **συμμετοχή** σε ευρύτερες σχολικές ομάδες
- με τη **διαμόρφωση** ομαδοσυνεργατικού περιβάλλοντος μεταξύ των μαθητών/ριών αλλά και των εκπαιδευτικών τους σε επίπεδο σχολικής τάξης,
- με την **αναδιοργάνωση** του χώρου της τάξης & την αλλαγή των εκπαιδευτικών πρακτικών
- με το **άνοιγμα** του σχολείου, με την **εμπλοκή** των γονέων, αλλά και της ευρύτερης κοινότητας

*«Η συνεργασία αναπτύσσεται στο πλαίσιο όχι μιας απλής κοινής σχολικής εργασίας αλλά ως μια φιλοσοφία ζωής, ως μια **κουλτούρα σχολείου**, όπου κυριαρχεί το να σκέφτομαι συλλογικά, να πράττω συλλογικά, να επικοινωνώ....» (Κακανά, 2015, 19)*

Σε πλήθος ερευνών των τελευταίων 50 χρόνων τεκμηριώνεται ότι σε ποικίλα ερευνητικά πλαίσια, χώρες, ηλικιακές και κοινωνικές ομάδες (ενδεικτικά: Κακανά, 2015. Gillies, 2014. Vermette, 2004):

- Η ΟΣ αποτελεί μια μορφή οργάνωσης της τάξης που εξασφαλίζει τη μέγιστη ανάπτυξη των παιδιών σε όλους τους τομείς ανάπτυξης
- Τείνει να επιφέρει ψηλότερες ακαδημαϊκές επιδόσεις από ό,τι τα ατομικά, ανταγωνιστικά προγράμματα και αυτό ισχύει για όλες τις σχολικές ηλικίες & για όλα τα διδακτικά αντικείμενα
- Συμβάλλει στην κοινωνική μάθηση επιφέροντας σημαντική βελτίωση στην κοινωνική συμπεριφορά, αναβάθμιση στις διαμαθητικές σχέσεις και υποβάθμιση του ατομικισμού και ανταγωνισμού!

Στην προσχολική εκπαίδευση κάποιοι παράγοντες, που έχουν σχέση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής της ηλικίας, φαίνεται ότι μπορεί να επηρεάσουν την ποιότητα της συνεργασίας μεταξύ των παιδιών, όπως:

- Ο εγωκεντρισμός,
- Οι ελλιπείς κοινωνικές δεξιότητες,
- Η περιορισμένη ικανότητα γλωσσικής επικοινωνίας & λεκτικής διαπραγμάτευσης,
- Ο βαθμός γνωριμίας των παιδιών
- Η ποιότητα της προηγούμενης σχέσης τους και το εν γένει συναισθηματικό τους 'δέσιμο'

ΟΜΩΣ

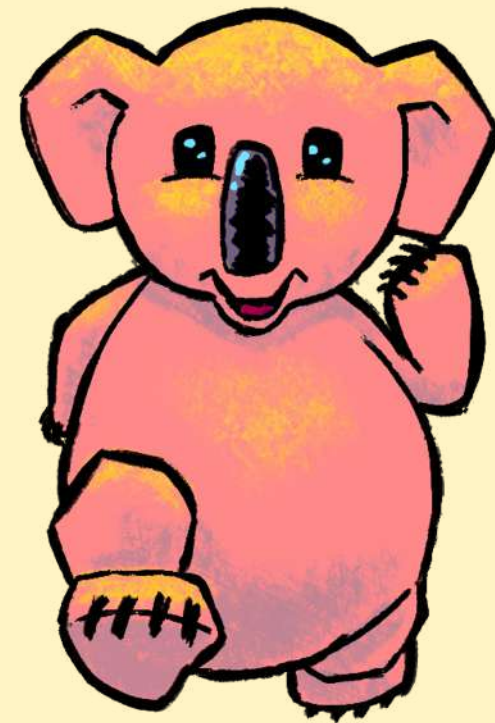

η έρευνα έχει δείξει ότι παιδιά προσχολικής ηλικίας μπορούν να συμμετάσχουν με επιτυχία σε συνεργατικές δραστηριότητες εφόσον η εξοικείωσή τους με τη συνεργατική μάθηση (cooperative learning) γίνει από τον/την εκπαιδευτικό με συστηματικό & οργανωμένο τρόπο

Ωστόσο, **κρίσιμα ερωτήματα** φαίνεται ότι απασχολούν υποψήφιους/ες και εν ενεργεία εκπαιδευτικούς που θέλουν να πειραματιστούν, στην ομαδοσυνεργατική προσέγγιση, όπως:

**Πώς θα τα καταφέρω;
Από πού να ξεκινήσω;**

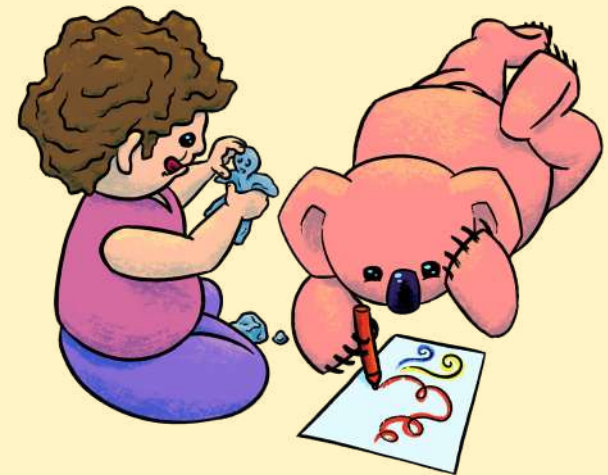

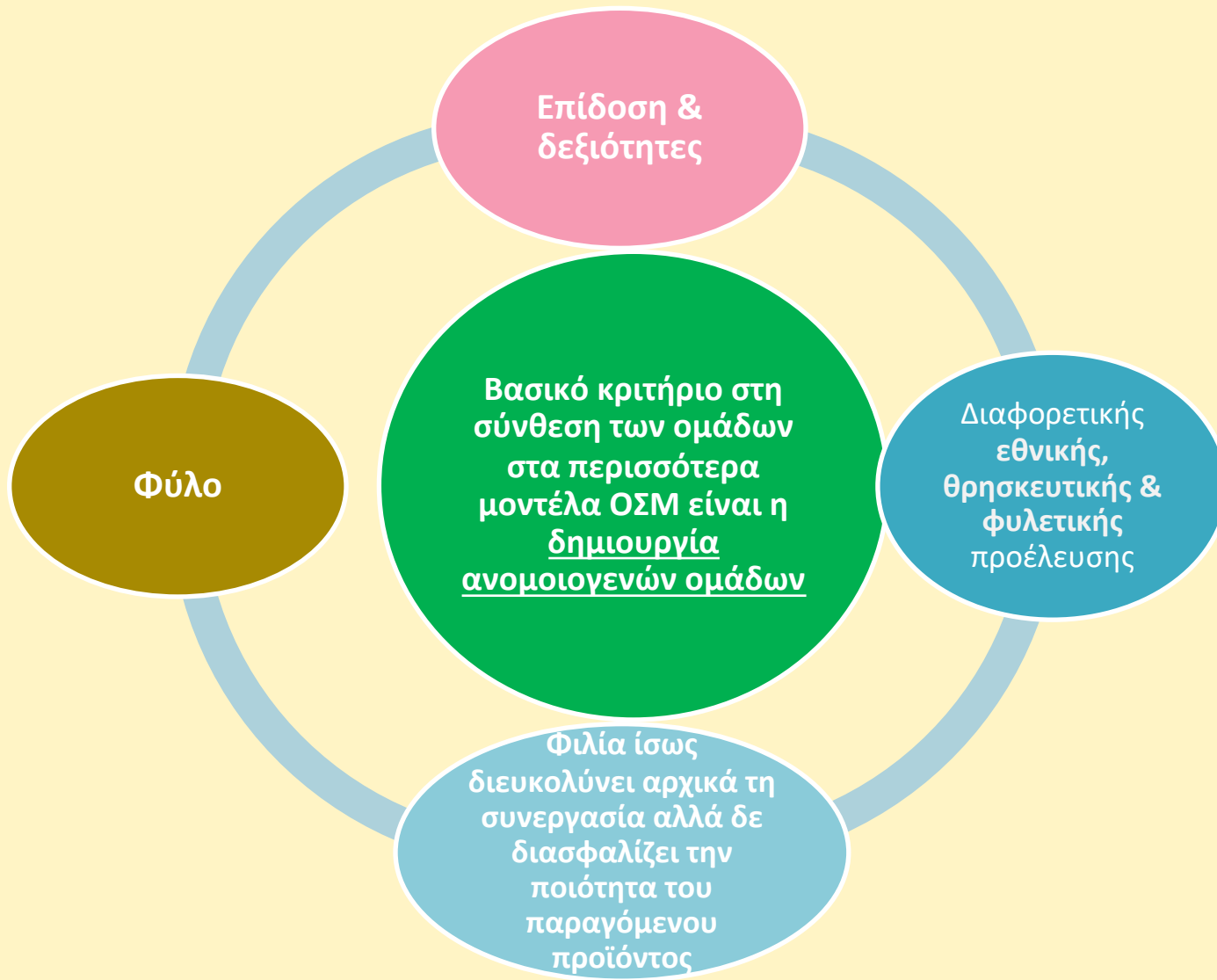

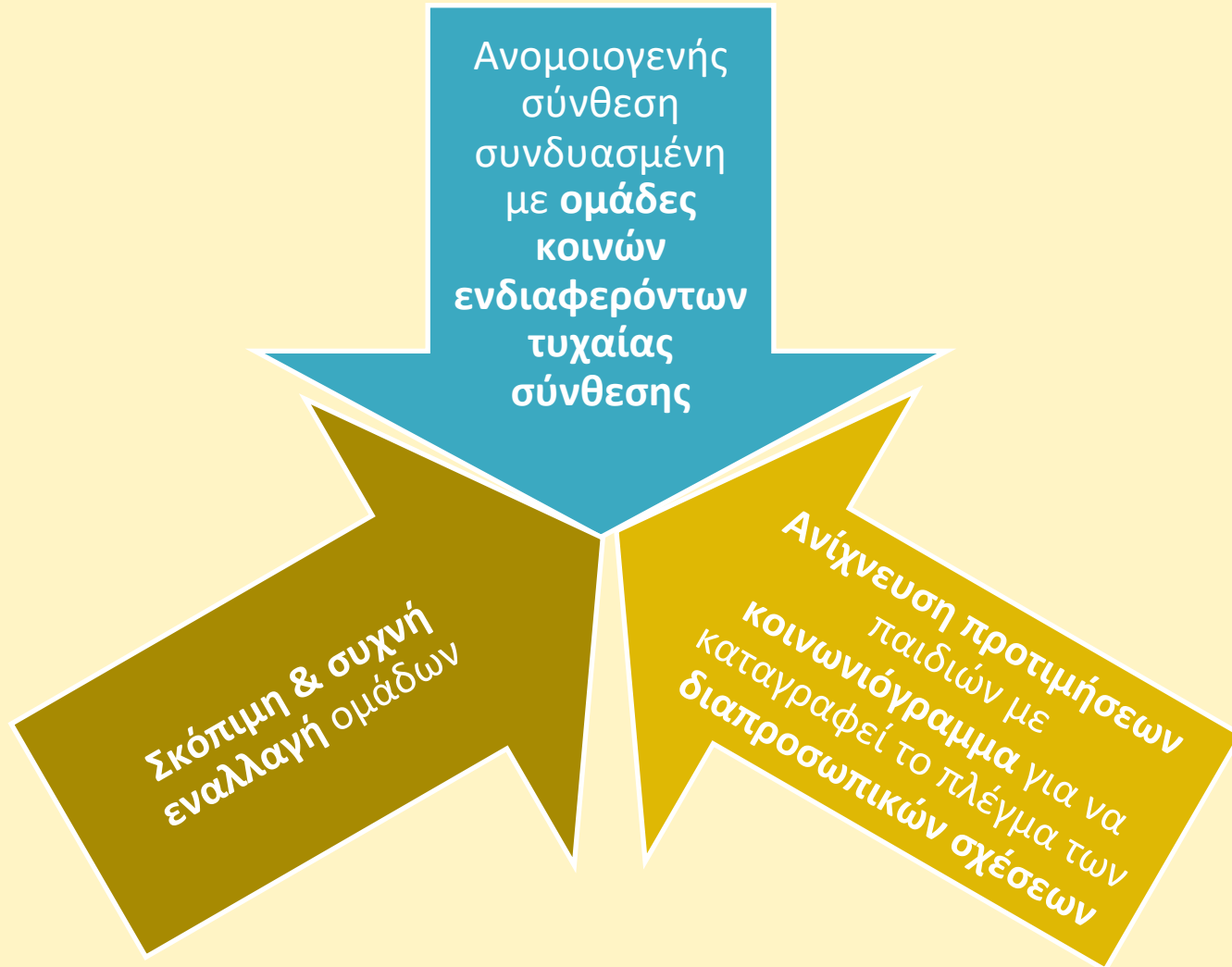
A) Οργάνωση Χώρου

- Δημιουργία ελκυστικών γωνιών παιχνιδιού & μαθησιακών περιοχών, ευέλικτη οργάνωση & χρήση χώρου
- Οριοθέτηση του χώρου, δυνατότητα «απομόνωσης» της κάθε ομάδας, διάδρομοι μετακίνησης, εναλλαγή διαρρύθμισης/όχι μόνιμη. Εξασφάλιση λειτουργικότητας. Κανόνες λειτουργίας
- Παρέχεται η δυνατότητα ελεύθερης & εύκολης μετακίνησης των παιδιών για τη χρήση των απαραίτητων υλικών & μέσων
- Παρατηρούμε διαδικασίες άτυπης αναδιοργάνωσης του Χ από τα παιδιά
- Τολμούμε αναδιοργάνωση του χώρου - Αποφυγή «στατικών» «συμβατικών» & «στερεοτυπικών» χώρων

(Γερμανός, 2011)

- Συνίσταται η ομάδα να ξεκινά ως 2μελής
- Για τη συνέχεια, οι περισσότεροι ερευνητές υποδεικνύουν για την προσχολική εκπαίδευση τις ομάδες των 3-4 μελών,
- Γενικά δεν ενδείκνυται να υπερβαίνει τα 5 μέλη στην ΠΕ
- Ο/Η εκπαιδευτικός θα κρίνει και θα αποφασίσει λαμβάνοντας υπόψη του εκτός από την ηλικία των μελών της ομάδας, τη φύση του μαθησιακού αντικειμένου, τους στόχους που επιδιώκονται, τις συνθήκες, όπως η αίθουσα, τα εποπτικά μέσα, κλπ.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη & λειτουργία της ομαδοσυνεργατικής προσέγγισης:
(Γκλούμπου, 2014. Hargreaves, 1999. Johnson & Johnson, 2002. Κακανά, 2015):

- Η ανάπτυξη **κοινωνικών & συνεργατικών ικανοτήτων** από τα παιδιά, μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη της αλληλεπίδρασης στην ομάδα, στοιχείο απαραίτητο για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της
- Η ανάπτυξη κοινωνικών ικανοτήτων είναι προϋπόθεση για μια αποτελεσματική **επικοινωνία** με τα μέλη της ομάδας, τη **συνεργασία**, την **ανταλλαγή απόψεων και ιδεών**, την **αλληλεξάρτηση**
- Οι κοινωνικές ικανότητες αποτελούν **μαθησιακά αντικείμενα** τα οποία μπορούν να **καλλιεργηθούν με κατάλληλα ερεθίσματα & βιωματικές εμπειρίες**, με **σαφώς διατυπωμένους μαθησιακούς στόχους**, κατάλληλους στο αναπτυξιακό στάδιο των παιδιών
- Μεταξύ αυτών, η **συνεργατική μάθηση μεγιστοποιεί την κατάκτηση των κοινωνικών ικανοτήτων από τα παιδιά**, επειδή από τη φύση της πυροδοτεί τη μεταξύ τους **αλληλεπίδραση**

Οι **κοινωνικές ικανότητες** βοηθούν τα άτομα να συμμετέχουν στην κοινωνική ζωή και να επιλύουν διαφορές & συγκρούσεις με εποικοδομητικό τρόπο (ΙΕΠ, 2014^α).

«Εκτός από την άμεση και συστηματική διδασκαλία όλων των δεξιοτήτων που απαιτεί η συνεργατικότητα, θεωρείται απαραίτητο ο δάσκαλος να ενσωματώσει στην καθημερινή του πρακτική και επιμέρους τεχνικές» (Ματσαγγούρας, 2000, 103),

όπως τα συνεργατικά παιχνίδια & οι δημιουργικές δραστηριότητες, που απαιτούν συλλογική δράση και παρουσιάζουν διαφορές στο βαθμό συνεργασίας και στο βαθμό της καθοδήγησης που παρέχεται

Σταδιακή αναβάθμιση της ΟΜΑΔΑΣ & αποκέντρωση της εξουσίας του/της εκπαιδευτικού

Ναι με βάση την μεθοδολογία που ακολουθείται κατά την εισαγωγή και εξοικείωση των παιδιών με έννοιες & γενικεύσεις

[ΙΕΠ, (2014^α), Johnson, Johnson & Holubec, (1998), Καζέλα, (2009), Κακανά, (2008), Ματσαγγούρας, (2002)]

Δεξιότητες όπως:

- Παραμονή στην ομάδα
- Αθόρυβη μετακίνηση
- Ενθαρρύνω τους συνομιλητές μου
- Ζητώ και δίνω βοήθεια
- Επανα-διατυπώνω στόχο
- Η απάντηση μου επικεντρώνεται στην ερώτηση
- Μοιράζομαι
- Μιλώ χαμηλόφωνα
- Γίνομαι καλός ακροατής
- Κοιτάζω το συνομιλητή στα μάτια
- Ανακεφαλαιώνω / συνοψίζω
- Αναγνωρίζω συναισθήματα άλλων
- Διαχειρίζομαι τα προβλήματα & διευθετώ τις συγκρούσεις
- Αυτό / ετερο-αξιολογούμαι

- Έναυσμα π.χ. εμφάνιση προβλήματος στην πράξη
- Αναγραφή της δεξιότητας, για να τεθεί σε συζήτηση με μορφή ανοιχτού προβλήματος
- Ανάλυση συγκεκριμένων μορφών συμπεριφοράς, καταθέτουν ιδέες, προτείνουν πρακτικές, καταλήγουν σε κανόνες που καταγράφονται, χρήση συμβόλων
- Ο/Η εκπαιδευτικός σε ρόλο διαμεσολαβητικό, αναθέτει αρμοδιότητες-ορίζεται συντονιστής -λειτουργία προτύπου – προτυποποίηση συμπεριφοράς
- «Διδασκαλία» σε αυθεντικές καταστάσεις
- Επαινεί, ενθαρρύνει όταν εφαρμόζεται

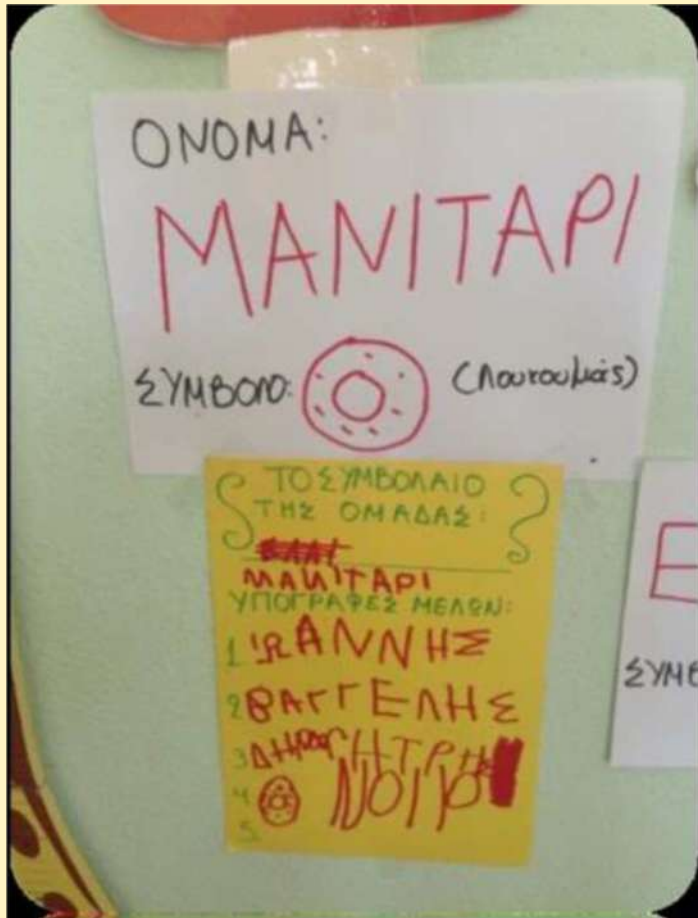

Όλες οι παραπάνω προϋποθέσεις
διασφαλίζονται με τη διαμόρφωση
ενός οικείου & ευχάριστου σχολικού
περιβάλλοντος
που ευνοεί την ανάπτυξη
θετικού ψυχολογικού κλίματος, το
διάλογο και τη συνεργασία
(Γερμανός, 2011)

«Μιμούμε» από την πρώτη μέρα τα παιδιά σε συνεργατικούς τρόπους μάθησης

- Στρατηγικές για ζεύγη, σε 3άδες, ολομέλεια.. (συνέντευξη, ζωγράφισε το πορτραίτο του φίλου σου, επιτραπέζια, ασκήσεις εμπιστοσύνης, ιστός αράχνης, κλπ)
- Αξιοποιούμε όλα τα μαθησιακά **πλαίσια**: Παιχνίδι, ρουτίνες, καταστάσεις καθημερινής ζωής, διερευνήσεις (project, μικρές έρευνες), οργανωμένες δραστηριότητες, κτλ
- Δραστηριότητες αφιερωμένες στην ανάπτυξη συνεργατικότητας, με την προβολή βίντεο ή/και την ανάγνωση και επεξεργασία σχετικών ιστοριών:
  - <https://www.youtube.com/watch?v=DI4zp7yeuMU>
  - <https://www.youtube.com/watch?v=1qzzYrCTKuk>
  - <https://www.youtube.com/watch?v=pa5UnI279Es>
  - <https://www.youtube.com/watch?v=TZqFYtWCWXg>

Προσωπικό αρχείο εισηγήτριας

Η κάθε ομάδα μπορεί να αποφασίσει:

- το όνομα
- το σύμβολο
- το συνθηματικό/ ύμνος/ τραγούδι
- Το συμβόλαιο της ομάδας

Κατανομή ρόλων (ενδεικτικά):

Συντονιστής, υπεύθυνος εργασίας, γραμματέας, υπεύθυνος ησυχίας, εμπυχωτής, διαχειριστής συγκρούσεων, εικονογράφος, υπεύθυνος υλικών, παρουσιαστής, κλπ

Στην αρχή να δίνονται σαφείς οδηγίες του τι πρέπει να κάνουν και τι επιδιώκετε

Επίπεδο θορύβου: φωνόμετρο

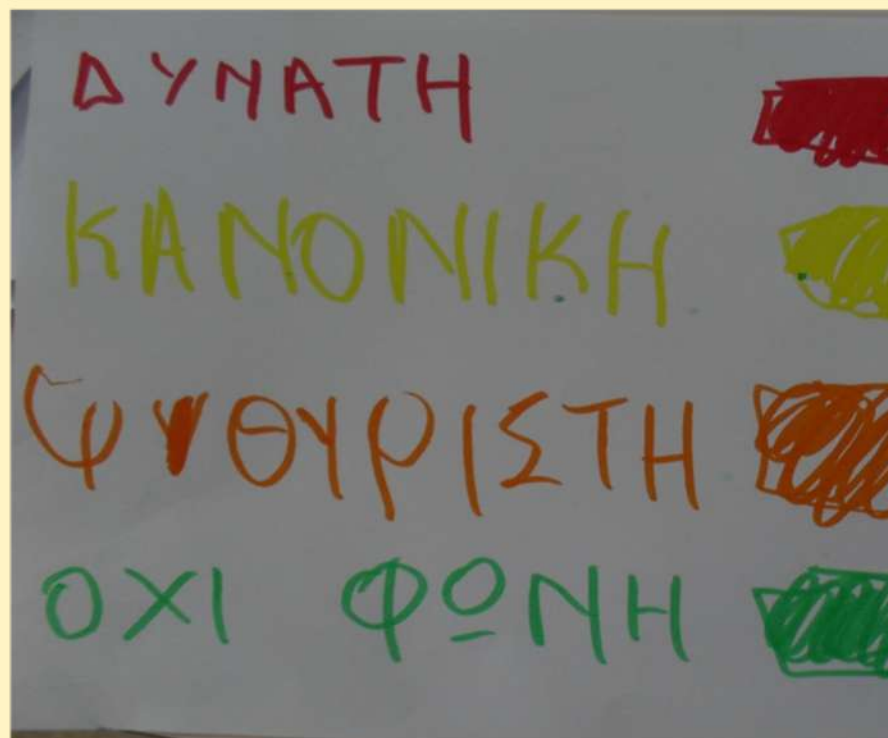
Στο τέλος να γίνεται συζήτηση. «Τι έγινε;» «Πως ήταν που δουλέψατε σε ζεύγη/ομάδες;» «Βοηθούσε ο ένας τον άλλον» «Τι έπρεπε να γίνει για να συνεργαστείτε καλύτερα»

Πίνακας με κανόνες του πώς συνεργαζόμαστε

Κάθε παιδί μέσα στην ομάδα έχει έναν διακριτό ρόλο

Εναλλακτικές δραστηριότητες που κρατούν ήσυχα τα παιδιά που τελειώνουν νωρίς

Φωνόμετρο

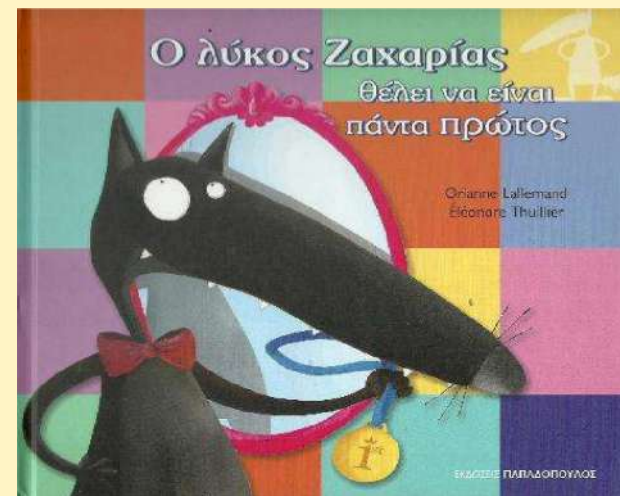
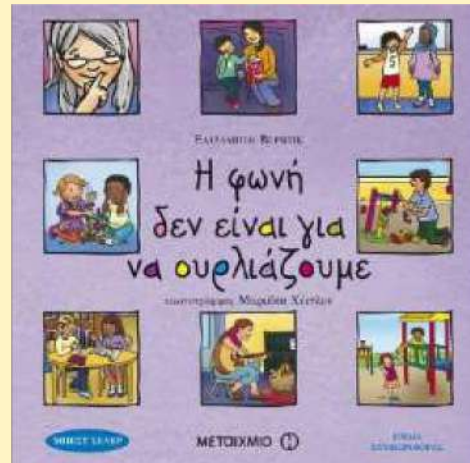

Πηγή: Προσωπικό αρχείο εισηγήτριας

Αξιοποιούμε την Παιδική Λογοτεχνία

ean.auth.gr

<https://www.alamy.com/team-collaboration-concept-and-connecting-unity-or-teamwork-idea-as-a-business-metaphor-for-joining-a-partnership-as-diverse-people-connected-image417202319.html>

Προσωπικά Χαρακτηριστικά

- Έμπειροι και καλά καταρτισμένοι εκπαιδευτικοί εφαρμόζουν συχνότερα την ΟΣ
- Εξοικειωμένοι εκπαιδευτικοί με το δασκαλοκεντρικό μοντέλο ανθίστανται στην αλλαγή πρακτικών τους

Προσωπικές θεωρίες

- Οι απόψεις & αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με διδασκαλία, μάθηση & καινοτομία στην εκπαίδευση είναι βαθιά εδραιωμένες με ερείσματα από την εποχή που οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί ήταν μαθητές και μαθήτριες

Ανεπάρκειες στην υλικοτεχνική/ αδράνεια ΑΠ

- Οι υποδομές & η οργάνωση χώρου συχνά δεν βοηθούν τη ΣΠ
- Η αδράνεια των ΑΠ δυσκολεύει την ενσωμάτωση σύγχρονων αντιλήψεων

Αυτο-αποτελεσματικότητα

- Ελλιπής επιμόρφωση εκπαιδευτικών
- αίσθηση μη αυτό-αποτελεσματικότητας, καθώς και
- η έλλειψη επιθυμίας ή/και κινήτρου για την εφαρμογή τους

Βιβλιογραφία

Freire, P. (2006). *Η αγωγή του καταπιεσμένου*. Αθήνα: Ράππα

Gillies, R. (2014). Cooperative Learning: Developments in Research. *International Journal of Educational Psychology*, 3(2), 125-140. doi:10.4471/ijep.2014.08

<https://www.hipatiapress.com/hpjournals/index.php/ijep/article/view/1087/pdf>

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. *Educational researcher*, 38(5), 365-379. Ανακτήθηκε από

https://www.researchgate.net/publication/228634517_An_Educational_Psychology_Success_Story_Social_Interdependence_Theory_and_Cooperative_Learning

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2002). Learning together and alone: Overview and meta-analysis. *Asia Pacific Journal of Education*, 22(1), 95-105. DOI: 10.1080/0218879020220110. Ανακτήθηκε από

https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/0218879020220110?casa_token=tsXbCTYio6IAAAAA:fvzeOCfz2STiFRQ0AGG9DGqb-ojthJX0cXCesOSDr-G6t1dGyAHVJxEd2q4a37xEn1kj3dc4OImp

Johnson, D., Johnson, R., & Holubec, E. (1998). *Cooperation in the classroom*. Boston: Allyn and Bacon

Mena Ruiz-Tagle, J. (2014). *Beliefs of early-childhood teachers towards Cooperative learning in the Chilean context*. PhD Thesis, School of Education, The University of Queensland. Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.14264/uql.2015.200>

OECD (2019) *OECD Future of Education and Skills 2030. Conceptual learning framework. SKILLS FOR 2030*. Ανακτήθηκε από https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/skills/Skills_for_2030_concept_note.pdf

Rockwood, H. S. (1995). *Cooperative and collaborative learning*. The national teaching & learning forum, 4(6), 1-15.

Βιβλιογραφία

Vermette, P., Harper, L., & DiMillo, S. (2004). Cooperative & collaborative learning...with 4-8 year olds: How does research support teacher's practice? *Journal of Instructional Psychology*, 31(2), 130-134

Vygotsky, L.S. (1997). *Νους στην Κοινωνία. Η ανάπτυξη των ανώτερων ψυχολογικών διαδικασιών*. (Επιμ. Στ. Βοσνιάδου). Αθήνα: Gutenberg

Vygotsky L. (1988). *Σκέψη και γλώσσα*. Μτφρ. Α. Ρόδη. Αθήνα: εκδ. Γνώση.

Γερμανός. Δ. (2011) Ο χώρος ως παράγοντας αναβάθμισης του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στο Νηπιαγωγείο. στο Κ., Χρυσάφιδης & Ρ. (Σιβροπούλου (επιμ.) *Αρχές και προοπτικές της προσχολικής εκπαίδευσης: Τιμητικός τόμος για την Ε. Κουτσουβάνου* Αθήνα: Κυριακίδης, 23-44. Ανακτήθηκε από

ikee.lib.auth.gr/record/266973/files/Germanos_XorosParagontasAnavathmisisEkpaiPerivallontos.pdf

Γκλούμπου, Α. (2014). *Η παιδαγωγική αξιοποίηση του σχολικού χώρου στη διαμόρφωση συνεργατικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Εφαρμογή σε ένα πρόγραμμα μαθηματικών δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. Θεσσαλονίκη: Διδακτορική Διατριβή

ΙΕΠ-ΥΠΑΙΠΘ (2014α). Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου (αναθεωρημένη έκδοση). "Νέο Σχολείο" ΕΣΠΑ 2007-2013, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση. Ανακτήθηκε από <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/7058/1947>

Κακανά, Δ.Μ. (2015). *Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Εκπαιδευτικές Προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη ΑΕ. (Β' εκδ).

Βιβλιογραφία

Κακανά, Δ.-Μ. & Καζέλα Κ. (2007, Μάιος) Κύκλος Εισηγήσεων-Σεμιναρίων στο πλαίσιο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ με θέμα: «Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση σε παιδιά μικρής ηλικίας» που διοργανώθηκε από την ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΚΙΝΗΣΗ ΔΑΣΚΑΛΩΝ – ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ (Α.Κί.ΔΑ) Κύπρου, και τις Επαρχιακές Επιτροπές Α.Κί.ΔΑ της Λευκωσίας, της Λεμεσού και της Πάφου. Κύπρος, 16-19/5/2007

<https://drive.google.com/file/d/0B2IZVAZbDJfHZjzMmQ2ODAtYTQ4NS00MWNjLTkwYzYtZGE2OTE2ODNkYmlw/view?resourcekey=0-wQ3UjhXnSt3eW9lrAwSPZA>

Κακανά, Δ.-Μ. & Καπαχτσή, Β. (2011) Ανάπτυξη του αναστοχασμού και της συνεργατικότητας μέσω της συνεργατικής έρευνας δράσης. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 52, 68-82. Διαθέσιμο: [file:///C:/Users/domna/Downloads/7884-13704-1-SM%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/domna/Downloads/7884-13704-1-SM%20(4).pdf)

Ματσαγγούρας, Η. (2000) *Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: «Γιατί», «Πώς», «Πότε» και «για Ποιους»*. Ανακτήθηκε από <https://drive.google.com/file/d/0B2IZVAZbDJfHYzQyYjM1MzgtN2YzYi00ZDg4LWEyZTkZTE4OWZiZTFkNzdl/view?resourcekey=0-RuLeYXO-R3SvF0HqAFA0tg>

Μπότσογλου, Κ., Κακανά, Δ.-Μ. & Χατζοπούλου, Κ. (2007). Σύγχρονες μορφές διδασκαλίας και μάθησης: Απόψεις Παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας για την ομαδοσυνεργατική. Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού. *Περιοδική Επιστημονική Έκδοση της Ο.Μ.Ε.Ρ.*, 7, 87-100

Σφυρόερα, Μ. (2015) *Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις Ι: Αξιοποίηση βασικών θεωρητικών εννοιών στην εκπαιδευτική πράξη. Η γνωστική και η κοινωνιογνωστική σύγκρουση*. Ακαδημαϊκά Ανοικτά Μαθήματα ΕΚΠΑ. Διαθέσιμο:

Συμπληρωματικό Υλικό για προαιρετική μελέτη/ Ιστοτόποι

Cultivating Collaboration: Don't Be So Defensive! | Jim Tamm | TEDxSantaCruz Ανακτήθηκε από <https://www.youtube.com/watch?v=vjSTNv4gyMM>

Educational Innovation through Collaboration | Jason Pasatta | TEDxMacatawa Ανακτήθηκε από <https://www.youtube.com/watch?v=xsxy0V8LV5o>

Partnership for 21st Century Skills (2015). *Learning for the 21st century*. Washington DC:P21. Ανακτήθηκε από:

University of Nothern Iowa (Uni) *Teaching Cooperative Skills*

Οικονόμου, Β. (2000) *Τρεις σχολές για την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία Ενδιαφέρουσες σημειώσεις σε ιστολόγιο εκπαιδευτικών θεμάτων*. Ανακτήθηκε από <https://economu.wordpress.com/%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C/%CE%BF%C2%B5%CE%B1%CE%B4%CE%BF%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B4%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1/>

Χατζηδάκη, Α. (2000) *Η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση στη διδασκαλία και στη μάθηση της Γ2*. Ανακτήθηκε από https://blogs.sch.gr/gmamakis/files/2015/01/omadosynergatiki_prosegisi1.pdf

Χοντολίδου, Ε. (2004) *Διδασκαλία σε Ομάδες. Στο Κλειδιά και Αντικλειδιά (Επιστ. Επιμ. Α. Ανδρούσου) ΥΠΕΠΘ Πανεπιστήμιο Αθηνών-Πρόγραμμα Μουσουλμανοπαίδων* Ανακτήθηκε από <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/929>

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ, ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ, ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

6.3 Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική

Δόμνα Κακανά
Καθηγήτρια,

Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ

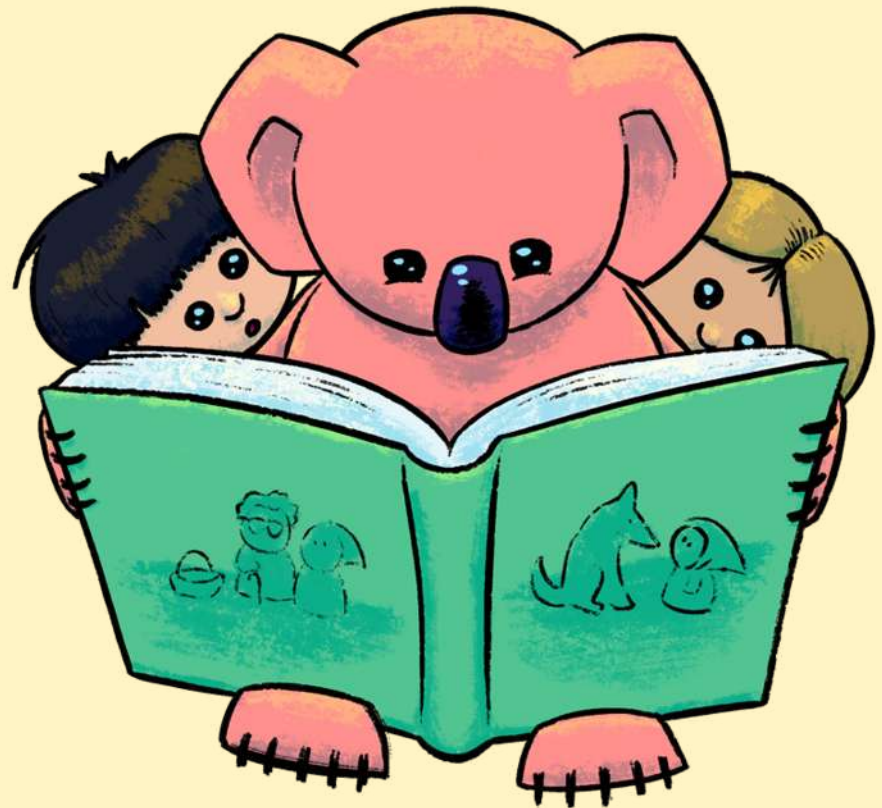
Κακανά, Δ. (2022). Σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις: Ομαδοσυνεργατική Μάθηση, Διερευνήσεις, Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

Εισαγωγή στη φιλοσοφία & την σημασία της Διαφοροποιημένης Παιδαγωγικής (ΔΠ)
Διάκριση των τρόπων διαφοροποίησης & επιλογή του κατάλληλου με βάση συγκεκριμένα κριτήρια

Σε αυτήν την υποενότητα θα δούμε:

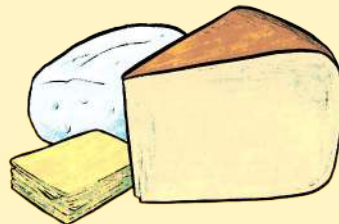
- Επεξεργασία παραδειγμάτων διαφοροποιημένης παιδαγωγικής
- Εστίαση στον τρόπο εφαρμογής
- Παρουσίαση των βασικών αρχών
- Σημασία & αναγκαιότητά της στην προσχολική τάξη
- Ανάλυση τριών βασικών στρατηγικών διαφοροποίησης

Θα βοηθήσουμε την Kiki να ψωνίσει από το σούπερ μάρκετ; Διάλεξε όσα νομίζεις ότι θα της κάνουν καλό και βάλε τα μέσα στο καλάθι. Γιατί επέλεξες αυτό;

“Αρχάριοι”

Οι επιλογές τους ήταν σχεδόν αποκλειστικά ανθυγιεινές τροφές.

“Μεσαίοι”

Συνήθως οι επιλογές τους περιλαμβάνουν τουλάχιστον ένα ανθυγιεινό τρόφιμο

“Προχωρημένοι”

Επιλέγουν μόνο υγιεινές τροφές ή «φαινομενικά» υγιεινές.

Να διαχωρίζουν τις υγιεινές από τις ανθυγιεινές τροφές

- Εντοπίζει & καταγράφει τις ανθυγιεινές τροφές
- Συζητά & προβληματίζεται
- Επεξεργάζεται έντυπο υλικό της τάξης

- Επεξεργάζονται μία εκδοχή του παραμυθιού «Η Χιονάτη»
- Εντοπίζουν & καταγράφουν υγιεινές-ανθυγιεινές τροφές
- Συχνότητα κατανάλωσής τους
- Δίνουν συμβουλές στην ηρωίδα για υγιεινή διατροφή

10ο Ν/Γ Ν. Ιωνίας, Βόλος (2018)

- Παρακολουθεί βίντεο με διαφημίσεις από προϊόντα «φαινομενικά» υγιεινά
- Προβληματίζονται & καλούνται να διερευνήσουν εάν είναι υγιεινά ή όχι
- Επεξεργασία συσκευασιών (συστατικά, πίνακας διατροφικής αξίας)

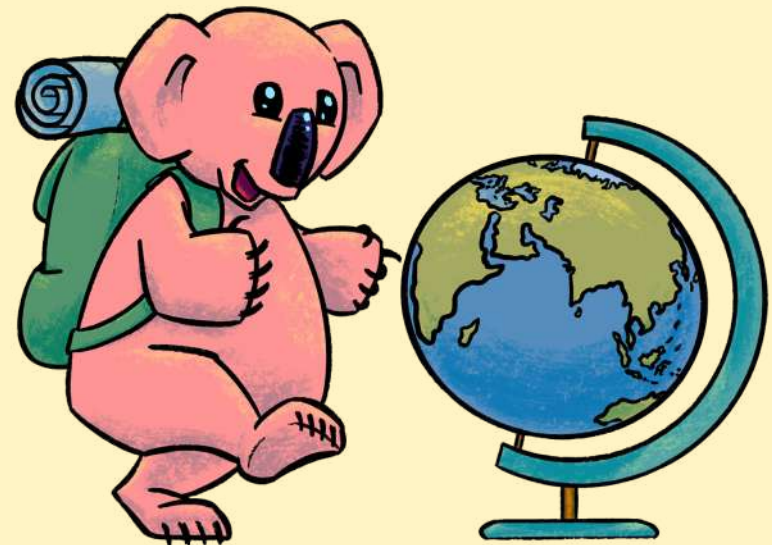

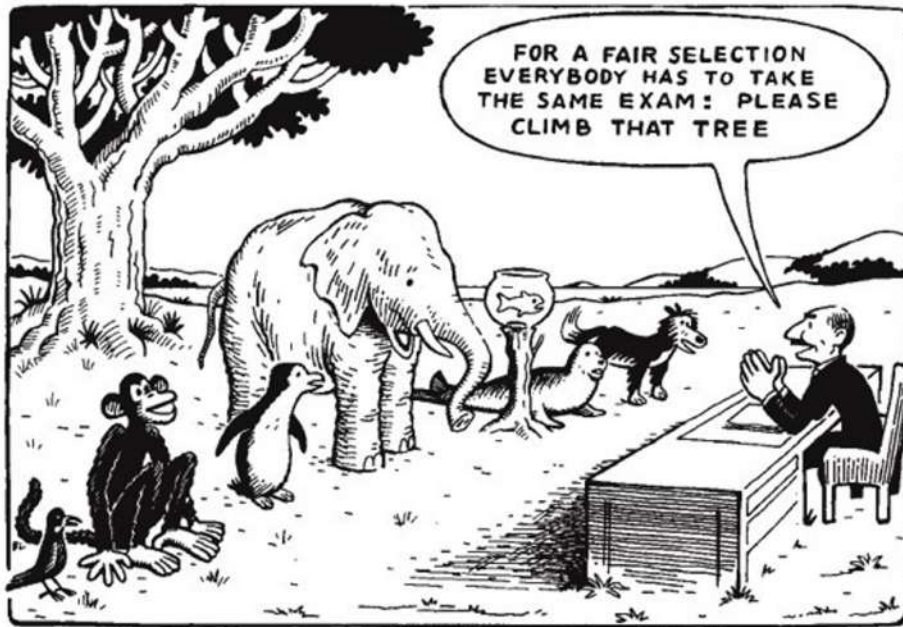
10^ο Ν/Γ Ν. Ιωνίας, Βόλος (2018)

«...μία **προσέγγιση** για τη διδασκαλία στην οποία ο/η εκπαιδευτικός **προσαρμόζει προληπτικά** το αναλυτικό πρόγραμμα, τις διδακτικές μεθόδους, τις πηγές, τις μαθησιακές δραστηριότητες και τα έργα των παιδιών για να **ανταποκριθεί** στις διαφορετικές ανάγκες του **κάθε** παιδιού, αλλά και μικρών ομάδων παιδιών, ώστε να μεγιστοποιηθεί η ευκαιρία για μάθηση για **όλους**.»

(Tomlinson et al., 2003, σ. 121)

<https://www.linkedin.com/pulse/fairness-equality-organization-dilemma-tarek-mansour/>

- Διαφορετικά επίπεδα ετοιμότητας, ανάγκες, οικογενειακά περιβάλλοντα, μαθησιακά στυλ, ενδιαφέροντα (Tomlinson et al., 2003)
- Αύξηση της διαφορετικότητας, λόγω μετανάστευσης & διαφόρων κρίσεων του σύγχρονου κόσμου
- Διδασκαλία για το μέσο επίπεδο = Ανισότητα
- Τα χαρακτηριστικά των παιδιών επηρεάζουν τη μάθηση (Suprayogi, Vackle & Godwin, 2017)
- Αναποτελεσματική η διδασκαλία που τα παραβλέπει (Levine, 2003)

- **Αξιολόγηση:** ανίχνευση αναγκών, προτιμήσεων, χαρακτηριστικών, ταλέντων, δυσκολιών, δυνατοτήτων, ενδιαφερόντων κλπ.
  - Συνεχής παρατήρηση & κατάλληλη προσαρμογή
- **Ευέλικτη Ομαδοποίηση:** με βάση συγκεκριμένο κριτήριο. **Οι ομάδες αλλάζουν!**
- **Δραστηριότητες που έχουν νόημα** για τα παιδιά στην κάθε ομάδα

Υγιεινή διατροφή

Θα τον βοηθήσουμε να ψωνίσει από το σούπερ μάρκετ. Διάλεξε όσα νομίζεις ότι θα του κάνουν καλό και βάλε τα μέσα στο καλάθι. Γιατί επέλεξε αυτό;

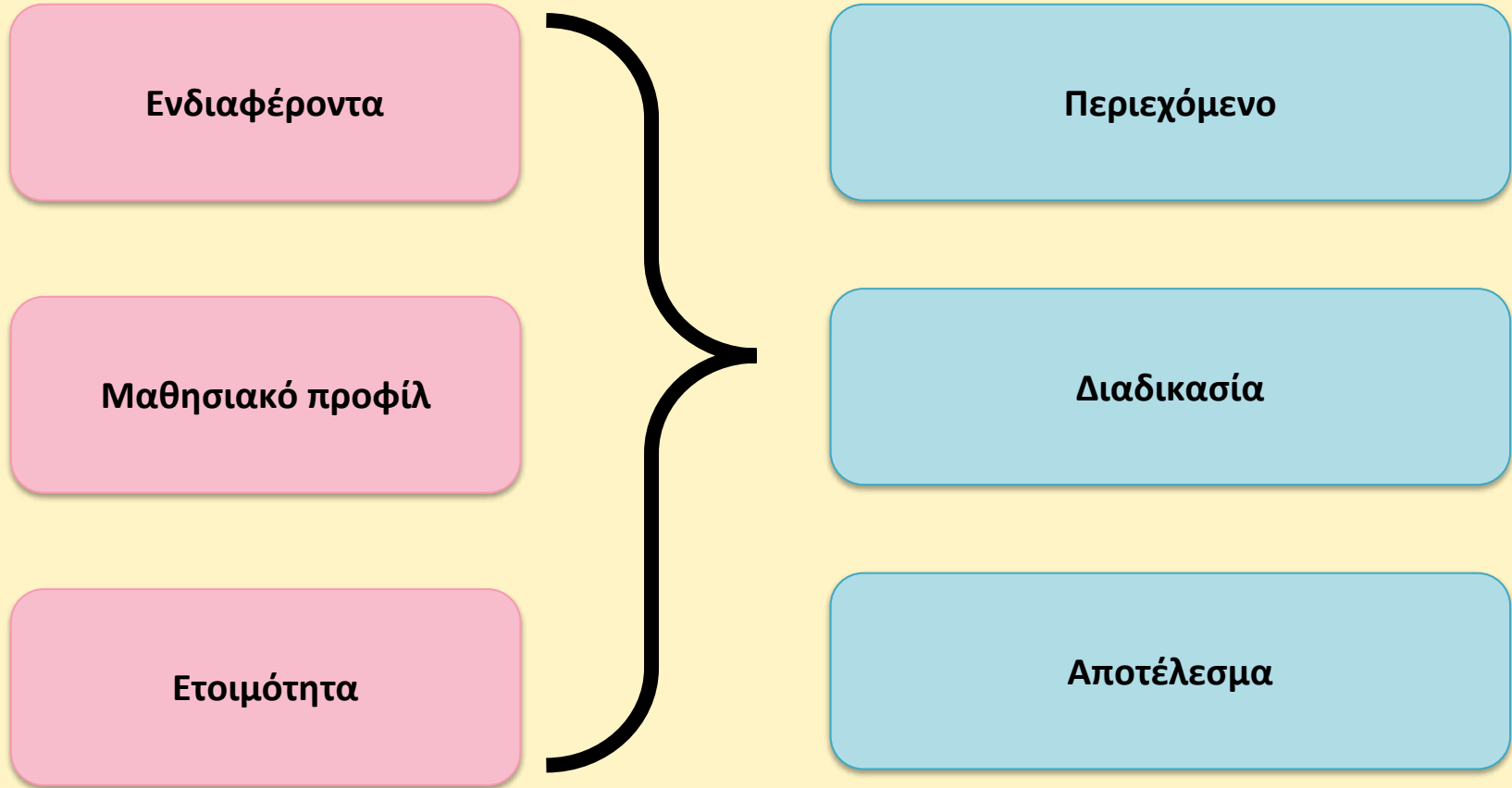
“Αρχάριοι”
Οι επιλογές τους ήταν σχεδόν αποκλειστικά ανθυγιεινές τροφές.

“Μεσαίοι”
Συνήθως οι επιλογές τους περιλαμβάνουν τουλάχιστον ένα ανθυγιεινό τρόφιμο

“Προχωρημένοι”
Επιλέγουν μόνο υγιεινές τροφές ή «φαινομενικά» υγιεινές.

Ενδιαφέροντα

«..Αναφέρεται στην **έλξη**, την **περιέργεια** ή το πάθος ενός παιδιού για ένα συγκεκριμένο θέμα ή μια δεξιότητα»

Μαθησιακό προφίλ

Προτιμήσεις στον τρόπο εργασίας, στυλ μάθησης & περιβαλλοντικοί παράγοντες

Ετοιμότητα

«Είναι το **σημείο εισόδου** ενός παιδιού σε μια **συγκεκριμένη έννοια** ή δεξιότητα»

Περιεχόμενο

«Τι;»

Τι θέλουμε τα παιδιά να μάθουν;

Διαδικασία

«Πώς;»

Με ποιο τρόπο θα εργαστούν για να επιτύχουν τους μαθησιακούς στόχους;

Αποτέλεσμα

Το **τελικό προϊόν** της μάθησης που δημιουργείται από τα ίδια τα παιδιά για να παρουσιάσουν ή να επεκτείνουν όσα έμαθαν.

Παροχή επιλογών

**Διαβαθμισμένες
δραστηριότητες**

**Κέντρα
ενδιαφερόντων**

Ο/Η εκπαιδευτικός παρέχει **μία σειρά από διαφορετικές δράσεις** και καλεί τα παιδιά να **επιλέξουν** αυτή που επιθυμούν.

Η **ελευθερία των παιδιών να επιλέξουν** με τι θέλουν να ασχοληθούν αυξάνει την **κινητοποίησή τους & μεγιστοποιεί το ενδιαφέρον τους** για το θέμα (Heacox, 2002).

			
<p>ΝΑΪΑΛΙΑ ΜΑΓΙΩΡΓΟ ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΟΝ</p>	<p>ΧΡΥΣΑ ΓΙΩΡΓ ΟΝΦΙ ΝΙΚΟΣ ΚΩΝΣΤΑ</p>	<p>ΜΥΔΙΑ</p>	<p>✓</p>

2^ο Ν/Γ Ευξυνούπολης, Βόλος (2018)

Είναι δραστηριότητες σε **διαφορετικά επίπεδα δυσκολίας**, τις οποίες σχεδιάζει ο/η εκπαιδευτικός με βάση το επίπεδο **ετοιμότητας** των παιδιών

Στοχεύουν στην καλύτερη δυνατή **αντιστοιχία** στο επίπεδο ετοιμότητας του παιδιού με το επίπεδο δυσκολίας της διδασκαλίας

Τοποθέτηση των αντίστοιχων πηγών σε **διαφορετικά σημεία στην τάξη**. Η κάθε ομάδα καλείται να εργαστεί στο συγκεκριμένο σημείο.

Όλες οι πηγές πρέπει να είναι **ελκυστικές και κατάλληλες** για την ηλικία των παιδιών

Παρόμοιος **χρόνος και φόρτος** εργασίας

Τα κέντρα ενδιαφερόντων είναι **αυτοτελείς** χώροι μέσα στην τάξη

Σχεδιάζονται για να ενθαρρύνουν τα παιδιά να διερευνήσουν θέματα στα οποία επιδεικνύουν τα ίδια **ιδιαίτερο ενδιαφέρον**

Παράδειγμα:

Σε μια τάξη επεξεργάζονται το θέμα των απειλούμενων ειδών προς εξαφάνιση.

Ο/Η εκπαιδευτικός έχει φτιάξει κέντρα ενδιαφέροντος για συγκεκριμένα ζώα (φώκια μονάχους μονάχους, χελώνα καρέτα- καρέτα, καφέ αρκούδα).

10^ο Ν/Γ Ν. Ιωνίας, Βόλος (2018)

Προετοιμάστε την τάξη (χώρος, παιδιά, ρουτίνες)

Επικεντρωθείτε στα ουσιώδη ≠ πληθώρα πληροφοριών

Μειώστε τον χρόνο στην ολομέλεια
Αυξήστε τον χρόνο στις ομάδες

Οργανώστε προσεκτικά τον χώρο και τον χρόνο

Κάντε μικρά βήματα!

Βιβλιογραφία

Heacox, D. (2002). *Differentiating instruction in the regular classroom*. Minneapolis: Free spirit publishing.

Levine, M. (2003). Celebrating Diverse Minds. *Educational Leadership*, 61, 12-18. <http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/oct03/vol61/num02/Celebrating-Diverse-Minds.aspx>

Mavidou, A., & Kakana, D. (2019). Differentiated Instruction in practice: curriculum adjustments in kindergarten. *Creative Education*, 10, 535-554. <https://doi.org/10.4236/ce.2019.103039>

Suprayogi, M. N., Vackle, M., & Godwin, R. (2017). Teachers and Their Implementation of Differentiated Instruction in the Classroom. *Teaching and Teacher Education*, 67, 291-301. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.06.020>.

Tomlinson, C.A., Brighton, C., Hertbert, H., Callahan, C.M., Moon, T.R., Brimijoin, K., Conover, L.A., & Reynolds, T. (2003). Differentiating instruction in response to student readiness, interest, and learning profile in academically diverse classrooms: A review of literature. *Journal for the education of the gifted*, 27(2/3), 119-145. <https://doi.org/10.1177/016235320302700203>

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ, ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ, ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

6.4 Παιδαγωγικές Πρακτικές: Οι διερευνήσεις στην προσχολική τάξη

Δόμνα Κακανά
Καθηγήτρια,
Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ

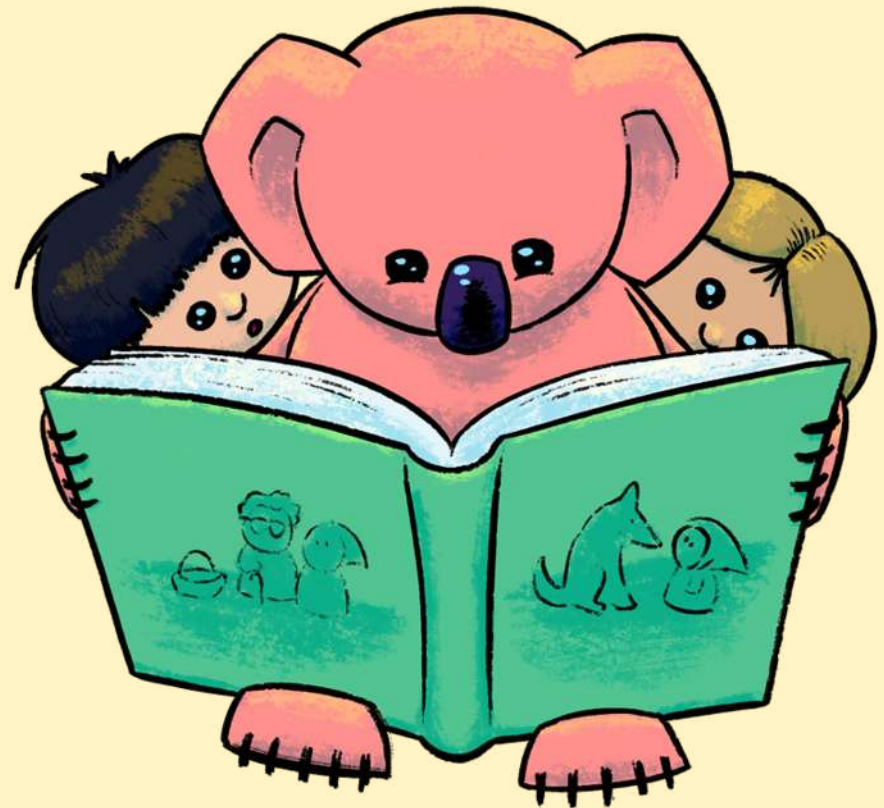
Κακανά, Δ. (2022). Σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις: Ομαδοσυνεργατική Μάθηση, Διερευνήσεις, Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

Διάκριση των
χαρακτηριστικών, των
σταδίων & των τύπων
διερεύνησης
Ανάλυση & εμπάθυση
στον νέο ρόλο του/της
εκπαιδευτικού

Σε αυτήν την υποενότητα θα δούμε:

- Επεξεργασία παραδείγματος διερεύνησης
- Ανάλυση των χαρακτηριστικών μίας διερεύνησης & των σταδίων της
- Εκπαιδευτική & Παιδαγωγική της αξία στο σύγχρονο νηπιαγωγείο
- Παρουσίαση των διαφορετικών τύπων διερεύνησης
- Ανάλυση του ρόλου του/της εκπαιδευτικού & των στρατηγικών εφαρμογής

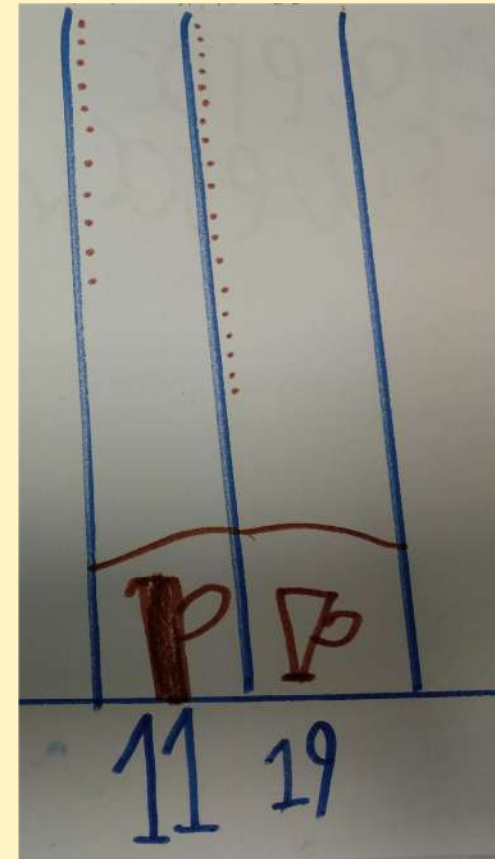

Σε μία τάξη...

Η νηπιαγωγός διαβάζει ένα βιβλίο που περιγράφει την προσπάθεια του ήρωα να φτάσει στον προορισμό του, ο οποίος, όμως, διακόπτεται από ένα μεγάλο εμπόδιο. (*«Απέναντι»-Θοδωρής Παπαϊωάννου*). Στη συζήτηση που ακολουθεί η νηπιαγωγός αναρωτιέται: *«Πώς θα τα καταφέρει ο Μέλιος;»*. Τα παιδιά προτείνουν τη δημιουργία μίας γέφυρας. Χωρίζονται σε μικρότερες ομάδες, επιλέγουν τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουν και ξεκινούν! Σύντομα αντιμετωπίζουν νέα εμπόδια που οδηγούν σε αναθεώρηση των υλικών που επέλεξαν. Η νηπιαγωγός αναρωτιέται και πάλι: *«Θα μας βοηθούσε άραγε αν ξέραμε πόσο μακριά είναι;»* *«Θα μπορούσαμε τότε να βρούμε ποια είναι τα κατάλληλα υλικά για να φτιάξουμε τη γέφυρα;»* *«...τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για να μάθουμε πόσο μακριά είναι;»*.

Τα παιδιά αποφάσισαν να μετρήσουν. Το νέο πρόβλημα ήταν με τι θα μετρούσαν. Η κάθε ομάδα επέλεξε τη μονάδα μέτρησης. Μέτρησαν την απόσταση και κατέγραψαν το αποτέλεσμα. Η νηπιαγωγός τα προέτρεψε να μετρήσουν και με άλλη μονάδα. Νέος προβληματισμός: «Πώς θα δείξουμε στην άλλη ομάδα αυτά που βρήκαμε στις μετρήσεις μας;». Οι ομάδες αποτύπωσαν σε γραφική παράσταση τα αποτελέσματά τους και τα παρουσίασαν. Ακολούθησε συζήτηση και προβληματισμός για τα διαφορετικά αποτελέσματα που βρήκαν.

- **Ενεργή εμπλοκή των παιδιών**

...προτείνουν...χωρίζονται σε ομάδες... επιλέγουν τα υλικά...αποφασίζουν να μετρήσουν... αποτυπώνουν...

- **Ερωτήματα** που αναζητούν λύση

«Πώς θα τα καταφέρει ο Μέλιος;»,

«...τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για να μάθουμε πόσο μακριά είναι;»,

«Πώς θα δείξουμε στην άλλη ομάδα αυτά που βρήκαμε στις μετρήσεις μας;»

- **Πρωτοβουλία** παιδιών

...προτείνουν τη δημιουργία μίας γέφυρας, χωρίζονται σε μικρότερες ομάδες, επιλέγουν τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουν και ξεκινούν!

- **Περιέργεια - ενδιαφέρον** για εμπλοκή

...βιβλίο που περιγράφει την προσπάθεια του ήρωα να φτάσει στον προορισμό του...

- Χώρος για **δοκιμή & λάθος**: δεν υπάρχει μία σωστή απάντηση!
- Κατάλληλη **αξιοποίηση των αυθόρμητων καταστάσεων**: όχι προσχεδιασμένη δράση, αλλά όχι και τυχαία
- Προκύπτουν μέσα σε **καθημερινές καταστάσεις** στην τάξη

Σύντομα αντιμετωπίζουν νέα εμπόδια που οδηγούν σε αναθεώρηση των υλικών που επέλεξαν

Μέτρησαν την απόσταση και κατέγραψαν το αποτέλεσμα. Η νηπιαγωγός τα προέτρεψε να μετρήσουν και με άλλη μονάδα .... Ακολούθησε συζήτηση και προβληματισμός για τα διαφορετικά αποτελέσματα που βρήκαν.

Η νηπιαγωγός διαβάζει ένα βιβλίο...Στη συζήτηση που ακολουθεί...

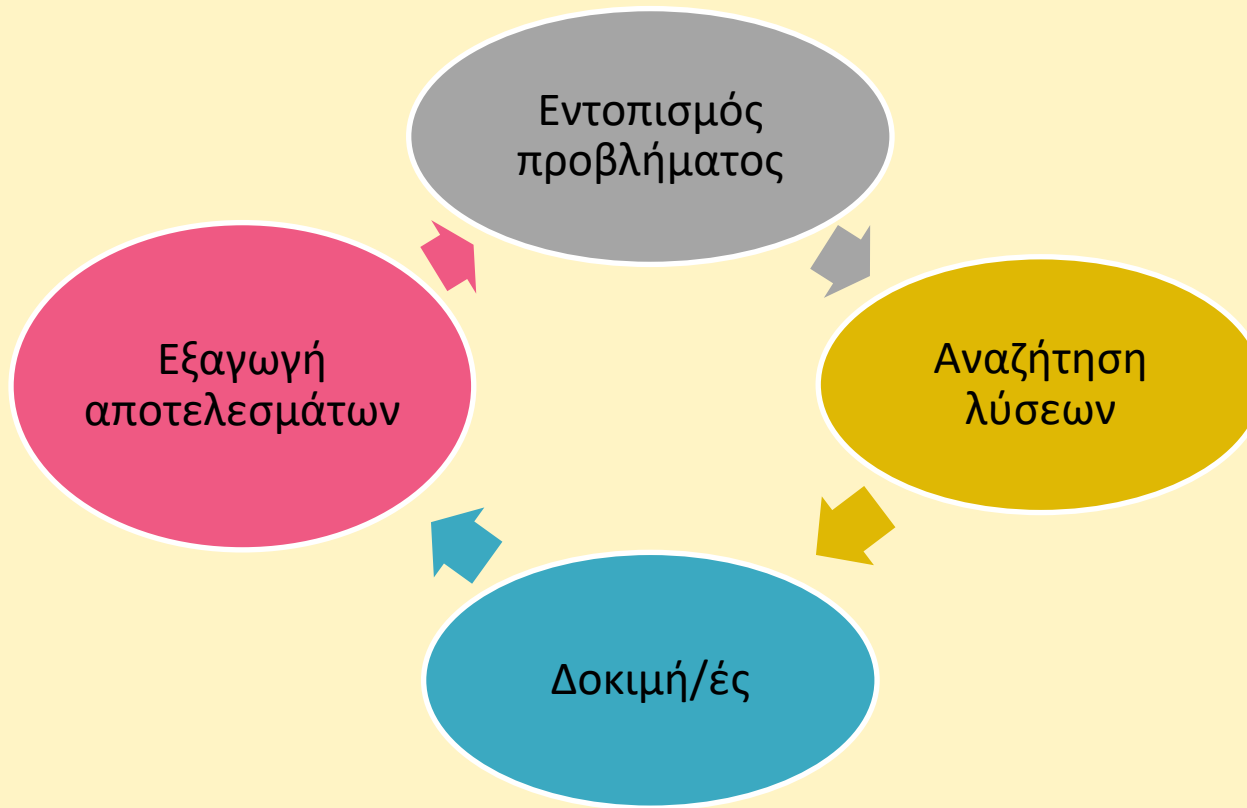
Οι διερευνήσεις αφορούν προσπάθειες της τάξης ή μιας ομάδας παιδιών **να δώσουν απαντήσεις σε ερωτήματα- προβλήματα** που είτε προκύπτουν από τα ίδια τα παιδιά, είτε προτείνονται από την εκπαιδευτικό και υιοθετούνται από τα παιδιά. Μπορεί να πηγάζουν από την **ανάγκη να συλλέξουν επιπλέον πληροφορίες** για να συμπληρώσουν τις γνώσεις τους ή **να πειραματιστούν για να ελέγξουν** ιδέες, υποθέσεις και απορίες που προέκυψαν κατά το ελεύθερο παιχνίδι, κατά τη διάρκεια ομαδικών συζητήσεων ή διαφόρων περιστάσεων όπως μια επίσκεψη ή ένα επίκαιρο γεγονός.

ΙΕΠ, Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου (2014)

Αποτελούν μαθησιακές δράσεις που φέρουν σε επαφή τα παιδιά με τα **στάδια μιας ερευνητικής διαδικασίας** και δίνουν έμφαση στην **ενεργό εμπλοκή τους** και στην **ανακάλυψη νέων γνώσεων**. Οι διερευνήσεις μπορούν να λάβουν διαφορετικές μορφές, ανάλογα με τους στόχους που τίθενται στη μαθησιακή διαδικασία, το πλήθος των παρεχόμενων πληροφοριών και τη μεθοδολογία που κάθε φορά επιλέγεται.

ΙΕΠ, Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση (2021)

Από το Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN *Day and night!* (Αλεξίου & Πεντέρη, 2022) (βλ. διαφ.7 & διαφ. 9) και με αφορμή τον προβληματισμό της Kiki η δραστηριότητα θα μπορούσε να εξελιχθεί σε μια **διερεύνηση** αξιοποιώντας τον σχεδιασμό: Ο/Η νηπιαγωγός με αφορμή τον αρχικό προβληματισμό της Kiki σχετικά με τη διαφορά ημέρας και νύχτας μεταξύ Ελλάδας και Αυστραλίας προτρέπει τα παιδιά να εκφράσουν τις πρότερες γνώσεις τους και ακολουθώντας τα στάδια διερεύνησης όπως αυτά αναλύονται στη συνέχεια.

Το σχολείο σήμερα...

- Συχνά απομακρύνεται από τη ζωή των παιδιών...
- Γνωσιοκεντρική προσέγγιση ≠ Ανάπτυξη δεξιοτήτων
- Άσκηση σε απομνημόνευση, πρόσληψη πληθώρας πληροφοριών, επανάληψη θεμάτων που δεν αφορούν τον σύγχρονο τρόπο ζωής

Το σχολείο για όλους...

Δράσεις που αναδύονται από την περιέργεια, τα ενδιαφέροντα, τα βιώματα & τις ιδέες των παιδιών, η μάθηση έχει νόημα! (Chesworth, 2016)

Ακολουθούνται οι ερευνητικές διαδικασίες -> ανάπτυξη δεξιοτήτων παρατήρησης, σύγκρισης, ανάλυσης, παρουσίασης κλπ.

Πρωώθηση σημαντικών δεξιοτήτων του 21^{ου} αι.: αυτόνομης μάθησης, συνεργασίας, επικοινωνίας, κριτικής σκέψης, δημιουργικότητας κλπ. (McCelland, Acock & Morrison, 2006; P21 Network, 2019)

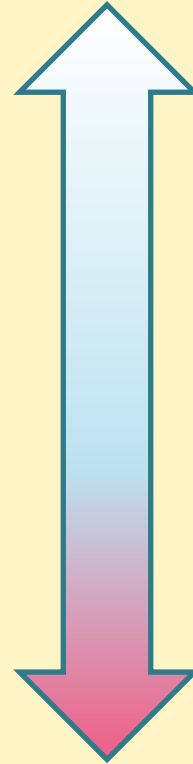

Επίλυση ενός προβλήματος

Μικρές έρευνες

Σχέδια εργασίας (Project)

Θεματικές προσεγγίσεις

Ο βαθμός υποστήριξης & καθοδήγησης των παιδιών από τον/την εκπαιδευτικό μπορεί να διαφέρει

Επίλυση ενός προβλήματος

Ερωτήματα/ προβλήματα που αναδύονται από την άμεση αλληλεπίδραση με το περιβάλλον. Π.χ. Ποια υλικά μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να κάνουμε το πείραμα με τη Γη, τον Ήλιο και το Φεγγάρι;

Μικρές έρευνες

Ερωτήματα που προκύπτουν αυθόρμητα σε διάφορα πλαίσια. Π.χ. Ποιο είναι το αγαπημένο πρωινό των παιδιών;

Σχέδια εργασίας (Project)

Εμβάθυνση σε ένα ζήτημα/πτυχή ενός θέματος έντονου ενδιαφέροντος Π.χ. Για ποιο λόγο όταν στην Αυστραλία είναι νύχτα στην Ελλάδα είναι μέρα;

Θεματικές προσεγγίσεις

Διαχωρισμός ενός θέματος σε επιμέρους υποθέματα. Ανάπτυξη οργανωμένων δραστηριοτήτων με σαφείς μαθησιακές επιδιώξεις. Π.χ. Ρούχα και αξεσουάρ που φοράμε τον χειμώνα

Τι ρόλο αναλαμβάνει ο/η
εκπαιδευτικός;

Η έμφυτη περιέργεια των παιδιών **δεν** εξασφαλίζει τη μάθηση!

«Σκέφτεται» φωναχτά

Πρωθεί τη διατύπωση ερωτημάτων/
προβληματισμών από τα παιδιά

Κλίμα κοινότητας μάθησης &
συνεργασίας

Δεν δίνει απαντήσεις/ έτοιμες
λύσεις

Το λάθος ως ευκαιρία
για μάθηση

Ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση του
παιδιού με το περιβάλλον & τους
άλλους

Απορρίπτει τον ρόλο του παντογνώστη &
ενστερνίζεται το ρόλο του συνερευνητή
με το παιδί

Δίνει χώρο & χρόνο στα παιδιά να σκεφτούν, να
προτείνουν, να πειραματιστούν

Οργανώνει «ανοιχτές»
δραστηριότητες

Αποδέχεται τη
διαφορετικότητα

Εστιάζει στη διαδικασία της
μάθησης & όχι στο τελικό
αποτέλεσμα

- Λαμβάνει υπόψη του εάν το **θέμα είναι κατάλληλο για διερεύνηση & εάν προσφέρεται για αυτόνομη μάθηση**
- Εξασφαλίζει ότι **ακολουθούνται τα στάδια διερεύνησης**
- **Παρεμβαίνει όταν το κρίνει απαραίτητο με κατάλληλα ερωτήματα**
- **Προτρέπει** στη διατύπωση υποθέσεων & τον έλεγχό τους
- Διευκολύνει τη **σύνδεση της νέας γνώσης με τις προϋπάρχουσες** εμπειρίες, γνώσεις & ιδέες
- Ενθαρρύνει την αποτύπωση των αποτελεσμάτων της διερεύνησης παρέχοντας **πολλαπλούς τρόπους έκφρασης**
- Ενθαρρύνει τον **αναστοχασμό και την εξαγωγή συμπερασμάτων & την εφαρμογή της νέας γνώσης σε άλλα πλαίσια**

- Το νηπιαγωγείο αποτελεί ιδανικό πλαίσιο εξαιτίας της **ευελιξίας** του!
- Τα μικρά παιδιά τείνουν να **αναρωτιούνται** και να **θέτουν προβληματισμούς**

Προϋποθέσεις:

- ★ Έμφαση στην **ανάπτυξη ρουτινών σκέψης** ≠ στη σωστή απάντηση
- ★ **Επαναπροσδιορισμός του ρόλου** του/της εκπαιδευτικού
- ★ **Εμπιστοσύνη** στις δυνατότητες τις δικές μας & των παιδιών
- ★ Επανεκτίμηση της **αξίας του παιχνιδιού!**

Βιβλιογραφία

Chesworth, L. (2016). A funds of knowledge approach to examining play interests: listening to children's and parents' perspectives. *International Journal of Early Years Education*, 24 (3), 294-308, DOI: 10.1080/09669760.2016.1188370

McCelland, M. M., Acock, A.C., & Morrison, F.J. (2006). The impact of kindergarten learning-related skills on academic trajectories at the end of elementary school. *Early Childhood Research Quarterly*, 21. 471-490. doi:10.1016/j.ecresq.2006.09.003

Αλεξίου Θ. & Πεντέρη Ε.(Επιμ.) (2022). *Εκπαιδευτικά Σενάρια EAN*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: [10.26262/heal.auth.ir.341660](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.341660)

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής – ΙΕΠ (2014). *Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα για το Νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Ανάκτηση από: https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/7058/1947_1%CE%BF%20%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B%CF%82%20%CE%A0%CE%A0%CE%A3%20%CE%BD%CE%B7%CF%80%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85.pdf

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής – ΙΕΠ (2014). *Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Ανάκτηση από: <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1859>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής – ΙΕΠ (2021). *Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Ανάκτηση από: <http://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Σύντομη περιγραφή Ενότητας

Μέσα από τη συγκεκριμένη ενότητα

- Θα επιδιωχθεί να αποδοθεί το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο θεμελιώνεται η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας μέσα από την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο
- Θα αναλυθούν οι θεωρητικές παράμετροι που υποστηρίζουν την ένταξη της αγγλικής γλώσσας στα νηπιαγωγεία της χώρας μας έχοντας ως πρωταρχικό στόχο την καλλιέργεια της διαπολιτισμικής ικανότητας των νηπίων.
- Θα επιχειρηθεί η σύνδεση του θεωρητικού πλαισίου που αφορά στην καλλιέργεια της διαπολιτισμικής επίγνωσης μέσα από την εκμάθηση της αγγλικής με τις ενδεχόμενες πρακτικές διαστάσεις του.

Στόχοι Ενότητας

- Να αποσαφηνιστούν οι έννοιες «πολιτισμός» και «κουλτούρα».
- Να τονιστεί η σπουδαιότητα της διαπολιτισμικής προσέγγισης της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο.
- Να επιτευχθεί η σύνδεση της θεωρίας που αφορά στην διαπολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης με την πρακτική εφαρμογή της για την εκμάθηση της Αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο.
- Να δοθεί ένα γενικό πλαίσιο πρακτικών ιδεών και διδακτικών εφαρμογών για την καλλιέργεια των διαπολιτισμικών ικανοτήτων των νηπίων.
- Να αξιοποιηθεί το ενδεικτικό εκπαιδευτικό υλικό του EAN για την υποστήριξη και ενίσχυση του έργου των εκπαιδευτικών.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

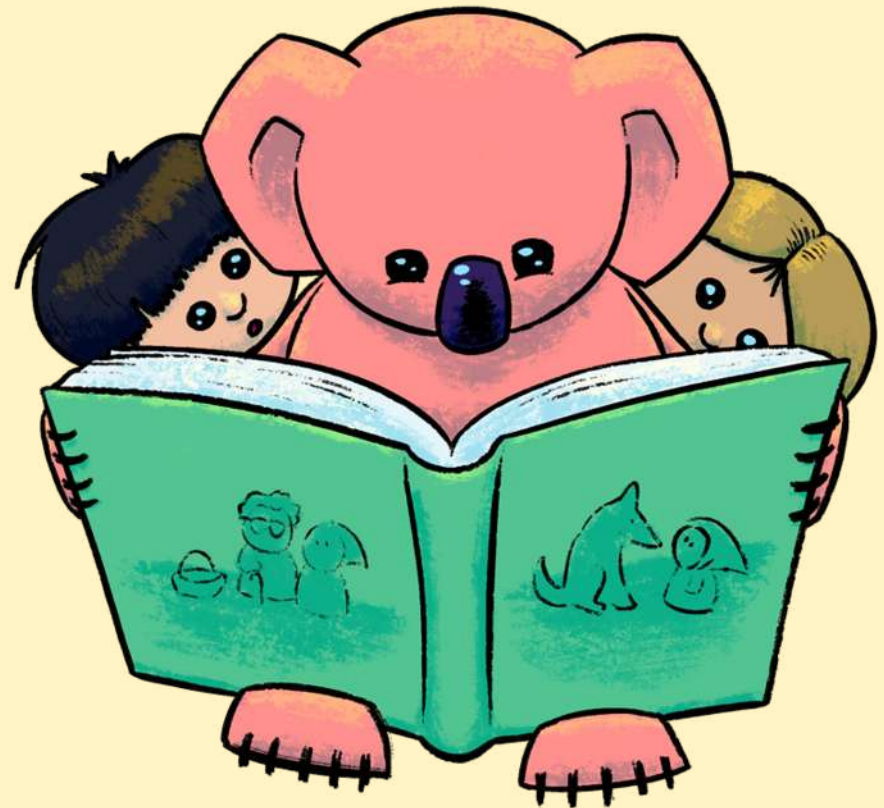
7.1 Πολιτισμός και Διαπολιτισμική Επίγνωση

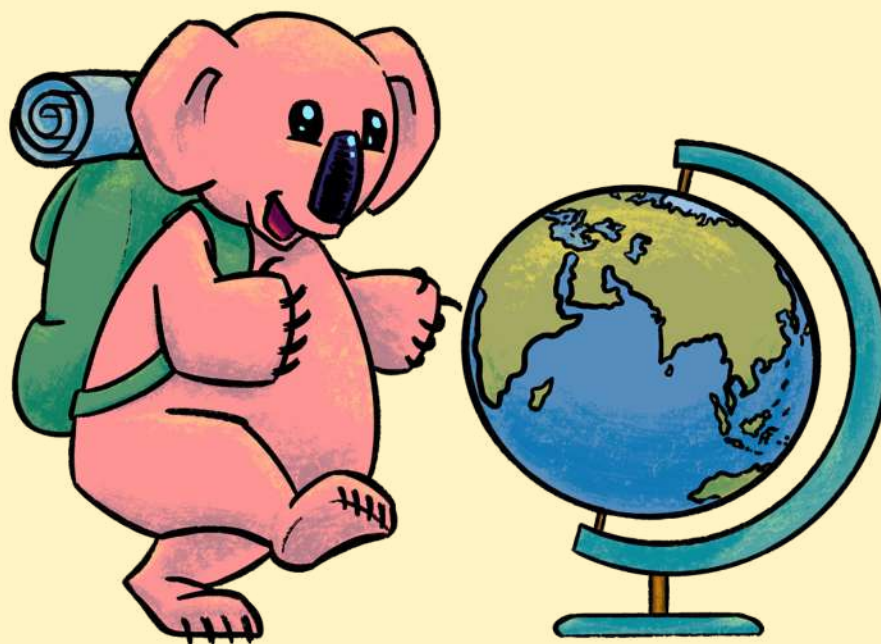
Ιωάννης Καρράς
Αναπληρωτής Καθηγητής,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Καρράς, Ι. (2022). Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας μέσα από την εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

- Η Θεματική Ενότητα (ΘΕ) περιλαμβάνει δύο βασικούς άξονες:
  - Θεωρητικό πλαίσιο (εννοιολόγηση, θεωρητική προσέγγιση του θέματος)
  - Ζητήματα πρακτικής εφαρμογής στο νηπιαγωγείο

- Να αποσαφηνιστούν οι έννοιες «πολιτισμός» και «κουλτούρα».
- Να αποτυπωθεί η σύνδεση του πολιτισμού/παγκόσμιου πολιτισμού με την αγγλική γλώσσα.
- Να αναλυθεί η έννοια «διαπολιτισμική επίγνωση» ως μετεξέλιξη της «πολιτισμικής επίγνωσης». Σημαντικοί παράγοντες για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας.
- Να τονιστεί η σπουδαιότητα της διαπολιτισμικής προσέγγισης στην εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο, ως επέκταση της επικοινωνιακής προσέγγισης.

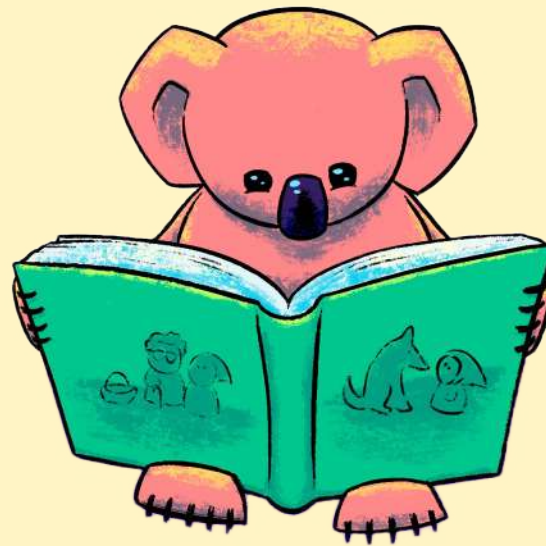
Δια + πολιτισμός + επικοινωνία=
Διαπολιτισμική Επικοινωνία

Κατανοώντας τις έννοιες «πολιτισμός» & «κουλτούρα»

ean.auth.gr

Πολιτισμός (civilization):

Συνοπτικά θα μπορούσε να οριστεί ως «κάθε διαδικασία ή προϊόν που είναι αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας» (Liu, Volčič & Gallois, 2018).

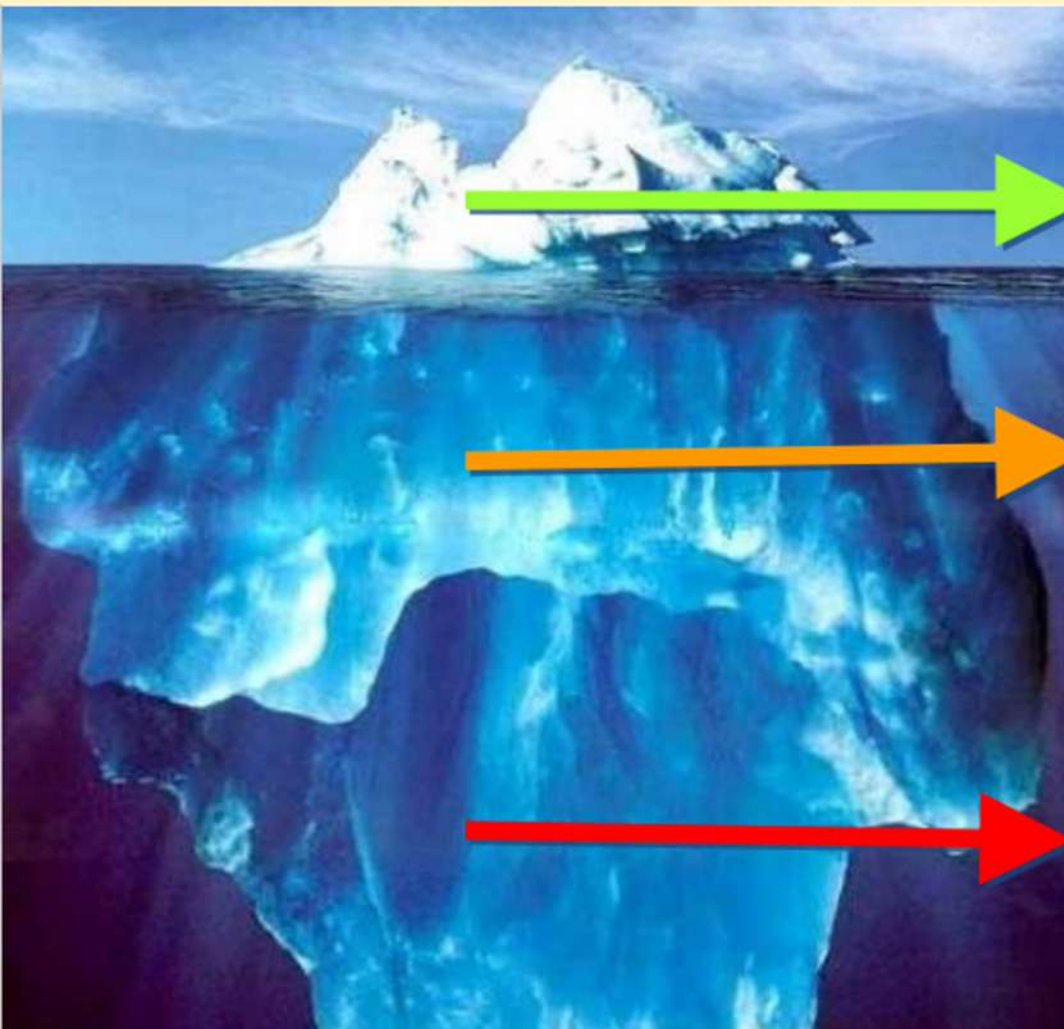

- την παιδεία
- την πνευματική καλλιέργεια
- τη μόρφωση
- τις καλές τέχνες
- τα ήθη και έθιμα
- τις παραδόσεις
- τη θρησκεία
- τον τρόπο σκέψης και τις πεποιθήσεις
- ένα κοινωνικό πρότυπο συμπεριφοράς
- ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής

1 ενός έθνους, μιας κοινότητας ή μιας φυλής, όπως αυτά εκδηλώνονται κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου.

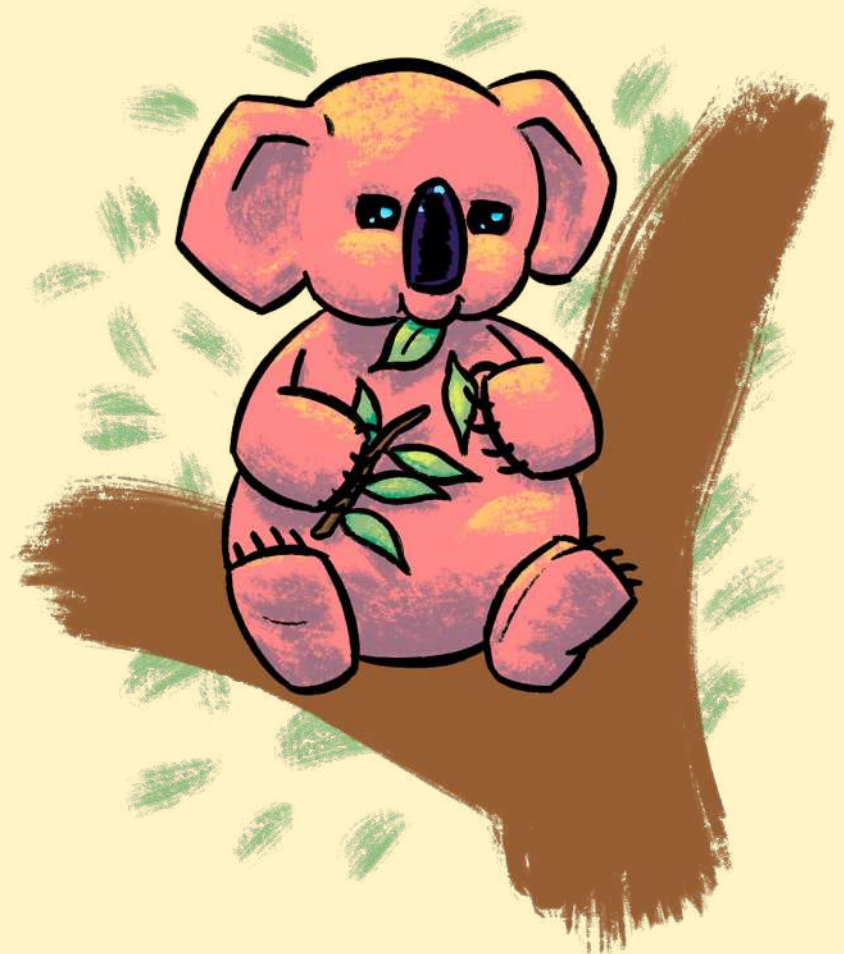
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ

**ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ
ΣΚΕΨΗΣ**

- Οι πολιτισμοί δεν είναι ίδιοι μεταξύ τους, αλλά είναι ίσοι (μπορεί να υπάρχουν πολλές διαφορές ανάμεσά τους, αλλά δεν υπάρχει «ανώτερος» ή «κατώτερος» πολιτισμός).
- Είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να εμφυσήσουν την ιδέα της διαφορετικότητας, της ποικιλομορφίας και της ισότητας των πολιτισμών **(η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας μπορεί να συνδράμει προς αυτόν τον σκοπό).**

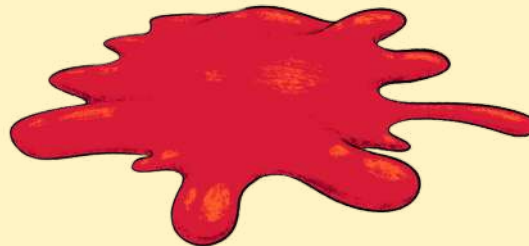
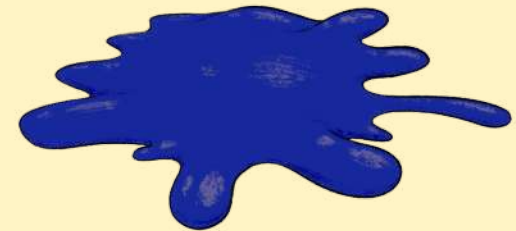
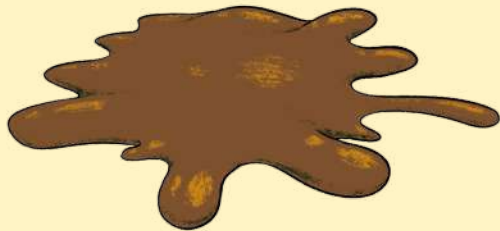

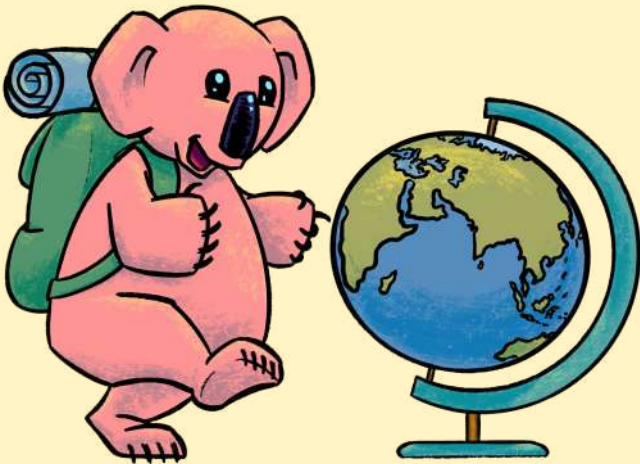
- Ο κάθε πολιτισμός είναι διαφορετικός, μοναδικός και ιδιαίτερος και στο σημείο αυτό έγκειται η ομορφιά.
- Ο καθένας από αυτούς δίνει το «χρώμα» του στην «παλέτα» της ποικιλομορφίας και της ετερότητας!

...ώστε να κατανοήσουν τον κόσμο μας σαν ένα ουράνιο τόξο, όπου ο κάθε πολιτισμός αντιστοιχεί σε ένα διαφορετικό, αλλά εξίσου όμορφο χρώμα του.

- Η γλώσσα και ο πολιτισμός είναι άρρηκτα συνδεδεμένα.
- Η γλώσσα είναι παράγοντας και φορέας του πολιτισμού και εδράζεται σε ένα πολιτισμικό πλαίσιο.
- Άρα και η αγγλική γλώσσα (γλώσσα-στόχος) δεν μπορεί να είναι αποσπασμένη από τον πολιτισμό-στόχο.

Παρόλο που υπάρχει αυτή η στενή σύνδεση γλώσσας-πολιτισμού, τα πολιτισμικά στοιχεία συχνά παραγκωνίζονται στην εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας.

- Η αγγλική γλώσσα δεν είναι μόνο «ξένη γλώσσα», αλλά «διεθνής/παγκόσμια γλώσσα», άρα είναι μια γλώσσα ευρύτερης επικοινωνίας σε παγκόσμιο επίπεδο (*lingua franca*).
- Ως εκ τούτου, η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία να εισάγουμε τους/τις μαθητές/τριες όχι μόνο στον πολιτισμό-στόχο (π.χ. Βρετανικό ή Αμερικάνικο πολιτισμό), αλλά στον «παγκόσμιο πολιτισμό».

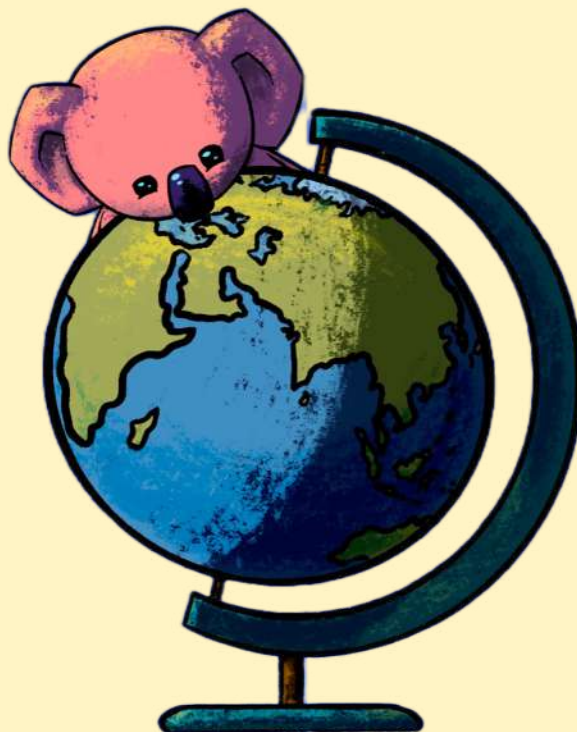

Μη συσχετίζουμε την αγγλική γλώσσα μόνο με αγγλόφωνες χώρες

Είναι σημαντικό να μη συσχετίζουμε την αγγλική γλώσσα μόνο με αγγλόφωνες χώρες, αλλά να τονίζουμε διαρκώς την παγκόσμια διάστασή της.

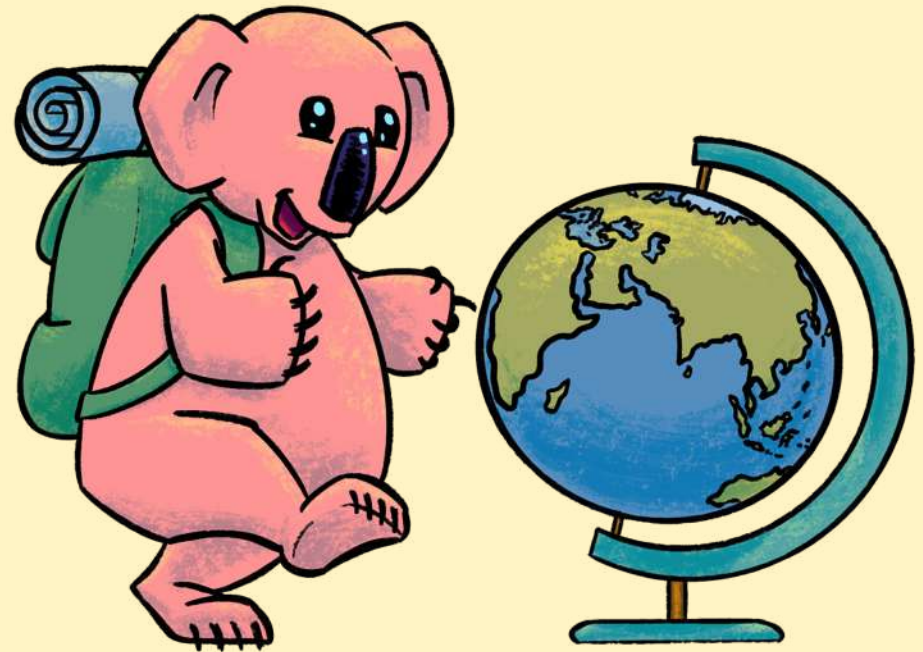

- Κατ' επέκταση, αυτός ο «παγκόσμιος χαρακτήρας» της αγγλικής γλώσσας και η εκμάθησή της αποτελούν **εφαλτήριο** για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επικοινωνιακής ικανότητας.

- η ευαισθητοποίηση στην ετερότητα και στη διαφορετικότητα και η αναγνώριση της σημασίας τους
- ο διαπολιτισμικός σεβασμός
- η ενσυναίσθηση (empathy-put yourself in one's shoes)
- η έννοια του «εμείς» σε σχέση με το «άλλο»
- η ανάπτυξη και η οικοδόμηση των κοινωνικών δεξιοτήτων και συμπεριφορών
- η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης
- η ανάπτυξη της ικανότητας για διαπολιτισμική επικοινωνία
- η εξερεύνηση του κόσμου («**μικροί εθνογράφοι**»... εκμεταλλευόμαστε την έμφυτη περιέργεια των μικρών μαθητών/μαθητριών)

- Πολιτισμική
- Διαπολιτισμική

Πολιτισμική επίγνωση (Cultural awareness)

- Κατανόηση του δικού του/της πολιτισμού/κουλτούρας
- Κατανόηση βασικών στοιχείων του πολιτισμού-στόχου (π.χ. Βρετανικός)
- Καλλιέργεια των δεξιοτήτων συσχέτισης, ανακάλυψης, σύγκρισης (ομοιότητες-διαφορές συνήθως π.χ. των πολιτισμών- στόχων)
εκμεταλλεζόμενοι/ες την έμφυτη περιέργεια των παιδιών αυτής της ηλικίας
- Όμως, είναι μια περιορισμένη προσέγγιση

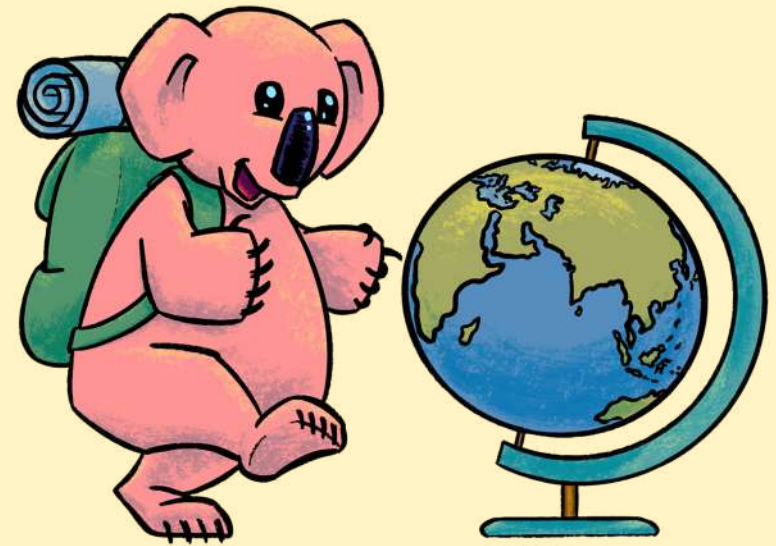
Διαπολιτισμική επίγνωση (Intercultural awareness)

- Προέκταση της πολιτισμικής επίγνωσης
- Αφορά στην κατανόηση του/της δικού σου/ δικής σου πολιτισμού/κουλτούρας και των άλλων πολιτισμών/ κουλτούρων και την αναγνώριση των ομοιοτήτων και των διαφορών μεταξύ τους.
- Άρα, δίνεται έμφαση όχι μόνο στο(ν) «ξένο» ή «διαφορετικό» πολιτισμό και στη δυναμική του, αλλά και στο πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών/τριών.

- Η διαπολιτισμική επίγνωση δεν είναι άγνωστη έννοια, τόσο για τους εκπαιδευτικούς ειδικότητας ΠΕ06/Αγγλικής γλώσσας, όσο και για τους εκπαιδευτικούς ειδικότητας ΠΕ60/Νηπιαγωγών.
- Το Δ.Ε.Π.Π.Σ & το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών (Πεντέρη κ.ά., 2021) εμπεριέχουν σαφείς αναφορές στην καλλιέργεια της διαπολιτισμικής επίγνωσης μέσα από τις βασικές επιδιώξεις, τους στόχους και τα περιεχόμενα.

Η υιοθέτηση μιας διαπολιτισμικής διάστασης κατά την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας βοηθάει τους/τις μαθητές/τριες να κατανοήσουν ότι η γλώσσα δεν προσεγγίζεται μόνο δομολειτουργικά (φωνήματα, λέξεις κλπ), αλλά είναι σύμφυτη με το πολιτισμικό της συγκείμενο.

Δεν πρέπει να εστιάζουμε μόνο στα γλωσσικά στοιχεία

ean.auth.gr

Άρα, δεν πρέπει να εστιάζουμε μόνο στα γλωσσικά στοιχεία, αλλά και στα πολιτισμικά, γιατί έτσι επιτυγχάνουμε όλα τα προαναφερόμενα οφέλη.

Μέσα από τη διαπολιτισμική διάσταση της αγγλικής γλώσσας καλλιεργούνται:

- η δεκτικότητα
- η περιέργεια
- η θετική στάση

προς τις ξένες γλώσσες και τους διαφορετικούς πολιτισμούς γενικότερα.

- Μέσα από τη διαπολιτισμική προσέγγιση της εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας, μπορούμε να ενισχύσουμε τα «γνωστικά σχήματα» των μαθητών/τριών, τα οποία αποτελούν δυναμικές αναπαραστάσεις ερμηνείας του κόσμου.
- Τα πολιτιστικά & πολιτισμικά στοιχεία αποτελούν κατεξοχήν γνωστικά σχήματα.

Τέτοια γνωστικά σχήματα μπορεί να είναι:

- εικόνες και βίντεο
  - με ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς
  - αντικείμενα (π.χ. δημοφιλή παιχνίδια)
  - γιορτές [π.χ. γενέθλια) και φεστιβάλ από άλλους πολιτισμούς (όχι μόνο των πολιτισμών στόχου)]
- μουσική και άλλοι ήχοι

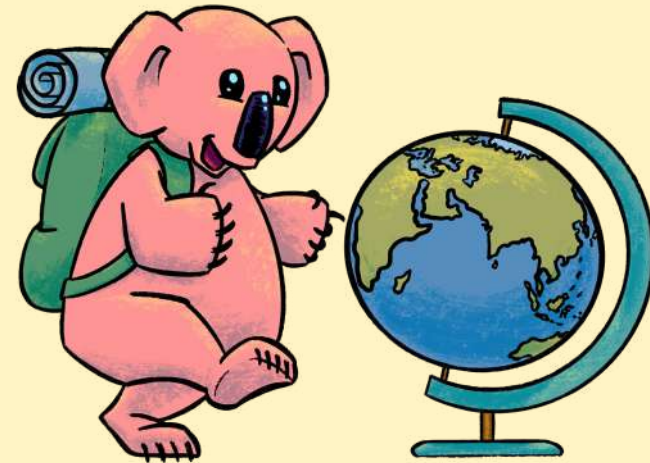

Μέσα από έρευνες (Cable, κ.ά., 2010) έχει αποδειχθεί ότι, όταν παρέχονται ευκαιρίες στους/στις μικρούς/ές μαθητές/τριες να έρχονται σε επαφή με εικονογραφημένα βιβλία, παραμύθια, μουσική κλπ από διάφορα μέρη του κόσμου, τότε ενθαρρύνεται και καλλιεργείται η γλωσσική, πολιτισμική και διαπολιτισμική επίγνωσή τους.

Εν κατακλείδι, η διαπολιτισμική προσέγγιση κατά την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας συμπληρώνει την επικοινωνιακή προσέγγιση.

- Ο πολιτισμός αφορά οποιοδήποτε δημιούργημα της ανθρώπινης ύπαρξης, είτε υλικό, είτε άυλο και είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τη γλώσσα.
- Η αγγλική γλώσσα δυνητικά είναι η γέφυρα που συνδέει πλέον όλους τους πολιτισμούς μεταξύ τους και η εκμάθησή της σχετίζεται με όλους τους τομείς του ανθρώπινου βίου.
- Είναι σημαντικό η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας να προσεγγίζεται μέσα από τη διαπολιτισμική της διάσταση και να ξεκινά από την προσχολική βαθμίδα εκπαίδευσης.

Θα τεθεί το θεωρητικό πλαίσιο αναφορικά με την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας.

Βιβλιογραφία

Cable, C., Driscoll, P., Mitchell, R., Sing, S., Cremin, T., Earl, J., Eyres, I., Holmes, B., Martin, C., & Heins, B. (2012). Language learning at Key Stage 2: Findings from a longitudinal study. *Education* 3 (13), 363-378. 10.1080/03004279.2012.691371.

Liu, S., Volčič, Z., & Gallois, C. (2018). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Επικοινωνία: Παγκόσμιοι Πολιτισμοί και Πλαίσια*. Αθήνα: Gutenberg.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

7.2 Διαπολιτισμική ικανότητα

Ιωάννης Καρράς
Αναπληρωτής Καθηγητής,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Καρράς, Ι. (2022). Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας μέσα από την εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

- Να γίνει εννοιολόγηση του όρου «επικοινωνία».
- Να αναλυθεί η αναγκαιότητα εξέλιξης της επικοινωνίας σε διαπολιτισμική επικοινωνία.
- Να προσδιοριστεί η έννοια «διαπολιτισμική ικανότητα».
- Να επιχειρηθεί η σύνδεση της εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση με την καλλιέργεια της διαπολιτισμικής ικανότητας.
- Να προταθεί ο δυνητικός ρόλος των εκπαιδευτικών στην καλλιέργεια και ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας μέσα από την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο.

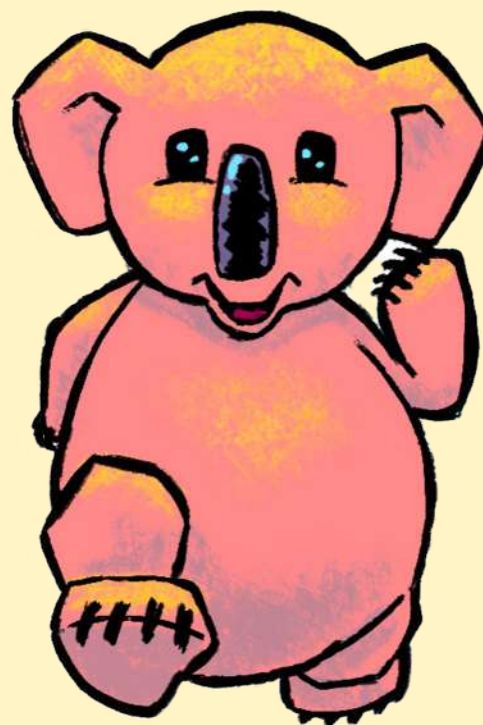
Δια + πολιτισμός + επικοινωνία=
Διαπολιτισμική Επικοινωνία

- «Ο μηχανισμός μέσω του οποίου υπάρχουν και αναπτύσσονται οι ανθρώπινες σχέσεις» (Cooley, 1909).
- Μια φυσική ανάγκη του ανθρώπου η οποία αφορά στη μεταβίβαση και λήψη μηνυμάτων, πληροφοριών, σκέψεων, συναισθημάτων, ιδεών από έναν άνθρωπο (πομπό) σ' έναν άλλο (δέκτη).

Η επικοινωνία αποτελεί μια πολύ σημαντική συνιστώσα

- Η Satir (1995) δηλώνει ότι η επικοινωνία είναι για τις ανθρώπινες σχέσεις ό,τι και η αναπνοή για τη διατήρηση της ζωής.
- Άρα η επικοινωνία αποτελεί μια πολύ σημαντική συνιστώσα για τη δημιουργία, καλλιέργεια και διατήρηση των σχέσεων.

- ανταλλαγή μηνυμάτων & μετάδοση εννοιών
- αλληλεπίδραση ανθρώπων

- πομπός & δέκτης
- μήνυμα
- μέσα έκφρασης και μετάδοσης
- περιβάλλον (π.χ. η σχολική τάξη)

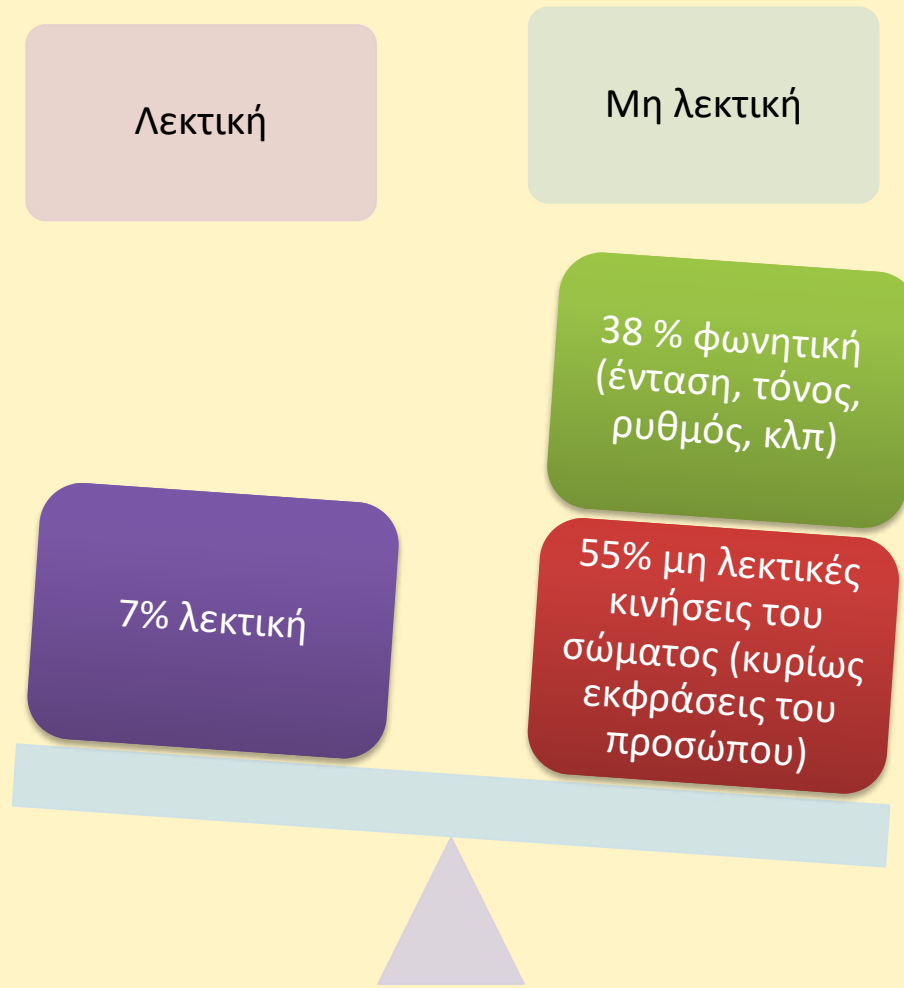
- **Λεκτική-verbal:** ακουστική & γραπτή μορφή μεταφοράς μηνυμάτων κλπ.
- **Μη λεκτική-non verbal:** η διαδικασία επικοινωνίας κατά την οποία στέλνουμε ή δεχόμαστε μη λεκτικά μηνύματα.

	Φωνητική Επικοινωνία	Μη Φωνητική Επικοινωνία
Λεκτική Επικοινωνία	Προφορικές Λέξεις	Γραπτές Λέξεις
Μη Λεκτική Επικοινωνία	Τόνος φωνής, αναστεναγμοί, κραυγές, φωνητικές ιδιότητες (ένταση) κλπ	Χειρονομίες, κίνηση, εμφάνιση, έκφραση προσώπου

- Η μη λεκτική επικοινωνία συνδέεται με τον πολιτισμό.
- Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένα καθολικής αποδοχής μη λεκτικά μέσα (π.χ. το χαμόγελο).

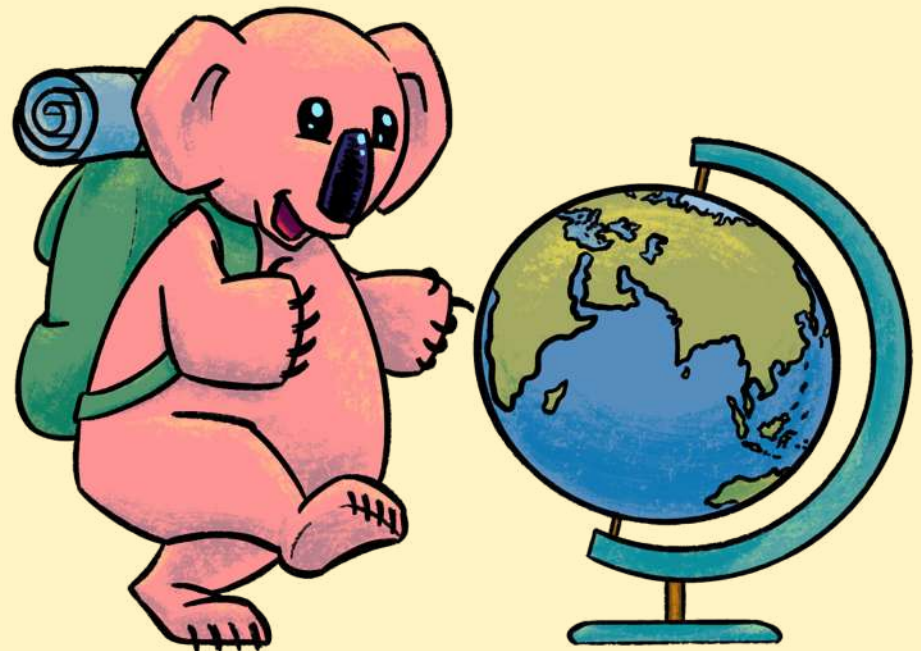

Η αποτελεσματική επικοινωνία είναι
αρμονικός συνδυασμός λεκτικών
και μη λεκτικών ενεργειών.

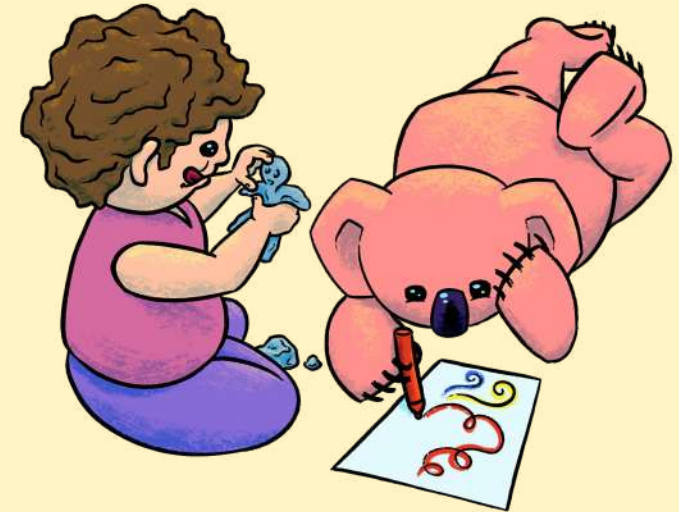

- Ο όρος «διαπολιτισμική επικοινωνία» (intercultural communication) αναφέρεται στην αλληλεπίδραση δύο ή περισσότερων μελών που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά ή/και γλωσσικά περιβάλλοντα.
- Ευρύτερος όρος: επικοινωνία μεταξύ ατόμων που μπορεί να διαφέρουν ως προς την εθνικότητα, το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο, την ηλικία, το φύλο ή τον τρόπο ζωής (Liu, Volčič & Gallois, 2018).

- Η κοινωνία πλέον χαρακτηρίζεται από πολιτισμική ετερότητα => πληθαίνουν οι ιδιαίτερες πολιτισμικές ομάδες που ζουν ανάμεσά μας.
- Συνεπώς, καλούμαστε όλοι, παρά τις πολιτισμικές διαφορές, να συνυπάρχουμε αρμονικά.
- Το σχολείο, ξεκινώντας από το Νηπιαγωγείο, καλείται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επικοινωνίας.
- Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση.

Πρόκειται για μια ικανότητα, η οποία περιλαμβάνει συγκεκριμένες **στάσεις, γνώσεις και δεξιότητες**, ώστε το άτομο να είναι σε θέση να επικοινωνεί κατάλληλα και αποτελεσματικά με άτομα που διαφέρουν πολιτισμικά/γλωσσικά από τον ίδιο/την ίδια.

Σε μία έκδοση του Συμβουλίου της Ευρώπης* σχετική με τη διαπολιτισμική επικοινωνία και την ανάπτυξή της στα πλαίσια της εκπαίδευσης, υπογραμμίζεται ότι τα άτομα με διαπολιτισμική ικανότητα διέπονται από αξίες όπως:

*Πηγή: Σειρά Pestalozzi του Συμβουλίου της Ευρώπης, No.3, 2014 «Αναπτύσσοντας τη διαπολιτισμική ικανότητα μέσω της εκπαίδευσης»

Επιμελητής Σειράς: Josef Huber

Αξίες διαπολιτισμικής ικανότητας

Αξιοποίηση της πολιτιστικής πολυμορφίας και του πλουραλισμού των απόψεων και των πρακτικών.

Σεβασμός στους ανθρώπους με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.

Περιέργεια και προθυμία στη μάθηση από -και για- τους ανθρώπους που έχουν διαφορετικούς πολιτισμικούς προσανατολισμούς και προοπτικές.

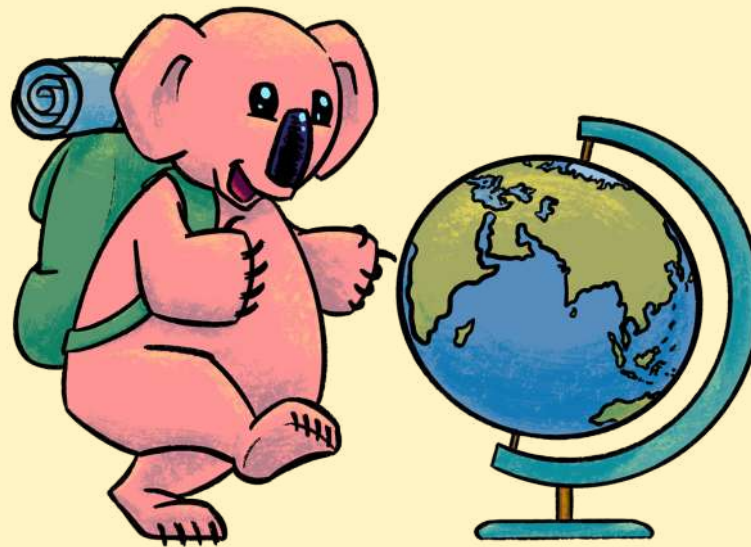
- **Προθυμία να συμπάσχουν** με ανθρώπους που έχουν διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.
- **Προθυμία να αμφισβητήσουν** ό,τι συνήθως θεωρείται ως «φυσιολογικό», σύμφωνα με την αποκτηθείσα προϋπάρχουσα γνώση και εμπειρία.
- **Προθυμία να δεχθούν την αμφισημία** και την αβεβαιότητα.
- **Προθυμία να αναζητήσουν ευκαιρίες** για να συνδεθούν και να συνεργαστούν με άτομα τα οποία έχουν διαφορετικούς πολιτισμικούς προσανατολισμούς και προοπτικές.

- Στην ίδια έκδοση, αναφέρεται ότι οι δεξιότητες που εμπλέκονται στη διαπολιτισμική ικανότητα είναι οι εξής:

Η πολλαπλή οπτική: η ικανότητα ενός ατόμου να αποστασιοποιείται από τη δική του/της άποψη και να λαμβάνει υπόψη και τις απόψεις των άλλων ανθρώπων.

Η ικανότητα ενός ατόμου στην ανακάλυψη πληροφοριών που αφορούν σε διαφορετικές πολιτισμικές συνεργασίες και προσεγγίσεις.

Η ικανότητα ενός ατόμου στην ερμηνεία άλλων πολιτισμικών πρακτικών, πεποιθήσεων και αξιών και στον συσχετισμό με τις δικές του/της.

Η ενσυναίσθηση: η ικανότητα ενός ατόμου να κατανοεί και να ανταποκρίνεται σε σκέψεις, πεποιθήσεις, αξίες και συναισθήματα άλλων ανθρώπων.

Η γνωστική ευελιξία: η ικανότητα ενός ατόμου να αλλάζει τον τρόπο σκέψης του/της και να τον προσαρμόζει ανάλογα με την κατάσταση ή το περιβάλλον.

Η ικανότητα ενός ατόμου να **εκτιμά και να εξετάζει αξιοκρατικά**, στο σύνολό τους, τις πολιτισμικές πεποιθήσεις, αξίες, πρακτικές, διαλόγους και προϊόντα και να είναι σε θέση να εξηγεί τις απόψεις του.

Η ικανότητα ενός ατόμου να **προσαρμόζει τη συμπεριφορά του σε νέα πολιτισμικά περιβάλλοντα** - για παράδειγμα, η αποφυγή λεκτικών και μη λεκτικών συμπεριφορών που μπορεί να θεωρηθούν αγενείς από ανθρώπους που έχουν διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο από το δικό του/της.

Η γλωσσική, κοινωνιο-γλωσσική και διαλογική ικανότητα ενός ατόμου, καθώς και **η ικανότητα διαχείρισης επικοινωνιακών προβλημάτων.**

Η πολυγλωσσική ικανότητα ενός ατόμου για την αντιμετώπιση των επικοινωνιακών απαιτήσεων ενός διαπολιτισμικού διαλόγου, κάνοντας χρήση περισσότερων από μίας γλώσσας ή ποικιλίας γλωσσών, ή αντλώντας στοιχεία από μια γνωστή γλώσσα (ή μια γλώσσα ενός μαθητή/μιας μαθήτριας), προκειμένου να κατανοήσει μια άλλη (αλληλοκατανόηση).

Η ικανότητα ενός ατόμου να ενεργεί ως διαμεσολαβητής/τρια στις διαπολιτισμικές ανταλλαγές, καθώς και η ικανότητα της μετάφρασης, της διερμηνείας και της επεξήγησης.

Μέσα από την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο, τίθενται οι βάσεις για την καλλιέργεια των προαναφερθεισών ικανοτήτων.

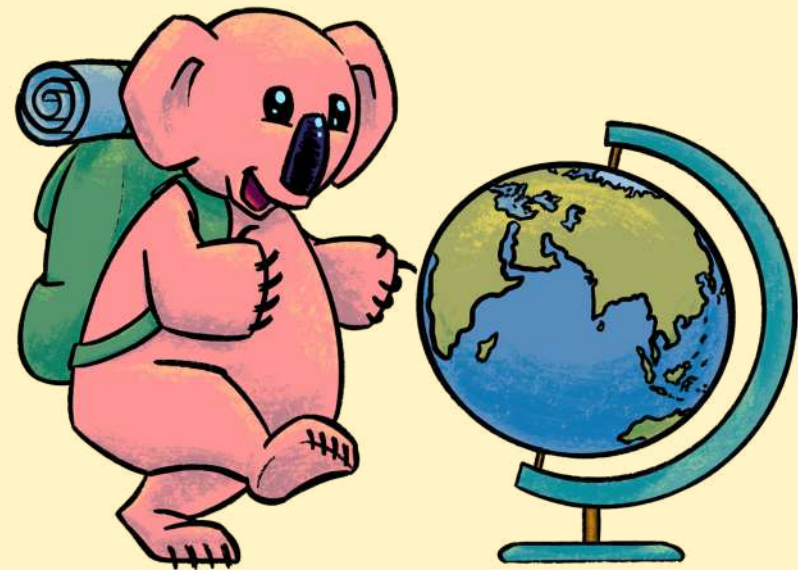
Εν ολίγοις, η διαπολιτισμική ικανότητα οδηγεί σε **αποτελεσματική** (effective) και **κατάλληλη** (appropriate) επικοινωνία με ανθρώπους από άλλα πολιτισμικά και γλωσσικά περιβάλλοντα.

Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας
έγκειται όχι μόνο στην ανάπτυξη της γνωστικής της
διάστασης, αλλά και στη:

- **Affective** (συναισθηματική)
  - **Behavioral** (συμπεριφορική)
  - **Cognitive** (γνωστική)
- (Chen & Starosta, 1996; Kim, 1991)

- Η συναισθηματική διάσταση συνδέεται με τη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση.
- Η συμπεριφορική διάσταση συνδέεται με τη διαπολιτισμική αποτελεσματικότητα.
- Η γνωστική διάσταση συνδέεται με τη διαπολιτισμική επίγνωση.

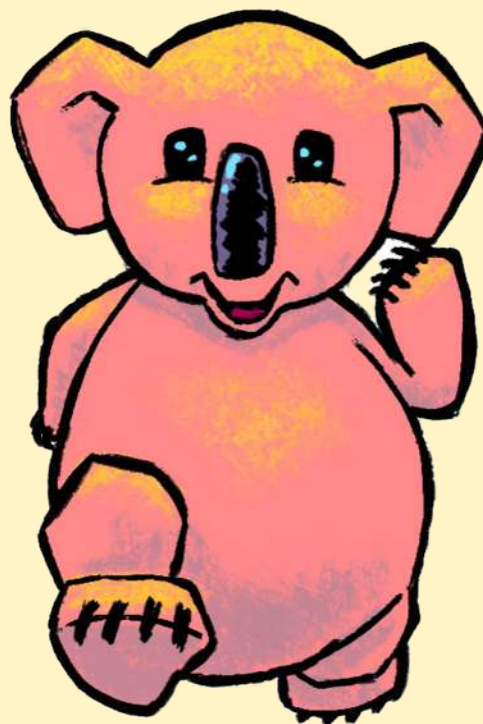
(Chen & Starosta, 1996)

- Θα πρέπει η διαπολιτισμική ικανότητα να αποτελεί βασική ικανότητα όλων των ανθρώπων και, συνεπώς, η καλλιέργειά της να ξεκινά συστηματικά από το Νηπιαγωγείο.
- Η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά προς αυτή την κατεύθυνση.

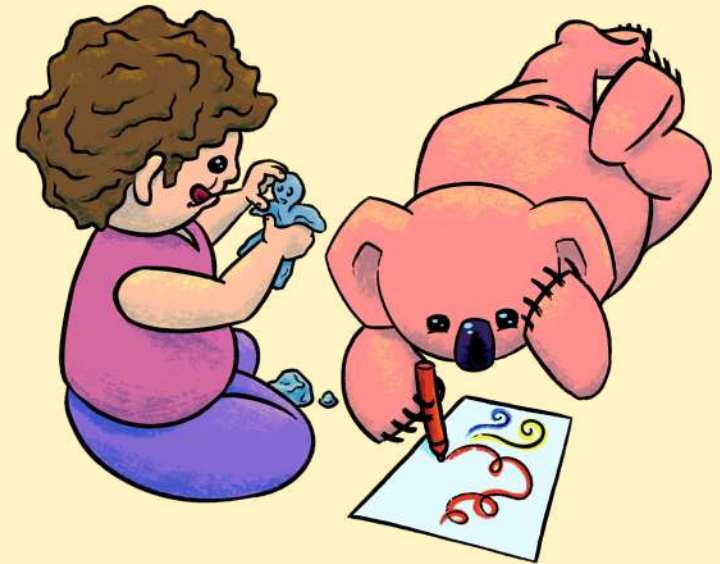

Υπάρχουν αρκετές προκλήσεις...

- οφείλουν να έχουν καλλιεργήσει τη διαπολιτισμική τους επίγνωση.
- που διαθέτουν «διαπολιτισμική επίγνωση», αποδέχονται τη διαφορετικότητα, υιοθετούν και προωθούν αντιρατσιστικές συμπεριφορές και καλλιεργούν την αλληλοκατανόηση μεταξύ των μαθητών/τριών (Cherng & Davis, 2019).
- αναγνωρίζουν τις προκαταλήψεις που οι ίδιοι/ες έχουν και τον τρόπο που αυτές επιδρούν πάνω τους.

Αποτελεί, επίσης, προϋπόθεση, ώστε να μπορέσει ο ίδιος/η ίδια να κατανοήσει και να καλλιεργήσει τη διαπολιτισμική επικοινωνία του/της.

- την κατανόηση και αποδοχή της πολιτισμικής ετερότητας.
- την αντιμετώπιση των όποιων μεροληπτικών στάσεων και συμπεριφορών προς άτομα που προέρχονται από διαφορετικά γλωσσικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα.

Η διαπολιτισμική ικανότητα των εκπαιδευτικών δεν είναι έμφυτο χαρακτηριστικό γνώρισμα.

Για να μπορέσουν να δώσουν τη διαπολιτισμική διάσταση στην εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας...

...απαιτείται συστηματική προετοιμασία μέσα από κατάλληλη επιμόρφωση (παιδαγωγική & διδακτική) ώστε να:

- αποκτήσουν σχετικές γνώσεις και να αναπτύξουν το σχετικό γνωστικό τους υπόβαθρο
- καλλιεργήσουν «ανοιχτές» στάσεις
- ανέπτυξουν κατάλληλες δεξιότητες

- Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο δύναται να οδηγήσει στην προαγωγή και καλλιέργεια των βασικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων που θα χαρακτηρίζουν τον/την αυριανό/ή ενεργό, παγκόσμιο/α πολίτη μιας σύγχρονης πολυδιάστατης και πολυπολιτισμικής κοινωνίας (ιδιότητα του/της ενεργού πολίτη).

- Και ο χώρος του νηπιαγωγείου είναι το κατεξοχήν πλαίσιο από όπου θα μπορούσε να ξεκινήσει ιδανικά μια τέτοια διαδικασία.
- Το «κλειδί» για τη διαμόρφωση μελλοντικών πολιτών με ανεπτυγμένη την διαπολιτισμική ικανότητα βρίσκεται στα χέρια σας.

- Η «επικοινωνία» θα πρέπει να μετασχηματιστεί σε «διαπολιτισμική επικοινωνία».
- Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αναπτύξουν τη δική τους διαπολιτισμική ικανότητα, ώστε να τη μεταλαμπαδεύσουν στη σχολική τάξη μέσα και από την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας.
- Οι εκπαιδευτικοί (νηπιαγωγοί και εκπαιδευτικοί της αγγλικής γλώσσας) δύνανται να παίξουν ενεργητικό ρόλο στην καλλιέργεια της διαπολιτισμικής ικανότητας των μαθητών/μαθητριών του Νηπιαγωγείου.

When I see you through

ean.auth.gr

When I see you through my eyes, I think that we are different.

When I see you through my heart, I know we are the same.

Doe Zantamata

Βιβλιογραφία

Cooley, C. H.. (1909). *Social Organisation: A study of the larger mind*. New York: Charles Scribner's Sons.

Cherng, H. S., & Davis, L. A. (2019). Multicultural matters an investigation of key assumptions of multicultural education reform in teacher education. *Journal of Teacher Education*, 70(3), 219-236.

Kim, Y. Y. (1991). Intercultural communication competence. In S. Ting-Toomey, & F. Korzenny (Eds.), *Cross-cultural Interpersonal Communication* (pp. 259-275). Newberry Park, CA: Sage.

Liu, S., Volčič, Z., & Gallois, C. (2018). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Επικοινωνία: Παγκόσμιοι Πολιτισμοί και Πλαίσια*. Αθήνα: Gutenberg.

Satir V. (1995). *Ανθρώπινη επικοινωνία: Καλύτερες σχέσεις με τον εαυτό μας και τους άλλους*. Αθήνα: Δίοδος.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

7.3 Πρακτικές ιδέες για να εγείρετε τη διαπολιτισμική επίγνωση των μαθητών και μαθητριών σας

Ιωάννης Καρράς
Αναπληρωτής Καθηγητής,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Καρράς, Ι. (2022). Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας μέσα από την εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

Για την εδραίωση μιας διαπολιτισμικής παιδαγωγικής που συμβάλλει στην κατάκτηση διαπολιτισμικών δεξιοτήτων, σημαντικό ρόλο παίζει η διαπολιτισμική επίγνωση.

Να θυμίσουμε ότι είναι σημαντικό να βοηθήσουμε τους μαθητές/τις μαθήτριες να καλλιεργήσουν την επίγνωση όχι μόνο των άλλων πολιτισμών, αλλά και του δικού τους μέσω της αγγλικής γλώσσας

Αυτή η ενότητα θα κάνει μια επισκόπηση κάποιων πρακτικών ιδεών που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε

Οι χρονοκάψουλες χρησιμοποιούνται ως φορείς αναπαράστασης αντικειμένων και ιδεών που έχουν διαμορφώσει ένα πολιτισμικό πλαίσιο/μια εθνική κουλτούρα.

Οι χρονοκάψουλες αποτελούν δοχεία υποδοχής μικρών αντικειμένων, φωτογραφιών, ζωγραφιών κλπ. τα οποία οι ίδιοι οι μαθητές και οι ίδιες οι μαθήτριες επιλέγουν ως οικεία πολιτιστικά σύμβολα και θέτουν ως στόχο να αποκαλύψουν σε κάποια χρονική στιγμή στο μέλλον.

- Πτυχές της πολιτισμικής πολυμορφίας και της πολυπολιτισμικότητας γίνονται αντικείμενα πραγμάτευσης και εν συνεχεία προωθούνται σε διάφορα προγράμματα της τηλεόρασης και με τη μορφή κινουμένων σχεδίων (Alexiou & Kokla, 2018).
- Οι ταινίες και τα κινούμενα σχέδια ενεργοποιούν/διεγείρουν πολύ-αισθητηριακά και γνωστικά κανάλια (Alexiou, 2015) και έτσι πηγές πολιτισμικών/διαπολιτισμικών πληροφοριών μπορούν να προσελκύσουν τις αισθήσεις αλλά και τη γνωστική λειτουργία του τηλεθεατή, αν, βέβαια, τις προσεγγίσει κανείς με συστηματικό τρόπο (Karras, 2021).

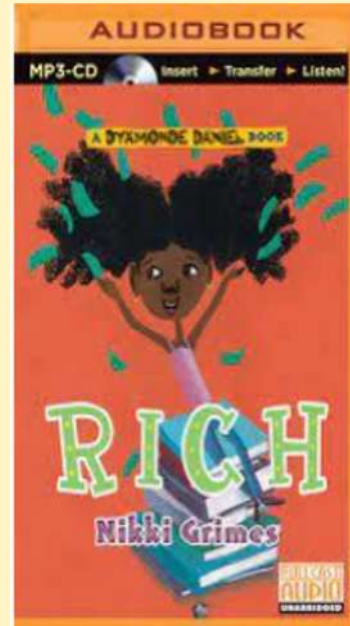
<https://www.flickr.com/photos/94915094@N06/341141639>

05

Η παιδική λογοτεχνία έχει τη δυνατότητα να εισάγει και να προάγει πτυχές διαφόρων πολιτισμών/ κουλτούρων, όπως και να καθορίζει τα όρια μεταξύ των πολιτισμών.

Grimes, N., Gregory Christie, R. (2009). *Rich: A Dyamonde Daniel Book*. [Book cover image]. Goodreads.

<https://www.goodreads.com/book/show/6327606-rich>

Linares García, A. (2013). *Comic books at a display depicting the rail station store in the first half of the 20th century*. Wikipedia.

https://en.wikipedia.org/wiki/Comic_book

Piqsels. (n.d.). *Lote de libros de cuentos*. [Photograph]. Retrieved November 21, 2022 from <https://www.piqsels.com/es/public-domain-photo-zlrqe>

- Αδελφοποιήσεις με άλλα σχολεία στο εξωτερικό και επικοινωνία των μαθητών και μαθητριών μέσω chat, skype, zoom (εργαλείων και πλατφορμών διαδικτυακής επικοινωνίας) μεταξύ σχολικών μονάδων από άλλες χώρες.
- Στους μαθητές και στις μαθήτριες αρέσει να μαθαίνουν για άλλα σχολεία ανά τον κόσμο.
- Στους μαθητές και στις μαθήτριες αρέσει να παρατηρούν πώς είναι οι τάξεις σε σχολικές μονάδες ανά τον κόσμο, να διακρίνουν τα φυσικά χαρακτηριστικά άλλων μαθητών και μαθητριών, καθώς και να ενημερώνονται για τα διαφορετικά διδακτικά αντικείμενα.

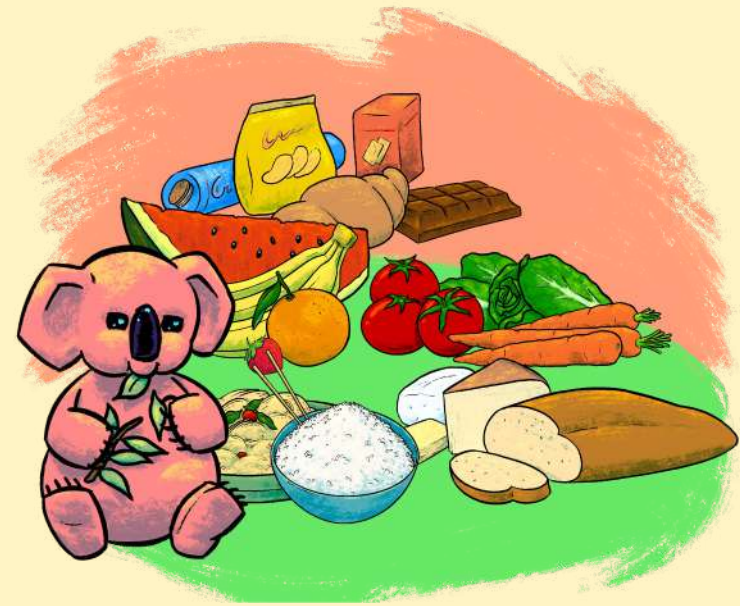
<http://www.erichaynes.com/govsoffice2011-2012/ysb2ou8afcgkbsu6pu5a3tem9ujlrp>

<https://www.maxpixel.net/Arts-And-Crafts-Preschoolers-Kids-Learning-1191122>

- Το φαγητό αποτελεί μια σημαντική και απτή εκδήλωση πολιτισμού.
- Είναι κάτι που όλοι οι μαθητές και όλες οι μαθήτριες μπορούν να συσχετίσουν με τον πολιτισμό.

Η φυσική παρουσία της αίθουσας δύναται να προάγει και να αντικατοπτρίζει τα πολιτισμικά στοιχεία και την ετερότητα.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:US_Navy_100227-N-0995C-010_A_Sailor_reads_to_a_class_of_kindergarten_students_at_Iroquois_Point_Elementary_School.jpg

<https://www.maxpixel.net/Arts-And-Crafts-Preschoolers-Kids-Learning-1191122>

- Οι μαθητές/τριες μπορούν να παρουσιάσουν στην τάξη τους αντικείμενα που συνδέονται με μια κουλτούρα/έναν πολιτισμό.
- Μπορεί και ο/η εκπαιδευτικός να φέρει διάφορα αντικείμενα και να μιλήσει για αυτά.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν:

- Να εκπαιδεύσουν τους/τις μαθητές/ήτριές τους να γίνουν «εικονικοί ταξιδιώτες» του κόσμου.
- Να προάγουν και να καλλιεργήσουν τη φυσική περιέργεια των μαθητών/-τριών.

- Εντοπίστε και κόψτε εικόνες από περιοδικά, το διαδίκτυο κ.ά. που αναπαριστούν ανθρώπους από διάφορα πολιτισμικά υπόβαθρα.
- Ζητήστε από τους/τις μαθητές/ήτριές σας να μαντέψουν τι μπορεί να νιώθουν, να σκέφτονται και να μεταδίδουν οι εικονιζόμενοι άνθρωποι.

Ένα παραδοσιακό (παιδαγωγικό) μέσο/ εργαλείο που συχνά λαμβάνουν υπόψη και χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί, όταν εμπλέκονται στην διαπολιτισμική διδασκαλία, είναι το παιχνίδι ρόλων ή/και η προσομοίωση.

- Επισκέπτης/πτρια από αγγλόφωνη χώρα.
- Εξοικείωση των μαθητών/τριών με τις χώρες όπου ομιλείται η αγγλική ως πρώτη γλώσσα.

- Επισκέπτης/πτρια από άλλη χώρα (μη αγγλόφωνη).
- Εξοικείωση των μαθητών/τριών με την έννοια της χρήσης της αγγλικής ως lingua franca.

<https://www.flickr.com/photos/smemon/5411398331>

- Τα κρίσιμα περιστατικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν με τέτοιο τρόπο που οι μαθητές/ήτριες να κληθούν να αντιμετωπίσουν την εκάστοτε διαπολιτισμική σύγκρουση.
- Συνήθως, παρουσιάζονται με τη μορφή διαλόγων ή περιγραφές σεναρίων που αποδίδουν/απεικονίζουν συναισθηματικές καταστάσεις και αντιδράσεις ανθρώπων, όταν π.χ. βιώνουν ένα πολιτισμικό σοκ, εμπλέκονται σε δυσχερείς επικοινωνιακές καταστάσεις ή διαπολιτισμικές παρανοήσεις/παρεξηγήσεις (Lebedko, 2013; Reimann, 2013).

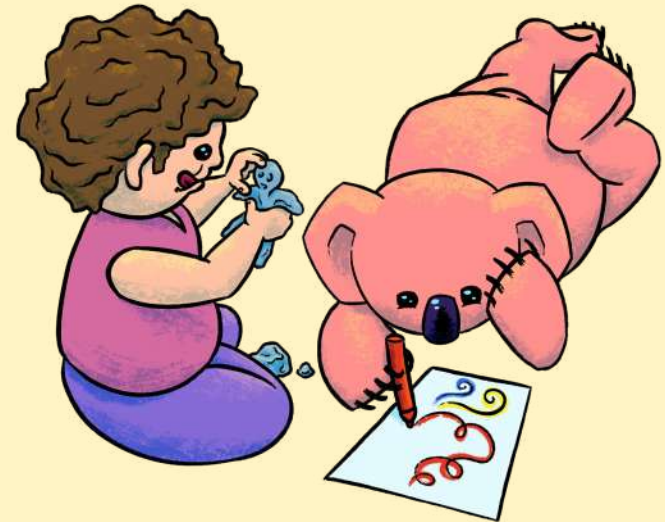

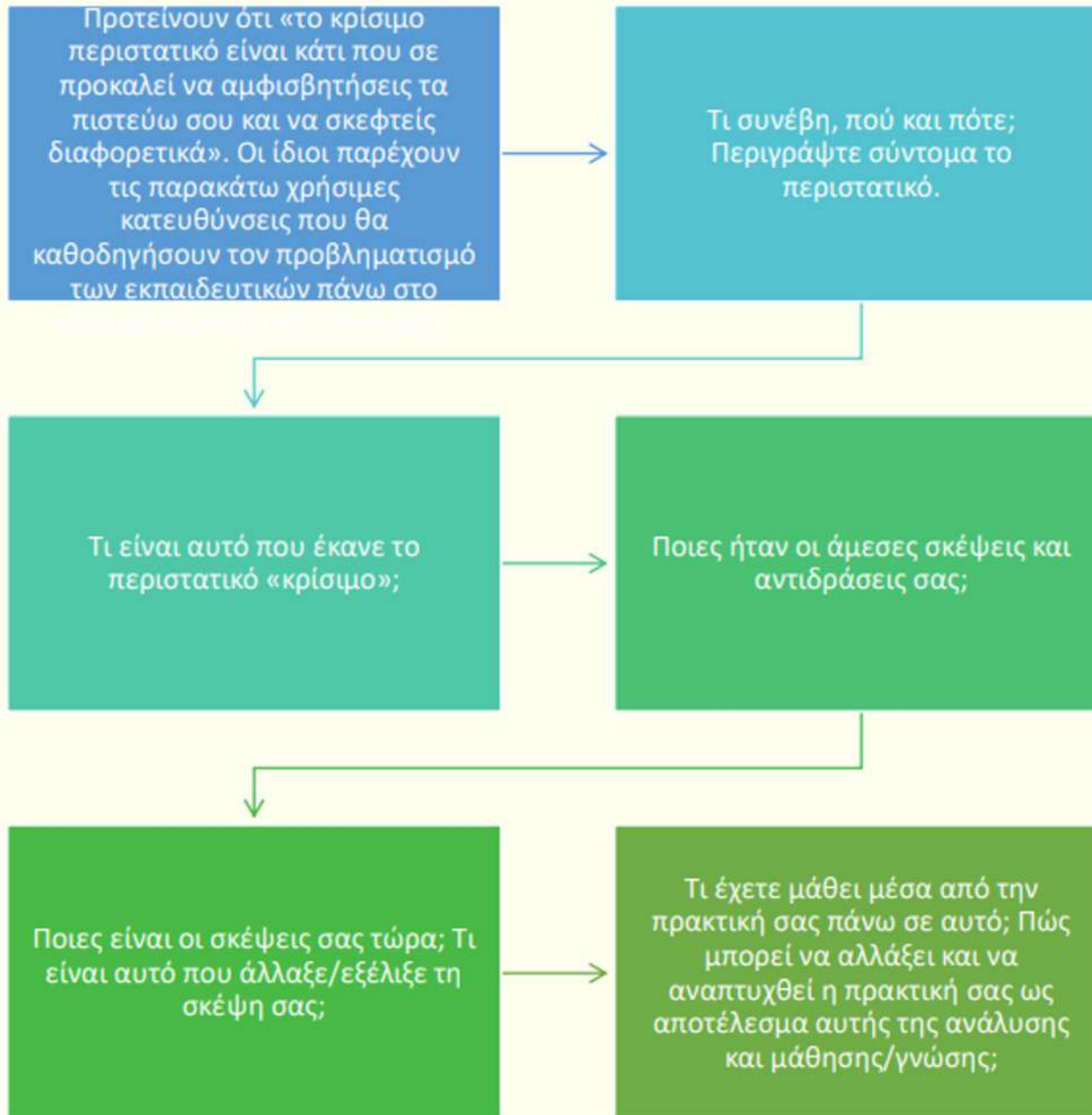
- Ο Χiao Pan ROMAN είναι ένα αγόρι από την Κίνα το οποίο μετανάστευσε στην Ελλάδα με την οικογένεια του πριν από ένα χρόνο. Στην ηλικία των πέντε ετών, και αφού έμαθε να χρησιμοποιεί ένα στοιχειώδες ελληνικό λεξιλόγιο, έκανε εγγραφή στο νηπιαγωγείο. Η δυσκολία προσαρμογής του στο νέο σχολικό περιβάλλον ευαισθητοποίησε τον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων, ο οποίος σε συνεργασία με τη νηπιαγωγό της τάξης, διοργάνωσε για τον μικρό Χiao Pan ROMAN ένα πάρτι γενεθλίων-έκπληξη δύο ημέρες μετά από την πραγματική ημέρα γενεθλίων του, επειδή έπεφτε Σάββατο. Βλέποντας την τούρτα γενεθλίων και ακούγοντας τις ευχές όλων, ο Χiao Pan ROMAN ξέσπασε σε κλάματα και έφυγε τρέχοντας από την τάξη.

- Ο Χiao Pan Pax, σύμφωνα με τις παραδόσεις και τις προκαταλήψεις της χώρας του, θεώρησε γρουσουζιά τις ευχές που δέχθηκε, αφού στην Κίνα είθισται να δέχονται ευχές είτε πριν από ή την ίδια ημέρα των γενεθλίων τους.
- Επιπλέον, η κομμένη σε κομμάτια τούρτα ζαχαροπλαστείου τον ξένισε, επίσης, επειδή στην Κίνα στη θέση της καταναλώνονται τα long-life noodles (shòumiàn) που συμβολίζουν τη μακροζωία λόγω της ενιαίας μορφής τους.

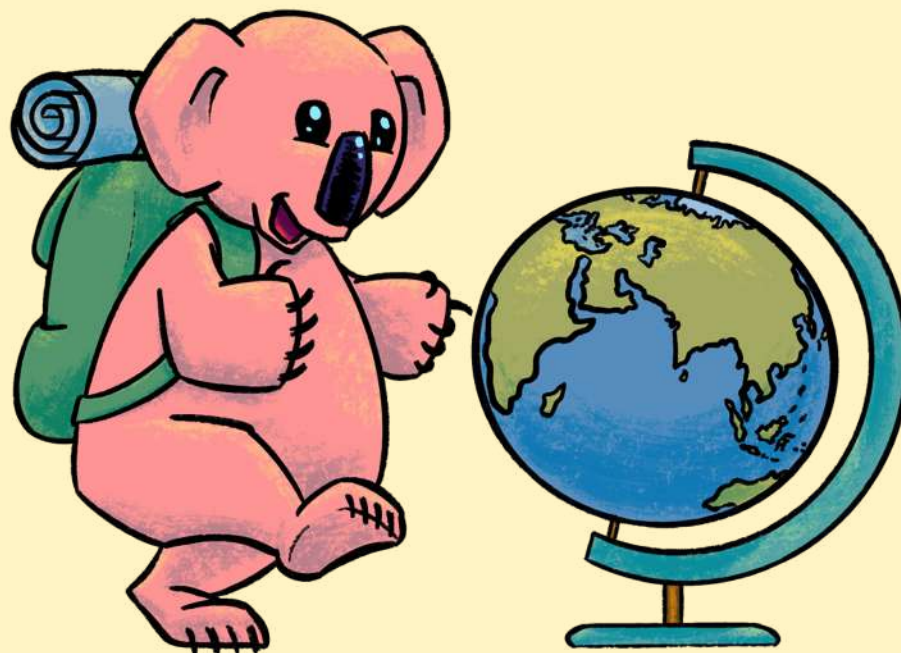

Εκπαιδύουμε τους μαθητές/τις μαθήτριες ως «ερευνητές»/«ερευνήτριες» ή «ερασιτέχνες εθνογράφους»

Αυτό θα τους/τις βοηθήσει να παρατηρήσουν και να κατανοήσουν ζητήματα «γενικής» αλλά και «ειδικής κουλτούρας»

Κάτι τέτοιο προϋποθέτει ότι η διδακτική μεθοδολογία που χρησιμοποιούμε μας επιτρέπει μια διευρυμένη και ουσιαστικής σημασίας πολιτισμική συμβολή.

Όλες οι παραπάνω προτάσεις θα έχουν αντίκτυπο στους/στις μαθητές/ήτριες όταν θα γίνουν με ουσιαστικό τρόπο.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι οι εκπαιδευτικοί να λειτουργούν ως πρότυπα συμπεριφοράς. Οι μαθητές/ήτριες γίνονται πολιτισμικά ευαισθητοποιημένοι /ες, όταν βλέπουν τους/τις εκπαιδευτικούς να αναπαράγουν πρότυπα πολιτισμικής ευαισθησίας και σεβασμού.

Το να είσαι ένας/μια πολιτισμικά ευαισθητοποιημένος/η εκπαιδευτικός σημαίνει ότι έχεις ως στόχο τη συμπερίληψη.

Είναι σημαντικό να εκθέτεις τους/τις μαθητές/τριες στην πολιτισμική ποικιλομορφία, εμπλέκοντάς τους στη βιωματική μάθηση και εγείροντας συναισθηματικές, συμπεριφορικές και γνωστικές πτυχές τους.

Οι εκπαιδευτικοί μοιράζονται την ευθύνη της προετοιμασίας των μαθητών/τριών τους ώστε να είναι ανοιχτοί/ές στις απόψεις τους και όχι επικριτικοί πολίτες του κόσμου. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να συμβάλλουν στη διαμόρφωση των «παγκόσμιων πολιτών».

Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να υποστηρίξουν τους/τις μαθητές/ήτριες στο να κατανοήσουν ότι οι άνθρωποι, παρά τις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ τους, έχουν πολλά κοινά σημεία που τους συνδέουν....και ότι όλοι οι πολιτισμοί έχουν την αξία τους.

- Ένας τρόπος αποφυγής των διαπολιτισμικών συγκρούσεων στην τάξη είναι η καλλιέργεια στους/στις μαθητές/ήτριες νοοτροπίας πρόληψης των συμπεριφορών που μπορεί να τις προκαλέσουν μέσω βέλτιστων πρακτικών καλλιέργειας της διαπολιτισμικής επίγνωσης.
- Με αυτόν τον τρόπο η πολιτισμική διαφορετικότητα θα έχει γίνει αποδεκτή προτού κλιμακωθεί σε αιτία διαπολιτισμικής αντιπαράθεσης.

Η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο και η προσθήκη της διαπολιτισμικής διάστασης σε συνδυασμό με την υποστήριξη από έναν/μια (δια)/πολιτισμικά ευαισθητοποιημένο/η εκπαιδευτικό μπορεί να προάγει τη διαπολιτισμική επίγνωση μέσα στην τάξη παρέχοντας στους μικρούς μαθητές/στις μικρές μαθήτριες τα απαραίτητα εφόδια για να γίνουν πολίτες του κόσμου.

<https://www.globetrottinkids.com/sharing-many-cultures-elementary-classroom/>

<https://www.harmony.gov.au/get-involved/schools/lesson-plans>

<https://www.brighthubeducation.com/preschool-lesson-plans/124765-cultures-around-the-world-preschool-teaching-ideas-on-multiculturalism>

Βιβλιογραφία

Alexiou, T. (2015). Vocabulary uptake from Peppa pig: a case study of preschool EFL learners in Greece. In C. Gitsaki, & T. Alexiou (Eds.) *Current Issues in Second/foreign Language Teaching and Teacher Development: Research and Practice* (pp. 285-301). Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.

Alexiou, T., & Kokla, A. (2018). Teaching cultural elements and Pro-social behaviour to preschoolers through Peppa pig. *4ο Διεθνές Συνέδριο για την Προώθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας*, 12-14 Οκτωβρίου, Λάρισα.

Karras, I. (2021). Raising Cultural Awareness in Teaching Young Learners EFL Classes. *Research Papers in Language Teaching and Learning (RPLTL) Special Issue "Innovations and Trends in Early Foreign Language Contexts"*, 11(1), 173-184.

Lebedko, M. (2013). Stereotype management in intercultural education through the analysis of critical incidents. In S. Houghton, Y. Furumura, M. Lebedko, & S. Li (Eds.), *Critical cultural awareness: Managing stereotypes through intercultural (language) education* (pp. 250-275). Newcastle upon Tyne, U.K.: Cambridge Scholars Publishing.

Reimann, A. (2013). Critical incidents for raising cultural awareness. *The LLL SIG Newsletter*, 9(3), 38-44.

Acknowledgements/Credits

Woodleywonderworks. (2009). *Time capsule project*. [Photograph]. Flickr.

Festival Annecy. (2017). *Coco*. [Photograph]. Flickr.

Segoviadesign. (n.d.). *Cute little girl with chinese traditional costume*. [Image]. Retrieved November 21, 2022 from <https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/cute-little-girl-with-chinese-traditional-costume-vector-23313957>

Haynes, E. (n.d.). *Eric Haynes Photography*. [Photograph]. Retrieved November 21, 2022 from <http://www.erichaynes.com/govsoffice2011-2012/ysb2ou8afcgkbsu6pu5a3tem9ujlrp>

Max Pixel. (n.d.) *Arts And Crafts Preschoolers Kids Learning*. [Photograph]. Retrieved November 21, 2022 from

Cutright, E. J. (2010). *A Sailor reads to a class of kindergarten students at Iroquois Point Elementary School*. [Photograph]. Wikimedia Commons. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:US_Navy_100227-N-0995C-010_A_Sailor_reads_to_a_class_of_kindergarten_students_at_Iroquois_Point_Elementary_School.jpg

Max Pixel. (n.d.) *Arts And Crafts Preschoolers Kids Learning*. [Photograph]. Retrieved November 21, 2022 from

Openclipart. (n.d.). *A set of 6 diverse kids/children boys and girls in warm winter clothing*. [Photograph]. Retrieved November 21, 2022 from <https://openclipart.org/detail/233453/winter-kids-part-2>

MacEntee, S. (2011). *Multicultural Dolls*. [Photograph]. Flickr.

OpenClipart-Vectors. (2013). *One world - United people*. Wikimedia Commons.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:One_world_-_United_people.svg

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

7.4 Καλλιέργεια διαπολιτισμικής επίγνωσης των νηπίων μέσα από την αξιοποίηση εκπαιδευτικών σεναρίων του EAN

Ιωάννης Καρράς
Αναπληρωτής Καθηγητής,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Καρράς, Ι. (2022). Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας μέσα από την εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο. Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

- Προτάσεις για διδακτικές πρακτικές και εφαρμογές της εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση μέσα από τη διαπολιτισμική προσέγγιση της γνώσης.
- Διδακτική αξιοποίηση σεναρίων από την εκπαιδευτική πύλη του EAN, συνδυάζοντας τις πρακτικές εφαρμογές που παρουσιάστηκαν ανωτέρω, υπό το πρίσμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Οι προτεινόμενες επεκτάσεις διαπολιτισμικού περιεχομένου δύνανται να συσχετιστούν με οποιοδήποτε εκπαιδευτικό σενάριο που αφορά στην εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση, αλλά και με άλλα διαθεματικά, εκπαιδευτικά σενάρια που κατά καιρούς υλοποιούνται στο Νηπιαγωγείο.

Σύνδεση με τα εκπαιδευτικά σενάρια
ΕΑΝ (Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)

<https://ean.auth.gr/myself-and-others/>

Nice to meet you!

- Εκτός από την Kiki the koala, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και άλλες κούκλες που η εξωτερική τους εμφάνιση να παραπέμπει σε εθνικότητα άλλης χώρας (π.χ. χώρα της Αφρικής, της Ασίας κοκ), δεδομένου ότι τέτοιες κούκλες διατίθενται πλέον στο εμπόριο όλο και συχνότερα. Έτσι, καταφέρνουμε να εισάγουμε τους μαθητές/τις μαθήτριες στην έννοια της διαφορετικότητας αλλά κυρίως της μοναδικότητας.
- Εναλλακτικά, χρήση της κούκλας Matryoshka μεγάλου μεγέθους.
- Η κούκλα persona (persona doll) με τη δική της μοναδική ιστορία παρέχει έναν ιδιαίτερο τρόπο επικοινωνίας μέσω μιας κοινώς αποδεκτής, παγκοσμίου εμβέλειας γλώσσας που είναι η αγγλική με διαμεσολαβητή/ήτρια τον/την εκπαιδευτικό της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο.

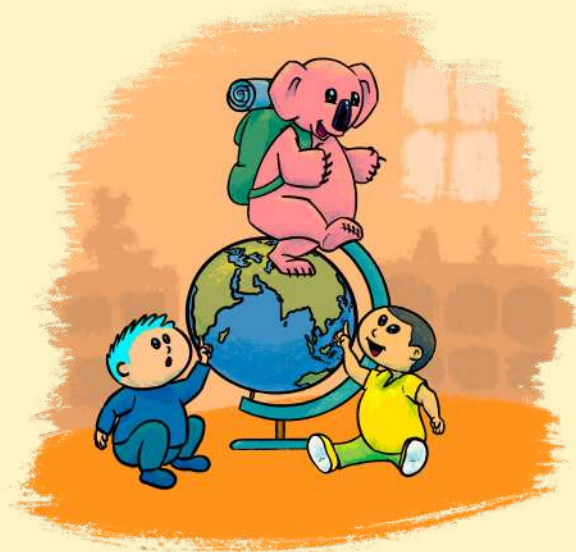

- Το σενάριο θα μπορούσε να εξελιχθεί με τον ίδιο τρόπο που προτείνεται στην εκπαιδευτική πύλη EAN (γνωριμία με τα νήπια, αναγνώριση στον χάρτη/ υδρόγειο σφαίρα των χωρών προέλευσης κτλ.) ως προς τους μαθησιακούς στόχους που αφορούν στην εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας.
- Η χρήση των προαναφερθεισών εναλλακτικών μορφών θα προσέδιδαν στο εκπαιδευτικό σενάριο εντονότερο το στοιχείο της ποικιλομορφίας και διαφορετικότητας αλλά και της πολιτισμικής διαφοροποίησης (περίπτωση Matryoshka), ενσταλάζοντας με έμμεσο τρόπο στους μαθητές/στις μαθήτριες της νηπιακής ηλικίας αποδοχή και σεβασμό.

Let's take a tour!

- την προσθήκη στον χώρο του νηπιαγωγείου μιας «γωνιάς του κόσμου»/«culture-world's corner».
- ένα σταθερό σημείο αναφοράς στην τάξη που θα μπορούσε διαρκώς να ανανεώνεται.
- τη λεξιλογική ένταξη του περιεχομένου της διαπολιτισμικής γωνιάς (π.χ. flag, map, κοκ)
- Επομένως, οι μαθητές και οι μαθήτριες του νηπιαγωγείου μέσα από την επαφή τους, τόσο τη γλωσσική, όσο και την πολιτισμική, γίνονται αποδέκτες και κοινωνοί του γλωσσικού και πολιτισμικού πλουραλισμού.

Ενδεικτικά, η προτεινόμενη «γωνιά» θα μπορούσε να περιλαμβάνει:

ean.auth.gr

- Χάρτη ή ψηφιακό χάρτη
- Υδρόγειο σφαίρα
- Σημαίες από διάφορες χώρες
- Flashcards ανάλογα με το πραγματευόμενο θέμα
- Παραμύθια/βιβλία στην αγγλική αλλά και σε άλλες γλώσσες, ιδανικά αν υπάρχουν και τα αντίστοιχα ελληνικά, ώστε να είναι η διάκριση πιο αισθητή. Τα παραμύθια μπορούν να είναι και ηχογραφημένα (ώστε να εμπλουτίζεται ο προφορικός λόγος των νηπίων).
- Παραδοσιακά παιχνίδια από διάφορα μέρη του κόσμου (π.χ. παιχνίδι σειροθέτησης με τις κούκλες Matryoshka ή Pasang)
- Αντικείμενα από άλλους πολιτισμούς και χώρες (π.χ. νομίσματα, σημαιάκια, σύμβολα κ.ά.).

I love the colour of my shoes!

Ενσωμάτωση της φράσης «put myself in your shoes» και επεξήγηση του μεταφορικού νοήματός της

- Στη σύγχρονη εποχή, η **συναισθηματική ταύτιση και η ενσυναίσθηση** αποτελούν σημαντικές ικανότητες, των οποίων η καλλιέργεια θεωρείται απαραίτητη, και θα μπορούσε να συνδυαστεί στο σημείο αυτό με την εκμάθηση μιας αγγλικής ιδιωματικής έκφρασης.
- Ιδιαίτερη αναφορά και θέση στους στόχους των σεναρίων EAN έχει η **καλλιέργεια στάσεων και αξιών** καθώς και η ανάπτυξη της **συναισθηματικής νοημοσύνης** (Αλεξίου, 2022).

- Εμπλοκή μαθητών και μαθητριών σε υποθετικές καταστάσεις και περιγραφή συναισθημάτων, εικόνων και ιδεών που θα βίωναν, αν βρίσκονταν στη θέση κάποιου άλλου.
- Η προσπάθεια προσέγγισης συναισθημάτων και εμπειριών που κάποιος άλλος βιώνει εξαιτίας μιας κατάστασης, προβλήματος ή συνθήκης, οδηγεί τον μικρό μαθητή/τη μικρή μαθήτριά στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης (EQ).

Time for breakfast!

Συνδυάζοντας τις διατροφικές συνήθειες διαφόρων πολιτισμών του κόσμου, θα ήταν ενδιαφέρον να γίνει αναφορά στο τι τρώνε για **πρωινό άνθρωποι από διάφορες χώρες του κόσμου** (π.χ. Ινδία: κέικ από φακές και ρύζι, Μεξικό: торτίγιες, Σκωτία: χυλό βρώμης, ΗΠΑ: pancakes, Ρωσία: τηγανίτες με ζάχαρη, Ιταλία: καφές, Γαλλία: κρουασάν, Αγγλία: αυγά, βραστά φασόλια και μπέικον, Κολομβία: σούπα από αβγό κ.ά.) και να συγκριθούν μεταξύ τους, με απώτερο σκοπό την προβολή της διαφορετικότητας ως στοιχείο μοναδικότητας.

- Να εκτελέσουν συνταγές από άλλα μέρη του κόσμου, κατακτώντας αγγλική ορολογία που συνδέεται με υλικά και ρήματα που χρησιμοποιούμε στην κουζίνα (πχ. add, mix, bake, serve, taste κ.ά.).
- Να δοκιμάσουν πρωινές διατροφικές συνήθειες από άλλες χώρες.
- Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους στην αγγλική γλώσσα μέσα από **την εμπειρία του «διαπολιτισμικού» πρωινού**, αντιλαμβανόμενοι/ες ταυτόχρονα και τη διαφορετικότητα, τη μοναδικότητα και την πολυμορφία που χαρακτηρίζει τον κόσμο μας και μαθαίνοντας να εκτιμούν το διαφορετικό ως διακριτό σημείο της μοναδικότητας και αυθεντικότητας του εκάστοτε πολιτισμού.

- Με την ευκαιρία των εορτών θα μπορούσαμε να ενσωματώσουμε κάλλιστα μια διαπολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης, με αξιόλογα προσδοκώμενα διδακτικά αποτελέσματα, όσον αφορά στην καλλιέργεια της διαπολιτισμικής συνείδησης μέσα από την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας.
- Υπάρχει τεράστιο εύρος που μπορεί να αναδείξει με πληθωρικότητα τις εκάστοτε πολιτισμικές αλλά και κοινωνικές διαφοροποιήσεις που συνδέονται με τον εορτασμό διαφόρων γεγονότων ανά τον κόσμο, συνδυάζοντας ταυτόχρονα τον γλωσσικό εμπλουτισμό των νηπίων γύρω από θέμα στην αγγλική γλώσσα.

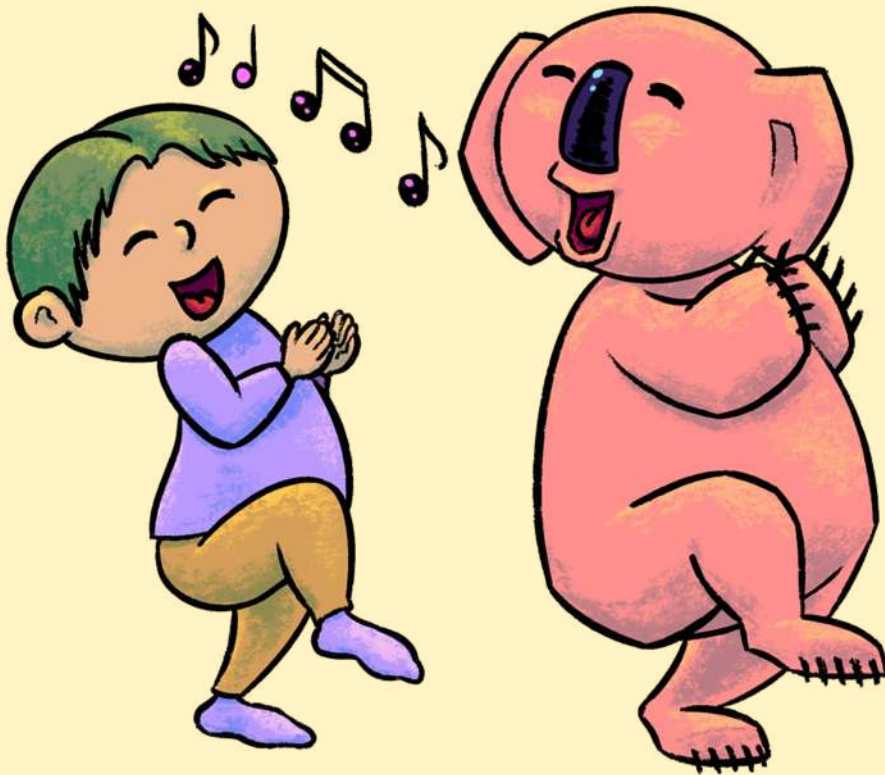
Happy New Year!

- Έθιμα και παραδόσεις από όλο τον κόσμο που συνδέονται με τον εορτασμό των Χριστουγέννων (καράβι, έλατο, 4 κεριά, Saint Lucia, Snegurotska κ.ά.), αλλά και με τον εορτασμό της Πρωτοχρονιάς (μάγισσα Befana, Άγιος Νικόλαος, Κινέζικος δράκος, Father Christmas, πινιάτες κ.α.) θα μπορούσαν να αποτελέσουν τον πυρήνα διδακτικών προσεγγίσεων διαπολιτισμικής φύσης.
- Αναβιώσεις των εθίμων μέσα από δραματοποιήσεις και θεατρικά δρώμενα με την ταυτόχρονη αξιοποίηση σχετικού αγγλικού λεξιλογίου θα έδιναν έναν πιο βιωματικό και άμεσο χαρακτήρα στη νέα γνώση.

**It’s almost Christmas:
Santa and the Snow**

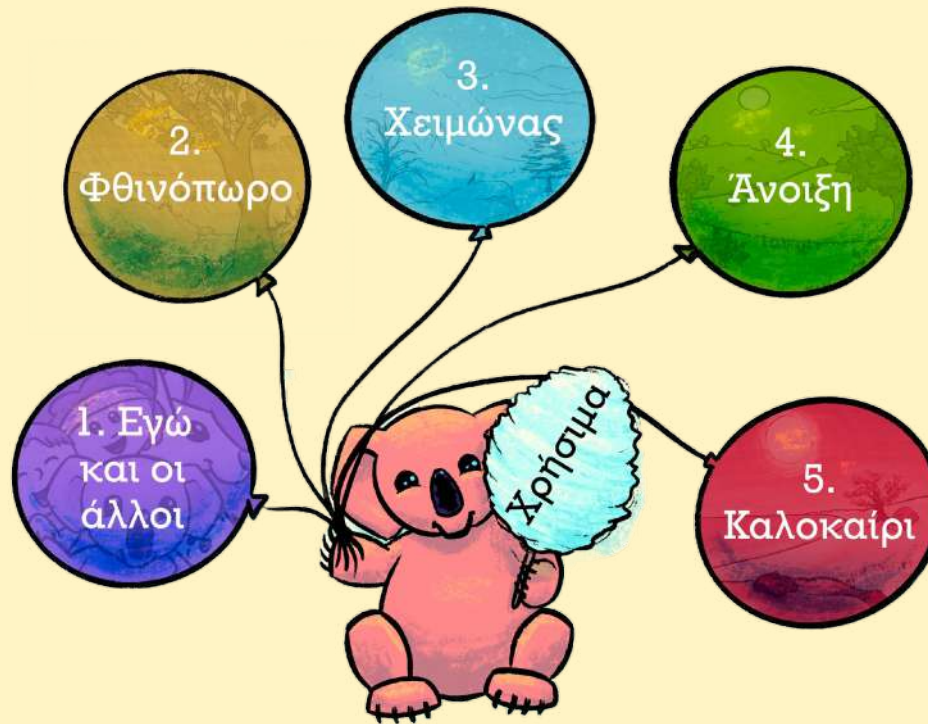

- Η αξιοποίηση των εορτασμών δεν θα μπορούσε να περιοριστεί μόνο στα προτεινόμενα.
- **Τα γενέθλια** και ο εορτασμός τους ανά τον κόσμο, όπως και άλλες γιορτές, θα μπορούσαν να προσεγγιστούν διαπολιτισμικά με την αξιοποίηση σχετικού λεξιλογίου στην αγγλική γλώσσα.

Θεματική Ενότητα: «Εγώ και οι άλλοι»

ean.auth.gr

I'm always so hungry!

Στο συγκεκριμένο σενάριο θα μπορούσαμε να εμπλουτίσουμε το λεξιλόγιο σχετικό με τη **διατροφή** σε άλλα μέρη του κόσμου.

- Αντικατάσταση της κάμπιας με κάποιο ζώο από άλλο μέρος του πλανήτη και την αντίστοιχη διατροφική συνήθεια (π.χ. πιγκουίνος-fish, ελέφαντας-rice, sushi, spring rolls, noodles, καμηλοπάρδαλη-charati).
- Ανάδυση διαπολιτισμικής διάστασης σε επίπεδο διατροφικών συνηθειών ανά τον κόσμο μέσα από την εκμάθηση ορολογίας σχετικής με τη διατροφή στην αγγλική γλώσσα.

It's freezing!

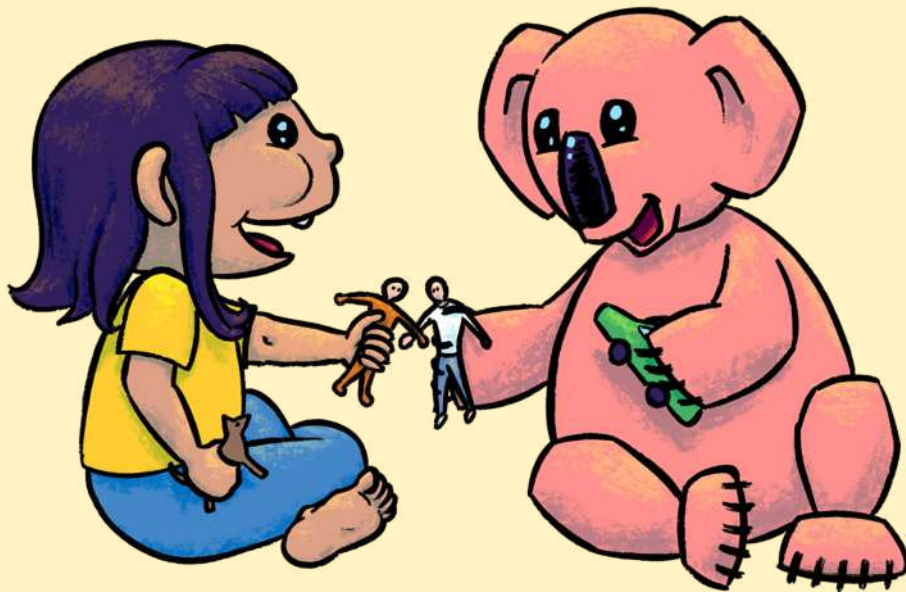
- Μια πιθανή διαπολιτισμική επέκταση του σεναρίου «It's Freezing» θα μπορούσε να γίνει μέσα από την **προβολή ενδυμασιών** από διάφορους πολιτισμούς και από διάφορες χώρες του κόσμου (παραδοσιακές κατά βάση) και με την εκμάθηση λεξιλογίου στην αγγλική γλώσσα που σχετίζεται με αυτές (π.χ. Ιαπωνία-kimono, Σκωτία-kilt, Μεξικό-sombrero κ.ά.)
- Αξιοποιώντας στο σημείο αυτό και την πρακτική του παιχνιδιού ρόλων και της προσομοίωσης (όπως αυτό παρουσιάστηκε στην υποενότητα 1), τα νήπια θα μπορούσαν να αντιληφθούν την έννοια της διαφορετικότητας και της πολυμορφίας, ακόμα και μέσα από τις διαφορετικές ενδυμασίες σε συνδυασμό με σχετικό λεξιλόγιο στην αγγλική γλώσσα.

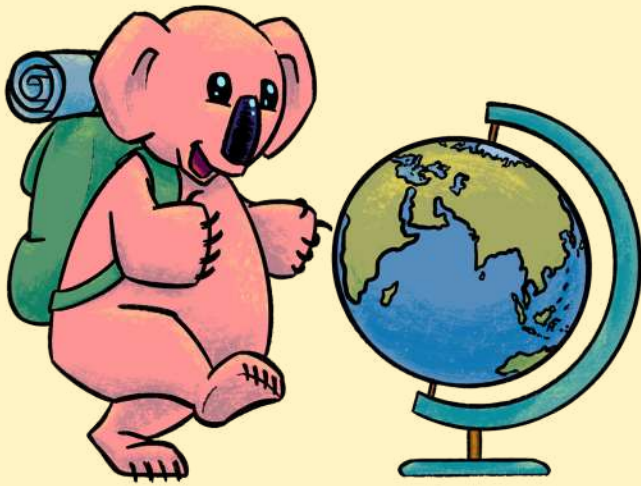

Στην προσπάθεια εμπλοκής μιας διαπολιτισμικής διάστασης της εκπαίδευσης μέσα από την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση, θετική θα μπορούσε να αποδειχθεί ότι είναι η αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στις διδακτικές πρακτικές σας (λογισμικά οπτικοποίησης, πλατφόρμες σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας, εικονική πραγματικότητα, videos κ.ά.).

- Τα προτεινόμενα εκπαιδευτικά σενάρια δύνανται να τροποποιηθούν και να εμπλουτιστούν στη βάση διαπολιτισμικών παραμέτρων.
- Η συνδυαστική αξιοποίηση των προσωπικών διδακτικών «αποθετηρίων» των εμπλεκόμενων στο εγχείρημα εκπαιδευτικών θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία και υλοποίηση σεναρίων, ικανών να προάγουν την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας μέσα από την καλλιέργεια διαπολιτισμικών ικανοτήτων των νηπίων.

...ότι με **φαντασία και συνεργατική διάθεση** όλων των εμπλεκόμενων στο καινοτόμο αυτό εγχείρημα, το μόνο σίγουρο είναι ότι προσεγγίζοντας οποιαδήποτε θεματική ενότητα διεπιστημονικά και με **διαπολιτισμικές «πινελιές»**, οι μαθητές και μαθήτριες προσχολικής ηλικίας θα επιτύχουν αβίαστα μια διαπολιτισμική επικοινωνιακή προσέγγιση της αγγλικής γλώσσας, ενισχύοντας ταυτόχρονα τη διαπολιτισμική τους επίγνωση.

Βιβλιογραφία

Αλεξίου, Θ. (2022). *Σχεδιασμός εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο*. Επιμορφωτικό υλικό ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα πλαίσια του Υποέργου 1 «Σχεδιασμός-Εποπτεία εφαρμογής του προγράμματος & δημιουργία επιμορφωτικού και εκπαιδευτικού υλικού» ΑΠΘ της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563.

Αλεξίου, Θ., & Πεντέρη, Ε. (Επιμ.). (2022). *Εκπαιδευτικά Σενάρια EAN*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: [10.26262/heal.auth.ir.341660](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.341660)

Acknowledgements/Credits

Cutright, E. J. (2010). A Sailor reads to a class of kindergarten students at Iroquois Point Elementary School. [Photograph]. Wikimedia Commons.

Public domain vectors. (2017). *Cartoon smiling kids*.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ (ΕΑΝ)

Σύντομη περιγραφή Ενότητας

Στην συγκεκριμένη ενότητα

- θα αποσαφηνιστούν οι έννοιες του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, σχεδίου μαθήματος και εκπαιδευτικού σεναρίου
- θα παρουσιαστεί ο τρόπος σχεδιασμού και ανάπτυξης κατάλληλων δραστηριοτήτων και υλικού για την εισαγωγή των αγγλικών στο νηπιαγωγείο θα παρουσιαστεί η φιλοσοφία σχεδιασμού εκπαιδευτικών σεναρίων για την εισαγωγή αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο
- θα δοθούν οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές για την υλοποίησή τους.
- θα δοθούν πρακτικές οδηγίες σχετικά με τον σχεδιασμό εκπαιδευτικών σεναρίων και την υλοποίηση δραστηριοτήτων στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Στόχοι Ενότητας

Στόχοι της συγκεκριμένης ενότητας είναι:

- να προσφέρει εξοικείωση στους/στις εκπαιδευτικούς με τις βασικές έννοιες προς διερεύνηση, όπως «Διδακτικός Σχεδιασμός», «Εκπαιδευτικά Σενάκια», «Σχέδιο μαθήματος»
- να παρουσιαστούν τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία σχεδιάζουμε και δημιουργούμε δραστηριότητες και σενάκια για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο
- να δοθούν παραδείγματα και οδηγίες για το σχεδιασμό σεναρίων και δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο.
- να αναδειχθούν καλές πρακτικές αξιοποίησης των εκπαιδευτικών σεναρίων
- να καταδειχθούν οι καινοτομίες του προγράμματος ΕΑΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ (ΕΑΝ)

8.1 Σχεδιασμός μαθήματος και εκπαιδευτικά σενάρια

Θωμάη Αλεξίου

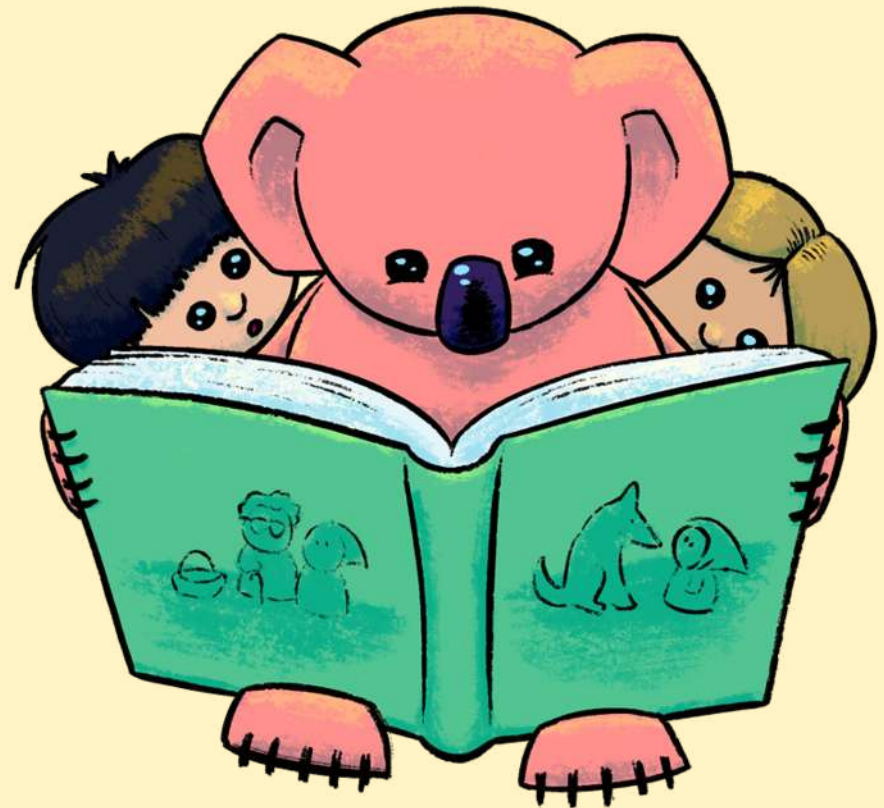
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Αλεξίου, Θ. (2022). Σχεδιασμός εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ). Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Ορισμοί Σχεδιασμού μαθήματος και εκπαιδευτικών σεναρίων
2. Βασικά χαρακτηριστικά, κριτήρια και διαδικασίες εκπαιδευτικού σχεδιασμού
3. Προγραμματισμός χρονιάς

Ας ξεκαθαρίσουμε μερικές έννοιες...

- «Ο **διδακτικός σχεδιασμός** είναι μια σειρά από λογικές και μελετημένες ενέργειες του εκπαιδευτικού με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της μάθησης των μαθητών». (Καψάλης & Νημά, 2008: 272)
- Πρόκειται για έναν γενικό όρο που αφορά στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και μπορεί να υλοποιηθεί σε μορφή σχεδίου μαθήματος, μεμονωμένων δραστηριοτήτων ή εκπαιδευτικών σεναρίων.

Ο σχεδιασμός του μαθήματος είναι μια συστηματική προσέγγιση στη διδασκαλία:

- Συντελεί ουσιαστικά στη στοχοθεσία της μαθησιακής διαδικασίας αλλά και της διδακτικής παρέμβασης
- Παρέχει ευκαιρίες να προβλεφθούν αστοχίες αλλά και να αναζητηθούν πιθανές εναλλακτικές προτάσεις
- Βοηθά έμπειρους αλλά ιδιαίτερα λιγότερο έμπειρους εκπαιδευτικούς
- Δεν ακολουθείται κατά γράμμα ή αυτούσιο αλλά συμβάλει στη δυναμική του εκπαιδευτικού, προσφέρει μια ασφάλεια και εμπνέει αυτοπεποίθηση στον εκπαιδευτικό της τάξης
- Μέσα στην τάξη του νηπιαγωγείου όμως πιθανό να αλλάξουν πολλά οπότε χρειάζεται ευελιξία

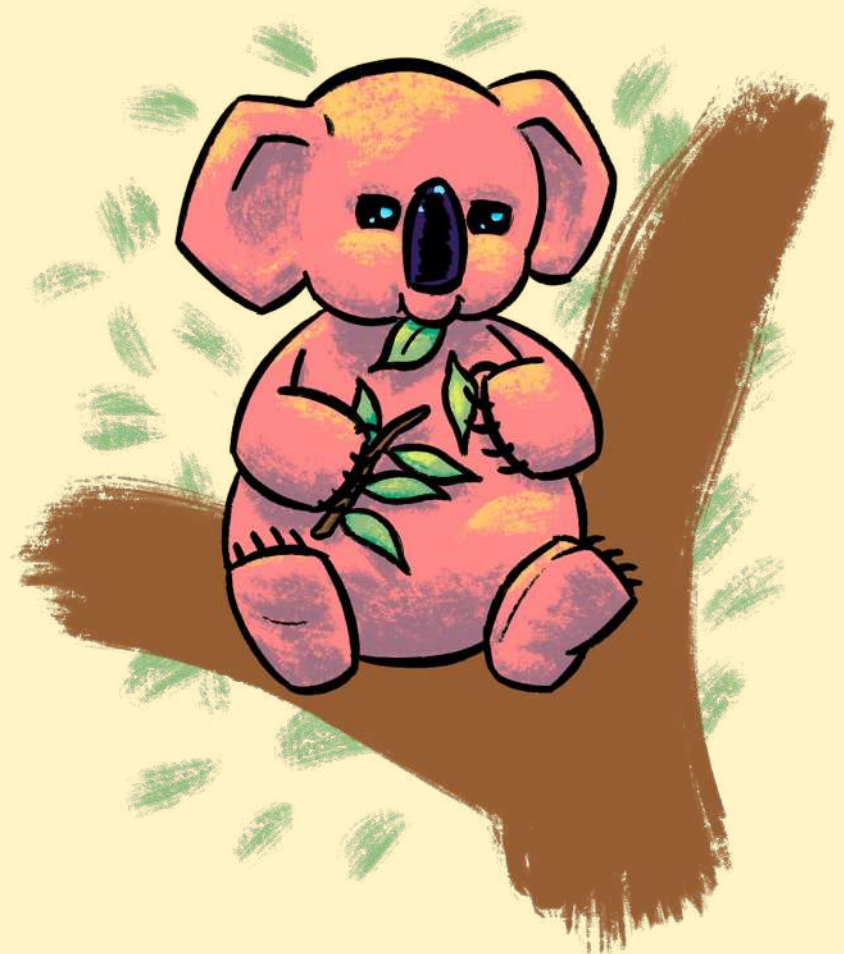

- Περιγραφή πλαισίου/ τάξης
- Στοχοθεσία
- Διαδικασία και δραστηριότητες (τύπος διάδρασης για κάθε δραστηριότητα-τι κάνει ο/η εκπαιδευτικός και τι κάνουν οι μαθητές/τριες)
- Αξιολόγηση
- Πιθανά προβλήματα και λύσεις

- Θεματικά πεδία
- Στόχοι (γλωσσικοί και παιδαγωγικοί):
Βασικός στόχος στο νηπιαγωγείο η **ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών**
- **Μέθοδοι και τεχνικές διδασκαλίας** εναρμονισμένες με την ηλικία και τους στόχους
- Δραστηριότητες με βάση τα **αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών**
- Βοηθητικό Υλικό & Εποπτικά μέσα
- Αξιολόγηση

- Διδακτικό ή εκπαιδευτικό σενάριο «είναι η δομημένη, πλήρης και λεπτομερειακή περιγραφή της διαδικασίας που ακολουθείται σε μια διδασκαλία» (Μητάκος κ.ά., 2012: 8).
- Συνήθως το σενάριο είναι μια σειρά σχεδίων (πλάνων) μαθήματος και άρα διάρκεια του κάθε σεναρίου μπορεί να καλύψει περισσότερες από 2 ή 4 ώρες και να διαρκέσει ακόμα και εβδομάδες.
- Επιπρόσθετα, το σενάριο θεωρείται «μια ολοκληρωμένη παιδαγωγική δραστηριότητα στη σχολική τάξη, ένας λειτουργικός τρόπος υπέρβασης των δυσκολιών του αναλυτικού προγράμματος με ισορροπία μεταξύ δασκαλοκεντρικής και μαθητοκεντρικής στόχευσης» (Μητάκος κ.ά., 2012: 8).

- Το Εκπαιδευτικό Σενάριο (educational scenario) είναι η περιγραφή ενός μαθησιακού πλαισίου με συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο, ξεκάθαρους εκπαιδευτικούς στόχους, βασικές παιδαγωγικές αρχές και σχολικές πρακτικές.
- Ουσιαστικά, το σενάριο περιέχει ένα σύνολο δραστηριοτήτων που ικανοποιούν σειρά στόχων (μπορεί να ξεκινάει, να είναι μέρος ή να τελειώνει με project).

Σχέδιο/πλάνο μαθήματος

- Δομή ενός μαθήματος με βάση τη διδακτέα ύλη
- Περιγραφή δραστηριοτήτων συνήθως 1-2 ωρών
- Μηχανιστική/αυτοματοποιημένη περιγραφή μιας διδασκαλίας
- Ένα καλό σχέδιο μαθήματος θα πρέπει να διαθέτει τα βασικά χαρακτηριστικά ενός εκπαιδευτικού σεναρίου.

Εκπαιδευτικό σενάριο

- Προσεγγίζει την ύλη με ευρύτητα
- Η υλοποίησή του είναι ευέλικτη
- Καλύπτει μεγαλύτερο διάστημα (πάνω από 2 ώρες)
- Δίνει έμφαση στην παιδοκεντρικότητα
- Εμπεριέχει τεχνολογία
- Δίνει έμφαση στον διερευνητικό χαρακτήρα της μάθησης
- Επιμένει στην αλληλεπίδραση και στηρίζει τη συνεργατικότητα
- Βασίζεται στη διεπιστημονικότητα και τη διαθεματικότητα

- Δημιουργία **πλαisiou** (context/πού και πώς)
- Δημιουργία **επικοινωνιακής συνθήκης** (σκοπός-γιατί)
- Σκεπτικό/**λογική** σεναρίου (νόημα-αναγκαιότητα-χρησιμότητα)
- Σειρά προτεινόμενων δραστηριοτήτων (επιλογή, ευχέρεια, ευελιξία)
- Αξιολόγηση (διαμορφωτική)
- Το σενάριο δίνει σκοπό και νόημα στη μαθησιακή διαδικασία και επιτρέπει στους μαθητές/στις μαθήτριες να συσχετίσουν ιδέες και γεγονότα (Benner, Sutphen, Leonard, & Day, 2010).
- Οι διάφορες μορφές αλληλεπίδρασης στην τάξη αυξάνουν τα μαθησιακά αποτελέσματα, βοηθούν τους μαθητές να συμμετέχουν παραπάνω στη μαθησιακή διαδικασία και ακόμη βοηθά τους εκπαιδευτικούς να γίνουν καλύτεροι στο έργο τους (Hanum, 2017).

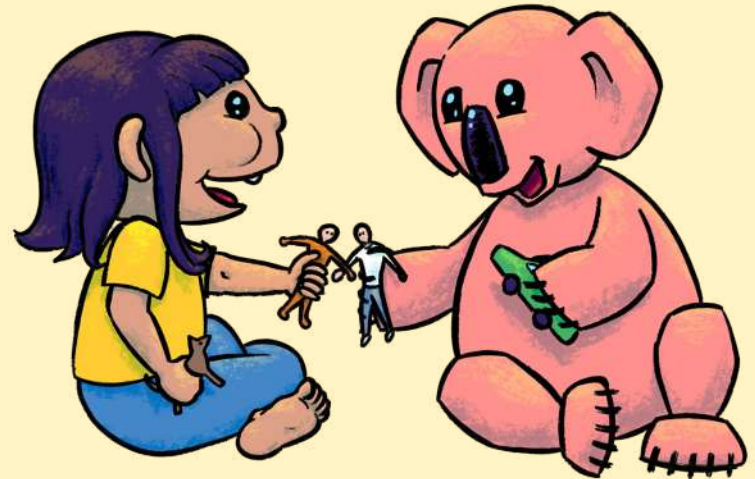

- Ενσωματώνουμε δραστηριότητες στο υπάρχον πρόγραμμα του νηπιαγωγείου που συμφωνεί με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών (χτίζουμε και δημιουργούμε νέα γνώση)
- Δημιουργούμε συνθήκη με αναπάντεχη τροπή και χιουμοριστικά στοιχεία
- Χρησιμοποιούμε γνωστό υλικό και πρακτικές με τις οποίες τα παιδιά είναι εξοικειωμένα
- Δημιουργούμε αυθεντικές μαθησιακές εμπειρίες
- Δημιουργούμε ένα πολυαισθητηριακό και πολυτροπικό πλαίσιο μάθησης που διεγείρει τη φαντασία, προάγει τη διερεύνηση, ενθαρρύνει τον πειραματισμό και προωθεί τη συνεργασία των εκπαιδευτικών

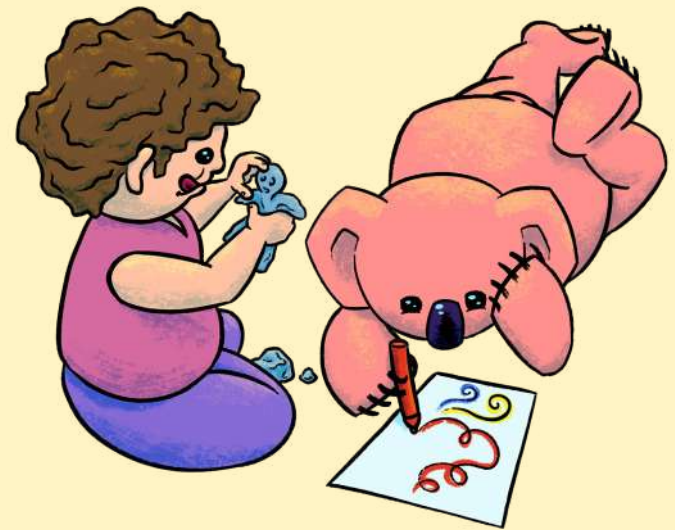

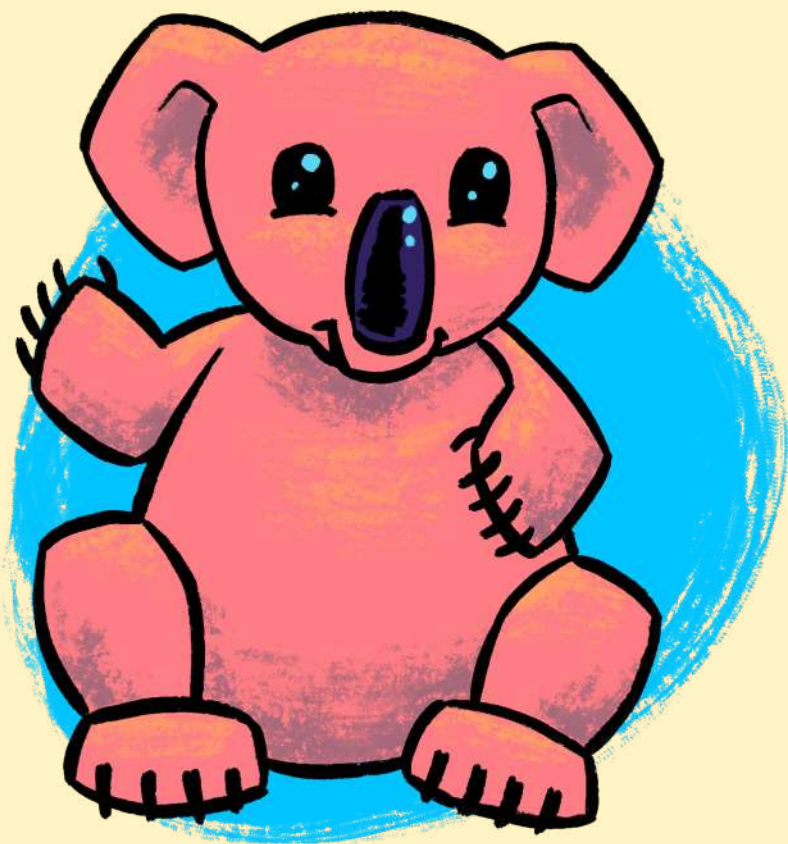
- Στο EAN τα σενάρια είναι **soft CLIL σενάρια** (CLIL showers) που προωθούν τη διεπιστημονικότητα και διαθεματικότητα ενώ εμπλουτίζονται οι γνώσεις και διευρύνονται πληροφορίες σε θέματα που τα παιδιά γνωρίζουν (Αλεξίου, 2017).
- Στηρίζονται σε δύο γνωστικά/θεματικά πεδία, αλλά εμπλέκονται και άλλα ώστε να προάγουν μια ολιστική και ποιοτική μαθησιακή εμπειρία.
- Οι θεματικές επιλέγονται με βάση το πρόγραμμα που ακολουθείται στο νηπιαγωγείο το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

1. Πληρότητα πληροφορίας
2. Καταλληλότητα μεθοδολογικού πλαισίου
3. Σαφήνεια στόχων
4. Καταλληλότητα διδακτικών τεχνικών
5. Ανάδειξη συνεργασίας εκπαιδευτικών και παιδιών
6. Συμφωνία με το Πρόγραμμα Νηπιαγωγείου
7. Σαφήνεια μαθησιακών αποτελεσμάτων
8. Βαθμός καινοτομίας / δημιουργικότητας
9. Βαθμός ευελιξίας
10. Συνοχή, συνέχεια, ποικιλία, εναλλαγή

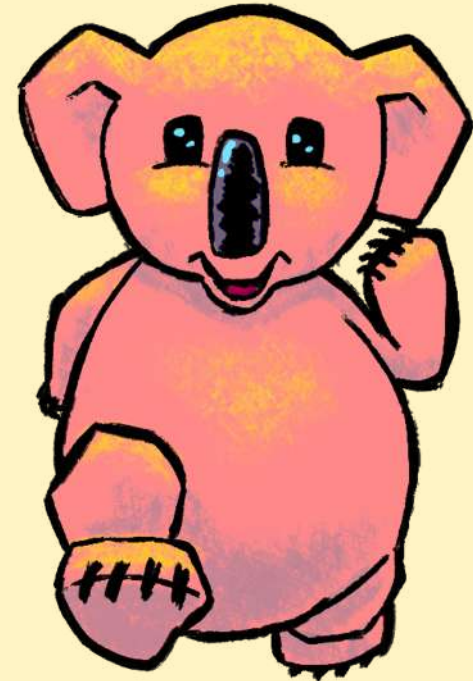

Προγραμματισμός χρονιάς

- Το κάθε νηπιαγωγείο κάνει τον δικό του προγραμματισμό αλλά **υποχρεούται** να κάνει προγραμματισμό
- Ο/η νηπιαγωγός έχει **ευέλικτο** πρόγραμμα, όχι απαρέγκλιτο
- Το πρόγραμμα έχει στοχοθεσία σύμφωνα με το Κανονιστικό πλαίσιο νηπιαγωγείου
- Οι νηπιαγωγοί καταρτίζουν έναν 3μηνο/6μηνο/ετήσιο προγραμματισμό ο οποίος κατατίθεται στον/στην Υπεύθυνο/η Εκπαιδευτικών Θεμάτων
- Ασφαλώς μπορεί να τροποποιηθεί μερικώς ή και σε μεγάλο βαθμό. Τα παιδιά δίνουν ιδέες, μετά ο/η νηπιαγωγός δίνει ερεθίσματα.

- Οι θεματικές βασίζονται στις συνθήκες που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια του έτους
- Οι θεματικές εμφανίζονται περιοδικά στη φάση χρονιάς (θεματικοί σταθμοί)
- Οι θεματικοί σταθμοί σχετίζονται με φάσεις ανάπτυξης του παιδιού, συνήθειες, εκδηλώσεις: Προσαρμογή, νέα χρονιά κτλ.

Εγώ και οι άλλοι	Χαιρετισμοί, γνωριμία, οι συμμαθητές/τριές μου, η οικογένειά μου, το σπίτι μου, το σχολείο, μέρες και μήνες, το σώμα μου, οι αισθήσεις, οι φίλοι/ες μου, τα συναισθήματά μου, γενέθλια, το αγαπημένο μου παιχνίδι
Φθινόπωρο	Χρώματα, ουράνιο τόξο, φύλλα, καιρός, βροχή/νερό, ρούχα, φρούτα, διατροφή αριθμοί, ζώα του δάσους, Halloween
Χειμώνας	Χιόνι, ρούχα, ζώα σε χειμερία νάρκη, μέρα-νύχτα, εποχές, Χριστούγεννα, Νέα Χρονιά,
Άνοιξη	Λουλούδια, μουσική, Πάσχα, μέσα μεταφοράς, έντομα, χαρταετός, Παραμύθια, φρούτα άνοιξης
Καλοκαίρι	Παγωτά, αθλήματα, διακοπές, εθελοντισμός, ανακύκλωση, η θάλασσα,/η παραλία, φρούτα καλοκαιριού, μετάβαση στο δημοτικό

Βιβλιογραφία

Benner, P., Sutpen, M., Leonard, V., & Day, L. (2010). *Educating nurses: A call for radical transformation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Hanum, N. S. (2017). *The Importance of Classroom Interaction in the Teaching of Reading in Junior High School*. Graduate Program in ELT. Universitas Negeri Malang.

Αλεξίου, Θ. (2017). *Οδηγός εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε παιδιά πρώιμης ηλικίας (4-6 ετών)*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής γλώσσας.

Καψάλης, Α. Γ., & Νημά, Ε. Α., (2008). *Σύγχρονη Διδακτική*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Μήτκας, Κ., Τσουλής, Μ., & Πόθος, Δ. (2014). Αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Ο Ρόλος της σχολικής μονάδας. Μελέτη Περίπτωσης. *Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνιών στη διδακτική πράξη»*, (σ. 233 - 246), 4 - 6 Απριλίου, Νάουσα.

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021). *Πρόγραμμα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης-Νηπιαγωγείου*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ (EAN)

8.2 Δημιουργία εκπαιδευτικού σεναρίου και δραστηριοτήτων για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο

Θωμαή Αλεξίου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

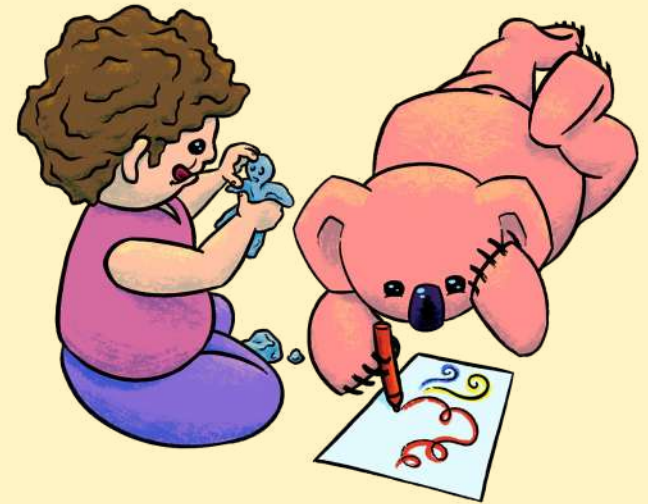
Αλεξίου, Θ. (2022). Σχεδιασμός εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN). Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

1. Βασικές αρχές και φιλοσοφία των εκπαιδευτικών σεναρίων CLIL του Προγράμματος EAN
2. Δείγμα εκπαιδευτικού σεναρίου CLIL για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο

- Τα προτεινόμενα εκπαιδευτικά σενάρια EAN ακολουθούν τη φιλοσοφία του προγράμματος EAN, **συμφωνούν με το ιδιαίτερο πλαίσιο και το Πρόγραμμα Σπουδών του νηπιαγωγείου**, λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών της προσχολικής ηλικίας, ενσωματώνουν τις πιο σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους για την εκμάθηση γλωσσών και αξιοποιούν παιδαγωγικές πρακτικές του νηπιαγωγείου καθώς και σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία.
- Τα σενάρια προσφέρουν ένα πλαίσιο μάθησης με νόημα και σκοπό ώστε οι δραστηριότητες να μη λειτουργούν απομονωμένα στη μαθησιακή διαδικασία.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2014-2020

ΕΑΝ

Αρχική Το Παιδαγωγικό EAN Δράσεις Ανακοινώσεις Επικοινωνία

Εκπαιδευτικό Γλικό EAN

ΚΙΚΙ THE KOALA!

1. Εγώ και οι άλλοι

2. Φθινόπωρο

3. Χειμώνας

4. Άνοιξη

5. Καλοκαίρι

Χρήσιμα

- Βασικά **εκπαιδευτικά πλαίσια** των σεναρίων αποτελούν: τραγούδια, ρίμες, ποιήματα, σύντομες ιστορίες, παιχνίδια, κατασκευές, κινούμενα σχέδια και ό,τι άλλο συντελεί στην παιγνιώδη εκμάθηση και συμβάλλει ουσιαστικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας (Αλεξίου, 2017).
- Δίνεται έμφαση **στον προφορικό λόγο μόνο**, σε πολυαισθητηριακές βιωματικές προσεγγίσεις, στη συχνή αλλά όχι ανούσια επανάληψη και στην επαναφερόμενη γνώση.
- Τα εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί είναι τα ψηφιακά εργαλεία, ανοιχτοί εκπαιδευτικοί πόροι αλλά και εικόνες (flashcards), πραγματικά αντικείμενα (realia), εκπαιδευτικά παιχνίδια που διαθέτουν τα νηπιαγωγεία όπως παζλ και επιτραπέζια, και διάφορα υλικά και μέσα, φυσικά και τεχνητά.

- Η προσέγγιση που υιοθετήσαμε ως καταλληλότερη για τη συγκεκριμένη ηλικία και το εκπαιδευτικό πλαίσιο είναι η **Ολιστική Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας- CLIL (Content and Language Integrated Learning)** που σημαίνει πως δίνεται ταυτόχρονα έμφαση στη γλώσσα και σε κάποιο άλλο θεματικό πεδίο (ενώ παράλληλα εμπλέκονται και άλλα θεματικά πεδία), ακολουθώντας και τη διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση που εφαρμόζεται στο Νηπιαγωγείο. Η συγκεκριμένη μέθοδος κρίνεται ως η καταλληλότερη για την προσχολική ηλικία από πολλούς ερευνητές (βλ. Otto & Cortina-Peréz, 2023; Alexίου, 2023).
- Έτσι, όλα τα προτεινόμενα εκπαιδευτικά σενάρια είναι **εκπαιδευτικά σενάρια CLIL**.

‘CLIL is claimed to be a fusion of a number of theories and approaches. In essence, it is a fusion where the best of language education joins together with the best of general education (Ioannou-Georgiou, 2012: 496).

- Εκθέτουμε τα παιδιά σε **λεξικές συστάδες και φράσεις** και όχι μόνο σε μεμονωμένες λέξεις.
- Προσπαθούμε να σχεδιάζουμε δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στα **ενδιαφέροντα και τις ανάγκες** όλων των παιδιών, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά τους (πολιτισμικό και γλωσσικό υπόβαθρο, φύλο, ηλικία, κτλ.).
- Χρησιμοποιούμε ιστορίες με **ηθοπλαστικό χαρακτήρα** όπου είναι δυνατόν. Επιδιώκουμε να υπάρχει μια έκπληξη, μια απρόσμενη τροπή , κάποια χιουμοριστικά χαρακτηριστικά στην ιστορία.
- Προωθούμε **καλλιέργεια γνωστικών δεξιοτήτων** (μνήμη, επαγωγικές δραστηριότητες, βλ. Alexίου, 2009).
- Σχεδιάζουμε **βιωματικές και πολυαισθητηριακές δραστηριότητες με κίνηση**.
- **Επαναλαμβάνουμε και επαναφέρουμε γνώση από προηγούμενα σενάρια**.

- Τίτλος σεναρίου
- Θεματική κατηγορία
- Λογική σεναρίου
- Προεργασία παιδιών και εκπαιδευτικών
- Μαθησιακοί στόχοι
- Υλικά και μέσα
- Περιγραφή της διαδικασίας και των προτεινόμενων δραστηριοτήτων
- Προτάσεις διαμορφωτικής αξιολόγησης

Αξιοποιήσαμε τα Θεματικά Πεδία που ορίζονται στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου*

- **Παιδί και Επικοινωνία** (Γλώσσα & ΤΠΕ)
- **Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία** (Προσωπική και Κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη & Κοινωνικές Επιστήμες)
- **Παιδί και Θετικές Επιστήμες** (Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες & Τεχνολογία Κατασκευών)
- **Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση** (Κινητική αγωγή & Τέχνες)

*[Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021). Πρόγραμμα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης-Νηπιαγωγείου. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542]

- Τα εκπαιδευτικά σενάρια είναι **ενδεικτικά**, δεν αναμένεται να ακολουθούνται κατά γράμμα και εμπλουτίζονται με διάφορες θεματικές που συνήθως εστιάζει το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου σε όλη τη διάρκεια του χρόνου καθώς και με πολυμεσικό υλικό (βλ. www.ean.auth.gr).
- Εσείς είστε εκείνοι που σε συνεργασία και λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τις συνθήκες σε κάθε σχολείο, αποφασίζουν ποιες και τι είδους δραστηριότητες μπορούν να γίνουν, πόσος χρόνος θα απαιτηθεί, κτλ.
- Τα εκπαιδευτικά σενάρια προσφέρονται ως υλικό για διευκόλυνση και όχι ως έτοιμες συνταγές. Ουσιαστικά «δείχνουν τον δρόμο» και τον τρόπο για να ετοιμάσετε δικά σας σενάρια και δραστηριότητες.
- Χρειάζεται **ευελιξία**, τόσο ως προς το ποιες και πόσες δραστηριότητες θα εφαρμόσετε (για παράδειγμα, σε ένα σενάριο μπορείτε να χρησιμοποιήσετε 3 από τις 5 δραστηριότητες ή ένα σενάριο σε κάποια τάξη μπορεί να γίνει σε μία ή 2 ή περισσότερες εβδομάδες) όσο και όπως το πώς θα τις εφαρμόσετε καθώς σας προσκαλούμε να τις τροποποιήσετε και να τις εξελίξετε.

- Θα παρατηρήσετε ότι χρησιμοποιούμε μια κούκλα/μασκότ ως διαμεσολαβήτρια στα σενάρια (Kiki the koala).
- Έχετε κι εκεί την ευελιξία να τη χρησιμοποιήσετε και, μάλιστα, για όσο διάστημα κρίνετε κατάλληλο με βάση πάντα την ανταπόκριση των παιδιών. Μπορείτε να δείτε ενδεικτικές προτάσεις για τη βιογραφία της στις γενικές οδηγίες στην ιστοσελίδα του EAN.

Το συγκεκριμένο σενάριο ανήκει στη
θεματική «Φθινόπωρο» και ονομάζεται
“How many leaves can you see?”

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN

How many leaves can you see?

Γενική αναφορά σεναρίων: Αλεξίου Θωμαή & Πεντέρη Ευθυμία (Επιμελήτριες) (2022). *ΕΑΝ Εκπαιδευτικά Σενάρια*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: [10.26262/heal.auth.ir.341660](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.341660)

Ειδική αναφορά σεναρίου: Αλεξίου, Θ., Πεντέρη, Ε., Σεραφείμ, Μ., Γιόφτσαλη, Κ., Ντούση, Ι., & Τσιαδήμος, Ν. (2022). *How many leaves can you see?* Στο Αλεξίου Θωμαή & Πεντέρη Ευθυμία (Επιμελήτριες) (2022). *ΕΑΝ Εκπαιδευτικά Σενάρια*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: [10.26262/heal.auth.ir.341660](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.341660)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2014-2020
Ευρωπαϊκή Ένωση

- Τίτλος
- Μέθοδοι και τεχνικές
- Θεματική κατηγορία (χρώματα κτλ.)
- Λογική σεναρίου

Τίτλος	How many leaves can you see?
Θεματική κατηγορία	Φθινόπωρο, Αριθμοί 1-5, χρώματα
Λογική σεναρίου (rationale)	<ul style="list-style-type: none"> • Στο πλαίσιο όλων των δραστηριοτήτων είναι σημαντικό τα παιδιά να αποκτήσουν λεξιλόγιο υψηλής συχνότητας όπως για παράδειγμα οι αριθμοί και τα χρώματα. Οι δραστηριότητες του σεναρίου έχουν στόχο να συνδέσουν την εκμάθηση χρωμάτων και αριθμών με άλλες δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο και τη θεματική του Φθινοπώρου. • Το τραγούδι αγκαλιάζει τη διαφορετικότητα, προωθεί την προσαρμοστικότητα, δημιουργεί θετική διάθεση και ευνοεί την εύκολη εκμάθηση μέσω επαναλαμβανόμενων μοτίβων και εύληπτων φράσεων. • Δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να χρησιμοποιήσουν τη γνώση αριθμών και των χρωμάτων με άλλες δραστηριότητες (π.χ., με τη ρουτίνα της πρωινής συνάντησης στην παρεούλα, μετρώντας τον αριθμό των συμμαθητών/τριών τους) ή σε άλλες θεματικές (εποχές και χρώματα). • Επιμέρους στόχος του σεναρίου είναι τα παιδιά να εκτεθούν σε λεξιλόγιο στα αγγλικά σχετικά με τη θεματική του Φθινοπώρου με βιωματικό τρόπο, μέσα από παιχνίδι στη φύση και τα αληθινά, πεσμένα φύλλα δέντρων.

- Είναι σημαντικό οι προϋπάρχουσες/προαπαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες των παιδιών να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων (Hailikari, Katajavanoni, & Lindblom-Ylanne, 2008).
- Μερικές φορές οι προϋπάρχουσες γνώσεις δεν είναι τόσο εμφανείς ή μερικές φορές μπορεί να είναι αρκετά περίπλοκες ή ακόμα και ελλιπείς ή εσφαλμένες.
- Οι νέες γνώσεις δομούνται πάνω στη βάση των όσων καταλαβαίνουμε και πιστεύουμε.
- Η ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης δεν γίνεται εύκολα ούτε αυτόματα.
- Μέσα στην προεργασία εντάσσεται και η διαμόρφωση συναισθηματικού κλίματος ασφάλειας για τα παιδιά.

Τα παιδιά

γνωρίζουν τους αριθμούς 1-5
γνωρίζουν ότι το Φθινόπωρο τα φύλλα αλλάζουν
διακρίνουν διαφορετικά μεγέθη και χρώματα

Οι εκπαιδευτικοί

Ο/Η νηπιαγωγός (**N**) έχει δουλέψει με τα παιδιά τη θεματική του Φθινοπώρου και έχουν κάνει αναφορά στον κύκλο ζωής των φύλλων και τις αλλαγές που βλέπουμε στη φύση.

Ο/Η εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας (**EA**) έχει δουλέψει σε προηγούμενες δραστηριότητες κάποια από τα χρώματα και τους αριθμούς από το 1 έως και το 5.

Για τον χωρισμό των παιδιών σε ομάδες, χρησιμοποιείται από τους/τις δύο εκπαιδευτικούς κάποιο σύντομο παιχνίδι που έχουν προαποφασίσει και οδηγεί σε σύσταση τυχαίων ομάδων.

Οι δραστηριότητες που θα αναπτυχθούν στο συγκεκριμένο σενάριο μπορούν αργότερα να χρησιμοποιηθούν ως βάση σε επόμενες θεματικές (π.χ. εποχές).

- Βασικά θεματικά πεδία:

1. Παιδί και Επικοινωνία –

Γλωσσικοί/Επικοινωνιακοί στόχοι

1. Ενδεικτικό λεξιλόγιο
2. Ενδεικτικές φράσεις

2. Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση

- Στόχοι
- Εμπλεκόμενα θεματικά πεδία:
  1. Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία...
  2. Παιδί και Θετικές Επιστήμες....
  - 3.....
- **Καλλιέργεια στάσεων**

- Καλλιέργεια στάσεων, αξιών (παιδαγωγικός και ηθοπλαστικός ρόλος).
- Καλλιέργεια διαπολιτισμικής ικανότητας και συναισθηματικής νοημοσύνης.
- Συναισθηματική νοημοσύνη: Εσωτερίκευση προ-κοινωνικών στάσεων και αξιών, ανάπτυξη της αντίληψης, χρήσης, κατανόησης και διαχείριση συναισθημάτων (Salovey, Mayer & Caruso, 2004). Ενδυνάμωση αυτορρύθμισης, κινήτρου, αυτεπίγνωσης, κοινωνικών δεξιοτήτων και ενσυναίσθησης (Goleman, 2011).
- Αναφορά σύνδεσης με Εργαστήρια Δεξιοτήτων (αν χρειάζεται και όπου υπάρχει).

Βασικά θεματικά πεδία

Παιδί και Επικοινωνία (Γλώσσα)

- Να χρησιμοποιούν βασικό λεξιλόγιο για τα χρώματα σε δύο ή και περισσότερες γλώσσες
- Να αναπαράγουν τραγούδι στην αγγλική γλώσσα σχετικά με το Φθινόπωρο
- Να κάνουν περιγραφές με βάση το μέγεθος ή το χρώμα

Ενδεικτικές λέξεις

green, brown, yellow, red, orange, autumn/fall, leaves, trees, wind, windy

Ενδεικτικές φράσεις

The leaves on the trees, the wind blows, falling down, on the ground, How many...?

Παιδί και Θετικές Επιστήμες

- Να αναγνωρίζουν βασικά μορφολογικά και άλλα χαρακτηριστικά των φύλλων των δέντρων
- Να διερευνούν σχέσεις ανάμεσα σε αριθμούς και σύνολα, σύμβολα, σχήματα κ.α., όπως ανάμεσα στα πεσμένα φύλλα (πόσα είναι, σε τι χρώμα)
- Να απαριθμούν και να καταμετρούν αντικείμενα

Εμπλεκόμενα θεματικά πεδία

Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία

- Να συλλέγουν και να ταξινομούν διάφορα φυσικά υλικά από το τοπικό τους περιβάλλον
- Να εξασκήσουν τη μουσική τους ικανότητα μέσα από το τραγούδι και να τραγουδούν συγχρονισμένα σε μια άτυπη χορωδία για απόλαυση και εμπέδωση

Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση

- Να χρησιμοποιούν διάφορα υλικά για να κάνουν μικρο-κατασκευές, όπως να συνθέσουν ένα δέντρο με φθινοπωρινά φύλλα

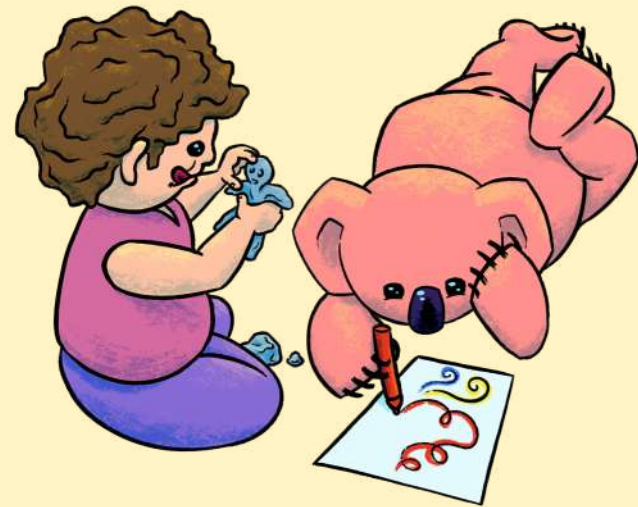
Καλλιέργεια στάσεων

- Να καλλιεργήσουν την αυτορρύθμιση και κοινωνικές δεξιότητες
- Να αποκτήσουν αυτονομία, μέσα από τη ρουτίνα συμμαζέματος της τάξης
- Να αναπτύξουν ένα αίσθημα αγάπης προς τη φύση παρατηρώντας τις αλλαγές των εποχών και διασκεδάζοντας παίζοντας παιχνίδια στη φύση (π.χ. με τη βόλτα στην αυλή του σχολείου και την παρατήρηση αλλαγής του χρώματος των φύλλων)

- Χρήση **ποικίλων αλλά και πολλαπλών μέσων** (χρώμα, εικόνα, ήχος, έντυπα, σχεδιαγράμματα, κτλ).
- **ΟΧΙ ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ που παραπέμπουν σε διδασκαλία ξένης γλώσσας. ΝΑΙ** στη χρήση υλικού από την καθημερινή ζωή (π.χ. κατάλογοι, ετικέτες, κτλ.), **παιδική λογοτεχνία**, κτλ.
- Έρευνες έχουν αποδείξει πως υπάρχουν πολλαπλά οφέλη για τους μαθητές όταν χρησιμοποιείται μία ποικιλία μέσων και υλικών, τα οποία καθιστούν τη μαθησιακή διαδικασία ευκολότερη, με ενεργή συμμετοχή των παιδιών. Έτσι, προωθείται η βιωματική μάθηση που μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση της κριτικής σκέψης και της επίλυσης προβλημάτων.
- Είναι σημαντικό το υλικό και τα μέσα να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών καθώς και να υπάρχει μια ισορροπία ώστε να μην επιβαρύνονται υπερβολικά με υπερβολικά εκτενές γλωσσικό εισαγόμενο (Alexiou, 2020).

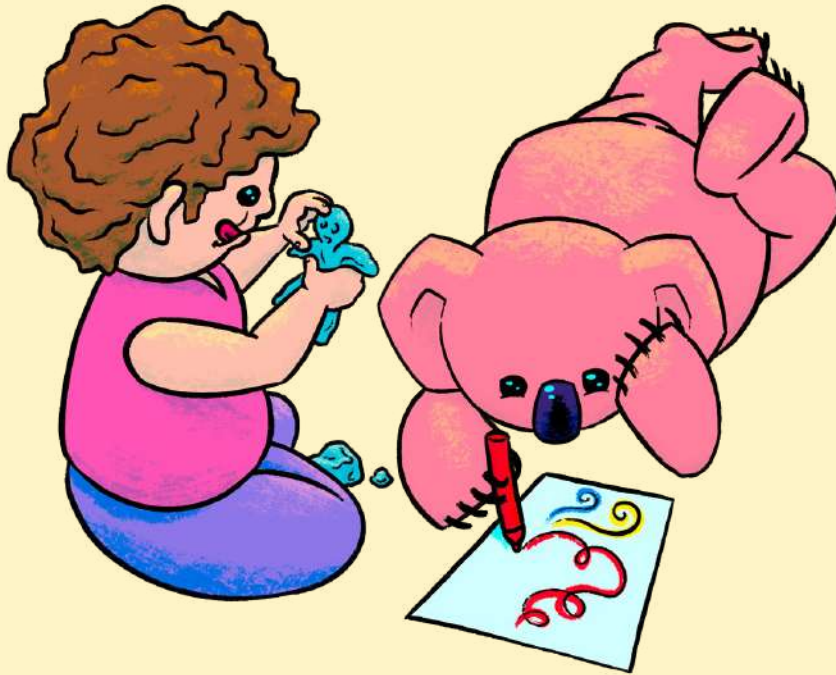

- Η/Οι μασκότ
- Ένα τραπέζι ή ένα χαλί και μαξιλάρια
- Ένας επιτοίχιος φανελοπίνακας
- Ένα cd player ή/και Η.Υ.
- Εικονογραφημένα και ηχογραφημένα τραγούδια
- Γαντόκουκλες
- Επιτραπέζια παιχνίδια
- Storysacks-
Σακουλοϊστορίες/παραμυθοκουτιά
- Παραμύθια (σύντομες ιστορίες,
εικονοπαραμύθια, παιδική λογοτεχνία).
- Δουλειά των ίδιων των παιδιών (π.χ.
καταγραφές, ζωγραφιές, κτλ)

- ✓ Kiki the Koala
- ✓ Κομμένα φύλλα από χαρτόνι στα πέντε χρώματα (καφέ, κόκκινο, πορτοκαλί και κίτρινο)
- ✓ 5 Καλάθια
- ✓ Μουσική CD Vivaldi-4 εποχές
- ✓ Αληθινά φύλλα (π.χ. από την αυλή)
- ✓ Μπολ με νερό
- ✓ Τραγούδι “The leaves on the trees”
- ✓ Χειροτεχνία γυμνών δέντρων (χωρίς φύλλα)

Στάδια-Βήματα

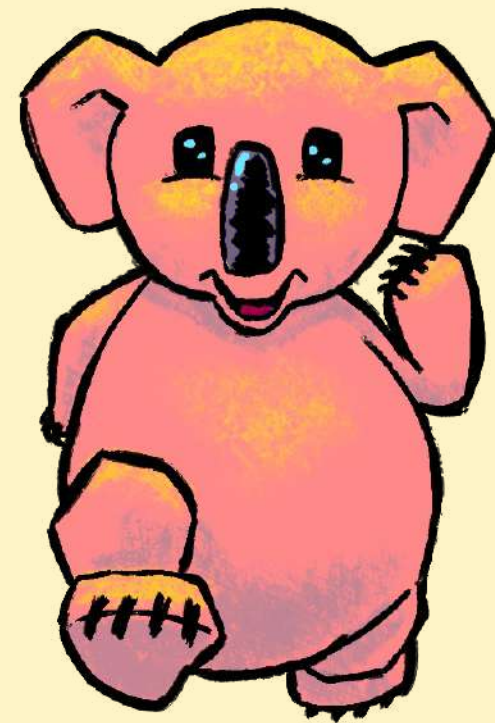
- *Engage- Κινητοποιώ*
  - *Involve/explore- Εμπλέκω-διερευνώ*
  - *Extend-Επεκτείνω, συνεχίζω*
-
- Είναι προσαρμοσμένο από το 5E model (Roger Bybee and colleagues at BSCS , 1987).
  - Υποστηρίζεται ότι κάθε πτυχή της γνώσης θα πρέπει να προσεγγίζεται ως μια πολύπλευρη διαδικασία και έτσι οι εκπαιδευτικοί καλούνται να δημιουργήσουν μαθησιακά περιβάλλοντα προσβάσιμα από διάφορους/ες μαθητές/τριες με διαφορετικά μαθησιακά στυλ.

(Tanner & Allen, 2004)

Η Kiki έρχεται στην τάξη, χαιρετάει τα παιδιά και λέει ότι σήμερα της συνέβη κάτι περίεργο. Καθώς ερχόταν στο σχολείο, παρατήρησε ότι τα φύλλα στην Ελλάδα έχουν πολλά χρώματα, ενώ εκείνη στην Αυστραλία τρώει συνέχεια πράσινα φύλλα ευκαλύπτου.

Περιγραφή διαδικασίας και
προτεινόμενων δραστηριοτήτων

- Τα παιδιά αναζητούν στον παγκόσμιο χάρτη την Αυστραλία.
- **(N-EA)** Καλούμε τα παιδιά να θυμηθούν/μαντέψουν γιατί τα φύλλα αλλάζουν χρώμα, ώστε να βοηθήσουν την Kiki να καταλάβει τι συμβαίνει. Άραγε συμβαίνει το ίδιο στις χώρες που κατάγονται τα παιδιά; Ποιο μήνα του έτους αλλάζουν χρώμα τα φύλλα εκεί;
- **(EA-N)** Φέρνουμε έναν κορμό με φύλλα. Τα φύλλα ανάλογα με τον αριθμό είναι διαφορετικού χρώματος και σχήματος. Έτσι, υπάρχουν φύλλα που είναι πράσινα, κίτρινα, πορτοκαλί, κόκκινα και καφέ. Μπορούν να είναι σε scratch μορφή.
- **(EA-N)** Αφηγούμαστε με κινήσεις: **“The leaves on the trees are green. Then the wind blows and some fall down. Then they become yellow, orange, red and finally brown”**.
- **(EA-N)** Καλούμε τα παιδιά να αναπαραστήσουν τα φύλλα που στροβιλίζονται στον άνεμο καθώς πέφτουν. Στην αρχή ζητάμε από τα παιδιά να σταθούν όρθια (**green**), μετά να χαμηλώσουν λίγο (**yellow**) και να συνεχίσουν να χαμηλώνουν σιγά σιγά (**orange, red and brown**) ανάλογα με το χρώμα.
- **(N-EA)** Θα μπορούσαμε να ρωτήσουμε τα παιδιά ποια κίνηση προτείνουν για το κάθε χρώμα, να συμφωνήσουμε στις κινήσεις και να χορέψουμε με τη μουσική για το Φθινόπωρο από τις «Τέσσερις εποχές» του Vivaldi.
- **(EA-N)** Κάθε φορά που λέμε το χρώμα του φύλλου να κάνουμε την αντίστοιχη κίνηση που έχουμε συμφωνήσει.

- **(EA-N)** Η Kiki καλεί τα παιδιά να πάνε μία βόλτα στην αυλή και να παρατηρήσουν τα φύλλα που υπάρχουν τριγύρω (είτε φυσικά είτε χειροτεχνία-αν είναι χειροτεχνία θα πρέπει να τα έχουμε έτοιμα από πριν).
- **(N-EA)** Για να κάνουμε σύνδεση με τη θεματική του Φθινοπώρου που δουλεύουν τα παιδιά, τα καλούμε να μαντέψουν από ποια δέντρα μπορεί να προέρχονται τα φύλλα.
- **(EA-N)** Η Kiki μαζεύει ένα φύλλο από κάθε χρώμα και ξεκινά να τραγουδά (ή ακούγεται το τραγούδι στο μαγνητόφωνο/υπολογιστή/κινητό) και συνοδεύει το τραγούδι με τις κινήσεις.
- **(N-EA)** Προτρέπουμε τα παιδιά να ακολουθήσουν κάνοντας τις αντίστοιχες κινήσεις (βλ. επόμενη διαφάνεια, ρυθμός “The Wheels on the Bus”).

Τραγούδι “The Leaves on the Trees”

The leaves on the trees are turning green (υψώνοντας το αντίστοιχο φύλλο ανάλογα με το χρώμα)

Turning green, turning green,

The leaves on the trees are turning green, as they grow

The leaves on the trees are turning brown (υψώνοντας το αντίστοιχο φύλλο ανάλογα με το χρώμα)

Turning brown, turning brown,

The leaves on the trees are turning brown, Autumn's here

The leaves on the trees are turning ... (υψώνοντας το αντίστοιχο φύλλο ανάλογα με το χρώμα)

Turning ..., turning ...,

The leaves on the trees are turning ..., Autumn's here

The leaves on the trees are falling down, (κουνάμε τα φύλλα προς το έδαφος)

Falling down, falling down

The leaves on the trees are falling down, on to the ground

The leaves on the ground go swish, swish, swish, (κουνώντας τα φύλλα στο έδαφος)

Swish, swish, swish, Swish, swish, swish,

The leaves on the ground go swish, swish, swish, all on the ground

- Έρθε η ώρα τα παιδιά να συμμαζέψουν την τάξη, να καθαρίσουν την αυλή από τα ξερά φύλλα.
- **(N-EA)** Προτείνουμε να ζητήσουμε τη βοήθεια της Kiki.
- Στο πάτωμα υπάρχουν πέντε καλαθάκια, ένα για το κάθε χρώμα φύλλου, με την αντίστοιχη σήμανση (π.χ. με το καρτελάκι του χρώματος).
- **(EA-N)** Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες, μία για το κάθε χρώμα. Η Kiki φωνάζει ένα ένα τα χρώματα των φύλλων, π.χ. “**red leaves**”, και η αντίστοιχη ομάδα πρέπει να μαζέψει τα φύλλα του χρώματος που φωνάζει η Kiki και να το βάλουν στο αντίστοιχο καλαθάκι.

- **(EA-N)** Η Kiki μπορεί να τους ρωτήσει: “**How many leaves can you see?**” και δίνει σε κάθε ομάδα ένα καρτελάκι με αριθμούς 1-10 για να αντιστοιχίσουν με την ποσότητα των φύλλων.
- **(EA-N)** Προτρέπουμε τα παιδιά να απαντήσουν στην Kiki σηκώνοντας τα αντίστοιχα δάχτυλα για να δηλώσουν τον αριθμό. Η Kiki βλέπει τα δαχτυλάκια και λέει στα παιδιά τον αριθμό στα αγγλικά.

- **(EA-N)** Η Kiki τους ζητά να παίξουν ένα παιχνίδι. Τα παιδιά είναι χωρισμένα σε ομάδες (ομάδα 1-**green**, ομάδα 2-**yellow**, ομάδα 3-**orange**, ομάδα 4-**red**, ομάδα 5-**brown**).
- **(EA-N)** Σε κάθε ομάδα δίνεται ένα άδειο καλάθι και φύλλα σκορπισμένα. Η Kiki τους δίνει μια κάρτα κάθε φορά με διαφορετικό αριθμό και η ομάδα πρέπει να καταμετρήσει και να βάλει τόσα φύλλα όσα λέει ο αριθμός μέσα στο καλάθι.
- Η κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της τον χρόνο (κλεψύδρα) ακούγοντας τις «Τέσσερις εποχές» του Vivaldi.
- **(N-EA)** Προτρέπουμε τα παιδιά να μετρήσουν ανά ομάδα τα φύλλα που μάζεψαν.

 (EA-N) Η Kiki περνάει από κάθε ομάδα και λέει: **“How many leaves are there?”**
“There are... five/five leaves/five yellow leaves”.

 Παραλλαγή: Οι ομάδες έχουν 1-2 φύλλα στο καλάθι και θα πρέπει να υπολογίσουν πόσα να προσθέσουν ώστε να συγκεντρωθούν τόσα φύλλα όσο λέει ο αριθμός στην κάρτα που τους έδωσε η Kiki.

- **(N-EA)** Προτείνουμε στα παιδιά να μαζέψουμε αληθινά φύλλα από την αυλή και να κάνουμε δώρο στην Kiki ένα κολλάζ-μωσαϊκό για να θυμάται πόσα πολλά και όμορφα χρώματα έχουν τα φύλλα.
- Αφού τα παιδιά μαζέψουν τα φύλλα, τα τοποθετούν σε ένα μεγάλο μπολ με νερό για να τα συνθλίψουν με τα χέρια τους.
- **(EA-N)** Δίνουμε στα παιδιά ένα κομμάτι χαρτί Α3. Τα παιδιά παίρνουν μία ποσότητα από τα φύλλα που έχουν συνθλίψει και τα τοποθετούν σε σχήμα φύλλου για να κάνουν το κολλάζ-μωσαϊκό.

 (EA-N) Τα παιδιά με προτροπή μας παρατηρούν φθινοπωρινές εικόνες δέντρων ή, αν υπάρχει η δυνατότητα, τα δέντρα στην αυλή του σχολείου ή στη γειτονιά και περιγράφουν τα χρώματα των φύλλων στα αγγλικά (**green, yellow, orange, red, brown**). Η Kiki ρωτάει τα παιδιά που έρχονται από άλλα πολιτισμικά περιβάλλοντα να πουν τα χρώματα και στη δική τους γλώσσα!

 (EA-N) Η Kiki προτείνει στα παιδιά να φέρουν το Φθινόπωρο και μέσα στην τάξη τους παίζοντας ένα παιχνίδι: **“It’s Autumn!”**, λέει.

 (EA-N) Δείχνουμε στα παιδιά δέντρα από χαρτόνι ή ανακυκλώσιμα υλικά χωρίς φύλλα που έχουμε κολλήσει στον τοίχο. Σε

κάθε δέντρο κολλάμε και από ένα φύλλο διαφορετικού χρώματος (**green, yellow, orange, red, brown**).

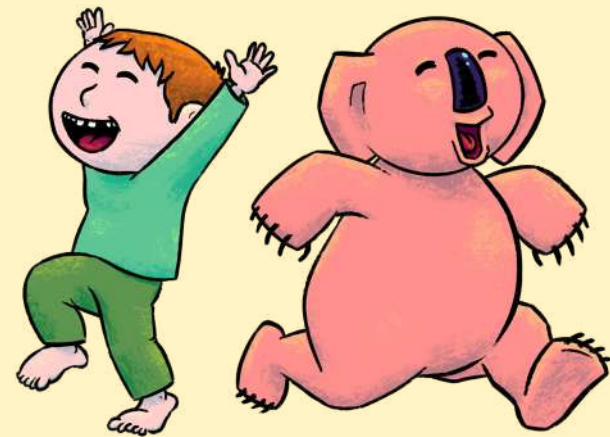
 Τα παιδιά, χωρισμένα σε ομάδες, αναλαμβάνουν να σχεδιάσουν, να ζωγραφίσουν και να κόψουν φύλλα στα πέντε φθινοπωρινά χρώματα (**green, yellow, orange, red, brown**).

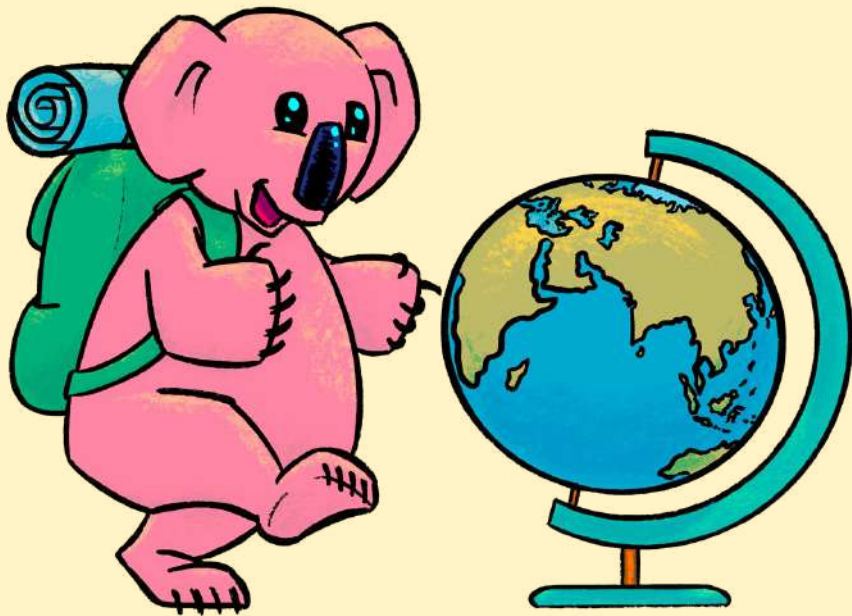
 (EA-N) Όταν οι ομάδες ολοκληρώσουν η Kiki φωνάζει ένα χρώμα, π.χ. **“orange leaves”** και η ομάδα των πορτοκαλί φύλλων κολλάει τα φύλλα που δημιούργησε στο γυμνό δέντρο, όπου ήδη εμείς είχαμε τοποθετήσει ένα φύλλο πορτοκαλί χρώματος. Το ίδιο συμβαίνει και με τις υπόλοιπες ομάδες.

- Είναι σημαντικό να χτίζουμε πάνω σε αυτά που το παιδί γνωρίζει
- Αν τα παιδιά θέλουν να συνεχίσουν με το ίδιο θέμα, οι ιδέες επέκτασης μπορούν να χρησιμοποιηθούν
- Η επέκταση στηρίζεται σε ένα υπάρχον καλοσχεδιασμένο πλαίσιο

Τα παιδιά θα μπορούσαν να παρακολουθήσουν ένα επεισόδιο της Perra Pig, που είναι σχετικό με το Φθινόπωρο, με τίτλο “Windy Autumn Day” και να ζωγραφίσουν κάτι σχετικά με αυτό για να το δείξουν στην Kiki.

- Παιχνίδια
- Μέθοδοι παρατήρησης και τεχνικές καταγραφής
- Portfolio ή E-portfolio π.χ. με ζωγραφιές, ηχογραφήσεις παιδιών, κτλ.
- Συνέντευξη με τα παιδιά, συζήτηση στην ολομέλεια

 Για αξιολόγηση μπορούν όλοι μαζί (και με τον/τη νηπιαγωγό) σε ομάδες να παίξουν ένα παιχνίδι. Τα παιδιά έχουν κολλημένο στην μπροστινή μεριά της μπλούζας τους ένα φύλλο σε διαφορετικό χρώμα (πράσινο, κίτρινο, κόκκινο, πορτοκαλί και καφέ) και τρέχουν ελεύθερα στον χώρο. Η Kiki φωνάζει κάθε φορά ένα χρώμα, π.χ. **“orange”**, και τα παιδιά με το αντίστοιχο χρώμα φύλλου πρέπει να **“παγώσουν”**, ενώ τα υπόλοιπα παιδιά με άλλα χρώματα φύλλου συνεχίζουν να στροβιλίζονται.

 Τα παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν ένα δέντρο και να χρωματίσουν τα φύλλα του με τα χρώματα και τους αριθμούς που έχουν μάθει. Οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να εντάξουν τις ζωγραφιές στον Ατομικό Φάκελο Προόδου (portfolio).

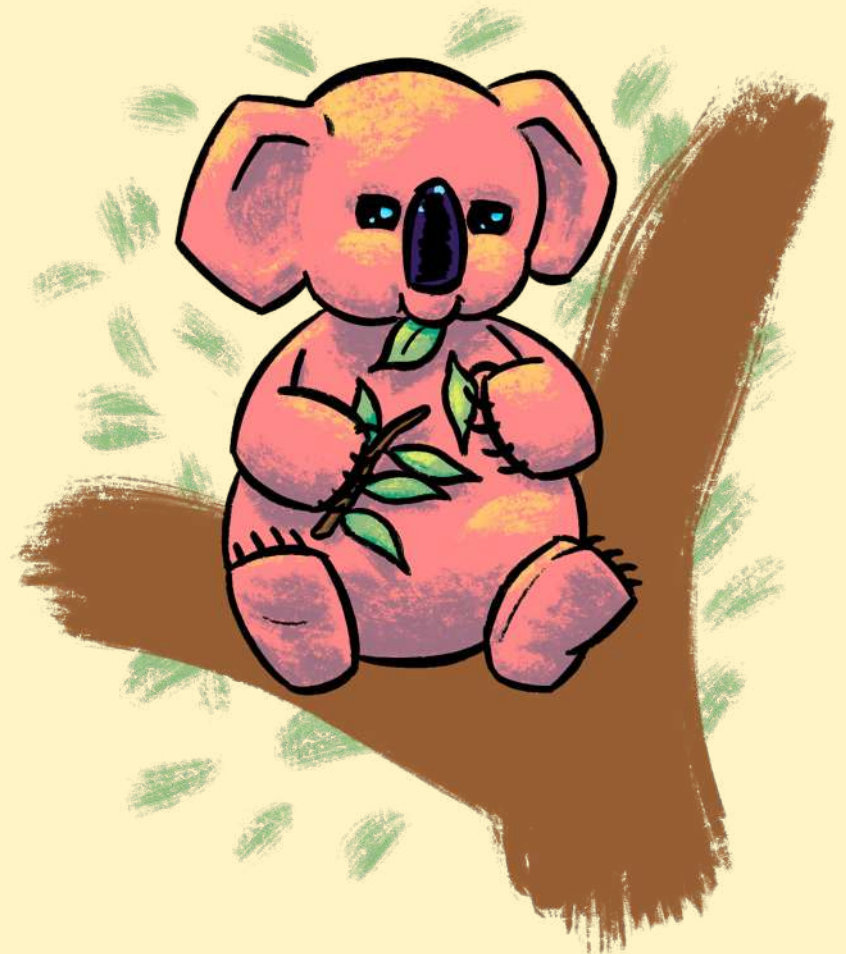
 Ψηφιακό Παιχνίδι EAN [“The Leaves on the Trees”](#). Τα παιδιά πρέπει να μαζέψουν τα φύλλα του δέντρου ανά χρώμα, όπως φαίνονται στον πίνακα.

- Θεματικές σεναρίων
- Πολυμεσικό
- Τραγούδια/ιστορίες/ψηφιακά παιχνίδια
- www.ean.auth.gr

We're going on a leaf hunt

by Steve Metzger
Cartwheel Books

Autumn

by Gerda Muller
Floris Books

Fall mixed up

by Bob Raczka
Lerner Publishing Group

Goodbye summer, hello autumn

by Kenard Pak
Henry Holt and Company

Autumn song
for children

Autumn
leaves are
falling down

The leaves on
the trees
song

Fall and
autumn
counting
song for kids

Τι δεν κάνουμε

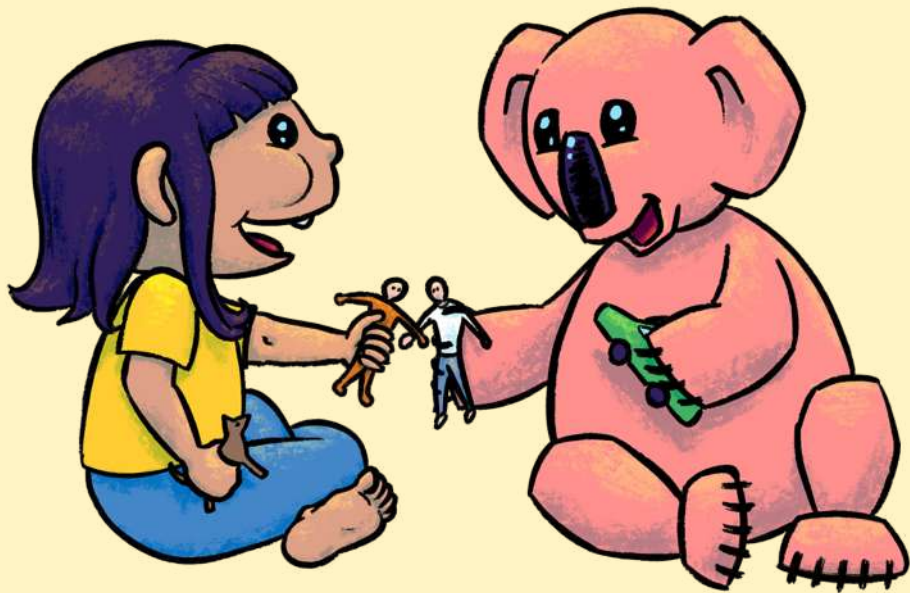
- ✗ Δεν διδάσκουμε αλλά διευκολύνουμε την έκθεση στη γλώσσα
- ✗ Δεν διδάσκουμε γραμματική!
- ✗ Δεν περιμένουμε και δεν απαιτούμε να μάθουν να γράφουν ή να διαβάζουν αγγλικά
- ✗ Δεν μεταφράζουμε τα πάντα
- ✗ Δεν διδάσκουμε την αλφαβήτα (Αν το ζητήσουν τα παιδιά, το κάνουμε προφορικά και μόνο μέσα από τραγούδι)
- ✗ Δεν μιλάμε για μαθήματα αλλά για σενάρια και δραστηριότητες που προσφέρουν πλαίσιο
- ✗ Δεν χρησιμοποιούμε βιβλία, αλλά αξιοποιούμε την παιδική λογοτεχνία και αυθεντικές ιστορίες για παιδιά
- ✗ Δεν ακολουθούμε κατά γράμμα το πρότυπο σενάριο, χρειάζεται ευελιξία και αυτοσχεδιάζουμε
- ✗ Δεν κάνουμε μετωπική διδασκαλία

Τι κάνουμε

- ✓ Συνεργαζόμαστε (εκπαιδευτικοί δύο ειδικοτήτων)
- ✓ Ακολουθούμε την προσέγγιση CLIL
- ✓ Διαλέγουμε, επιλέγουμε, τροποποιούμε/προσαρμόζουμε, σχεδιάζουμε δραστηριότητες
- ✓ Δίνουμε έμφαση στον προφορικό λόγο και ακολουθούμε τη Λεξική Προσέγγιση μαθαίνοντας όχι μόνο λέξεις αλλά και φράσεις και λεξικές συστάδες στα αγγλικά
- ✓ Δίνουμε σαφείς και απλές οδηγίες για τις δραστηριότητες
- ✓ Μιλάμε όσο το δυνατόν περισσότερο στα αγγλικά και, όπου χρειάζεται, η/ο νηπιαγωγός βοηθά με τα ελληνικά
- ✓ Εσείς οριοθετείτε και το χρονικό όριο κάθε δραστηριότητας, υπό την έννοια ότι μια δραστηριότητα μπορεί να αναπτυχθεί σε περισσότερες από μια διδακτικές ώρες
- ✓ Προσφέρουμε άπλετο χρόνο και χώρο στην εκμάθηση γλώσσας
- ✓ Προάγουμε την ενεργό συμμετοχή των παιδιών και «ακούμε» τις ιδέες και τα ενδιαφέροντά τους
- ✓ Οργανώνουμε ομάδες εργασίας με τα παιδιά και προάγουμε τη συνεργασία μεταξύ τους
- ✓ Παίζουμε μαζί με τα παιδιά!

Το βασικότερο κριτήριο επιτυχίας υλικού είναι να νιώθετε πως θα θέλατε πολύ να κάνετε αυτό το σενάριο είτε ως εκπαιδευτικός είτε ως μαθητής ή μαθήτρια!

Ας ακούσουμε τα παιδιά και ας
παίζουμε μαζί τους στα αγγλικά!

Βιβλιογραφία

Alexiou, T. (2009). Young learners' cognitive skills and their role in foreign language vocabulary learning. In M. Nikolov (Ed.) *Second Language Acquisition: Early learning of Modern Foreign Languages. Processes and Outcomes* (pp. 46-61). Bristol: Multilingual Matters.

Alexiou, T. (2020). Introducing EFL in preschools: Facts and Fictions. In W. Zoghbor, & T. Alexiou, (Eds.), *Advancing English Language Education* (pp. 61-74). Dubai: Zayed University Press.

Alexiou, T. (2023). CLIL-ing preschoolers through cartoons and other audiovisual materials. In A. Otto, & B. Cortina-Pérez (Eds.), *Handbook of CLIL in Pre-primary Education*. Switzerland: Springer.

Goleman, Daniel (2011). *Συναισθηματική Νοημοσύνη*. Αθήνα: Πεδίο.

Hailikari, T., Katajavuoni, N., & Lindblom-Ylänne, S. (2008). The Relevance of Prior Knowledge in Learning and Instructional Design. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 72(5), 113. doi: 10.5688/aj7205113

Ioannou-Georgiou, S. (2012). *Reviewing the Puzzle of CLIL*. *ELT Journal*, 66, 495-504.

Knapp, L. R., & Glenn, A. D. (1996). *Restructuring schools with technology*. Boston: Allyn and Bacon.

Otto, A., & Cortina-Pérez, B. (Eds.), *Handbook of CLIL in Pre-primary Education*. Switzerland: Springer.

Salovey, P., Mayer, J., & Caruso, D. (2004). Emotional Intelligence: Theory, Findings, and Implications, *Psychological Inquiry*, 197-215.

Tanner K. D., & Allen D. E. (2004). *Learning styles and the problem of instructional selection—engaging all students in science courses*. *Cell Biol. Educ* 3, 197-201.

Αλεξίου, Θ. (2017). Οδηγός εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε παιδιά πρώιμης ηλικίας (4-6 ετών). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής γλώσσας.

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021). *Πρόγραμμα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης-Νηπιαγωγείου*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ (ΕΑΝ)

8.3 Συζητώντας την υλοποίηση εκπαιδευτικού σεναρίου στην πράξη

Θωμά Αλεξίου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Αλεξίου, Θ. (2022). Σχεδιασμός εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ). Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

Σχολιασμός εκπαιδευτικού σεναρίου στην
πράξη

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN

[“The almond tree is here”](#)

- Σημαντική για τη δημιουργία πλαισίου:
Γιατί να μάθω; - **Νόημα**
- Σημαντική για τη δημιουργία
εκπαιδευτικής συνθήκης όσον αφορά
την αγγλική γλώσσα: Γιατί να το μάθω
στα αγγλικά; - **Σκοπός**
- Σημαντική για το **κλίμα της τάξης**

- **Μασκός κούκλα** (Kiki the koala)
- Μιμήσεις, γλώσσα σώματος, χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου
- Realia, **αυθεντικό υλικό**, κλαδί αμυγδαλιάς, ενεργοποίηση πρότερης γνώσης και συσχέτιση
- Θεματική: Άνοιξη-σύνδεση με την **καθημερινότητα** και την **πραγματικότητα**
- Σύνδεση με τη μυθολογία και τη συγκεκριμένη ιστορία με την οποία έχει ήδη εξοικειώσει τα παιδιά ο/η νηπιαγωγός

- Μαθαίνουν κάτι **καινούριο** και μπορούν να **μοιραστούν** τη γνώση και να τη μεταφέρουν στο σπίτι
- Συνδέεται με μυθολογικά στοιχεία τα οποία τα παιδιά μπορούν να αντιληφθούν και τα βοηθά να κατανοήσουν το πως οι άνθρωποι διαχρονικά έφτιαχναν ιστορίες για να εξηγήσουν φαινόμενα (βλ. ΠΣ, 2021)
- Η **ιστορία ζωντανεύει** στη φαντασία των παιδιών και καλλιεργείται η **συναισθηματική ανάπτυξη** αλλά και **γνωστικές λειτουργίες** όπως μνήμη, επαγωγική σκέψη, εκλογίκευση
- Μεταφέρει **αξίες** στα παιδιά με στόχο την **ολόπλευρη ανάπτυξη** τους (Αλεξίου, 2020)

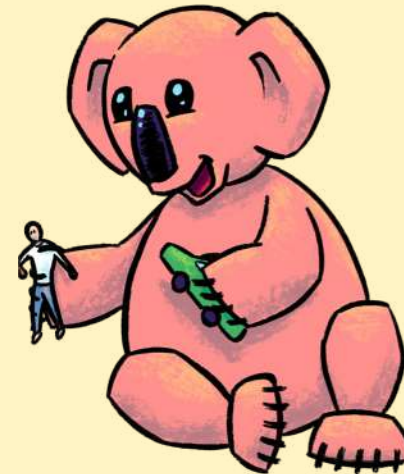

- **Δραματοποίηση:** Αργή αφήγηση με ήρεμο ρυθμό, χωρίς βιασύνη
- Αφήγηση με **εκφραστικό** αλλά και ενθουσιώδη, παραστατικό τρόπο
- Αφήγηση με τη βοήθεια **οπτικών μέσων** και εκφράσεων προσώπου
- Το εποπτικό υλικό πρέπει να είναι αναπτυξιακά κατάλληλο και ελκυστικό για τα παιδιά
- **Διαλογική αφήγηση** με ερωτήσεις στα παιδιά
- Χρήση **αγγλικής** γλώσσας
- Δεν είναι απαραίτητο να γίνει αφήγηση όλης της ιστορίας

- **Χρησιμοποιούμε:** Γλώσσα σώματος, εκφράσεις προσώπου, χειρονομίες και χρωματισμό φωνής
- Ο/Η εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας προσπαθεί να **εμπλέξει** τα παιδιά στην ιστορία, π.χ. ρωτώντας τα παιδιά για τα συναισθήματα των χαρακτήρων
- Ο/Η **νηπιαγωγός** μαζί με τα παιδιά, ακούει με προσοχή τον/την εκπαιδευτικό αγγλικής γλώσσας να αφηγείται την ιστορία. Παρεμβαίνει στα κατάλληλα σημεία για να **παρακινήσει** τα παιδιά να απαντήσουν σε ερωτήσεις του/της εκπαιδευτικού αγγλικής γλώσσας ή για να βεβαιωθεί ότι τα παιδιά **έχουν κατανοήσει** βασικά σημεία της ιστορίας
- Αποφεύγουμε τη μετάφραση και τις πολλές, ανούσιες επαναλήψεις

- Ο/Η εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας παρουσιάζει στα παιδιά την επόμενη δραστηριότητα
- Πρώτα τραγουδά **ολόκληρο το τραγούδι με μουσική υπόκρουση**
- Χρησιμοποιεί αυθεντικά **αντικείμενα** και realia (π.χ. κλαδί αμυγδαλιάς, λευκή και ροζ πλαστελίνη)
- Στη συνέχεια, χωρίζει το τραγούδι σε μικρότερα μέρη και προφέρει **αργά-αργά** τους στίχους χωρίς τη χρήση μουσικής, ενθαρρύνοντας τα παιδιά να **επαναλάβουν**
- Ο/Η νηπιαγωγός **ενθαρρύνει** με ενθουσιασμό τα παιδιά να συμμετάσχουν στο τραγούδι
- Επαναλαμβάνουμε το τραγούδι και άλλες φορές χωρίς να μεταφράζουμε
- Χρησιμοποιούμε το υλικό, τις εικόνες και την πλαστελίνη για να ανακύκλωση λεξιλογίου ή και άλλων εκφράσεων που έχουν εκτεθεί τα παιδιά
- Επιδιώκουμε ανακύκλωση λεξιλογίου ανάλογα με τη θεματική (π.χ. στη συγκεκριμένη ιστορία, γίνεται επανάληψη στα χρώματα)

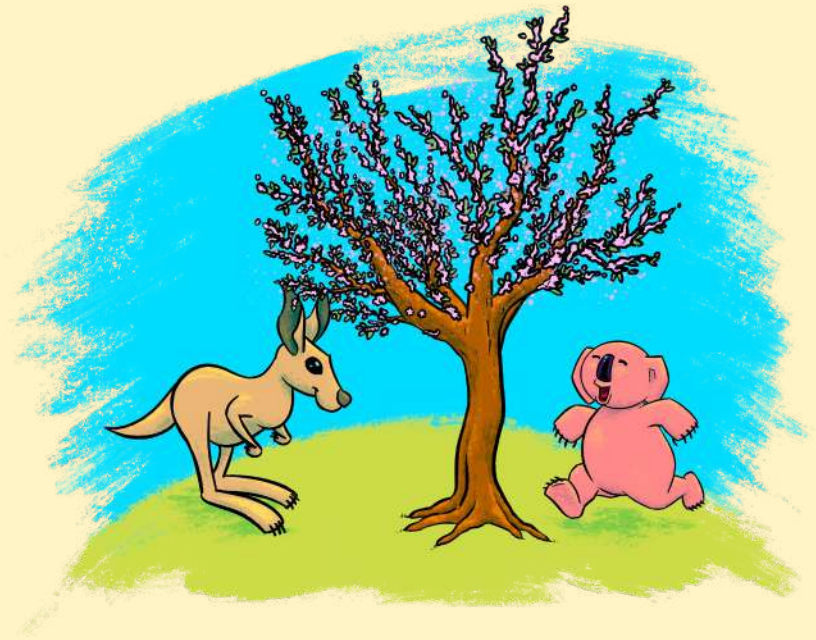
- Στην αρχή **κάθονται** όλοι. Ο/Η εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας ξεκινά τη μουσική και τραγουδά ενθαρρύνοντας τα παιδιά να ακολουθήσουν.
- Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας καλεί τα παιδιά να **σηκωθούν** για να τραγουδήσουν ξανά το τραγούδι. Μπορεί να χρησιμοποιήσει το σώμα του/της για να δείξει επιτόπου κινήσεις ή/και αντικείμενα στο ρυθμό του τραγουδιού
- Ο/Η νηπιαγωγός χρησιμοποιεί **χειρονομίες** για να **ενθαρρύνει** τα παιδιά να τραγουδήσουν πιο δυνατά

Σύμφωνα με τη δραστηριότητα «Ζωγραφίζοντας την Άνοιξη!» ζητάμε από τα παιδιά να ζωγραφίσουν τις δικές τους αμυγδαλιές και σύμφωνα με τη δραστηριότητα «Μικροί εικονογράφοι της αμυγδαλιάς!» ζητάμε από τα παιδιά σε ομάδες να εικονογραφήσουν την ιστορία.

Βιβλιογραφία

Αλεξίου, Θ. (2020). *Το πλαίσιο εισαγωγής της Αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου*. ΙΕΠ, Υλικό Εισαγωγικής Επιμόρφωσης για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος, 2020).

Αλεξίου Θ., & Πεντέρη Ε. (Επιμ.). (2022). *Εκπαιδευτικά Σενάρια EAN*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: [10.26262/heal.auth.ir.341660](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.341660)

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021). Πρόγραμμα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5035542.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ (ΕΑΝ)

8.4 Πρακτικές οδηγίες για το σχεδιασμό εκπαιδευτικών σεναρίων και την υλοποίηση δραστηριοτήτων στην τάξη του νηπιαγωγείου

Θωμά Αλεξίου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,

Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Α.Π.Θ

Αλεξίου, Θ. (2022). Σχεδιασμός εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ). Στο Θ. Αλεξίου (Επιμ.) *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εισαγωγή Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (ΕΑΝ)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: 10.26262/heal.auth.ir.342790

- **Soft CLIL/CLIL showers** – μέσα από διασκεδαστικές και οικείες δραστηριότητες (Fernández, 2014)
- Ακολουθούν μια **παιδοκεντρική προσέγγιση** με στόχο την **ολιστική ανάπτυξη**, σε συμφωνία με το Πρόγραμμα Σπουδών
- **Καλλιέργεια στάσεων και αξιών**, διαπολιτισμική επίγνωση, συναισθηματική νοημοσύνη, ήπιες δεξιότητες (soft skills), δεξιότητες ζωής (life skills), ευ-ζην, έμφαση στην ηθική ανάπτυξη
- Η νέα γλώσσα αποτελεί **αφετηρία-γέφυρα** (Alexiou, 2020)
- Τα σενάρια περιέχουν **λεξιλόγιο υψηλής συχνότητας** και ισορροπία με λιγότερο συχνές λέξεις/φράσεις-σημαντικό για τα παιδιά (Alexiou & Konstantakis, 2009)
- **Έμφαση στη διαδικασία** και όχι στο αποτέλεσμα (Αλεξίου, 2022)
- *Ό,τι μετράει, δεν μετριέται-* διαμορφωτική αξιολόγηση με ρεαλιστικούς στόχους και προσδοκίες (padlet)

1. Πληρότητα πληροφορίας
2. Καταλληλότητα μεθοδολογικού πλαισίου
3. Σαφήνεια στόχων
4. Καταλληλότητα διδακτικών τεχνικών
5. Ανάδειξη συνεργασίας εκπαιδευτικών και παιδιών
6. Συμφωνία με το Πρόγραμμα Νηπιαγωγείου
7. Σαφήνεια μαθησιακών αποτελεσμάτων
8. Βαθμός καινοτομίας / δημιουργικότητας
9. Βαθμός ευελιξίας
10. Συνοχή, συνέχεια, ποικιλία, εναλλαγή

Παιδαγωγικό πλαίσιο & καινοτομίες ΕΑΝ (Αλεξίου & Πεντέρη, 2022)

ean.auth.gr

Πριν λοιπόν ξεκινήσετε να σχεδιάσετε τις δραστηριότητες, σκεφτείτε:

πώς θα συνδέσω το θέμα

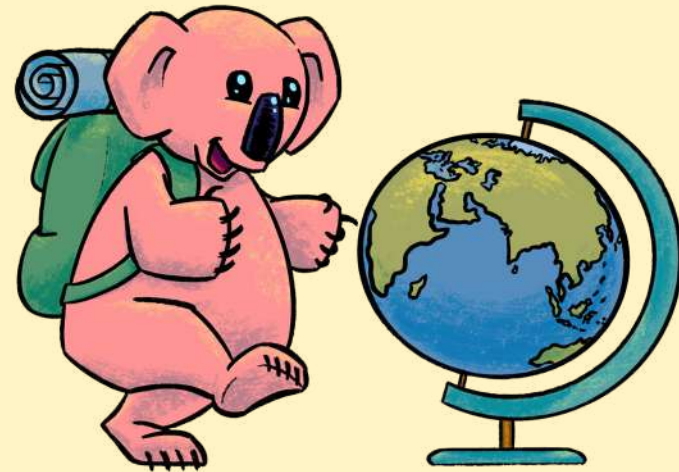
πώς θα με καταλάβει το παιδί
(ισορροπία γνωστό και άγνωστο)

πώς θα το παρουσιάσω, π.χ. στα παραμύθια αλλάζουμε/απλοποιούμε το χρόνο, αλλά και την ιστορία

- Καθημερινές τελετουργίες (rituals) και ρουτίνες
- **Λεξιλόγιο**: καρτέλες (flashcards), surprise box, feely bag, παιχνίδια μνήμης, ζάρια εντολών
- **Γλώσσα**: ποιήματα, σύντομες ιστορίες, ρίμες, τραγούδια
- **Κίνηση**: activity songs, βιωματικά παιχνίδια, χορός, παντομίμα
- **Δραματοποίηση**: Παιχνίδια ρόλων, μαριονέτες, δαχτυλόκουκλες, storysacks
- **Τέχνες**: ζωγραφική, χειροτεχνία, χρωματισμός, γλυπτική

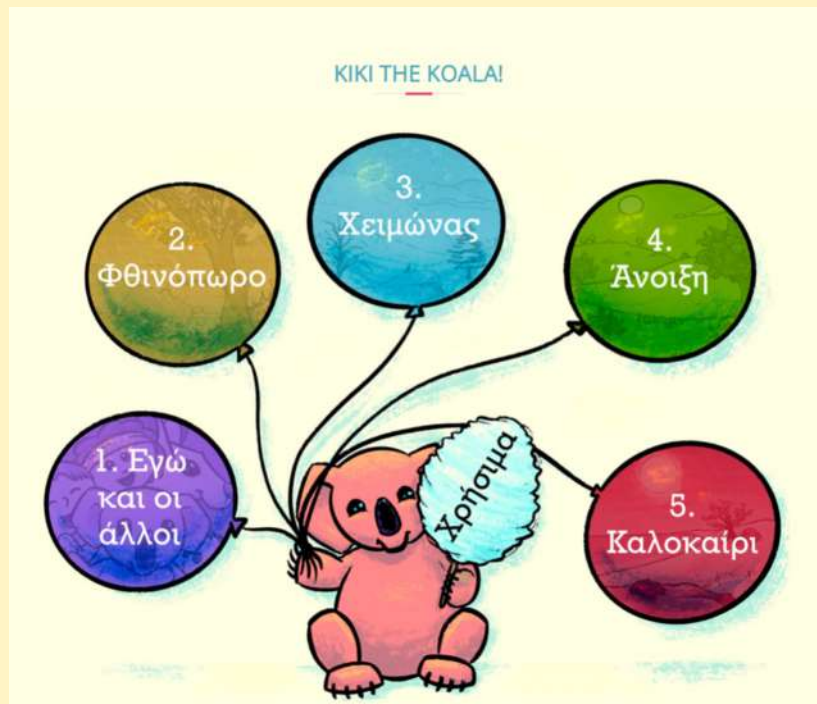
Kiki the koala

<https://ean.auth.gr/>

5 θεματικές περιοχές, 30+ εκπαιδευτικά σενάρια CLIL,
150+ δραστηριότητες (θα μείνει και θα εμπλουτίζεται)

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN

Nice to meet you!

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN

Let's take a tour!

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN

I love the colour of my shoes!

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN

My family tree!

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN

Time for breakfast!

Εκπαιδευτικό Σενάριο EAN

Eat right, feel right!

- Οπτικό υλικό-σκίτσα, εικόνες
- Τραγούδια
- Ψηφιακά παιχνίδια (σειροθέτηση, παιχνίδια μνήμης, παιχνίδια επαγωγικής σκέψης κτλ)
- Επιπρόσθετο υλικό με οδηγίες
  - [εκπαιδευτικοί πόροι](#)
  - [προτάσεις για παιχνίδια και δραστηριότητες](#)

Ενδεικτικό της επιτυχίας των δραστηριοτήτων είναι **και οι αντιδράσεις παιδιών:**

Χαρά του παιδιού και ομάδας
(πανηγυρισμός)
«Μετά θέλουμε ξανά»
Γέλιο και χιούμορ στην τάξη

- Δεν πιέζουμε να παιδιά να μιλάνε αγγλικά
- Δεν παρεμβαίνουμε στα ελληνικά
- Έμφαση στο να απαντούν με τη γλώσσα του σώματος
- How are you? Wonderful, great, excellent (με νοήματα), I'm hungry (κίνηση με χέρια), What's the dog doing now? (το δείχνουμε, δεν το λέμε, ή κάνουμε τον ήχο)
- Στο ρόλο των εκπαιδευτικών **δεν** είναι η παραγωγή λόγου **ούτε** η μετάφραση

- **Πρότυπο μάθησης και υποστηρικτικός ρόλος**
- **Ρεαλιστικές απαιτήσεις και προσδοκίες** που επικοινωνούνται και στους γονείς
- Ρόλος–«κλειδί» για την **ομαλή μετάβαση** στις δραστηριότητες αγγλικής γλώσσας
- Σύνδεση με τη συνολική μαθησιακή πορεία των παιδιών και **συμβολή στη διαμορφωτική αξιολόγηση**
- Η νέα γλώσσα (αγγλική) ως **λογική συνέχεια στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου**, όχι ως «αλλαγή μαθήματος»

- ✓ Επανάληψη φράσεων
- ✓ Χρήση παροντικών χρόνων
- ✓ Κυριαρχία Γ2 (Γ1 συμπληρωματική)
- ✓ Γλώσσα του σώματος (τα παιδιά απαντούν με κινήσεις/χειρονομίες, όχι απαραίτητα και μόνο με Γ1)
- ✓ Αφουγκραζόμαστε τα ενδιαφέροντα των παιδιών
- ✓ Ενθαρρύνουμε τη συμμετοχή
- ✓ Αυτενέργεια, αυτοσχεδιασμός
- ✓ Θετική διάθεση!

Αποφεύγουμε τη διόρθωση/διακοπή του λόγου του παιδιού

Δεν πιέζουμε να παιδιά να μιλάνε στα αγγλικά

Δεν παρεμβαίνουμε στα ελληνικά

Αποφύγουμε τις συγκρίσεις

Δεν αναμένουμε από τα παιδιά να μάθουν να γράφουν/διαβάζουν

- *Κάποιες θεματικές που θα διδάξουν οι νηπιαγωγοί ίσως να είναι δύσκολο να τις προσεγγίσουμε στα αγγλικά*
- *Θα ήθελα να ρωτήσω αν ο εκπαιδευτικός των αγγλικών πρέπει να ακολουθεί μόνο τις θεματικές του νηπιαγωγείου ή αν μπορεί να αναφερθεί και σε θέματα που είναι διαχρονικά και σχετίζονται με την ηλικία των νηπίων (π.χ. μέρες τις εβδομάδας, πρόσωπο, σώμα, ο καιρός);*

- Εβδομαδιαία **συνεννόηση** εκπαιδευτικών, *viber*
- Αφιερώνοντας μία συγκεκριμένη ώρα κάθε εβδομάδα για **συνάντηση** είτε δια ζώσης είτε μέσω *webex* για συζήτηση, ανατροφοδότηση και σχεδιασμό
- Η δασκάλα των αγγλικών να ενημερωθεί από τη νηπιαγωγό για τα **ενδιαφέροντα** και τις **συνήθειες** του **κάθε παιδιού** και της τάξης ως σύνολο ώστε να τα **ενσωματώσει** στον παιδαγωγικό σχεδιασμό και τις δραστηριότητες
- Συνάπτεται το «**συμβόλαιο της τάξης**» μέσα από τη συνεργασία εκπαιδευτικών και μαθητών
- Απαραίτητη προϋπόθεση μιας καλής συνεργασίας είναι η **θετική διάθεση** και στάση απέναντι σε καινοτόμες πρακτικές. Και οι δύο εκπαιδευτικοί καλούνται να **προσαρμοστούν** και να **εξελιχθούν** αξιοποιώντας τις ενδεχόμενες δυσκολίες προς όφελος των μικρών μαθητών. Ο **διάλογος** και η **ευελιξία** είναι οι πρακτικές που θα οδηγήσουν στην **επιτυχία του προγράμματος**.

- Η επιμόρφωση δεν εξαντλείται ποτέ
- Το EAN είναι προϊόν συλλογικής δουλειάς και συνεργασίας και δημιουργήθηκε με **πολλή αγάπη για τα παιδιά και ειλικρινές ενδιαφέρον για τους εκπαιδευτικούς.**
- Καλή επιτυχία και καλή έμπνευση!

“The best teachers teach children not subjects.”

Pestalozzi

Βιβλιογραφία

Alexiou, T. (2020). Introducing EFL in preschools: Facts and Fictions. In W. Zoghbor, & T. Alexiou, (Eds.), *Advancing English Language Education* (pp. 61-74). Dubai: Zayed University Press.

Alexiou, T., & Konstantakis, N. (2009) Lexis for young learners: Are we heading for frequency or just common sense?. In A. Tsangalidis (Ed.) *Selection of papers for the 18th Symposium of Theoretical and Applied Linguistics* (pp.59-66). Aristotle University of Thessaloniki.

Fernández, A.F. (2014). Receptive vocabulary knowledge and motivation in CLIL and EFL. *Revista de Lingüística y Lenguas Aplicadas*, 9, 23-32.

Αλεξίου, Θ. (2022). *Σχεδιασμός εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο*. Επιμορφωτικό υλικό ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα πλαίσια του Υποέργου 1 «Σχεδιασμός-Εποπτεία εφαρμογής του προγράμματος & δημιουργία επιμορφωτικού και εκπαιδευτικού υλικού» ΑΠΘ της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563.

Αλεξίου, Θ., & Πεντέρη, Ε. (2022). Φιλοσοφία και ταυτότητα του προγράμματος EAN. Επιμορφωτικό υλικό ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα πλαίσια του Υποέργου 1 «Σχεδιασμός-Εποπτεία εφαρμογής του προγράμματος & δημιουργία επιμορφωτικού και εκπαιδευτικού υλικού» ΑΠΘ της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563.

Αλεξίου Θ., & Πεντέρη Ε. (Επιμ.). (2022). *Εκπαιδευτικά Σεναρία EAN*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN)», ΕΣΠΑ με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5093563, DOI: [10.26262/heal.auth.ir.341660](https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.341660)